

COMMENTATIO
DE
FIRMAMENTIS
CONVENTIONVM
PVBLICARVM,
QVAM
SOLO DEO PRÆSIDENTE,
AUCTORITATE
ILLVSTRIS JVRECONSVLTORVM
IN CELEBERRIMA
GISSENSI VNIVERSITATE
ORDINIS,
XIII. KAL. JVN. A. C. M DCCIX.
IN SOLENNISSIMA
DISPVTATIONE
PROCERVVM VELITATIONI EXPONIT
FRIDERIC. LVDOVICVS WALDNER
DE FREVNDSTEIN,
E QVES ALSATVS.

GISSÆ CATTORVM,
LITTERIS JOHANNIS REINHARDI VULPII, VNIV. TYP.

COMMENTATIO

DE

FIRMA

CONVENTIONVM

PUBLICARVM

QVAM

SOLO DEO PRÆSIDENTE

AVCTORITATE

ILLVSTRIS IURISCONSVLTORVM

IN CEEBERIMIA

GISSENSIS VNIVERSITATE

ORDINIS

MDCCCXXXV

IN SOLENNISIMA

DISPVATIONE

PROCEPUM VELLATIONI EXPOSIT

FRIDERIC LUDOVICVS WALDNER

DE FREYNDSTEIN

ÆGEE

CAUSE CATTORVM

LITTERI JOHANNES RICHARDUS VON T...

JOHAN. NICOLAI HERTII,

J. U. D. ET ANTECESS. PUBL. h. t. COLLE-
GII JURIDICI DECANI

INVITATIO,

CUM

PER - ILLUSTRIS ET GENEROSISSIMVS
DOMINUS,

DN. FRID. LVDOVICVS WALDNER
DE FREVNDSTEIN,
EQVES ALSATVS,

SOLENNEM

DE CONVENTIONVM PV-
BLICARVM FIRMAMENTIS

PROXIMO JOVIS DIE HABITVRVS ESSET

DISSERTATIONEM.

GISSÆ CATTORVM,

TYPIS REINHARDI VULPII, VNIV. TYP.

JOAN. NICOLAUS HERTIVS
J. V. D. ET PROF. P. COLLEGII JURIDICI
h. t. DECANVS

CIVIBVS ACADEMIÆ STUDIOSIS

S. P. D.

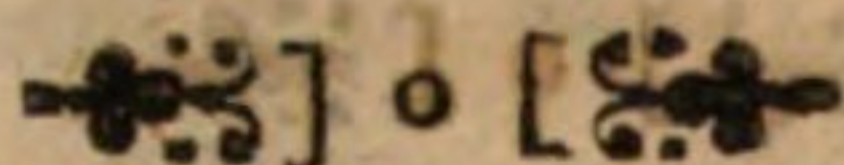

Æpe ego, dum muneris mei partes obeam, Vos allo-
quor: sed dissiteri nolim, verba ad Vos ut faciam
hoc tempore, me magnâ animi voluptate prope-
modum incitari, quando rariore apud nos exem-
plo solennem cathedram est ascensurus, quem
præter illustrem vetustæ gentis suæ claritatem sub-
limis ac multiplex eruditio exornat. Eum si
non nominarem, Vos ipsi animis præciperetis, esse Virum Juvenem Per-
Illustrem atque Generosissimum Dominum FRIDERICVM LVDO-
VICVM WALDNERVM de FREVNDSTEIN. De cujus ortu sive
natalibus, & quemadmodum hucusque in literarum studio sit versatus, si
nonnulla dicam, nihil puto, præter morem ac rationem me facturum.
Gen-

Gentem ejus quod attinet, talis est, ut cum multis non tantum in Alsatiâ, ubi commoratur, sed & in cæteris Germaniæ regionibus de antiquitate possit contendere. Jam supra millesimum ducentessimum octuagesimò tertio anno inter rei monetariæ Præfectos, ex antiquioribus & nobilioribus familiis ab Imperatore delectos, quos vernacula nostra Hausgenosen vocabant, Argentorati memorari videas Waldnerios. Apud M. Albertum Argentinensem ad An. M CCCL. mentio fit *Waldenariorum* In *Chronico Ingenuorum Alsatarum*. Quo ingenuorum nomine tum insigniebantur, qui à Ministerialibus, hoc est, inferioris ordinis Nobilibus, erant distincti. Idem Argentinensis meminit ad eundem Annum *Hannemanni Waldener, Argentinensis & Basiliensis Episcoporum Nepotis*. Fuit autem tempestate illa Episcopus Argentinensis Bertoldus Comes de Buchecke, Landgravius in Burgunden, ex Commendatore & Provinciali Alemanniæ Ordinis S. Mariæ Teutonicorum primum Spirensis, deinde Argentoratensis Episcopus. De cujus gestis & fratribus Hugone, Capitaneo urbis Romæ sub Henrico Luzelburgico Imperatore & Roberti Regis Siciliæ Principe militiæ, familiarique dilectissimo, & Matthiâ, Archi-Episcopo Moguntino, professa opera egit idem Albertus Argentinensis. Olim Nobiles ab aliis maximè inter noscebantur, si ludis solennibus Torneamentorum, ut vocabant, interesse possent. Horum vero decimo, Tiguri Anno M CLXV. celebrato, Georgium, quarto decimo Bernatdum, septimo decimo Henricum & Georgium, decimo nono Jacobum, primo & vicesimo Theodoricum & Georgium, Joannem & Andream, vicesimo quarto Joannem, Waldnerios gente omnes, adscriptos fuisse, indicio Gabrielis Bucelini & Rixneri cognoscimus. De quibus & ejusdem gentis aliis plura haud dubie sciremus, si majores nostri quemadmodum fortibus factis se ostentabant, ita operam iisdem describendis majorem accuratoremque intendissent. Quanquam ad gentis hujus claritudinem probandam abunde sufficiat, quod primariis cum Rhenaniæ Alsaticæque, tum Franco-nicæ ac Misnicæ Nobilitatis sit familiis innexa, nec dubiâ fide inter necessitudines suas Eckbrechtos de Tûrckheim, Venningios, L. Barones Sickingios, Berenfelsios, Liberos & Immediatos S. R. Imperii Barones Fleckensteinios, Landschadios de Steinach, Windeckios, Creilsheimios, Reitenbachios, Maldizios, Reizensteinios, Zobelios de Gibelstad, Geyeros de Gibelstad, Dapiferos de Wezhausen numerat. Nec illud omitrendum, Mulhusæ, quæ Civitas illustri Helvetiorum Corpori fœdere conjuncta & Nostro natalis est, Basileæque Waldneros Civium honorario-

De rebus ge-
stis Bertoldi
Episcopi Ar-
gentinensis
p. 178.

De S. R. Im-
perii sancti-
tate Majesta-
te potentia
& nobilitate
p. 297.

rum, quos vulgò Ehrenbürger vocant, jure paucissimis tributo gaudere, maximorumque in iis domi militiaeque munerum, ad quæ exteris nullus patet aditus, obeundorum capaces esse. Cæterum Patre natus est cognomine VIRO PER-ILLUSTRI ET GENEROSISSIMO DOMINO FRIDERICO LUDOVICO WALDNERO, Equite Alsato, Schvveighusii, Sirenzii, Bervilæ, Bertsvilæ, Weckenthalii & Olvilæ Domino, qui primum in bello Flandrico & Sabaudico Centurionis munere perfunctus, abhinc à REGE GALLORUM CHRISTIANISSIMO cogendis ab Equestri in Alsatiâ Ordine ob cuiusque capitis censum pecuniis juxta alios Præfectus, deinceps mereri honores quam petere maluit; matre amantissimâ DOMINA MARIA CORDULA DE ROTHSCHÜZ, singulari sexus sui ornamento. Quibus parentibus nihil fuit antiquius, quam ut filiulus à teneris & exemplo suo & monitis Magistrorum veram pietatem morumque integritatem imbiberet. Eundem jam decennem Onoldum ad Materteram, sanctissimam Matronam, JOANNI SIGISMUNDO LIBERO BARONI ab HESSBERG nuptam, miserunt; Ubi à privatis præceptoribus juxta bonos mores artem imprimis emendate loquendi edoctus est; abhinc in Gymnasium, quod ibidem est, atque in disciplinam Pro-Rectoris M. HAMBERGERI datus, auspiciis hujus in arte oratoria & Dialectica non parum profecit, lineamenta quoque Jurisprudentiæ naturalis ad ductum Samuelis Pufendorffii jam tum animo impresit. Ad superiorem demum classem promotus, M. GERETIO Rectore, specimen in bonis litteris profectum protinus edidit Panegyrico Diis Manibus SERENISSIMI PRINCIPIS CHRISTIANI ALBERTI, MARCHIONIS BRANDENBURGICI dicto, ac dicato SERENISSIMO FRATRI GEORGIO FRIDERICO, quem ad Principatus Gubernacula nunc sedentem fama non obscure majorum suorum gloriis exæquat. Eodem Geretio ductore Philosophiam moralem naturalemque, Geographiam & Historiam nec non theticam Theologiam excoluit. Et ne cruda studia in Academias propelleret, Jus Romanum ad Justinianearum institutionum methodum explicantem audivit Virum Nobilissimum atque consultissimum D. BACHELBIUM à GEHAG, Judicii Cæsarei Provincialis Burggraviatus Norici Assessorem & Consiliarium Brandenburgicum. Verum supra institutionem omnem fuere ipsi exempla sermonesque fideles, cujus paulo ante memini, Materteræ suæ Mariti, BARONIS HESSBERGII, Viri summa prudentia nec minore dignatione, in quo patriam sibi sanctitatem constituerat, ut adeo nuper tantum amisisse Pa-

Patronum, cui paulò ante mortem dissertationem de diplomatis Germaniæ Impp. ac Regum, me Præsìde ventilandam, consecraverat, maximo fuerit mœrori. A tot tantisque præsidiis instructus Altorfium concessit, ubi vix menstruo commoratus spatio Opponentis spartam in subselliis Jctorum ita administravit, ut eadem ipsi postea quam sæpissimè deferretur. Studia autem litterarum, quæ Onoldi inceperat, tantum abest eum deseruisse, ut potius eadem recolere perficereque totus incubuerit. In notitia Reipublicæ nostræ & historia, quæque hujus administra est, Geographia vetere & nova & rei nummarie studio, virum ob omnigenam eruditionem suo merito celebratissimum Nobilissimumque D. WAGENSEILUM magistrum habuit. Jurisprudentiam profanam pariter atque ecclesiasticam Jcti nominatissimi, LINCKIUS & HAMMERUS, ambo interea beatè mortui, fidelissime tradiderunt. In Genealogicis, linguarum studio, arte Heraldica aliisque disciplinis elegantioribus REUTERI, in lingua Italica D. FABRICII, Professoris Theologi, opera usus est. Altorfio demigrans Bavariam, Sueviam, Franconiam cum quibusdam itineris sociis perlustravit; Electorales, Episcopales, aliasque Principales aulas adiit; Norinbergæ, Ratisbonæ, Augustæ Vindelicorum, Monachii in virorum prudentia doctrina ingenio celeberrimorum congressum colloquiumque venit, minime satis habens, istius Plautinæ aniculæ adinstar, urbes vidisse, nisi & mores hominum perspexisset. Demum Ludovicianam nostram adiit, eo animo, ut fastigium studiis imponeret. Heic in civili prudentia & Juris, cum publica tum privata, universali ac Romano Germanica, nec non feudali, sub auspiciis collegarum meorum honoratissimorum, virorum Nobilissimorum, atque Consultissimorum D. FRIDERICI NITZSCHII, (quo Præsìde etiam dissertationem de obligatione & potestate Regis Romanorum publicè defendit) & D. BERNHARDI LUDOVICI MOLLENBECII ac, si id adjicere licet, meis quoque, nec non viri Maximè Reverendi, tum Juris Naturæ ac Gentium Doctoris, D. REINARDI HEDINGERI operam posuit indefessam. Cursum autem, quem instituerat, non nihil interrupit actio pacis in celeberrimo Risvicensi conventu, cujus videndæ desiderio in Bataviam concessit, Hagæ Comitum per semestre spatium, & quod excurrit commoratus. Qua etiam occasione, cum literis commendatitiis quorundam Germaniæ Principum instructus illuc venisset, non tantum Magnæ Britanniæ Regis aulam, prudentissimis viris affluentem, & Potentissimorum Fœderati Belgii Ordinum conventum sæpissime vidit, sed & Legatis aliisque

Viris

Viris summis innotuit. Adhæc pace facta Lugduni Batavorum GRO-
NOVIVM, PERIZONIVM, VITRIARIVM, NOODIVM, MAT-
THÆI, VOETIVM, Ultrajecti præsertim GRÆVIVM docentes audi-
vit; tum quidquid in ceteris Fœderatarum Provinciarum & primariis ad
Rhenum inferiorem civitatibus observatu dignum videbatur, accurata
mentis indagine inspexit. Inde cum egregiarum observationum cumulo
redux, quid heic loci porro egerit, quoties in Cathedra steterit, quoties
ibidem opponendi munere in Disputationibus, non tantum Juridicis, sed
& Philosophicis ac Theologicis functus fuerit, satis erit publicam advo-
care conscientiam. Enimvero qui hucusque Incomparabilis in Acade-
mia hac Civis ediderat exemplum, cum altius aliquid meditaretur, non
ignorabat è Nobilitate & Equestri ordine extitisse, qui illustres Majorum
imagines Doctoreo titulo exornarunt, interque eos Florentium à Ven-
ningen, Vitum à Furst, Ludovicum ab Ofingen, Wilhelmum à Neuhaus-
sen, Christophorum à Gich, Joachimum à Beust, Joachimum Mynsin-
gerum à Frundeck & alios. Horum exemplo non quidem titulum Do-
ctoris censuit expetendum, sed tamen præstitis illis, quæ à Jurium ac bo-
narum literum Candidatis requiri consueverunt, testimonium studiorum
ad culmen perductorum decorum nec innutile sibi fore arbitrabatur.
Ad conscribendam igitur INAVGVRALEM de PVBLICARVM CON-
VENTIONVM FIRMAMENTIS, rarissimo & nunquam à quoquam
inter exercitia Academica tractato argumento, DISSERTATIONEM se
comparavit, & quod cogitaverat, tanta dexteritate perfecit, ut tale quid
soli multum adulti & longo rerum usu exercitati nec nisi raro exhibuerint:
usque adeo egregiam & insolitam in eo spirant omnia eruditionem. Ha-
bebitur Dissertatio illa proximo Jovis diè in solenni Professorum Pane-
gyri. Cui ut testes & arbitri adesse velitis, Cives Academici Studiosi, tanto
minus Vos rogandos arbitror, quanto pluribus vestrum erit volupe,
igneam illam ingenii vim & lacteum eloquentiæ flumen suspicere admi-
rarive. Scribebam Gissæ octavo Calend. Ju-
nii M DCCI.

QVOD

QVOD DEVS BENE VORTAT!
*DE FIRMAMENTIS CONVENTIO
 NVM PVBLICARVM, COM-
 MENTATIO.*

PROLEGOMENA.

Acturus ne operæ pretium sim, si firmamenta conventionum publicarum commentatione Academica perscripserim; nec satis scio: nec si sciam dicere ausim. Quippe qui quum veterem tum vulgaram esse rem videam, dum quia ad scribendum animum appellant, dignum aliquid lectorum studio allaturos se, aut scribendi arte gratiam apud literatos homines inituros credunt. Vtcunque erit, juvabit nobilissimæ materiæ illustramento pro virili parte & me ipsum consuluisse, & si in tanta illustrissimorum scriptorum turba mea fama in obscuro sit, nobilitate ac magnitudine eorum, meo qui nomini officient, me consolet. Perplexæ est præterea tractatio, quæque maximam partem ad eos pertinet, quibus in proximo sibi fastigio collocatis DEVS summum rerum iudicium & jus ac arbitrium inferioribus dictandi leges concessit, aliis solam obsequii gloriam relinquens: & legentium plerisque nullus dubito, quin dicta juvenis nec satis ingenio firmati, nec dicendi facultate pollentis, nec dum à rerum maximarum usu instructi, quasi dempro pondere, minus præbi-

tura voluptatis sint; seris venire usum ab annis, atque res magnas non nisi à magnis & subactis ingeniis exponi cum fructu posse contente dicentibus. Sunt etiam & ii quidem aliarum disciplinarum, non admodum expertes, quibus totum hoc JURIS VNIVERSALIS dispicer studium, qui sibi primum, deinde aliis persuadere conantur, ex solo jure Romano Cæsareo Pontificioque omnes causarum figuras decidi posse; (1.) quique ejus apices atque capita æque tenet ac suos unguis, solum eum dignum esse, qui Principi maria ac terras populosque regenti in consilio adesse aut administrandæ Reipubl. præfici debeat; tametsi nullo idonearum artium instructu, nulla rerum civilium cognitione, nulla gubernandæ civitatis peritiâ ejus ingenium sublevetur. Quidam autem non id tam reprehendunt, si remissius, vel in aulis agatur: sed tantum studium tamque multam operam in scholis in eo non ponendam arbitrantur. Contra quos omnes breviter dicendum existimo, me non tam longas spes inchoare, ut hoc genus scripturæ & hoc novitium Camoenis Quiritium opus natum apud me proxima fœtura futurum personis eorum dignum credam,

Quorum operâ in bello, in otio, in negotio,

Suo quisque tempore usus est sine superbiâ. (2.)

1) Vid. Joh. Arze ab Orla-lora de nobilit. Hisp. c. 5. n. 5. in Oc. jur. A. Gent. I. de nupt. c. 6. & l. 1. de jur. bell. c. 3.

2) Terent. Prolog. Adelph.

3) L. 1. pr. D. de minor.

4) Præf. in H. N.

5) Præfat. in Nucl. J. N. & G.

Commentationem enim scripsi Academicam; neque adeo me poenitet, nullum festivorem excogitasse titulum. Nec diffitemur multa esse quæ nos præterierint. Lapsis autem ipse Prætor (3.) auxilium promittit & adversus captiones opitulationem. Tu, qui in ipso rerum actu versaris, mi Lector, cum hanc operam condicerem, ut cum Plinio (4.) te alloquar, non eras in hoc albo. Hæc doctissimum Persium legere nolo, Lælium Decimum volo. Quod si hoc Lucilius, qui primus condidit styli nasum, (agnoscis & hoc Plinianum verbum) dicendum sibi putavit: si Cicero extra omnem ingenii aleam positus mutuandum; præsertim cum de republica scriberet: quanto nos causatius ab aliquo judice defendimur? Quæ de privato jure objici possunt, ea pridem ante nos David Mevius (5.) legum prudentum Germanorum coryphæus confecit, cujus nos verbis in præsentia libenter utimur. *Quam multa sunt, inquit ille, quæ orbis olim & hodiè in actionibus atque moribus frequentat, quorum nihil est in istis libris, & tamen necessaria ad jurisprudentiam cognitionis. Nullibi tamen magis (idem J. Crus scribit) se ostendit jurisprudentia in paristorum librorum tenor, quam ubi cum aliis, atque qui ejusdem imperii societatisque civilis*
non

non sunt, quæstiones de jure intercedunt. Qui licet nobiscum concordent, in juris necessitudine consistere controversiarum finem, attamen illud quod Romanorum Caesarum vel Pontificum libris continetur, ad istum non perinde admittunt, sed ultra querunt & adhiberi volunt. Et licet vel ipsas in forum receperint, ut normam justi & æqui, tamen cives ibi saltem juxta illas judicari volunt, non sua cum exteris ita terminari; aliter quàm hos justa censenda & statuenda esse putant. Ex quo fit, ut cum Jcti, qui magna alias utriusque Romani juris sapientia clarent, negotiis publicis Regum, Principum, Civitatum adhibentur, quam domi suæ consultissimi atque ad respondendum dictandumque de jure excellentissimi habentur, tam, dum foras sic agunt, jus jactant, per regulas sui juris alios convincere intendunt, non audiantur, inepti fiant, aliquando irrideantur, seque non modo, sed jurisprudentiam quoque, quam ostentant, contemtam reddant. Unde profectum est, quod in dictorio habetur: meros legistas esse puros asinos. Idem sentiunt immortalis gloriæ Viri, Fernandus Vasquius, (6) Hugo Grotius, (7) Herman. Conringius, (8) & Jctissimus Zieglerus, (9) qui & seculi nostri labem hanc esse existimat, quod in Academiis ad leges Romanas ita assuescitur cogantur juvenes, ut in omni controversia, etiam ubi inter summos Principes lis vertitur, non aliunde decisionem petendam credere oporteat, quam ex Jure Romanorum & legibus isti uni Republ. vel Hierarchiæ accommodatis. Non enim de suggrundis & protectionibus (10) temere paciscuntur Reges, non de jure fundi, non de lana caprina, anserina, leporina, (11) quarum rerum controversiis pleni sunt Jctorum libri; sed ea tractant, quæ prudenter disputata otium gentibus constituere, dignitatem imperii conservare, terminos proferre possunt. Ex his tamen ipsis evidentissimè apparet, quanta sit Jurisprudentiæ rectè traditæ laus, qui eam sequatur honor, quæ præmia. Fuit autem ab omni ævo nobilissima Jurisprudentiæ pars habita ea, quæ rationem formulasque præberet, juxta quas caute provideque homines contraherent, paciscerenturque. M. Cicero: (12) in jure cavere, consilio juvare atque hoc solentia genere prodesse quamplurimis, vehementer & ad opes augendas pertinet & ad gratiam. Idem: (13) Pragmatici homines, omnibus historicis præceptis, versibus denique cavere jubent, & vetant credere. Quin imò peritiam cavendi in definitione Jcti non omittendam putavit apud eundem Ciceronem (14) Antonius: Si quereretur, inquit, quis nam Jctus vere nominaretur? eum dicerem, qui legum & consuetudinis ejus, quæ pri-

6) l. 2. contr.
Ill. c. 51. n.

31.

7) l. 2. de J. B.
& P. c. 16, §. 13;
add. Thuan.
l. 81. Histor.
ad A. 1585.

8) l. 11. de fin.
Imp. c. 19.

§. 3.

9) Præfat. ad
not. in H.
Grot. d. I. B.
& P.

10) tit. D. de
damn. infect.

11) L. si cui
lana 70. §. 9.
D. de Legat.

3.

12) Cic. de
Orat. 1.

13) ad Att. 1.
2. epist. 20.

14) Cic. de
Orat. 1.

vati in civitate (addo, & illi, qui in statu naturali vivunt) interentur, & ad respondendum, & ad agendum, & ad cavendum peritus esset. Et privati quidem juris periti egregie provinciam suam administraverunt. Mode-

15) Cujac. 12. O. 32. stinus (15) sub Gordiano circa annum D. 240. scripsit librum singularem de *Eurematicis*, i. e. consiliis & cautionibus excogitatis ab ipso rei jurisque cuique sui tuendi causa, unde in *L. Servus dotalis* 58. *Sol. matr.* ait, consulendum est: & in *L. Qui totam* 45. ad *Sc. Trebell.* suaserim, in *L. Situtor.* 9. de *suspect. tut.* optimum factum est. Sunt præterea ex hoc *εὐγεν- μωτικῶν* libro excerptæ aliæ leges multæ. (16) Hujusmodi libros JCti posteriores vocarunt *cantelas*. Cantelas has alii magno numero in prælectionibus, quidam in responsis, nonnulli in consiliis tradidere: peculiari opera perscripserunt ante exactam barbariem Joh. de Deo JC. Hispanus, Nepos de Monte Albano alique, quorum numerum init Gerardus Stœckius; (17) renascentibus litteris, Bartholomæus Capolla JC. Veronensis, nostra demum memoria V. C. Samuel Stryckius, Hallensis Studii Generalis decus ac ornamentum, scito & utili *de cantelis contra- ctuum* libello. Qui idem in jurisprudentia universali præstiterit, videre hætenus contigit neminem. Hugo Grotius, vir eminentissimæ eruditionis & ingenii prope divini multa, quibus hoc argumentum illustrius reddi potest, carptim collocavit in æterno *de Jure Belli & Pacis* opere, eumque invidenda felicitate lecutus illustris Pufendorfius, libris octo *de Jura Natura & Gentium*: partes quasdam singulatim executi sunt viri summi ac de Republica literaria æque ac civili immortaliter partim meriti, partim quotidie merentes, quos ego sæpè in dissertatione honoris causa nomino; universim ac certo ordine, quantum scio, nemo unus exposuit: cum tamen id fieri intersit humani generis. Sicut enim homini in statu naturali viventi propter summam juris & virium æqualitatem in actionibus omnibus expedit esse tardum lentumque; sic in fide & assensu. Ut intentus, inquam, suspensusque ambulet, & pæne dixerim, ut *oculatas semper manus habeat, nil credat quod non videat.* (18)

18) Plaut. A. fin. A. 1. S. 3. Etsi enim *credulitas error est magis quam culpa, & quidem in optimi cu- jusque mentem facillime irrepit*: (19) tamen à Principibus removen- da ea longissime, quod *frequentius conventionum pacisque simulatio- nem credulis, quam arma nocuisse* omnis ævi historia testatur. (20)

19) Cic. X. Epist. 23. pr. Nonne pro omnibus illi excubant? Turpe igitur & omnibus noxium illos (21) *labi, errare, decipi.* Heus Tu, cui generis humani tutelam cre- didit:

20) Veget. de Remil. III, 3.

21) Cic. 1. Off. 6,

didit DEVS, GENS REGNATRIX, Tibi vaser ille Siculus insusur-
rat Epicharmus (22) cantilenam illam suam:

Νῆφε, καὶ μέμνας ἀπιστεῖν : ἀρδραταῦλα τῶν φρενῶν.

22) Cic. ad
Att. l. ep. 19.

Vigila, & memores, ne quid credas: nervi sunt prudentia.

Clamat alter (23) a Græcia:

σώφρονος ἀπιστίας

οὐδ' ἐστὶν ἄλλο χρησιμώτερον βροτοῖς :

sapiente diffidentia

23) Euripid.
in Helena v.
1633.

Non aliares utilior est mortalibus.

Neque sic tamen semper ad fraudes rectum esse licet.

Qui cavet, ne decipiatur, vix cavet, cum etiam cavet,

Etiam cum cavisse ratus est, saepe is cantor captus est. (24)

24) Plaut.
Capt. 2, 2.
v. 6.

Quid ergo? inquires, plane desperandum de natura mortalium? Null
credendum? Nemo hoc facile suaserit.

Periculosum est credere & non credere, (25)

25) Phoe-
drus h. 3.
Fab. II.

Itaque quid ratio consiliumque circa conventiones publicas suadeant
quid verent, indagare, quidque in ipsis obtineat rerum argumentis, an-
nualium actorumque fide exponere, & quæque suo ordine, non insubi-
dum facinus aut incivile æquis rerum æstimatoribus videri existimavi.
Qui autem, si maxime hoc placeat, moderatius id minimeque in Acade-
miis volunt fieri, difficilem temperantiam requirunt in eo, quod semel
jam missum coercitu ac repressu difficillimum est: ut propemodum ju-
stioribus utamur illis, qui omnino avocent ab hoc genere studiorum,
quam iis, qui rebus quæ sæpe modum non habent, modum constituent:
in reque eo meliore, quo major sit, mediocritatem desiderent. Sive
enim ad istam prudentiam perveniri potest, & in ipsis gymnasiis, quæ
omnium bonarum disciplinarum quidam quasi mercatus esse debent,
viam, qua ad eam itur, emunctæ naris homines sibi muniant, neque pa-
randa nobis solum, sed fruenda etiam est prudentia: sive difficile est &
plenum molestiarum ac ambagiosum; tamen nec modus est ullus investi-
gandarum pulcherrimarum rerum, nisi repereris: & investigandi defa-
tigatio turpis est, cum id quod quæritur, sit pulcherrimum. Etenim

si afficitur quis sensu quodam & voluptate cum scribit; quis tam pronus ad invidiam est, ut ab eo eum abstrahat? sin laborat: quis est qui alienæ modum statuatur industriæ? Nam, ut Terentianus ille Chremes non inhumanius novum vicinum non vult

(26) Terent.
Heaut. Act.
1. Sc. 1.
(27) 1. deb.
fin. & mal.
6, 1.

Fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique; (26)

non enim illum, ut Tullius (27) noster ait, ab industria, sed ab illiberali labore deterret: sic isti curiosi, quos offendit noster minime nobis injucundus labor. Sed hæc & his similia, utcumque animadversa, aut existimata erunt, haut in magno ponam discrimine. Ceterum, aut me amor suscepti negotii fallit, aut nullum argumentum illustrius, nullum instituto meo convenientius eligi potuisse autumo. Enim vero ut specimen aliquod ederem locati in Aldorfino, Lugdunensi & Gissensi Lyceis temporis, a me ii contenderunt, qui apud me & amicitia & beneficiis & dignitate plurimum possunt; quorum ego neque benevolentiam erga me ignorare, nec auctoritatem aspernari, nec voluntatem negligere debebam. Accessit jussus optimi sanctissimique Genitoris, cujus nutus mihi pro imperio sufficit. Et cum jam jam in hac palæstra defenderim themata quædam, proposita vocat Cicero, quæ præcipue ad jus publicum in Germania usurpatum attinent, alterum *de obligatione Regis Romanorum*, occasione Procemii Capitulationis Josephi, Præside V. C. Friderico Nitzschio, alterum *de Diplomatis Germaniae Imperatorum ac Regum*, Præside V. C. Joh. Nicol. Hertio, utroque Jcto Gissensi longe celebratissimo; additis ex divino humanoque jure omnibus quibusdam ἐπιμέρους; id deinde negotii mihi dari credidi, ut argumentum magis catholicum pertractandum susciperem; idque in solemnibus & INAVGVRALI, quam vocant, DISPUTATIONE, *exantlatis examinibus publicis omnibus*, quæ subire solent ii, qui ad summum in VTROQUE JURE honores & DOCTORATVS dignitatem evehuntur, palam, levato velo atque *sine Præside*, quod ajunt, tuerer. Hoc cum mihi per Amplissimum in Alma hac Ludoviciana Universitate Jctorum Ordinem licere perspexi, diu multumque deliberavi, in quonam argumento ingenium industriamque exercerem meam: ac dum in dubio est animus, ut fieri assolet, paulo momento huc illud impellitur. Cœpi tandem mecum ita cogitare: cum Hagæ Comitum ea tempestate egissem, qua de pace inter Christianissimum Galliarum & Na-

varæ Monatcham & plerosque Europæ Principes ac Respublicas ab excellentissimis & prudentissimis oratoribus, quorum mihi non paucos coram vereri licuit, concilianda consultaretur, mihi quoque istius temporis atque profectiois rationem esse reddendam. Itaque de conventionibus publicis scribere animus erat Dissertationem, qua earum ineundarum, interpretandumque rationem vel jure naturæ vel moribus populorum inductam exponerem, respectu semper habito ad novissimam istam pacem in arce Neoburgo Rysvyci in Hollandia conclusam; qua non jam revirescit solum, sed etiam floret terrarum Orbis. Sed cum in nimiam amplitudinem adolelceret opus, accedente suasu viri cujusdam clarissimi amplissimique, cujus me in magno ære esse publice profiteor ac lubens, partem tantum eam, quæ ad firmamenta attineret, exponere aggredior. Auctorum quibus usus sum, semper nomina prætexui: nec tamen cujusquam temere, nisi probe inspecti. Est enim benignum, ut arbitror, & plenum ingenii pudoris fateri per quos profeceris: obnoxii contra animi & infelicis citandis Bartolis, Baldis, Alexandris, Barbatiis cum Dominiis etiam (si Diis placet) præfatione, etiam si nunquam videris, illudere velle indoctis stupentique turbæ. Id me labori intentum male habuit, quod quidam libri deessent, qui heic utramque paginam facere debebant. Hos inter eminet eximium opus (28) *conventionum inter Gallie Reges & omnes fere orbis terrarum Principes ac Respublicas imitarum à Caroli VII. regimine usque ad felicissimum Imperium LUDOVICI XIV. SUPRA OMNE ID QUOD DICIPOTEST MAGNI.* Edidit id VI. voluminibus Fridericus Leonhardus primarius REGIS & SERENISSIMI DELPHINI Typographus ex grammatophylaciis Regiis, item Bibliotheca Regia, Camera Computorum Parisiensi, Insulana, ubi asservantur plurima diplomata & instrumenta Domus Burgundicæ, & Nanetensi, ex Arcanis Amicorum Regiorum, Purpuratorum, Legatorum scriniis & instructa penuria libraria Dionysii, Theodori & Jacobi, Gothofredorum, cum doctissima & omnis civilis prudentiæ plena illustris viri Amelotti Hussæi (29) præfatione. Inspiciendi libri copia mihi facta est Argentorati à viro quodam consultissimo, & qui omnes Musarum genios faventes habet. Quædam mihi excerpere licuit, multa ob alias curas non licuit. Sic quoque librum quem *de contractibus publicis*, celeberrimo Schiltero (30) Jur. Publ. refe-

Plin. præf. in
H.N.

28) Traitez
faits entre
les Rois de
France &
tous les Prin-
ces de l'Eu-
rope depuis
le regne de
Charles VII.

29) Amelot.
de la Houf-
faye, discours
historique.

30) l. 3. Inst.
Jur. Publ.
tom. I. t. 30.

§ 2.

referente; JC. Hispanus Petrus Manrique Melgarexo Granatæ 1652. fo-
 ras dedit, etiam non indiligenter quæsitum non vidi; in quo tamen an
 multa valde ad hoc argumentum facientia contineantur, fateor me scire
 cum ignarissimis. Sed quid opus est verbis? Querelæ nunquam gratæ
 certe ab initio ordiundæ rei absint. Cum bonis potius omnibus vo-
 cisque ac precationibus DIVINI NUMINIS, si, ut Poetis, nobis
 quoque mos esset lubentius inciperemus, ut cœptis
 successus prosperos daret.

CAPUT I.

Vocabulorum explicatio, definitio conventionum publicarum & divisiones.

SUMMARIUM.

§. I. <i>Introductio.</i> §. II. <i>Quid Firmamentum & quæ ejus Synonyma? Sitne vocabulum satis latinum? De verbo firmare.</i> §. III. <i>Quid conventio?</i> §. IV. <i>Quotuplex? Privata & publica. PUBLICÆ CONVENTIONES quæ? Exempla.</i> §. V. <i>DEFINITIO.</i> §. VI. <i>DIVISIO I. aut ad BELLUM aut ad PACEM pertinent. Pax etiam est in statu naturali.</i> §. VII. <i>AD BELLUM. Santque vel præparatoriæ ad pacem, ut conventiones preliminares.</i> §. VIII. <i>De arbitrio, sorte, certamine singulari.</i> §. IX. <i>Vel statum belli tollunt, ut Pactiones pacis,</i> §. X. <i>Vel relinquunt temperantque, ut Inducia, armistitia,</i> §. XI. <i>Conventiones de comœatu.</i> §. XII. <i>De redemptione & permuta-</i>	<i>tione captivorum, salva guardia, lytro incendiario.</i> §. XIII. <i>AD PACEM. Vel tollunt statum Naturalem, ut conventio summi Imperii translativa, quæ asseritur contra Hobbium aliosque remissive.</i> §. XIV. <i>Amnestia post bellum civile,</i> §. XV. <i>Pacta matrimonialia Principum inter se,</i> §. XVI. <i>Vel relinquunt, puta Fœdera quæ dividuntur. (1.) ab objecto, quod alia ad commercia, alia ad communitatem belli, alia ad alias res spectant.</i> §. XVII. <i>(2.) A formâ, in equalia & inequalia.</i> §. XVIII. <i>DIVISIO II. ratione cause efficientis in EAS, QUÆ κατ' ἐξοχήν TALES sunt & SPONSIONES.</i> §. XIX. <i>DIVISIO III. in REALES & PERSONALES.</i> §. XX. <i>Partitio dicendorum.</i>

§. I.

In foro causas dicentibus nefas propemodum videtur esse, nulla præfatione facta, judici rem exponere: quanto magis interpretationem promittentibus incon-
veniens erit, omisiss initiis, naturaque conventionum
publicarum non explicata, atque illotis, ut ita dixerim,
manibus, protinus materiam firmamentorum tractare?

Namque, ut *G*a nostri verbis utar, nisi fallor, istæ præfationes & libentius
nos ad lectionem propositæ materiæ producant: & cum ibi venerimus, eviden-
torem præstant intellectum.

a) L. I. D. de
Orig. Jur.

b) Budæus
Annot. in II.
pag. 129.
c) l. 3. J. O.
c. 13.

d) l. VIII. Hi-
stor. c. 2.

e) de sit. orb.
l. II. c. 3.

f) v. 491.

g) II. Annal.

h) l. X. Ep. X.
& XXVIII.

i) Ter. Hec.
Act. V. sc. 1.

k) pro Sylla.
c. XI.

l) Heav. V.
sc. V.

m) IV. B.
Gall. c. 28.

n) XI. Æne.
id. v. 330. &

XII. v. 212.

o) Ann. II.
1, 2.

Ann. III, 27.

p) Tit. 25.

q) L. 14. §. 3.

ad Sc. Tre.
belli.

§. II. Firmamentum & continens causæ dicitur latine, *b* quod vul-
go punctum litis decisorium vocant. Quintilianus: *c* Συνέχον autem quod
continens alii, firmamentum alii putant, Cicero firmissimam argumenta-
tionem defensoris & appositissimam adjudicationem. Quibusdam id vide-
tur esse, post quod nihil quaritur: quibusdam id quod ad iudicationem fir-
missimum affertur. Meminit & Cicero in de partitione oratoria dialogo.
Firmamenta membrorum pro nervis & musculis dixit A. Gellius. Trala-
itium est, Physicis sumi pro cælo stellarum fixarum. Nobis idem est ac
stabilimentum roburque muniendis ac firmandis conventionibus addi-
tum. Polybius *d* ἐνδεχομένας τῆς εἰσεως, id est vincula fidei, pignus fidei
Pomponius Mela *e* elegantissime appositissimeque dixerunt. Atque
hoc sensu prisca ac castissima latinitatis scriptores ea voce persæpe utun-
tur, Cicero passim. In Lælio: Firmamentum stabilitatis ejus, quam in
amicitiis requirimus, est fides. Ovidius habet firmamen X. Transformatio-
num. *f* item apud Tacitum *g* est, Firmator Pacis: apud Plinium Junio-
rem, *h* Firmator discipline: in Comœdia firmare fidem: *i* Cicero *k* fir-
mare imperium; firmare dotem Terentius: *l* pacem firmare, Cæsar: *m* fir-
mare fœdera Virgilius: *n* firmare amicitiam Tacitus, idem *o* firmare con-
cordiam dixit. In lege Prior. *s*. C. qui pot. in pign. est: Pignoris causa
firmabitur, in L. Ex verbis 14. C. de donat. int. V. & V. firmare dominium,
in L. Sicut. 17. ad L. Cornel. de fals. firmari intervallo temporis scriptura.
Firmatur legatum Vlpianus ait *p*: firmari tabula Hermogenianus. *q*.

§. III. Conventionis verbum generale est ad omnia pertinens, de
quibus negotii contrahendi transigendique causa consentiunt, qui inter
se agunt: nam sicuti convenire dicuntur, qui ex diversis locis in unum
locum colliguntur & veniunt, ita & qui ex diversis animi motibus in
unum.

unum consentiunt, id est, in unam sententiam decurrunt. Adeo autem conventionis nomen generale est, ut eleganter dicat Pedius, nullum esse contractum, nullam obligationem, quæ non habeat in se conventionem. Vlpiani verba sunt in *L. Huius Edicti* 1. §. 3. *D. de Pact.*

§. IV. Conventiones idem Jctus *r aut ex publica causa fieri*, ait, *r) L. Con-*
aut ex privata. Quem secutus Harmenopulus, *s pacta sunt*, ait, *ἢ δημό-* *ventionum*
σια ἢ ἰδία, id est, *aut publica aut privata.* Publicam conventionem ex- *s. D. de Pact.*
 posuit Vlpianus, non, ut quidam putant, definitione, sed exemplis additis *s) 1. Harme-*
qua fit per pacem, quod primum exemplum est: *quotiens inter se Duces*, *nop. 9. §. 2.*
belli quadam paciscuntur, quod secundum. Idque clare Harmenopulus *11. Eclog. 1.*
t docet: τὰ περὶ ἐξουσιασῶν καὶ ἡγεμόνων ἐθνῶν πρὸς εἰρήνην τυχόν, ἢ ἄλλοι *c. 9.*
τοῖσιν, hoc est, Publica conventio est, quæ per Principes fit, aut belli duces, *s) 1. Harm.*
veluti ad pacem aut quid tale. Quod ideo adscribendum ait Dionysius *§. 9. 4.*
 Gothofredus *u ne quis publicam conventionem restringat ad solos belli* *u) ad l. s. De*
Duces, aut solam pacis conventionem. *de pact.*

§. V. Publicæ conventiones sunt, *quæ fiunt inter personas publicas,*
quæ tales sunt. Personæ autem publicæ & naturales sunt & mysticæ;
 Principales & repræsentativæ. Qua nota * differunt non modo à legiti- * *quæ tales*
 mis conventionibus privatorum, sed & à conventionibus personarum *sunt.*
 publicarum cum hominibus privis aut circa negotia privata. Compre-
 hendit præterea hæc generalitas omnia conventionum genera, de quibus
 agendum deinceps: quod minime puto præstare definitionem Hugonis *Grot. l. 2. de*
 Grotii, qui publicas conventiones eas intelligit, quæ *nisi jure imperii ma-* *J. B. & P. 15.*
joris aut minoris fieri nequeunt. Nam quando populus pacto primo *§. 1.*
 colligatus transfert summam potestatem, haut dubie conventio publica
 intercedit, nec fit tamen illa jure Imperii. Inter eos etiam qui versantur
 in statu naturali, nihil fieri jure Imperii naturalis indicat hominum æqua-
 litas.

§. VI. Conventiones publicæ aut AD BELLUM, aut AD PACIS
 TEMPORA pertinent. *Διήρηται γὰρ πᾶς ὁ βίος εἰς ἀρχολίαν καὶ εἰς πόλεμον,*
καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην. id est: *Dividitur enim omnis vita in negotium &*
otium, bellum & pacem, ait Philosophus x & Libanius *progymn. δύο καιροί x)* *VII. Pol.*
πάντα διαίρῳσι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, λέγω δὲ πόλεμον καὶ εἰρήνην. *14.*
Sunt tempora duo, penes quæ totius vitæ est arbitrium, nempe pacis & belli.
 Belli autem vocabulo non actionem, neque pacis nomine pactum vel con-
 ventionem heic significamus: Bellum enim esse potest, etiamsi non sit
 continua concertatio, & pax, ubi bellum non præcessit. Itaque pax
 æque

*) II, de J. B.
& P. c. 7. §. 1.
27.
*) c. l. de Ci-
ve §. 10.

æque ac bellum non ad civitates modo sed & statum naturalem omnem pertinere potest. Per statum naturalem intelligimus conditionem hominum inter se æqualium neminisque alterius præterquam Dei & divinarum legum arbitrio subditorum, ita appellatum H. Grotio & Hobbio, x qui eum & *libertatis statum* nominat. Hoc in statu homines fere omnes ante constitutas societates, postea patres familiarum segregum vixisse; vivere etiamnum, civitate in anarchiam delapsa, dissociatam multitudinem, in qua Nomadum more

οὐκ ἔστιν ἑδὲν ἑδὲς ἑδενός,

Nullus nulli in nullo paret,

7) c. 2. de ci-
ve §. 19.

ac constitutis civitatibus earundem moderatores, quid vetat vel supponere, dummodo res non sit ἐκ τῶν αἰδυνάτων, vel manifesta imagine deprehensâ, rem prout est, ita eam efferre? Hunc Thomas Hobbius y etiam *hostilem* vocat: non male, si ad id, quod in eo plerumque fit, respicit; pessime, si eum jure talem & omnem statum extra societatem non bellum modo sed & *bellum omnium adversus omnes* putat: id enim ita, uti ab ipso effertur acceptum subsistere non posse putamus cum natura hominum sociali; quod adeo à multis, licet fortasse non semper sat validis, quibus oportuit, armis propulsatum est.

*) X. de reb.
Gall. 3.
*) Hist. Pac.
Belg. p. 240.
b) de reb.
Gall. n. 3.
c) Arm. Suec.
in Diar. Eur.
rop. P IV. P.
412.
d) Th. Eur.
rop. T. V. P.
568.
e) P. I. D. E.
p. 434.
f) Th Eur. d.
T. V. p. 11.
g) Diar. Eur.
P. 4. p. 10.

§. VII. Conventiones in bello usitatae vel faciunt *preparationem ad pacem*, vel *belli statum tollunt*, vel *relinquunt*, sed aliquatenus *temperatum*. Preparationem ad pacem continent tractatus & conclusiones *preliminares*, quarum nomen, teste Priolo, z dum tractatus pacis Germanicae postea Monasterii & Osnabrugi conclusæ instituerentur, usurpari cœpit. Sunt istæ *conventio super iis, quæ expedienda sunt, antequam ad tractationem de conditionibus pacis accedant paciscentes*. Eas ad pacis universalis tractationem quoddam *preparatorium* vocat Leo ab Aitzma a; latinus Priolus b *primos pacis apparatus, antecessiones* & *proscania* Alexander Erskein. c Germanice *Vorbereitungen* dixere legati Suecici, d *Vortræctaten* Bicerenclavius e item *Initional-Friedens-Handlungen*. Quæ ut plurimum eæ conventiones capita contineant, videre est ex demonstratione f Suecorum g de negotiis preliminaribus inter Suecos & Polonos §. 10. *Conventio de loco, tempore & securitate preliminarem rem absolvit, de Plenipotentibus & modo agendi in tractatu inter partes, nunc in preliminaribus negotiatione, nunc in loco principalis negotiationis tractari solet. Cujus utriusque rei exempla in promptu sunt. Est, ubi de numero comitum & famulitii; est, ubi de conditionibus sine quibus non consensura est alterutra pars.*

pars in pacem, & de similibus in præliminaribus agatur. Formulam præliminaris inter Cæsareos & Gallos Suecosque initæ in conventu Hamburgenſi $\frac{15}{25}$ die Decembris Anno 1641. pactioſis exhibet Leo ab Aitzma *h* ac ſubjungit: *Exemplum maximi ponderis Articulorum, qui priusquam cum hoſtibus induciarum Pacisve tractatio aliqua inſtitueretur decernendi confirmandique forent.* Articulos præliminares Pacis generalis Ryſſvicenſis ex Protocollo legati Mediatoris Suedici lege ſis in libello, cui lemma eſt: *Actes & negotiations de la Paix conclue à Ryſſvick.*

h) Hiſtor. P. Belg. p. 250. *i)* p. 262.

VIII. Huc referri poſſunt 2. *Compromiſſa*, ſi bellantibus placuit ἐπι-
τρέπειν πόλει τίνι ἴσῃ ἢ ὁμοίᾳ, *arbitrium permittere alicui civitati æque utrique parti, & hominive*, ſp̄reta quidem plerumque potentioribus via, qui fere,

k) Iſocrat. orat. adverſ. Creſiph.

Non ex jure manu conſertum, ſed mage ferro

Rem repetunt, l

l) Enn. apud Cic. & Lact. *m)* XV. Hiſt.

ſed valde laudata. Polus apud Thuanum *m* optimum factum ſibi videri dicit, ut *controversiæ ad arbitros, de quibus partes convenient, remittantur.*

V. eund. de controversia Dano Suedica *n* per arbitros compoſita, Stradam *o* de Rudolpho Arbitro inter Belgas & Hiſpanos, Metter. l. XXX. *de Pacificatione Verviniana.* Paces per arbitrum factas habes aliquan-
multas in Polonica Hiſtoria Cromeri, *p* Habes & in Danica Pontani *q* habes & apud Thuanum (Vid. H. Grotius libro 11. de J. B. & P. c. 23. §. 8. *& præcipue in notis*) & apud Leibnizium. *s* Alia idem *r* compromiſſa re-
cenſet & lauda. *u* Sunt autem in arbitrio ſive compromiſſo duo pacta, unum litigantium inter ſe, alterum cum arbitro.

n) l. XLV. *o)* II. Hiſtor. Belg. Dec. 2. *p)* l. X. XVII. XVIII. XXI. XXIV. XXVII. XXIX. *q)* l. II. *r)* l. 61. *s)* C. D. J. G. in Prod. Diplom. XVI. *t)* Dipl. 14. 33. 69. & 70. *u)* Dipl. 167.

3. Tertium pactum pacis antecedaneum eſt *de ſorte*: quam in hoc commendat Dion Chryſoſtomus oratione in fortunam altera, & Auguſtinus in c. Sors. C. 26. q. 2. & multo ante Solomon Prov. XVIII, 18. *contradiſtiones*, inquit, *comprimiſt ſors, & inter potentes quoque dijudicat.* Eam apud varias gentes receptam eſſe idoneos auctores ſecutus tradit Gonzalez Tellez ad c. Eccleſia. 3. X. de ſortilegis n. 7.

4. Quartum eſt pactum *de certamine ſingulari*, cujus uſus Grotio l. 2. de J. B. & P. c. 23. §. 10. non videtur omnino repudiandus, ſi duo, quorum controversiæ alioqui totos populos graviffimis malis ſint implici-
turæ, inter ſe parati ſint armis decernere, qui dicta exemplis legibusque confirmat. Vid. tamen idem l. 3. c. 10. §. 43. & in notis Puſendorf. l. 8. de J. N. & G. c. 8. §. 5. Huc pertinet certamen ſingulare inter Davidem & Goliathum. 1. Sam. c. 17. Talismodi conventionis inter Turnum &

*Æneam initæ formulam consignavit Divinus Maro Phœbo & Thalia di-
gnis versibus:*

*Nuncius hæc Idmon Phrygio mea dicta tyranno
Haut placitura refer: cum primum crastina cælo
Puniceis in vecta rotis Aurora rubebit;
Non Teucros agat in Rutulos; Teucrum arma quiescant
Et Rutulum: nostro dirimatur sanguine bellum,
Illo queratur Conjux Lavinia campo.*

*Nec minus interea maternis sevens in armis.
Æneas acuit mentem, & se suscitât ira,
Oblato gaudens componi fœdere bellum.*

regique jubet responsa Latino

Certa referre viros & pacis dicere leges.

a) Virg. XII. Vatum princeps eas, postquam in apparatu certaminis omnem vim elo-
quæntiæ exhaustisset, ab Ænea stricto ense Deos rite ceremoniisque sanctis-
simis precato ita referri canit:

*Cesserit Ausonio si fors victoria Turno,
Convenit Evandri victos discedere ad urbem.
Cedet fulus agris: nec post arma ulla rebelles
Æneada referent, ferrove hac regna laceffent.
Sin nostrum annuerit nobis victoria Martem
(Ut potius reor, & potius Dii numine firment!)
Non ego nec Teucris Italos parere iubebo,
Nec mihi regna peto: paribus se legibus amba
Invictæ gentes æterna in fœdera mittant.*

a) Arnold, L.
III. Chr.

Slav. c. II.

a) Jo. Ma-
gnus I. II. c.

7. c. 28. & I.

IV. c. 7. & c.

16. vid.

Hent. Ban-

ger. in not.

ad. d. I. Ar-

noldi & I. 2.

c. 24.

b) C. J. G. D.

dipl. 79 & 8.

c) dipl. 173.

Plura addit, quæ nos non exscribimus. Talia duella inita inter Godo-
fredum Bulioneum & Principem urbis Amkke, pugnatoribus Drogone
& Elia desertore*; inter Scarinum Gothorum, & Gramum Danorum
Reges; inter Attilum & Frovinum, Frothonem & Frogertum, Alaricum
& Ericum Reges. a Videri quoque omnino meretur indictio a certami-
nis singularis ab Eduardo III. Anglo Philippo Regi facta 23. Julii A. 1340.
cum Responsione Regis Philippi apud Leibnizium b & permissio à Ludovico
Duce Sabaudia data Sigismundo Malatestæ Domino Arimini & Frederico
Comiti Montisteretti & Urbini, ut in ditione ejus duello configere pos-
sint 5. Octobr. 1457. apud eund. c. Leguntur & pacta de pugnis inter duo-
bus

bus plures, imo integros quoque exercitus pugnandis in historiarum monumentis. Triplex pugnae genus memoratur in replica Ducis Aurelianensis ad responsum Henrici Angliae Regis 1402. apud Leibnizium *d) dipl. 115. §. 10.*
corps à corps seu monomachia; *nombre à nombre* (posses oligomachiam appellare) inter binos utrinque, ut inter Aetolos & Eleos; inter ternos utrinque, ut inter Horatios Romanos & Curiatios Albanos; inter tricenos utrinque ut inter Lacedaemonios & Argivos, aut cum centeni (*cent hommes chevaliers Escuyers de noms & d'armes, & sans avoir reproche tous Gentils hommes, in litteris provocationis à Ludovico Valesio Duce Aurelianensi Henrico Anglo scriptis*) delecti ab utraque parte confligunt, quasi facto, ut Leibnizius *e) in præf. in C. J. G. D.* loquitur, in eorum fortunam compromisso; denique *f) Du May* *pouvoir à pouvoir*; cum duo exercitus praelium committunt. Id *Est de l'Empire dial. §. p. 127.* singulare est quod Ludovicus Majus *f) de Archiducibus Austriae*, nescio quo auctore, in litteras retulit: *S'ils sont appelez en duel, ils peuvent prendre un champion, sans que leur adverse partie puisse faire de mesme.* Id est, Si (Archiduces Austriae) in certamen singulare provocantur, optionem (campionem vocant corrupti corruptoresque Juniores) sibi legere possunt: adversarii non possunt. Habes aliquam multa, quibus hoc argumentum illustrari potest, in *Paridis à Puteo libro de re militari*, & apud allegatos à Gonz. Tellezio ad c. *Henricus 2. X. de clericis pugnantis in duello.*

§. IX. Conventiones quae statum belli tollunt, g) cum proprio vocabulo destituantur pacis communiter aut pacificationis, item firmitatis nomine in *Capitulari Domni Karoli* & in aliis capitularibus apud Baluzium passim solent venire, vulgo *traitez de paix, Friedens, Tractaten* vocantur. De his plena manu executus est Hugo Grotius. *h) l. 3. de J. B. & P. c. 20.* Eae autem absolvuntur fere mentione de pace, acceptance, comparitione in loco faciendae paci destinato, salutatione mutua, causae ipsius tractatione (propositione potissimum conditionum pacis & illarum examine) ac denique conclusione, quae porro multifariam roborari solet, uti deinceps dicemus. Operam luderem si exempla tractatum pacis proferre instituerem. In prolegomenis jam laudavi utile pol! & laude dignum ceptum *Frederici Leonhardi*. Expectamus hiantes Danielis Nesselii Bibliothecarii Caesarei, qui sedecim annis diversarum legationum Secretariatus munere perfunctus est, *Historiam Pacificatoriam*, cujus Vir Cl. anno 1690. Prodromum edidit. *Theatrum Pacis*, quod V. C. & non Noribergensis tantum Civitatis, sed & multorum Imperii Ordinum Consul, Academiae Aldorfinae Procancellarius, *Christophorus Pellerus*, magna industria judicioque

cioque adornavit, multa sese utilitate commendat. Multa quoque pacificationem instrumenta in *Theatro Europæo Diarioque*, quædam in *Londorpii actis publicis*, Leibnizii *Codice Juris Gentium diplomatico*, ac Historiarum monumentis passim reperiuntur. *Westphalica* autem & *Neomagen-*

sis pacificationis inter ceteras tanta celebritas est, ut, *Wiquetortii* iudicio, nullus fere actus sit, ex quo principium politicum non possit extrui; quarum actis describendis uti non defuere præclara ingenia, ita illam in primis *Victorius Sirius* & *Abbas* & *Historiographus Regius*, hanc scriptor anonymus / studio non tralatitio perscripserunt.

§. X. Quæ *statum belli relinquunt* conventiones, sed aliquatenus *temperatum*, sunt, quæ *Virgilius* & *Tacitus* vocat *belli commercia*, *Homerus* *συμπόσεις*, qualia sunt *induciae*, *commعات*, *salva guardia*, *pactio de lytro incendiario*, *redemptio aut permutatio captivorum*, & siquæ sunt alia. *Induciae* (*Treve*, *Stillstand der Waffen*) nobis sunt *conventio per quam bello manente ad tempus bellicis actibus abstinendum est*. Bello inquam manente: nam, ut *Cicero* ait *Philippica octava*, *inter bellum & pacem nihil est medium*, & bellum status est nomen, qui potest esse etiam cum operationes suas non exserit:

*Ut quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator, & Alfennus vaser omni
Abjecto instrumento artis clausaque tabernâ
Sutor erat.*

Utique autem in plures annos induciarum tempus extendi posse asseverat *Grotius* & probat exemplis apud *Livium*. Ut hoc prorsus negare nolum, ita magis mihi placet, quod *Erycius Puteanus* V. C. in *statera Pacis & Belli* scripsit: *Pax brevis & sequestra*, alio nomine *induciae* (ita etiam *Virgilio* & vocantur) sunt, *induciae longæ nihil à pace differunt*; certe intra præfinitum tempus *plena pacis instar* gerunt. Hinc inducias in centum annos factas pacem vocat *Livius*. Apud *Sozomenum*, *Theodosius II.* cum *Persis* inducias in centum annos pepigisse dicitur. Sic & pacis in centum annos inter *Ambraciotas* & *Acarnanes* mentionem facit *Diodorus Siculus* I. XII. c. 60. Sic *Ferdinandus Catholicus* & *Alphonfus V.* rex *Lusitaniæ* pacem fecerunt in annos centum & unum apud *Connestagium*. Ceterum quando *induciae* ad breve admodum tempus, manentibus utrinque in expeditione exercitibus, condicuntur, hodie plerumque (semper enim id fieri *Boxhornio* non concedit *Felvyingerus*) *armistitia* dici solent. Hæc atque talia intellexisse *Paulum* & nostrum credere par

- a) liv. II. de l' Ambass.
- Seçt. 13. Add.
- Seçt. 14.
- k) Mercurio
- ô Historia de
- tempi T. II.
- L. II. Add. T.
- III. c. III.
- l) Actes & memoires
- dés negotia-
- tions de la
- paix de Ni-
- meque.
- m) Æn. X.
- 532.
- n) An. XIV.
- 33. Hist. III.
- 81.
- o) Horat. I.
- Sat. 3. v. 129.
- p) L. III. de J.
- B. & P. c. 21.
- §. 1.
- q) XI. Æn.
- v. 133.
- r) VII. 20.
- s) H. Ecclef.
- IX. 4.
- t) de un. Lu-
- fran. 1. 1.
- u) J. Pol. 1. 1.
- c. 13.
- x) Disp. de
- Induc. §. 13.
- y) L. 19. D. de
- capr. & postl.

par est inducias definientem, cum in breve & præsens tempus convenit, ne invicem se laceessant, & Varronem, quando pacem castrensem paucorum dierum apud Gellium, item belli ferias dixit κατὰ προσωποπᾶν. Vulgus interpretum juris *Treugam* conventionalem, ab induciis discriminant, quod illa in longum trahatur, hæ in præsens. z) *Treugam Dei*, quam distinctione magistrali *Canonicam* vocant, à quarta feria post occasum solis usque ad secundam feriam in ortu solis, ab Adventu Domini usque ad octavas Epiphaniæ, & à Septuagesima usque ad octavas Paschæ a) & à prima die Rogationum usque ad octavas Pentecostes, huc non pertinere res ipsa loquitur & Glossa atque Nicolaus de Tudeschis Abbas Panormitanus ibi declarant. Add. Gonzalez Tell. ad c. 1. X. de Treug. & Pac. & Petr. Bellin. in Oceano Juris Tom. XVI. b) Sed nec eas inducias heic intelligimus, quas ob intermissum hostilitatis exercitium ad aliquod tempus citra pactum, *induciarum tacitarum* vocabulo solent notare gravissimi scriptores, c) Formulas induciarum in recentiori historia passim offendas, ut apud Leibnizium d) & Pufendorium in Historia Brandenburgica; in antiquiori insignis est apud Thucydidem. f)

z) Strauch.
de induc. 1.
§. 3.

a) c. 1. X. de
Tr. & pac.

b) de re mil.
tit. X.

c) Vid. Jus-
stin. VI, 7.
Liv. II. 18.
& 64. &
XXIII. 46.

d) dipl. 8.

f) L. IV.

g) l. III. de J.
B. & P. c. 21.

§. 14. seqq.

h) P. 9. de
jur. mil.

i) Edict. II.
pr. & XIII.
c. 10.

k) c. 4. X. Ve-
lite non con-
test.

l) de bello quæ-
28. in Oc. J.

m) de Jur.
Merc. l. 2.

c. 4. n. 45. &
seq.

n) P. II. p.

178.

o) de prælim.
pac.

§. XI. De pactis circa indulgendum *commeatum*, seu præstandum securum itum & reditum per loca hosti infesta plene docet H. Grotius. g) Adde sis Petrum Bellinum h) & Joh. Nicol. Hertium divinarum humanarumque rerum scientissimum, & ideo summæ apud omnes existimationis Virum, Præceptorem meum jugi observantia devenerandum in peculiari *de litteris commeatus pro pace* commentatione. Litteræ hæ commeatus variis nominibus insignitæ leguntur: fidem publicam & securitatem Justinianus Cæsar i,) litteras de conductu Innocentius III. Pontifex k,) passum Martinus Laudensis l,) epistolam adsertoriam Marquardus m,) vocat. Alii commeatum sine additamento, diplomata securitatis, cautionem itineris, more seculi in actu rerum recepto salvum conductum, litteras salvi passus aut passeportum, saufconduit, passeport, *Passporten* dicunt. Formulæ obviæ sunt. Accuratisimam (nisi quod aliud tempus alias formulas postulat) Sueci præscribebant, cum de pace cum Polonis incunda ageretur, quam vide in *Diario Europeo* n) & apud Henelium. o) Add. Wi- quefort de officio legati L. 1. p. 279. Huc pertinet (1.) *Salva guardia*, *Sauvegarde*, quæ securitatem contra bellicos insultus ex pacto præbet, hæcque fere formula dari solet: P. P. *Ermeldten Glecken N. und dessen eingeseffene Unterthanen mit aller Einquartierung auch andern Kriegs- Pressuren allerdings zu verschonen und ohnmolestirt zu lassen; Id est,*

Iste vicus ejusque incola metatorum, epidemeticorum, depradationum, aliorumque, quæ belli jus imponit, onerum sunt immunes. (2.) Et pactio de *Lytro incendiario*, sive quod pro avertendis incendiis, deprædationibus, direptionibus datur, vulgo *Contribution, Brand-Schätzung*.

§. XII. Plerumque ob incerta bellorum apud Christianos conventiones circa redemptiones captivorum, de *Lytro*, (vulgo *rançon, Ranzion, Lösegeld, taleâ*) fiunt, quæ *Chartel* vocari bello tricennali Germanico invaluisse Johan. Philippi p) tradit. Hujus generis conventiones leguntur i. Macc. IX. 70. & apud Grotium q) apud Hojerum r) Feldmannum s) & Pufendorfiu. t) Formulam Dissertationi de *Lytro* addidit Cl. Hierius hoc lemma: *Cartel oder Tractat, so zwischen Ihro Majest. dem Römischen Kaiser und Ihro Majest. dem König in Frankreich/ mit Einverleibung des Löbl. Fränkisch, und Schwäbischen Craysses auch Herzoge zu Württemberg etc. anno 1692. den 2. May aufgerichtet und geschlossen worden.* Id est, *conventio de lytro inter Imperatorem Romanum & Regem Gallia junctis Franconico Suevicoque circulis, ac Duce Württembergie 2. Maji A. M DC XCII. inita.* Moribus Romanorum secus erat, de quibus vid. Livius XXII, 59, 61. & Horatius L. III. Od. 5. Apud Eutropium L. III. Hannibali, qui Romanis captivos, ut redimerentur, obtulit, à Senatu est responsum: *eos cives non esse necessarios, qui cum armati essent, capi potuissent.* Plato quoque de *Republica* l. V. τὸν ζῶντα εἰς τὴς πολεμικὰς αἰλόντας ἂν ἔδωρεάν διδόναι τοῖς θέλουσι, χρῆσθαι τῇ ἀγρᾷ ὅτι αὐτὸν βέλονται; κομιδῆγε. *Eum qui vivus ab hostibus captus fuerit etiam gratis reddere volentibus relinquendum, ut præda, quomodocunque lubet, utantur? omnino.* Huc pertinet *permutatio captivorum (échange des prisonniers de guerre, die Auswechselung der Kriegs-Gefangenen)* quæ nisi pacto definita fuerit, belligerantium arbitrio relicta censetur.

§. XIII. Conventiones quæ ad *PACIS TEMPORA* attinent, vel tollunt *statum naturalem*, vel relinquunt. Conventionum quæ *statum naturalem* tollunt prima est *conventio summi Imperii translativa*, sive *pactum secundum constituenda civitatis pacti primi*, quod singuli ex *statu naturali* exeuntes cum singulis de cohabitatione & mutua cum voluntatum tum virium conjunctione ineunt, vindex. Hoc pactum, quod plerumque priori illo illustrius est, præcedunt *consultatio, & decretum de forma regiminis*, sequitur *translatio voluntatum & virium in unum sive hominem sive unum concilium* I. Paral. XI, 3. XXIX, 24. ibi: *dederunt manus sub Solomonem Regem.* u) *Lege regia, qua de imperio Principis lata*

p) *vs pract.*
ad J. 1. l. Ecl.
37.
q) l. 3. de J. B.
& P. c. 9. §.
4. & in not.
r) Art. 70.
s) *Jur. mil. Br.*
resp 9. 155.
seq 23.
t) XIV. R.
Succ. §. 22.
& XV. §. 10.

u) Vid. I.
Sam. X. 24.
XI. 1. 14. II.
Sam. V. 10.

lata est, populus ei & in eum omne suum Imperium & potestatem contulit x) *Vlpianus* & ait & *Justinianus*. y) Hinc *Lex imperii* vocatur in *L. 3. C. de testam.* item *Lex Augusti* in *L. 14. in fin. ff. de manumiss.* Similibus fere verbis concepta est *lex regia imperii Francorum*, qua à *Papa Senatu populoque Romano* jus omne & potestas *Carolo M.* & in eum *A. DCC LXXIV.* collata fuit. z) Negat hoc pactum secundum *Th. Hobbius* a) ejusque loco ponit renunciationem juris sui. Præter ea quæ perdocte contra eum disseruit *Pufendorfius* b) opponi & potest experientia. Et verò, quam *Anglus* pacto singulorum eum singulis includi putat, renunciatio, cum opus habeat acceptatione ejus, cui defertur *suprema potestas*, quid est, nî *pactio* est? Postremum licet hac doctrina infinitam reddere annitatur *Hobbius* τὴν πρώτην ἀρχὴν ex altera tamen parte nimium quantum ei decerpit, quia *juris translationem in sola non resistantia consistere* docet. c) Quin ipse negat, jus semet tuendi posse pacto abdicari. d) Inde infert: e) Si multi contra civitatis summam potestatem crimen aliquod commiserunt capitale, propter quod nisi se defendant, expectent mortem, libertatem illos conjunctis viribus se mutuo defendendi habere. Pestilens sententia & qua nescio an ulla capitalior civitatibus excogitari aut confingi animo possit, cum eâ omne vinculum, quo civitatum cohæret structura, dissolvatur. Videndus heic utique *Clarissimus Hertius* noster in eruditissima de modo constituendi civitates dissertatione, qui & *Houtuyni* eandem sententiam cum temperamento proponentis, multorum item *Theologorum, Jurisconsultorum, Philosophorum*, qui pactum secundum alia ratione tollunt, & *Vlrici Huberi* utrumque pactum milcentis argumenta expendit juxta & confutat more suo, id est, eruditissime.

§. XIV. Altera quæ statum naturæ tollit conventio publica est *amnestia* post bellum civile. Relabi enim civitatem soluto vinculo in *Anarchiam*, adeoque statum naturalem supra dixi. *Amnestiam* autem non magis eleganter quam nervose ita describit civilis sapientiæ consultissimus, immortalisque memoriæ *Vir Joh. Henricus Bœclerus*. f) *Amnestia est lex, qua nati ex discordiis dolores iraque, sublato, solenni partium conventionem vindictæ nocendique studio abolentur.* Dixit legem. Nam & *Plutarchus* diserte τὸ τῆς ἀμνηστίας ψήφισμα decretum *Cæsar* g) & *Vellejus Paterculush* h) & *Nepos* i) gravissimus Scriptor legem oblivionis & k) *Valerius Plebiscitum* nominant, ut à qualicunque conventionem l) discriminarent. Lex enim sacra & sancta esse debet mortalibus omnibus ejusque summa

x) *L. I. D. de Const. Princ.*
y) *Inst. de J. N. G. & C. §. 6. L. 1. §. 7. V. cum enim. C. de V. Jur. enucl. Const. Deo Auctore. de concept. D. §. 7.*
z) *Vid. eam apud Schilter. J. J. P. Tom. II. tit. 10.*
a) *de cive c. 7. §. 12.*
b) *l. 7. de J. N. & G. c. 2. §. 9. 10. 11. & 12.*
c) *c. 2. de Civ. ve §. 4.*
d) *Leviath. c. 14. V. Si quis seipsum add. c. 1. de Civ. §. 19. c. 1. §. 7.*
e) *Leviath. l. 21. v. Contra arma.*
f) *Dissert. de Amnest. c. 2.*
g) *Vil. de B. G. c. 34.*
h) *2, 58, 4.*
i) *Thrasibul. c. 3. n. 2.*
k) *IV, 1. ext. 4.*
l) *vid. L. 1. D. de LL. Rubr. tit. de Leg. commiss. L. 23. de reg. jur. & simil.*

tum ad obligandam tum ad conservandam civitatem auctoritas. Adversus interna autem dissidia proprie inventum hoc adhiberi potest & solet. Id quod res ipsa & historia docet. Quamquam enim in externorum quoque bellorum compositione, pacificationibus, induciis inter solennes leges & formulas adhibeatur, *nemini jus fasque esse debere, prateriti temporis damna vel offensiones ulcisci, exprobrare, persequi*: tamen istam abolitionem inter cognata potius hujus amnestiæ strictæ sumtæ, numerandam esse putant rectissime Bœclerus & Illustris Obrechtus, *m)* quatenus sc. abolendum vindictæ nocendique studium communiter in omni reconciliatione, pace, tranquillitate ineunda spectatur. In civilium autem discordiarum abolitione longe arctior est & intensior Amnestiæ respectus. Formulam fere continent verba Cornelii *n)* Taciti in memorabili loco, quo relatum in Senatu ait, *de abolendo dolore iræque & priorum temporum necessitatibus*. Aliam ex recentiori, quem vocant, curiæ stylo exhibet laudatus Bœclerus. *o)*

m) ad Instr.
Pac. Westph.
art. 2.

n) IV. Hist.
44.

o) d. differt. de
amnest.

p) l. 1, c. 27.

de Princip.
Imp. p. I.
c. 34.

§. XV. Tertia statum naturalem tollens conventio est *Conventio matrimonialis inter Principes*. Quando vel uxor marito subjicitur, vel vir summo uxoris imperio civili obstringitur. Sc. quando femina regnorum heredes, maritos adsciscunt, retentâ in civitatem summâ potestate. Diodorus Siculus *p)* refert, in honorem Isis apud Ægyptios receptum esse, *ut plus potestatis & honoris sit penes Reginam quam Regem*. Haud equidem existimo à natura citra interveniens pactum aliud imperium maritale oriri; sicut tamen omnis peregrinus, si in civitatem aliquam exteros amice tractare solitam, amica sub specie accedat, etsi nunquam expresse fidem dederit, tacite tamen & ex ipso accessionis actu fidem dedisse censetur, quod pro ratione status sui velit sese legibus ejus civitatis attemperare; postquam norat, eam legem in universum dictam esse omnibus, qui intra territorium istius civitatis versari cupiant: ita & conjux Illustris simul ac regionem conjugis ingreditur ipsius summo imperio subjicitur, eaque conditio ipsi pacto matrimoniali inesse creditur, cum alias quævis civitas, si Princeps conjugem sibi jungat, in *ἀνομαλία* quandam delabatur. Atque sic nos in præsentia nullo pacto ad stipulari possumus Viro eruditissimo Nicolao Mylero ab Ehrenbach, qui negat Principem vel Comitem Imperii, in uxorem suam aliquam jurisdictionem exercere posse. Quod si igitur conjuges utrinque pari potestate gaudere velint, necesse est, ut id peculiaribus pactis constituatur, aut disciplina civitatis id exposcat; plane sicuti veteri jure conjux Imperatoris non ipso jure

jure connubii Augustæ jura obtinuit, sed demum cum in Augustam renuncietur. *q)* Sub Imperio Francorum Saxonumque Imperatrix in consortium Imperii fuit recepta *r)* Otto M. in diplomate Ecclesiæ Patavi-
 næ A. 963. dato: *consultu & interventu dilectæ conjugis nostræ Adelheidæ & consortis Imperii nostri.* Idem in diplomate Adelrami A. 967. *Interven-
 tu ac petitione Adelheidæ nostræ conjugis atque imperii nostri participis.*
 Item in diplomate donationis ipsi Adelheidæ factæ A. 968. *Dilectæ con-
 jugi nostræ Adelheidæ Imperatrici, Regnorumque nostrorum consorti.* Hro-
 svitha Gandersheimensis de Henrico I. Imp. cum uxore Mathilda Im-
 perium R. suscipiente canit:

Conregnante sua Mathilda conjuge clarâ.

Vid. Conditiones matrimonii inter Philippum II. & Mariam Reginam
 Angliæ apud Thuanum *s)* item de Maria regina Scotiæ apud eundem *t)*
 Add. Jo. Mariana *u)* & Guicciardinus *v)* de administratione regni Ca-
 stellæ à Ferdinando & Isabella communiter facta. Quid nostra memo-
 ria in Anglia acciderit, quis rerum omnium tam expertus esse potest, ut
 ignoret? Quemlibet conjugum heic pari facultate polluisse vel ex ipsa ho-
 magii formula perspicere licet. *Je N. N. promets sincerement & jure que
 j'obeiray fidèlement à L. M. de Roy Guillaume & la Reine Marie, ainsi
 Dieu me soit en ayde Ego N. N. sanctè promitto juroque me fideliter
 obtemperaturum Guilielmo Regi & Mariæ Regina, ita me Deus ad-
 juvet.*

q) L. 31. D.
 de LL.

r) vid. Schil-
 ter. J. J. P. T.
 I. 1. t. 16.

s) l. XIII. ad
 ann. 1553. &
 1554.

t) l. XX. ad
 ann. 1558. &
 l. XXXVII.
 ab init.

u) Hist. Hi-
 sp. l. XXIV.

v) Hist. l.
 VI.

§. XVI. *Manente statu naturali, sancuntur fœdera, (alliances, li-
 gues, Bündnisse / quæ Cæsari, Ciceroni, Tacito, fraternitates quoque
 appellantur)* quæ jam sensu efficientis, non significati stantis accipimus,
 etsi utroque accipi soleant, plane ut conventiones quædam publicæ aliæ,
 & ut unio in Philosophia prima. Fœdus ergo nobis hoc loco, est con-
 venio publica, inter duas pluresve personas publicas ad societatem &
 amicitiam colendam, & ad mutuam utilitatem promovendam facta. Ita-
 que cum plures civitates simul aliam invadunt citra conventionem, pro-
 prie fœdus non est, ut docet celebratissimus Hertius, qui Frachetram huc
 referre ait, *cruciatus, (les croisades)* seu *passagia*, quæ vocant, hoc est, ex-
 peditiones Christianorum populorum in terram sanctam, de quibus Æne-
 as Sylvius ep. 414. ad quam lege sis integram Bœcleri *de Passagiis* disser-
 rationem. Fœdera intuitu materiæ variè dispesci possunt. Nam alia
 ad commercia, quædam ad belli communitatem, nonnulla ad res alias
 spectant. *Pactiones de Commerciis (Traitez de commerce, Commer-*

*Elem. pr. civ.
 P. 1. Sect. 8.
 §. 4.*

ciem. *Tractaten*) variæ esse possunt, puta, ne vectigalia in transitu fretorum littorumque pro recepto in se onere tuendæ navigationis juvand eque per ignes nocturnos & doliola ad breviam & tæniâs denotanda plus nimio au- geantur, eorum exactiōe in Tabulis, quas hodie *Tarif* appellant, cum certa confiscationis ratione præscriptâ, & passim occurrunt in historiis imprimis recentioribus. vid. H. Grot. *l. 2. de J. B. & P. c. 3. §. 14.* & Leon. ab Aitzma, in *historia Pacis Belgicæ* p. 730. & seq. ubi exhibet celebre illud fœdus inter Henricum VII. A. R. & Philippum Archiducem Austriæ A. 1495. percussum. Huc referri potest fœdus *Hanseaticarum Urbium* contractum, quantum conjecturâ assequi licet, seculo XII. declinante, conti- nenturque eo non solum Civitates immediatæ, sed & mediatæ, quin & aliquæ extra Imperii limites sitæ, modo jus claudendi & aperiendi portas suas haberent; earumque urbium numerum aliqui ad centum & octo produ- cunt. Fœdera bellica vel ad inferendum bellum vel ad propulsan- dum comparantur. Unde alia *offensiva*, Græci *συμμαχίας*, veteres *ὁμαι- χμίας* vocant, & explicat Thucydides *τὰς αὐτὰς ἐχθρὰς ἢ φίλους νομίζειν, eosdem hostes & amicos habere*, alia *defensiva*, Græcis *ἐπιμαχίαι* dicta. Illa minus recte Thucydides Historicus, & Besoldus Speideliusque J. Cri (Thes. Pr. & Spec. voc. *Bündnuß*) definivisse videntur sine disputatione *περὶ τὸ δίκαιον*, id est, *de jure*. Jus enim fasque semper tacite intelligi debent, idque probat Petrus Bellinus. x) Talia fœdera multa leguntur. vid. S. Stryck. de Success. ab intestato Diss. VIII. c. 7. §. 3. In omne vo- lubile ævum memorabile est consilium Henrici Magni, de perpetuo fœ- dere jungendis omnibus Regibus & Rebus publicis Europæ contra Tur- cas, quod ex commentariis Sullii Ducis multis recensuit Harduinus Pe- refixius Archiepiscopus Parisiensis. y) Potest, ut diximus, fœdus & ad res alias pertinere, ut, ne ultra certum terminum quis naviget; vid. ex- empla apud Grotium *l. 2. de J. B. & P. c. 3. §. 15.* & in annot. ne quis arces in alterius confinio habeat, ne subditos alterius alter recipiat, ne iter al- terius hosti præbeat, & quæ sunt alia. Fallor? an huc etiam referri pos- sunt *confraternitates Principum, Die Erbverbrüderungen* / sive conventio- nes à diversis familiis summo imperio præditis de Provinciis & bonis al- terius familiæ, extincta illa, certa successionis lege acquirendis; quales olim inter Reges Bohemiæ & Archiduces Austriæ; inter Saxoniam Duces & Comites Hennebergæ; inter Marchiones Brandenburgicos & Po- meraniæ Duces; inter Landgravios Hassiæ & Comites Cattimelibocen- ses, intercessisse putant, quæ omnes jam finem suum consecutæ; sed in-

x) Libro de
re militari
p. XVII. n. 8.
& 9. & P. VI.
c. 1. n. 6.1

y) La Vie de
Henry le
Grand l'an,
1609.

ter Bavaros & Comites Palatinos Rheni; item inter Saxones & Catros etiamnum custodiuntur. Vide allegatos apud S. Stryckium de success. ab intest. Diff. II. c. 7.

§. XVII. A forma, hoc est obligatione, fœdera alia sunt æqualia, alia inæqualia. *Æqualia*, quæ utrinque eodem se modo habent, αἰσῖ-
 ves ἰσως & νοινῶς ἐν ἀμφοτέροις ἔχουσι, ut Isocrates in *Panegyrico* loquitur.
Inæqualia, quando vel inæquales præstationes invicem exhibentur, vel
 altera pars est deterioris conditionis. Promittuntur autem hæc vel à
fœderato digniore; vel à minus digno. Illud fit, si potentior auxilia pro-
 mittat alteri, nec restipuletur; aut si majora quam alter aut huic non pro-
 portionata promittat. Hoc fit, si fœderatus inferior plura præstare tene-
 tur, quam ab altero recipit. Istorum fœderum nonnulla conjuncta qui-
 dam putant, cum imminutione summi Imperii, & quæ civitates faciant ir-
 regulares, quales sunt, quæ Systemata sive Achaicæ, clientelares, feudales,
 aut vectigales dicuntur: Sed hæc pactiones fœderum vulgarium terminos
 multum excedunt, & videntur aliquid ex societate civili trahere. Hinc
 olim Ætolorum, Thessalorum, Cretensium civilia corpora πολιτείας au-
 dierunt, etiam ipsimet Aristoteli. Posthâc Achæorum Resp. fuit in ex-
 istimatione hominum, donec arte Romana dissolveretur. Hodie omnes
 Helvetiæ, Rhetiæ & inferioris Germaniæ populorum societatem Rem-
 publicam vocamus. Quamquam Helvetiæ civitates imperio disjungi;
suam quamque Remp. habere, alteri nisi ex fœdere & societate debere nihil,
 Franciscus Guillimannus scribit l. 3. de reb. Helvet. c. 14. Fœderatum Bel-
 gium non unam civitatem esse superiori jam seculo docuit Busius Disp.
 pol. 16. §. 29. seq. idemque in argumentum suæ causæ prolixè demonstra-
 vit H. Grotius in *Apologetico*. Tale forte fœdus futurum erat quod Hen-
 ricus Magnus icere parabat cum omnibus Europæ Rebuspublicis, ita ut
 omnes fœderati *Respublica Christiana* a) vocarentur quindecim civitati-
 bus descripti. Hæque erant Pontificatus Romanus, Imperium Germa-
 nicum, Gallia, Hispania, Magna Britannia, Hungaria, Bohemia, Polonia,
 Dania, Suecia, Sabaudia sub titulo regni Longobardici, Dominium Ve-
 netum, Respublica Italica ex Florentina, Genuensi & Lucensi civitatibus
 & Mantuano, Parmensi, Mutinensi, Monæccique Principatibus compo-
 sita, ac denique Belgium & Helvetia. Quædam *summum Imperium*
non imminuunt, licet adjunctum habeant aliquod *onus transitorium*,
 quo simul & semel licet defungi, ut, cum hostis qui sit, in amicitiam
 recipitur, dum stipendia militibus, item impensas belli solvat, aut aliud
 quid

a) Prefix
 la vie de
 Henry le
 Grand l'an
 1609

L. 7. D. de
capt. & postl.

quid præstet: Imo, nec quæ ex ipsa vi pactiōis *manentem prælationem* alteri donant; hoc est, ubi quis tenetur alterius imperium & majestatem comiter conservare. Ad quod genus referenda sunt jura quædam eorum quæ nunc vocantur protectionis, advocatiæ vel mundiburgii: Item jus urbium matricum in colonias apud Græcos. Nam, ut Thucydides ait, Coloniae cum Urbibus matricibus erant paris libertatis, sed debebant *τιμᾶν τὴν μητρόπολιν* & exhibere τὰ γέρεα τὰ νομιζόμενα, reverentiam sc. & honoris signa quædam.

§. XVIII. Porro Conventiones publicæ ratione causæ efficientis vel sunt TALEΣ KAT' ΕΞΟΧΗΝ, de quibus hæctenus diximus, vel SPONSIONES, ubi qui à summis potestatibus mandatum ejus rei non habent aliquid promittunt, quod eas proprie tangit. Add. H. Grot. l. 2. de J. B. & P. cap. 15. §. 3. §. 16. & 17.

b) L. 7. § 8.
L. 57. §. 1. L.
27. §. ult. L.
17. §. pactum
D. de pact.

§. XIX. Denique Conventionum publicarum quædam IN REM sunt, quædam IN PERSONAM. b) Hæ intra personam stant: illæ ad rem pertinent, & quamvis mutatâ personâ perdurant. Et siquidem cum populo libero actum sit, dubium non est, quin quod ei promittitur, sui natura reale sit, quia subjectum est res permanens. Imò etiamsi status civitatis in regnum mutetur, manebit fœdus, quia manet idem corpus, etsi mutato capite. At si cum Rege contractum sit, non statim personale erit censendum fœdus. Appositè Ulpianus: c) *Utrum autem in rem an in personam pactum factum est, non minus ex verbis, quam ex mente convenientium æstimandum est; plerumque enim (ut & Pedius ait) persona pacto inseritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum factum est.* Adde L. 40. de Pactis. In dubio autem pactum præsumitur potius reale quam personale. d)

c) L. Jutis
Gentium 7.
§. pactorum
§. de Pact.

d) Hilliger.
in Donell. l.
22. c. 4. lit.
K. L. Gædd.
de contrah.
stipul. c. 9. n.
164. Vin-
cent. Hon-
ded. p. 1.
Consil. 39.
n. 19. 20.
Ziegl. ad
Grot. l. 2.
c. 15. §. 16.

§. XX. Hæc de Conventionibus publicis generatim dici & prælibari ea, sine quibus cætera intelligi nequeunt, oportebat. Nunc ostendamus, quænam eæ firmanienta habeant ex Jure naturæ, quænam ex jure Divino scripto, quænam ex Jure Gentium, quænam à consiliis humanis; quæque ab his oriuntur, ea ita exponemus, ut ex legibus methodi, quam rerum civilium magistri præscribunt, generalia prius tradantur, quam specialia, & inter illa, quæ diversi sunt gradus, quoad fieri licet, præponatur illustrius.

CAPUT II.

De firmamentis conventionum publicarum ex jure natura.

SUMMARIUM.

§. I. Refellitur Connani sententia statuens nudas conventiones firmamenta nulla habere ex jure natura.	natura, declarantur 1. à socialitate.
§. II. Refelluntur dicta & doctrina quorundam Politicorum.	§. V. 2. Ab effectu.
§. III. Refellitur Philosophia Th. Hobbi & Benedicti de Spinosa.	§. VI. Firmamenta hæc pertinent ad omnes conventiones publicas sine exceptione; etiam ad eas quæ ineuntur cum Hæreticis,
§. IV. Firmamenta, quæ habent conventiones publicæ ex jure	§. VII. Cum hostibus publicis,
	§. IIX. Cum civibus rebellibus,
	§. IX. Cum perfidis.

§. I.

Quinam obligandi vigor insit pactis initis inter eos, quos nulla juris Civilis tenet communio, quales sunt, qui nunquam in gentem coierunt, quique inter se diversarum sunt gentium, Reges, quique par Regibus jus obtinent, sive illi optimates sint, sive populi liberi, res est controversa & plena dissensionis inter juris & æqui consultos. Nonnulli enim credunt, eorundem vim solo cujusvis pudore ac verecundia contineri; præsertim ubi nullum adhuc *συνάλλαγμα* intercescit, & ab alterutra parte nihil præstitum fuit. Atque heic statim se nobis objicit vir eruditionis minimè vulgaris Franciscus Connanus JCtus. a) Is enim hanc defendit sententiam jure Naturæ ac Gentium ea pacta, quæ non habent *συνάλλαγμα*, nullam inducere obligationem: honeste tamen impleri, si modo talis res sit, quam præstare etiam citra promissum honestum ac virtuti alicui congruens fuerat. Ex qua sententia ita generaliter, uti effertur, accepta recte monet Grotius secuturum, inter Reges & populos diversos, pactorum, quamdiu nihil ex iis præstitum, vim esse nullam; præsertim iis in locis, ubi nulla certa forma fœderum aut sponsionum

a) Comment. Jur. Civ. L. 1, c. 6. & L. 5, c. 1.

reperta est. Rationes, quas pro sententia sua adfert Connanus, cum cura expendunt & refellunt H. Grotius *L. II. de J. B. & P. c. 11. § 1. & 4.* Pufendorfius *L. 3. c. 5. §. 9. 10. 11.* & Weseubec. *ad D. de pact. n. 9.*

§. II. Ipsorum inter se Principum gesta vide: & eorum, viro-
runique, qui rempublicam consiliis juvare, armis tueri, exemplo emen-
dare debuerant, dicta accipe. Octavianus Fregosius Genuensium Dux,
cum contra datam Pontifici fidem Francis sese junxisset, copiosa ad
Leonem X. Pont. Max. exarata epistola affirmare nullus dubitavit: *Si
ad privatos homines, vel ad Principem, qui privatis rationibus regnorum
res metiretur, scriberet, difficilior sibi fore perfidie notam diluere: sed cum
ad omnium ejus aetatis Principem sapientissimum, quique pro sua sapientia,
ipsum suum statum alia ratione conservari non potuisse perspiceret, litte-
ras daret; apud eum, qui quidliceret, vel saltem quid Principes non modo
cum ad eum statum sunt redacti, verum etiam imperii augendi vel in me-
liorem statum redigendi gratia, facere consueverint, optime cognosceret sci-
retque, se excusare supervacaneum esse.* Quod posteritati tradidit Guic-
ciardinus. His similia placita ex ipsa Romana Curia emanasse fidem fa-

a) Epist. 87. cit Arnaldus Ossatus Cardinalis, in quadam ad Villaræum epistola: a)
*Le Pape me dit, que les Rois & autres Princes se permettoient toutes choses,
qui tournoient à leur profit, & que la chose en étoit venue si avant, qu'on
ne leur imputoit point & ne leur en sçavoit on point de mauvais gré & allegua
un dire de Francesco Maria Duc d'Urbain, qui souloit dire, que si un simple
Gentil-homme ou un Seigneur non souverain manquoit de sa parole, il en
seroit des-honore & blasmé d'un chacun, mais les Princes souverains pour
raison d'estat, pouvoient sans autre grand blasmé faire des traictez & s'en
departir, prendre des alliances & les laisser, mentir, trahir & toutes telles
autres choses. Id est: Pontifex mihi dicebat, Reges Principesque omnia,
que conducibilia viderentur, sibi licita putare, neque id ipsis vitio verti, si-
mulque dictum Francisci Mariae Ducis Urbinatis usurpabat: hominem
nobilem qui summo minori imperio res suas moderatur, si fidem falleret,
infamiam non effugere; at summos imperantes, si causa imperii id exposcat,
posse citra fama imminutionem pacta conventa eludere, foedera icta vio-
lare, mentiri, prodere officium, & quae sunt alia in eum sensum, patrare.
Nec dissimile est quod Boccalinus b) ait: Il mantenere la parola per non
discreditarli alla buona opinione, non è proprio de' Principi, ma de' mer-
canti. Id est: Mercatorum est, non Principum fidem liberare, ne male-
audias. Ita Nicolaus Machiavellus c) principem suum instituit, ut bellui-*

num

b) In libello,
la Secretaria
di Apollo
p. 371.
c) de Princi-
pe c. 17.

num ingenium scite induat tum vulpis, tum leonis moribus assumtis, nec promissis stet, quæ commodis suis adversari videt. Nec Justum Lipsium etsi iudicio Conringii *d)* majore vafricie sit usus, alia docuisse facillimum *d)* in epist. ad Alvensleben, deprehensum est, si expendere cui libido fuerit, quæ *IV. Politicorum*, capitibus tertio decimo & quarto decimo dissertantur. Statim enim utique in ipso initio negat placere sibi Zenones quosdam, quibus unum illud ad laudem directum cum virtute iter, probatur, *e)* qui fas non putant, rationem bono consilio à Diis immortalibus datam, in fraudem malitiamque converti. *f)* Capite sequenti fraudum usum probat, & tamen universe definit fraudem, argutum consilium à virtute aut legibus devium. Qui ita sentiunt, dubium non est, quin opposituri sint nobis illud ex Comœdia:

Incerta hæc si tu postules

Terent.

Ratione certa facere, nihilo plus agas,

Quam si des operam, ut cum ratione insanias.

Sed hæc omnia tanta non sunt, ut omne fas honestumque evertant. Nam & eorum plerique ipsi, qui hæc pronunciarunt, non juris, sed utilitatis nomine defenderunt. Quod si autem dicitur, uti Carneadi dicitur & Poëtæ:

Utilitas iusti prope mater & equi,

Horat.

si accurate loquamur, verum non est: nam naturalis juris mater est ipsa natura, vide H. Grot. in *Proleg. operis de J. B. & P.* Aliorum, qui plane omni honestati nuntium misere, dicta quis curabit? Hos enim causas orare leges non sinunt, neque testimonii dictio est. Principes autem ipsi, uti quisque bonus est, vel videri vult, ita maxime fidei observans videri cupit. *Bona fidei sum* Augusti decantatum pronunciatum est. Nec minus celebre illud Eumenis, *vitam se potius positurum, quam fidem*: quo & illud pertinet Guntheri Ligurini:

Unde ius & reverentia verbo

Regis inesse solet quovis iuramine major.

Digna Principe sunt, quæ supremis tabulis scripsit Albertus Megapoleos-Dux: *Je höher der Fürsten Stand für andern Leuten / jemehr auch billich auf ihre Wort zu bauen ist: Daher auch die Rechte wollen / daß eines Fürsten Zusage so viel gelte / als einer geringen Stands Person leiblich geleisteter Eydschwur; Und was ein Fürst jemand mit dem Auge zuwinckt / das soll Er ihm so fest halten / als wenn es ein anderer verbrieffet und versiegelt hätte.*

g) vid. Reink.
l. 2. Pol. Bibl.
Axiom. 65.

X, 19.

h) c. 1. de
Cive §. 10.

i) c. 13. de
Civ. §. 7.

k) c. 13.

l) c. 16. 17.
& 18. Le-
viath.

m) Conf. c.
3. §. 33.

n) tractat.
pol. qui ex-
stat in operi-
bus posthu-
mis, c. 2. §. 12.

o) vide Spi-
noz, d. c. §. 15.

hätte. g) Id est: Quo superiores Principes aliis sunt hominibus, eo cau-
satius ipsis fiditur. Inde nudam Principis assertionem pro iurejurando
valere constitutum est. Atque utique Principis nutus pro efficacissima
cautione sufficit. Symmachus: nunquam major spes quam in bonorum
Principum sponsione.

§. III. Non autem in Aula tantum patronos invenit hæc causa:
sed & eam sub specie moralis Philosophiæ (quis credat?) gloriosæ vocis
confissi munimine defensatum ivere Thomas Hobbius & Benedictus de
Spinoza Philosophi, ille Anglus, hic Belga. Hobbius ait: *h)* in statu
mere naturali, seu antequam homines ullis se pactis obstrinxissent, unicui-
que licere facere quæcunque & in quoscunque libebat, & possidere, uti, frui
omnibus quæ volebat: Addit in notis: quod quis fecerit in statu mere na-
turali, id injurium homini quidem nemini esse. Nam injustitiam erga ho-
mines præsupponere leges humanas, quales in statu naturali nulla sunt. Alibi
ait, *i)* securitatem suam non ex pactis, sed ex consiliis adversarii æstimare
quemque. His similia sunt in *Leviathane*. *k)* Hæc tolerabilia essent,
si recte exposita non ad nocendi jus, sed ad prudentiam cavendi referan-
tur. Ast duriora sunt quæ docet c. 10. de homine c. 26. *Leviathan*. Conf.
c. 12. de Civit. §. 1. c. 15. *Leviath*. Dictamina rationis vim quidem obtinuisse
legum, sed improprie dictarum, esse enim de iis rebus, quæ ad conservatio-
nem bonorum ducunt tantum theoremata: legem autem proprie dictam vo-
cem esse imperantis. Quæ si sententia vera est, nullum inter homines jus
&, ut Græci ajunt, *συνὰς ὄντας ἢ τῶν ἐδαμνότερόντι* fœdera; concidat
etiam necesse est quidquid conventionibus superstruitur. Nam & ipse
infert: *l)* pacta per se non obligare, verba enim esse, dumque verba sint,
tantum non tineri: ideoque ad securitatem hominum per se sine armis in-
utilia esse, & quoties metus cogentis abest, leges non obligare. *m)* Idem ita
expresit B. de Spinoza: *n)* Fides alicui data, qua aliquis solis verbis polli-
citus est, se hoc aut illud facturum, quod pro jure suo omittere poterat, vel
contra, tam diu rata manet, quam diu ejus, qui fidem dedit, non muta-
tur voluntas. Nam qui potestatem habet, solvendi fidem, revera jure suo
non cessit; sed verba tantum dedit. Si igitur ipse, qui naturæ jure sui ju-
dex est, judicavit, seu recte, seu prave, (nam errare humanum est) ex fide
data plus damni, quam utilitatis sequi, ex suæ mentis sententiâ fidem sol-
vendam esse censet, & naturæ jure eandem solvet. Plura alia in eundem
sensum in utriusque scriptis passim offendas. Quæ omnia eo recidunt,
in statu naturali nullum esse jus, pacta robur nullum, vim nullam habere. *o)*

Ita

Ira vero civiles societates pactorum opera nunquam potuerunt coalescere, neque coalitæ conservabuntur, sed summa sequeretur rerum omnium confusio. Hoc absurdum & suo maximè proposito adversum (voluit enim videri firmare civitates) etsi evitare conetur Hobbius ^{p)} neutiquam tamen evincit, obligationem ad animum pertinere, sed illud tantum, imprudenter & parum ex usu suo facere, qui fidem pactorum, quibus civitates constituuntur, violant. Jam si solus utilitatis respectus pacta continet, hæc evanescente, dissolventur. Præterea jus istud omnium in omnia cur non comprehendat jus in pacta? Neque vero in omnibus pactis verba tantum sunt, ut hi putarunt, sed est juris translatio. Quare injuriam faceret alteri, qui eripit ei, quod jam est translatum.

§. IV. Pacta autem, si quæ inter homines ineuntur, (ut vero illa ineantur, hominum utique requirit conditio) illa sanctè observanda esse, sociabilis natura hominis efflagitat. Perplacet nobis Florentini Jcti ^{a)} collectio: *cum inter nos cognationem quandam natura instituerit, consequens est hominem homini insidiari nefas esse.* Plus ausus fuit ingeniosissimus Papinianus ^{b)} nempe *hominis interesse hominem beneficio adfieri*: quod potuit sumere à Cicerone: ^{c)} *Hoc natura præscribit, ut homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam causam, quod is homo sit, consultum velit.* Istam cognationem non tantum Sacra Oracula & Christianæ veritatis Doctores, Lactantius ^{d)} Augustinus ^{e)} Leo; ^{f)} sed & Epictetus, Seneca, ^{g)} Antoninus Imperator, ^{h)} Plato, etiam & Cicero toto officiorum opere, ut & *L. 1. de L. L.* & passim, Aristoteles ⁱ⁾ & infiniti alii omnium Gentium, omnium ætatum Philosophi commendarunt inculcaruntque: Adstruxit H. Grotius ^{k)} Pufendorfius ^{l)} ac nove elegantissima demonstrandi ratione his non minor J. Nicolaus Hertius Noster. ^{m)} Jam vero nulla magis re insidiari alter alteri potest, quam fidem fallendo; & nihil ad irritandos ac in discordiam conjiciendos homines efficacius comprehenditur, quam si quis ab altero, quia cordatum ac bonum virum credidit, ludibrio habeatur. Ni igitur pacta servandi necessitas incumberet generi mortalium, præcipue autem ejus Rectoribus, ⁿ⁾ *ἐξ ἀνάγκης* sequeretur, ut dirempta pace & sublatis fœderibus omnes inter se aterna bella gerant; quod Justiniani Augusti legati ad Chosroem dicebant: ^{o)} *Bella autem sine fine hanc vim habent, ut homines perpetuo teneant suam naturam extorres.* Fide enim, quæ ex pactis contractibusque nascitur, non tantum Resp. quælibet continetur ut Cicero ^{p)} dicit, sed & major illa Gentium societas.

^{p)} vid Cl. Hertii Dissert. de Societate, § 9.

^{a)} L. Ut vim 3. D. de J. & J.

^{b)} L. Servus 7. D. de serv. export.

^{c)} l. 3. Off. Add. Gonzal. Tell. de

orig. Jur. Can. § 14.

^{d)} L. 6. Div. J. c. 18.

^{e)} L. 3. doctr. Christi. c. 14.

^{f)} ep. 8. ad Athanas.

^{g)} ep. 59. 2. de ira 31. add.

ep. 48. IV. de benef. 18.

^{h)} l. 3. de rebus suis §. 4.

& l. 12. §. 26.

ⁱ⁾ VII Eth. k) Proleg.

§. 6. & seqq. l) II. de J. N.

& G. 3. 15. specim. con.

trov. c. 4. & in Specilegio

passim. m) Diss. de

Social. per tot. præci-

pue Sect. 1. §. 5. & seqq.

n) Procop. III. Perficor.

o) de Off. III.

Hac sine non tellus pacem, non aquora norunt.

Hac abrogata, omnem humanam societatem tolli gravissime. App. Claudius
 p) 1. VI. c. 41. Crassus dicit apud Livium in oratione ad Quirites. p) Igitur inconcussam
juris naturalis firmamentum conventionibus publicis additur, **UT**
OMNES FIDEM DATAM SERVENT.

§. V. Citra hoc enim si esset, plurima pars utilitatis periret, quæ
 *) Rhetor. I. humano generi ex communicatis invicem officiis enascitur. Aristoteles: *)
 c. 15. *sublatis pactis tollitur inter se usus hominum.* Itaque merito idem ille
 q) L. 1. Hist. Cicero nefarium esse dicit fidem frangere, quæ continet vitam. Galba
 c. 15. n. 6. eam inter *precipua animi bona* refert apud Tacitum; q) *sanctissimum hu-*
 r) Ep. 18. *mani pectoris bonum* Seneca; r) *justitia sororem* Horatius; *fundamentum*
 s) 1. 1. c. 7. *justitia* Cicero s) in *Officiis* appellat, id est, dictorum conventorumque
 constantiam & veritatem. Ex quo, quamquam hoc videbitur fortasse
 cuiuspiam durius, tamen audeamus imitari Stoicos, qui studiose exquirunt,
 unde verba sint ducta: credamusque quia fiat, *quod dictum est*, appellatam
 fidem, quæ tanto magis sacra & sancta debet esse summis humani gene-
 ris Rectoribus, quo magis perspicuum est, eos ad imperandum deligi so-
 litos, quod apud Medos Herodorus, apud Romanos Cicero factum ait,
 quorum de justitia magna esset opinio multitudinis. t) Et justitia qui-
 dem in cæteris sui partibus sæpe habet aliquid obscuri: at fidei vinculum
 se prodit, imò adeo quoque usurpatur, ut omnis negotiis dematur du-
 bietas obscuritasque. Omni igitur ratione Principibus colenda &
 retinenda fides est, cum ipsa propter sese: nam alias justitiæ fundamen-
 tum non esset: tum propter amplificationem honoris & gloriæ, qua re-
 gni stat auctoritas.

§. VI. Sunt alii, qui pacta publica esse servanda concedunt, præ-
 terquam hæreticis. Sed hoc iniquum est. Nam qui paciscitur, eo quod
 paciscitur, frustraneam eam esse actionem negat. Et contra rationem est
 scientem frustra facere. Idem si præstandum pactum non putet, eo quod
 sic putat, pactionem eandem frustraneam esse affirmat. Qui ergo pacisci-
 tur cum eo, quicum fidem servare se teneri non putat, simul pactionem
 esse rem frustraneam & non frustraneam dicit, quod est absurdum. Cum
 omni igitur homine vel servanda est fides, vel si vitium personæ satis causæ
 sit pacti violandi, satis etiam causæ debebat esse non paciscendi. Nostram
 sententiam aliis rationibus suffulciunt Martinus Becanus *Societatis Jesu*
Theologus u) & Silhonius Politicus. v)

u) Man.
 Controv. L.
 IV. c. 15.
 v) Silhon du
 Ministre d'
 Eltar P. II.
 discours 4.

§. VII. Rursus alii fidem hosti servandam esse non negant tantum,
 sed

sed pernegant etiam. At vero hostes qui sunt, homines esse non desinunt. Hostes autem omnes, qui ad rationis usum pervenerunt, capaces sunt juris ex promisso. Ambrosius: *liquet igitur etiam in bello fidem & justitiam servari oportere.* Augustinus: x) *Fides quando promittitur etiam hosti servanda est, contra quem bellum geritur.* Quod uti omnino obtinet circa conventiones, quibus bellum deponitur; ita & illæ quæ statum belli relinquunt, etsi forte ex jure naturæ stricto parum firmitudinis accipiant, in favorem tamen virtutis militaris sancte observandæ sunt. Sc. uti pulcre Sam. Pufendorfius y) observat, expedire rebus humanis videbatur, quædam velut belli commercia instituire, atque in artem quasi bellum redigere, ut saltem innocentibus, si qui sunt, injuriæ eo fierent tolerabiliores, si non omnem suam licentiam status bellicus exsereret. Accedit, quod bellatoribus noxia fere sit opinio perfidiæ aut per conventiones aliis illudendi; & quod, qui *sagax nasum* habent, non nisi semel capiantur.

x) c. Noli exstimare 3. c. XXIII. qu. 1.

y) L. VIII. de J. N. & G. c. 7. §. 2.

Plaut.

§. II. X. Quid dicemus de Conventionibus summarum potestatum cum civibus rebellibus? Grotius a) servandas esse sat copiose deducit & probat Cardinalis Tuschus. b) Nobis ita dicendum viderur. Regem paciscendo cum civibus rebellibus delicti gratiam facit; adeoque obtentu rebellionis pacta non possunt irrita reddi. Rebelles autem per istam conventionem de integro civitati sociantur, eique obedientiam spondere intelliguntur; cujus sui obsequii velut conditionem præsupponunt observantiam pacti à civitate præstandam. Sic ut in regnis illud vim legis fundamentalis obtineat, uti infra dicemus. Iis autem, qui ideo res novas moliantur, ut Principi capita extorqueant, notandum est ac memori figendum pectore illud apud Barth. Grammondum: c) *Extra fidem regi debitam nihil est presidio subditis.*

a) l. 3. c. 19. §. 6. sequ. b) Pract. concl. Tom. V. concl. 690. voc. Princeps n. 21.

c) l. 2. H. G.

§. IX. Illud vero Accianum: T. *fregisti fidem.* A. *Quam neque dedi, neque do infideli cuiquam;* Et illud vulgatum:

Frangenti fidem fides frangatur eidem,

ita demum probari possunt, si prior alter non implevit, quod ex sua parte implere tenebatur. Nam unius ejusdemque contractus capita singula alia aliis inesse videntur per modum conditionis; quasi expressum esset; *hac ita faciam, si & alter faciat, de quibus convenit.* Non tenebitur pro socio, qui ideo renunciavit, quia conditio quadam, qua societas erat coita, ei non præstatur. Adde c. Pervenit, quod est III. X. de Jurej. & L. Lege fundo in f. D. de Leg. Commiss. & regulant juris

L. si convenit 14. pro soc.

a) Grot. l. 3.
de J. B. & P.
c. 20. §. 35.

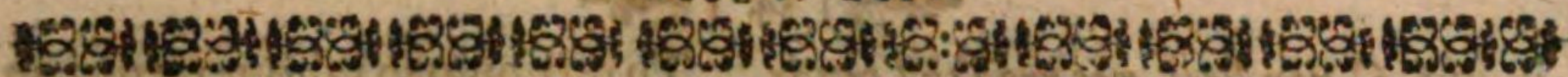
b) vid. H.
Grot. l. III. de
J. B. & P. c.
19. §. 13. 14.
15. 16. 17.
& 19.

in 6. *Frustra quis fidem postulat sibi servari ab eo, cui fidem à se prestitam servare recusat.* Neque admittendum hic discrimen capitum pactio-
num, quæ majoris quæque minoris momenti sunt. Satis enim magna,
ut servantur, videri debent, quæ pactis comprehensa sunt. a) Sed quo
magis pactis caveatur, consultum erit ut capitibus minoris momenti ad-
jiciatur, ut si quid adversus ea factum erit, pacta non rumpat & cetera
rata maneant. Vide egregium exemplum in pace Justiniani, Justinia-
num inter & Chrosroem. Menander Protector eam habet. Idem fuit
in pace Pyreneica art. 21. & multis aliis conventionibus publicis apud Lon-
dorpium. Item, locum habere possunt ista pronunciata, si compensatio
justa opponatur, quamvis ex alio contractu, aut damno dato. Ne vero
nulla sit pæctio, aut eludi facile queat, compensari non potest manente
bello, aut id unde ortum est bellum, aut quidquid belli jure fieri assolet,
sed v. c. si quid alter, quamvis ex alio contractu, inter bellum inito de-
bet: si damnum dedit intra induciarum tempora: si legatos violavit, aut
aliud quid fecit, quod inter hostes jus gentium damnat. b) Extra hæc
exempla utique & perfidis & hostibus perfidis fides est servanda. Atque
hoc nomine Regulum laudans sic compellat Silius:

*Qui longum semper fama gliscente per ævum
Infidis servasse fidem memorabere Pœnis.*

Atque his ipsis Pœnis, licet perfidis, Romani fidem semper sancte ser-
vaverunt. Sallustius: *Bellis Punicis omnibus cum sæpe Carthaginienses
& in pace & per inducias multa nefanda facinora fecissent, nun-
quam ipsi per occasionem talia fecere.*

CAPUT III.

De firmamentis conventionum publicarum ex jure Divino scripto.

SUMMARIUM.

- §. I. *Firmamenta accipiunt conventiones publica ex jure Divino per* *expressa praecepta.*
 §. II. *Ex immutabili DEI justitia.*

§. I.

QUæ naturæ lex per dictata rationis de firmamentis conventionum publicarum nobis præscribit, ea sacra quoque oracula satis superque inculcant. Quid enim aliud est, *non invades in alienum*, quam, *non invades in id, quod pacto tuo tuum aut certe commune esse desit*. Expressim autem Psalmo secundum Latinos XIV. v. i. quærenti, *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Responsum est *a) qui loquitur veritatem in corde suo, qui non gerit dolum in lingua sua: qui jurat proximo suo & non decipit. Qui facit hæc, non movebitur in æternum.* *b) Solomo proverbiiis: c) Fili mi, si sponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico, fili mi, & te metipsum libera: quia incidisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum tuum: Ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebre tue. Ervere quasi damula de manu & quasi avis de manu aucupis.* Et hinc Hebræis promissio vocatur *vinculum* & voto comparatur. *d) Similis origo vocis ὑποχρέσις notata Eustathio ad secundum Iliados: αἰλίσκει γὰρ πῶς καὶ κατέχει τὸν ὑποχόμενον ὁ τὴν ἐπαγγελίαν δεξάμενος: Caput ac vincit quodammodo promissorem, is cui fit promissio. Quem sensum non male secundo Metamorphoseôn expressit Ovidius, ubi promissor ei, cui promiserat, ait:*

Vox mea facta tua est.

Ut claudam omne effugium ecce palam de Principibus! *Non decent stultum verba composita, nec Principem labium mentiens.* *e) Quid obtendis tu Politice? Publicum bonum? Sed enim vir sanctus occurrit: & mentiri,*

E

inquit,

*a) v. 3. & 4.
 b) vers. 5.
 c) Prov. VI. v. 1. vid. Card. Tusch. T. V. Concl. pract. 3. 4. & 690. voc. pa- & prin- ceps.
 d) Num. XXX. 4. 5. 6.*

e) Prov. XXVII. 7:

f) Augusti. inquit, f) *non licet, nec pro DEI laude.* Tu pro humana aliqua recula aut
 nus ep. 8 gloria vis? g) *Vide, vide,* (ut invertam tibi dictum verus) *ne dum terram*
 g) Lipsius defendis, *cælum amittas.* h)
 IV. Pol. c. 14.
 h) Demadis cer codex præbet, ex quo discimus, quod Baldo etiam observatum, i)
 apud Val. DEUM ipsum, qui nulla constituta lege obstringi potest, contra naturam
 Max. l. 7. c. suam facturum, nisi promissa præstaret. k) Unde sequitur, ut pacta ser-
 2. ext. 10. & ventur, venire ex natura immutabilis justitiæ, quæ DEO & omnibus his,
 Suidam. qui ratione rectâ utuntur suo modo communis est; habemus enim reveren-
 i) In L. 1. D. de pactis. homines, ut Horatius ait:
 k) Nehem. *Divina particulam auræ*
 (qui & Es- & ut Maro.
 drae II. dici- *Aetherium sensum;*
 tur) IX. 8. *atque adeo venerabile soli*
 Hebr. VI. v. *Sortiti ingenium, divinorumque capaces*
 18. I. Cor. X. *Sensum à cœlesti demissum traximus arce.**
 13. 1. Thess. Præcipue autem eos, qui DEI in his terris vices gerunt, quique & ipsi in di-
 V. 24 Rom. vinis Oraculis Dii vocantur, omnem navare oportere operam facile intel-
 III. 3. II. ligitur, ut quam proxime accedant ad Divinam suæ proximam Majestatem.
 Thess. III. 3.
 II. Tim. II. v. 13.
 * Juvenal.

CAPUT IV.

*Quanam Firmamenta Conventiones publicæ habeant ex
 Jure Gentium?*

SUMMARIUM.

<p>§. I. <i>Questio, an à JURE GEN-
 TIVUM conventiones publicæ fir-
 mamenta accipiant & an detur
 Jus Gentium separatum & di-
 stinctum à jure naturali expen-
 ditur, & libratæ agente negante-</i></p> | <p><i>que sententiis, ea quæ negat, præ-
 ponderare videtur.</i></p> <p>§. II. <i>Quocunque tamen modo jus
 Gentium sumatur, ostenditur, id
 firmas velle conventiones publicas;
 moresque & LL. citantur.</i></p> |
|--|--|

§. I.

Hanc Juris Divini scripti & non scripti consensionem gentes humanæ
 agnoscunt omnes & probant legibus, adeo ut quidam conventiones
 omnes

omnes ex Jure Gentium oriri & ab ipso firmari dicant contentè. Hermo-
 genianus : a) *Ex hoc Jure Gentium*, ait, *introducenda bella: discretae gentes:*
regna condita: dominia distincta: agris termini positi: aedificia collocata:
commercium, emtiones, venditiones, locationes, conductiones, obligationes
institute. In eundem sensum, sed fortius, loquitur Justinianus. b) *Jus*
autem Gentium omni humano generi commune est. Nam usu ex gente &
humanis necessitatibus, gentes humana Jura quaedam sibi constituerunt, &
post quaedam: Et ex hoc Jure Gentium omnes pene contractus introducti
sunt, ut emtio & venditio, locatio & conductio, societas, depositum, mutuum
& alii innumerabiles. Wique fortius ait: c) *J'estime devoir dire, que com-*
me les contractes, qui se passent entre les particuliers, sont fondés sur les loix
civiles, ainsi les traitez qui se font entre les souverains, sont fondez sur le
Droit des Gens: Id est: Recte dici posse arbitror, quod, sicuti contractus qui
inter privatos inveniuntur, legibus civilibus nituntur; sic à summis imperan-
tibus facta conventiones stent jure gentium. Johannes Seldenus d) decus
 Britanniae, cum Jus Gentium pluribus commune tribuisset in imperati-
 vum & interveniens, hoc, inquit, esse dicimus, quod non ex communi pluri-
 bus imperio, sed interveniente sive pacto, sive morum usu natum est, & jus
 gentium secundarium fere solet indigitari. Eius capita cernuntur in clari-
 gationis, legationum, captivorum, postliminii, foederum, commerciorum, &
 id genus aliorum pluribus gentibus intervenire solitorum jure. f) Nos in-
 ficias ire nolumus, dari jura quae Gentes invicem copulent, eaque Gentium
 appellari posse; ex consensu tamen populorum mutuo, eoque vel expres-
 so vel tacito, ea appellanda, aut à jure naturali distinguenda haut aequè
 existimamus. Nam expressus consensus in pactum vel contractum, non
 novam juris speciem transit, siquidem proprio juris vocabulo utamur.
 Ad tacitum consensum signa requiruntur seu indicia voluntatis, & qui-
 dem illorum, qui ex pacto debent obligari. Haec signa neque ex suc-
 cessivo Gentium beneplacito, & longo usu juxta Albericum Gentilem, g)
 Rachelium h) & H. Grotium i) neque ex praescriptione, quod Seldenus
 putavit, k) neque ex contextu Rerum, ostendi possunt, uti solidissime
 demonstravit JCtisimus Hertius, l) his fere usus rationibus. Consue-
 tudo, jus solum facit inter cives ejusd. civitatis, non inter liberos popu-
 los. m) Jam quot actus requirantur, quis dicet? & quod quidam plu-
 res actus desiderant, universarum Gentium intuitu, ad singulas respectu
 habito sufficere unum autumant, n) eadem opera negari potest, qua ii
 ajunt. Quis populos populorumque moderatores ad observationem

a) L. Ex hoc
 jure s. 10. de
 J. & J.

b) § 2. J. de J.
 N. G. & Civ.

c) de l'Am-
 bassadeur P.
 II. p. 176.

d) l. 1. de
 mar. claus.
 c. 3.

e) l. 1. de
 mar. claus.
 c. 3.

f) Adde c.
 jusd. lib.
 c. 26.

g) l. 1. de
 Jure Belli r.
 h) Diss. de

Jure Gent.
 §. 30.

i) l. 1. c. 1. §.
 14. conf. pro-
 leg. §. 40.

k) d. l.
 l) Diss. de Ly-
 tio Sect. I.
 §. 2.

m) Add. V.
 C. Christ.
 Thomas, Ju-
 rispr. Div.

n) vid. Tex-
 tor. Synops.
 jur. Gent.
 c. 1. n. 26. 27.

o) c. 1. de cl-
ve §. 1.
p) l. 1. de J.
B. & P. c. 1.
§. 10.
q) l. de mari
clauso c. 3.
r) l. II. de J.
B. & P. c. 3.
§. 5. c. 8. §. 1.
n. 2. & §. 26.
l. III. c. 1. §. 8.
s) de auct.
jur. R. l. 1. c.
2. §. 3.
t) l. de jurisd.
P. 2. c. 7. n.
33.
u) 3 Sem. 14.
v) illustr.
controv. 54.
n. 4.
x) Proleg. ad
Procop.
Vandal.
y) Sect I. §. 3.
4. §. 6. 7. 8.
& 9.
z) Dissert. de
Jure Gent. §.
16. & §. 119.
* vid. L. 84.
§. 1. de Reg.
Jur. L. 31. D.
Deposit. L.
ult. in f. de
condict. sine
caus. L. 8. &
L. Sororis 39.
& L. ult. de
R. N. L. 3 §. 5.
quare 2. ad L.
Jul. de Adul-
ter.
a) Exerc. 1.
qu. 4. & 5.
b) ad II. H.
Grot de J. B.
& P. c. 7. §. 18.

consuetudinis ipsorum assensu nondum approbatæ adiget? aut quo jure
adiget? Videndus heic omnino Thomas Hobbius. o) Quo pacto porro
præscriptio juri Gentium fundamentum substerni potest? cum adhuc quæ-
ratur, habeat ne illa locum inter gentes, aut quomodo habere possit?
Anne ergo denique Imperantes ex jure gentium sanctimoniam habent
suam? Minime Gentium. *Nam in statu naturali*, inquit Vir Amplissimus,
prima juris naturalis propositio est, homines esse æquales, unde complura alia
præcepta emanant. In statu autem civili sanctimoniam summis Imperan-
tibus circumponit pactum, quo summa potestas transfertur. Atque ex hoc
pacto itidem innumera juris naturalis præcepta derivantur. Sed & con-
textus Rerump. in præceptis juris naturæ cum universalibus, tum propriis, ex
naturali statu resultantibus, continetur, ut jus Gentium ab iis distinctum
confingere non sit necesse. Si quæ autem inter Gentes jura nunc & olim
cultâ observantur, referenda ea sunt vel ad jus naturale ἐξ ὑποθέσεως; quod
pro certo rerum statu vocat Grotius, p) vel ex conniventia invicem obser-
vantur; vel ex sola libertate, quam homines ex jure naturæ habent, po-
tuerunt oriri; Jam & illud observandum gentium jus quoque dici con-
suevisse quod est civile revera, à Seldeno q) *jus Gentium domesticum*, à
Grotio r) *jus civile plurium Gentium*, *lex civilis multarum nationum*,
jus multis populis seorsum commune appellatum, quo referuntur ab Ar-
thuro Duckio, s) Matth. Stephano t) P. Fabro, u) Vasquio v) LL. Ro-
manæ & ab H. Grotio x) *quæ de maritimis negotiis habitatoribus insulae*
Gothlandiæ placuerunt, LL. Wysbientes; aut naturale, vel communia
gentium instituta ex populorum coloniis aut sacrâ communione derivata,
præsertim inter Christianos olim sub Imperatore, jam sub Pontifice Ma-
ximo, eo nomine insigniri. Quæ omnia pro ea, qua est ingenii præstan-
tia & doctrinæ incredibili varietate & copia, exposuit pluribus Hertius
Noster, in laudata *de Lytro* commentatione, y) ubi etiam ostendit nec
novam esse sententiam distinctionem nullam admittentium, nec Sapien-
tibus etiam nostræ ætatis indefensam, nec quod doctissimus Vir, Samuel
Rachelius z) existimavit, perniciosam. Veteres enim, præcipue JCon-
sultos juris naturalis & Gentium vocabulis promiscue uti ex multis legibus
intelligitur. *) Deinde cum illud ab hoc distinguunt, non rei sed modi at-
que applicationis innuunt discrimen. vid. in calce §. 2. 7. de J. N. G. & C.
& Theophili *paraphrasis græca d. tit.* Nimirum Jus naturale ob neces-
sitates atque utilitates humanas inter Gentes jam exortas se exserens, juris
Gentium nomen induere cœpit. Ita sentiunt Franzckius, a) Bœclerus, b)

Schan-

Scharrockius, c) Pufendorfius, d) Jac. Thomafius, e) Lud. Praefchius, f) Fridericus Rhetius, g) ac quem primum nominare debuiffem, & claro loco & ardente virtute atque optimarum artium studio Nobiliffimus Vir, *νῦν ἐν ἀγῶνι.* Vitus Ludovicus Seckendorfius. h) Idem existimat Hobbius: i) *Præcepta utriusque*, inquit, *eadem sunt, sed quia Civitates semel instituta induunt proprietates hominum, lex, quam loquentes de hominum singulorum officio, naturalem dicimus, applicata totis civitatibus, nationibus sive gentibus, vocatur jus Gentium.* Atque sic nos elocuti sumus, quod in pectore clausum gerimus de vexata disputatione: Viros autem raræ eruditionis & nominis clarissimi, quibus à Justiniani Cælaris sententia recedere religio est, vel qui bona fide in alia omnia abeunt, serio suspicimus veneramurque, defunctorumque caris cineribus favillæque optare semper solemus,

tenuem & sine pondere terram

Spiranteisque srocos, & in urna perpetuum ver;
vivorum, ob multa in Remp. civilem & litterariam merita, capita, fertis ex rosis, liliis, & quidquid est pulchriorum florum, nexis redimimus. Ceterum agnosco, ac lubens, iterum Magistri mei Optimi k) vestigia premeus, cum illationes, à plurimis & communibus juris naturæ principiis longius deductis, operosiore atque prolixiore opus habeant demonstratione, malle populos populariter agere, & ad jus usu receptum provocare, quam ancipiti disputationum atque illationum aleæ se committere. Unde in *Apologeticis* populorum Principumque (*Manifestes, Manifeste* vocamus) sæpe *jus Gentium violatum* caulantur. Ceterum exemplis populorum inniti quam lubricum sit, documento non uno cum ipse Grotius, tum alii multi demonstrarunt. Quamquam diffitendum non est, consensum Gentium omnium aut saltem morationum ad illustrandum naturæ jus multum valere; certe à posteriori juris naturalis esse, ut recte Grotius l) docet, colligitur id, quod apud omnes gentes, aut morationes omnes tale esse creditur. *Nam universalis effectus*, inquit o Metyas, *universalem requirit causam: talis autem existimationis causa vix ulla videtur esse posse præter sensum ipsum, communis qui dicitur.*

§. II. Quocunque autem modo capiatur jus Gentium & ex quocunque fonte deducatur, certum indubitatumque est, istud facta recta velle pacta publica. Quæ gens tam barbara, tam fera, ut non ineat pacta de negotiis publicis, & inita servata cupiat? Hebræos fidei publicæ observantissimos fuisse sacra oracula testantur. Fide ante Germanos nemi-

e) de Off. sec^{us} jus nat.

d) II. de J. N. & G. c. 3.

§. 22.

e) Medit.

pol. c. 2. §. 8.

f) de Icto vero & perfecto §. 14.

g) ad I. F. r. n. 4.

h) *Entwurf oder Versuch von dem allgemeinen oder natürlichen Rechte*

p. 458. seqq.

i) de Cive c. XIV. §. 4.

k) C. L. Hert. Diss. de Lytro Sect. I.

§. 10.

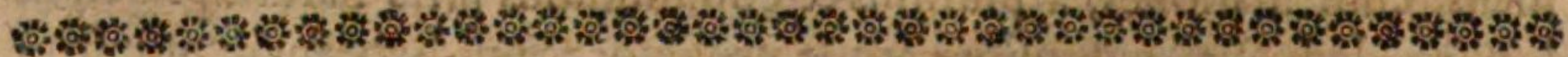
l) l. 1. de I. B.

& P. c. 1

§. 12.

m) de Nobilit. Hispan. c. 1. n. 5. in Oc. Jur. T. XVI.
n) L. 1. D. de const. pec.

nem fuisse, Tacitus memorat; idem de Scythis Q. Curtius prædicat. Romani diu rerum Domini nihil prius, nihil antiquius habere se videri volebant, quam, ut quantum ceteras gentes viribus, tantum quoque omni virtutum genere, ac præcipue fide, superarent. Idque passim legibus ipsorum proditum est, *quas communes esse toti Orbi & cunctis gentibus & populis* Johannes Arze ab Oralora m) scribit. Dicitur in L. 1. D. de pactis, *nihil esse tam congruum fidei humane, quam ea, quæ inter homines placuerunt, servare.* Alibi: *Grave esse fidem fallere.* Prætor edicto de Pecunia Constituta, ubi nulla in constituyente debendi causa præcesserat, præter consensum, dicitur favere naturali æquitati. n) Eadem in Pontificum Constitutionibus reperiuntur. In c. 3. X. de pactis dicitur: *studiose agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur.* Isocrates adversus Callimachum: *In fœderibus & pactis, tanta vis est, ut pleraque res, tum Græcorum tum Barbarorum, ex pactis & conventis transigantur. His enim freti convenimus & commercia agitamur: Per hæc inter nos contrahimus: per hæc cum privatas inimicitias, tum communia bella deponimus: Hec uno tanquam communi bono, homines omnes uti non desistimus.*

CAPUT V.

De Firmamentis conventionum publicarum, quæ à consiliis humanis profisciscuntur, in genere, eorumque distributione.

SUMMARIUM.

§. I. Ostenditur firmamenta conventionum publicarum ex jure divino, naturali juxta & revelato, nec non jure gentium non satis valida esse in statu naturali. §. II. Ideo alia esse petita A CONSILIIS HUMANIS.	§. III. Hæc dividuntur (1.) in generalia seu communia & specialia, & illa varie subdividuntur. §. IV. (2.) In usitata & antiquata. §. V. (3.) In necessaria & supervacanea, quæ vocantur cautelæ abundantes.

§. I.

Vidimus quam sanctimoniam addant conventionibus publicis & sacra naturæ dictamina, & divina Oracula, & mores Gentium cultiorum

rum omnium. Sed quam dubiæ sunt res humanæ omnes, tam fluxa inter mortales fides, tam infida pacta hominum in statu naturali viventium, præcipue eorum, quorum ex ipsa Reip. figura, est

longa & gravis exitium pax.

Vah! quam ea salutem hominum, nisi alia extrinsecus firmamenta accedant, malignè admodum custodiunt. Scimus omnes

quo pacto soleant perplexari:

Pactum non pactum est, non pactum pactum est; cum illis lubet. a)
Amici & fidi videntur? circumspice.

O vita fallax, abditos sensus geris! b)

Nimis multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura. Frons, oculi, vultus persape mentiuntur, oratio vero sæpissime. c) Quod ille clamabat olim: *ὦ φίλοι ὁδοὶ φίλος*: O amici nemo amicus; id heic licet. Enimvero ex oraculo scriptum:

*Ut nemo doceat fraudis & scelerum vias,
Regnum docebit. d)*

Ex tripode igitur Naso:

Pax tamen interdum est, pacis fiducia nunquam. e)

Ejus rei quæ causa esse alia potest quam hominum in statu naturali viventium æqualitas &, quod Sallustius ait: *Natura mortalium avida imperii & præceptum ad explendam animi cupiditatem: præterea opportunitas, quæ etiam mediocres viros spe prædæ transversos agit?* Negari enim nequit, quod & Benedictus de Spinoza f) demonstrare annifus est, homines necessario esse affectibus obnoxios & ita constitutos, ut eorum quibus male est, misereantur, & quibus bene est, iis invideant, atque ut ad vindictam magis quam ad misericordiam sint proni. Unusquisque præterea avide operatur, ut reliqui ex ipsius ingenio vivant, quæ probat, probent, quæque ipse repudiat, repudient. Unde fit, ut, cum omnes cupiant primi esse, in contentiones veniant, & quantum possunt, nitantur alii alios opprimere, & qui victor evadit, magis gloriatur, quod alteri incommodavit, quam quod sibi commodum peperit. Et quamvis omnes persuasi sint, religionem contra docere, ut unusquisque proximum suum tanquam seipsum amet, hoc est, ut jus alterius perinde ac suum defendat, hanc tamen persuasionem in affectus parum posse, quis est, quem non experientia condocerit? Valet quidem in articulo mortis, quando sc. morbus ipsos affectus vicit, & homo segnis jacet ut caudex & stipes, vel in

rem-

Sulpic. sat.
v. 57.

a) Plaut. Aulular. act. 2.
se. 2. v. 81.

b) Seneca
Hippolyth.
act. 2.

c) Cicer. ad
Q. Frat.
ep. 1. c. 5.

d) Senec.
Thyest. act.
2. v. 310.

e) I. V. trist.
El. 2.

Jugurth.

f) Ethices
P. III.

templis, ubi homines nullum exercent commercium: inde *pax Dei* vocatur tempus cultui divino adhibitum, diebus dominicis, festis, vigiliis: *f*) At minime vel in statu naturali, vel in aula, ubi maxime necesse esset. Ratio quidem multum potest & ad coercendos & ad moderandos affectus; sed cum via, quam ipsa ratio docet, sit perardua, qui sibi persuadent, posse multitudinem, vel qui negotiis publicis distrahuntur, induci, ut ex solo rationis praescripto vivant, ii seculum Poëtarum aureum, seu fabulam somnient. Libanius: *Nonne mite quidem animal verborum tenuis homo est, sed rebus ipsis agreste & effrene? Nam quenam leonum adversus leones expeditio? quod bellum inter ejusdem generis belluas? quod apud illas est perjurium? quæ pactorum violatio? quæ perfidia tanta & avaritia? quod apud illos aurum & pecuniarum amor? quas commessationes aut crapulas, quæ norunt adulteria?* Ehem quam leves sæpe ob causas ad arma, ad horrida arma cursum est! Apud Virgilium *g*) inter Trojanos Latinos-
que cervus

prima malorum

Causa fuit, belloque animos accendit:

h) VII. Ther-
 baid. v. 481. *geminæ tigres, apud Staium: h*) canes erepti inter Scotos & Pictos, te-
s) I. V. de *ste Bodino, i*) & (tuam fidem, o optime!) pelles ovinae Helvetios inter &
 Rep. n. 620. *Burgundum. k*)
 add. id. I. IV.

Fuit ante Helenam cunus teterrima belli

n 472.

*Causa: **

k) Philipp.
 Commin.
 L. VII. Vid.
 G. de P.
 de represen-
 tationibus.
 * Horat. I.
 Sat. 3.
l) I. I. c. 12.
m) I. de LL.
n) Hobbes.
 c. II. de Civ.
 §. 7.

Itaque non in solos Romanos Pœnosque quadrat illud Velleji: *l*) *Aut bellum inter eos populos, aut belli preparatio, aut infida pax.* Non male Clinias Cretensis apud Platonem, *m*) dum rationem reddit, quare Cretensium legislator multa de re militari constituerit, arbitratur, *cum stultitiae crimine permultos condemnasse, quod minimè intelligant, bellum civitatibus omnibus cum omnibus iuge ac perpetuum esse. Quam enim plerique pacem nominant, id esse nomen solummodo existimandum: re vero ipsa omnibus civitatibus adversus omnes non indictum bellum (αὐτὸ πόλεμον ἀκίνητον) natura esse.* Ita utique rem sese habere, si ad hominum ingenia respexeris, nostri ævi Philosophus *n*) confirmat: *Status Civitatum inter se naturalis, i. e. hostilis est; neque, si pugnare cessent, idcirco pax dicenda est, sed respiratio, in qua hostis alter alterius motum vultumque observans, securitatem suam non ex pactis, sed ex viribus & consiliis adversarii aestimat.*

§. II. Quemadmodum igitur probi est hominis fidem publicam obliga-

obligatam liberare : ita cauti est viri, suæque salutis amanti conventiones publicas, quarum anima fides est, talibus undiquaque vinculis constringere, δι' αὖ (ut Polybii verba huc accommodem) ὁ πιστευθεὶς ἔδωκεται τὴν πίσιν ἀθετεῖν, per quæ is cui fidetur mutare fidem nequeat, siue ratione ducatur, siue affectu. Nec enim ad securitatem refert, quo animo homines inducantur, ad præstanda pacta conventa, modo præstent; animi enim libertas seu fortitudo privata virtus est; at imperii virtus securitas. Unde roborandis muniendisque conventionibus publicis omnes fere Gentes ætatesque peculiarem hætenus industriam impenderunt. Atque adeo **A CONSILIIS HUMANIS** orta sunt **FIRMA-MENTA** quædam, quæ à firmamentis ex jure divino naturali juxta & revelato, item jure Gentium proditis ita fere differunt, uti provisio legis & provisio hominis. Ad perfidiam, inquis, irritat, qui de alterius fide dubitat, & melius erat, pactorum firmitudinem ipsorum paciscentium fidei & sanctissimis legibus inniti. Respondeo Senecæ o) verbis: *Uti- o) III. de*
nam nulla stipulatio emptorem venditori obligaret, nec pacta conventaque benef. 15.
impressis signis custodirentur, fides illa potius servaretur æquum colens ani-
mus! Sed necessaria præculerunt optimis, & cogere fidem, quam spectare
malunt.

§. III. Firmamenta hæc alia sunt *generalia*, quæ omnibus aut ple-risque conventionibus publicis addi possunt, alia *specialia*, quæ quibus-dam tantum peculiaris sunt; ut *firmamenta* pactorum publicorum quæ à legatis fiunt, *lex commissoria* inter summos Imperantes & subditos, *confirmatio privilegiorum*, ubi post bellum civile amnestia fit, in renovâ-tione foederum non transire ad novos tractatus, & quæ sunt alia. Gene-ralia vel ad modum probandi pertinent, ut *instrumenta*, quibus accedunt *scriptio*, *subscriptio*, *relatio in acta publica*; affines instrumentis sunt *cippi*, *statuæ*, *pyramides*, & monumenta similia; vel ipsum fidei vinculum *arctius* constringunt, vel ob vim metumque damni à violatione pacti, vel quia fallere (ut signum impotentiae) *dedignentur* paciscentes. Posterior hæc causa Generositas adeo rara est, ut in rationes venire non debeat, nisi forte huc referre velis *renovationem*. Solus metus considerandus est, is-que duorum generum, quorum alter est *metus Potentiarum invisibilium*, alter *metus potentie humanae*; & prior quidem metus est majoris potentiae; posterior autem major metus. Metus prior à sua cujusque religione est. Unde usitatissimum & veluti solenne conventionum publicarum firma-mentum semper habitum *jurjurandum* fuit. Metus posterior infertur ei,

qui pactorum fidem diremit, vel ab eo qui læsus est, vel ab aliis, qui obligationem in se receperunt, puta *Fidejussoribus*. Metus qui à læso lædenti infertur, infertur vel *in personis*, puta liberis, qui juxta illud Poëtæ, cuique sunt vita altera, uxore, servis, civibus; hinc juramentis adjungit Polybius in enumerandis conventionum publicarum cautionibus *Obsides*, alii addunt *matrimonia*; vel *in rebus*, quæ *pignoris nexu* obligantur. Non autem ita existimandum est, ac si firmamenta omnia conventionibus publicis omnibus, aut singula singulis tantum accommodari possent deberentque. Sc. prout Reipublicæ genus ac figura, prout negotii indoles, genius populorum, situs regionum, conscientia virium vel nostrarum vel vicinorum, denique prout interna civitatis structura ac compages, vel altissimæ quæsitissimæque imperandi rationes exposcunt, ita sumenda esse firmamenta, ratio dictat. Nam profecto aliæ aliis circa hæc talia rationes constant rebusp.; aliud regionis ingenium alios mores postulat; denique ea imperii causa esse potest, ut fere nuda fide niti tutius, vel hoc potius quam alio pacto sibi consulere magis è Republica videatur. Disputationem scrupulosam, qualia firmamenta adhibenda, & quæ Pontificis consilio terminanda veniebat, habes in tractatu inter Deputatos Philippi Longi Regis & Robertum Comitem Flandriæ Anno 1317. apud Leibnizium. p)

p) C. J. G.
D. dipl. 50.

§. IV. Porro firmamenta alia sunt *nunc & olim usitata*, alia *antiqua* & desuetudine inumbrata. Nos quid repens, quid vetustate obscurum breviter & capitulatim suo quodque loco attingemus.

§. V. Denique firmamenta alia utilia sunt aut fere *necessaria*, quæ adhibita effectum habent, alia sunt *supervacanea*, *cautelas abundantes* vocant Pragmatici, quæ superpondii quasi loco, ut Apulejano verbo utar, & majoris solemnitatis causa adjiciuntur; sive quæ separatim effectum non habent, sed illud plerumque, quod jam inest conventioni, planius & plenius exponunt. Sic abundans cautela est, cum inter liberos populos exceptionibus & remediis juris Romani Cæsarei Pontificiique renunciarur, ejus enim in Gentes liberas auctoritas nulla est: cum rati habitatione confirmantur conventiones, quas iniere legati sufficientibus mandatis instructi; obligamur enim utique per hominem alterum, si constet de voluntate nostra, qua illum elegerimus, ut instrumentum nostrum ad hoc speciatim, aut sub generali notione, uti deinceps memorabimus: cum fœdera ab impubere facta à pubere Rege firmari jubentur, ex eâdem fere ratione, & quæ sunt alia in hanc sententiam. Hæc tamen cautela abundans

abundans fuit in fœdere Anglorum & Gallorum apud Grammondum. ^{a)} H. G. I. 52
 Istâ hodie nihil frequentius est. Illius exempla quædam ex ipsis actis &
 instrumentis publicis consignabimus. In fœdere inter Eduardum Re-
 gem Angliæ & Guidonem Flandriæ Comitem contra Regem Franciæ
 inito Anno 1296. ^{b)} dicitur, *renoncions au droit Ki vol, Ke generale re-*
nonciation ne deit valer, id est, ut verbum verbo exprimam, *renunciamus*
juri volenti generalem renunciationem valere non debere. Cum Philippo
 Valesio tractans Joannes Bohemiæ Rex de Lucensi Civitate Ann. 1334. ^{c)} Id. dipl.
 renunciat *lesioni ultra dimidium.* In confœderatione Amedæi Ducis
 Sabaudia cum Rebusp. Veneta & Florentina contra Ducem Mediolani.
 Venetiis 11. Julii Ann. 1426. ^{d)} renunciant paciscentes inter alia exceptio-
 ni *non sic celebrati contractus, & omnium exceptionum & conditionum,*
sine causa vel ex injusta causa, privilegio fori, doli mali, & in factum, no-
varum Constitutionum Divi Adriani de fidejussoribus, & omni alio (debe-
bat esse alii) Legum, jurium, & constitutionum auxilio, & Legi dicenti, ge-
neralem renunciationem non valere, nec non omni privilegio &c. In pa-
 ctis dotalibus inter Henricum Ducem Brunsvvicensem & Sophiam Sigis-
 mundi Augusti Poloniæ Regis filiam Ann. 1555. ^{e)} Ipondetur utrique par-
 ti ab altera omnia intemerata conservatum, præstitum & impletum iri
 bona fide & sine ulla tergiversatione, *defensionibusque & subsidiis juris*
Canonici & Civilis. Alibi non contenti renuntiare legum auxiliis, etiam
 renunciant *Glossis & Summis f.)* Hæc tamen nos hac lege atque omine
 inter cautelas abundantes referimus, nisi Princeps pactis ad certum quod-
 dam jus observandum populo, aut alii feudi nexu obstringatur, aut ipsi
 paciscentes, ex vi supereminens imperii & communis Reipublicæ re-
 spectu, communione quadam juris utantur. Ceterum de cautelis abun-
 dantibus circa conventiones privatas recepta Sapientum sententia est, quæ
 etiam publicis accommodari potest, quod contractui adjectæ non no-
 ceant, hoc est, non vitient scripturam. ^{g)} Augustinus: *h)* solet enim,
 inquit, *a viris peritis dici, superflua non nocent.* Uti tamen in omni vita
 apprime utile est, *ut ne quid nimis;* ita & heic quoque. *Multi fallere*
docuerunt, tum timent falli, inquit Romanus Sapiens. ⁱ⁾ Quo plus enim
 cautelæ, eo plus fraudis præsumitur, & quo abundantior cautela, eo evi-
 dentior fraus, insolitæque clausulæ conventionem reddunt suspectam. ^{k)}
 Polybii ^{l)} hic dogma aureum: *oportet eos, qui rebus præsumunt, nihil magis*

^{a)} H. G. I. 52
^{b)} apud d. Leibniz.
 Tom. I. C. J. G. D. dipl.
 21. §. 6. sub fin.
^{c)} Id. dipl.
 73. §. 4.
^{d)} apud Leibniz.
 C. J. G. D. dipl. 137.
 §. 15.
^{e)} apud S. Stryek, de
 cautel. con-
 tract. Sect.
 III c. 8. §. 39.
^{f)} Leibniz.
 in præf. C.
 J. G. D.
^{g)} L. 65. D.
 de V. O. L. I.
 C. de testam.
 L. 94. D. de
 reg. jur. Mev.
 P. VII. De-
 cif. 166. n. 1.
 Wissenbach.
 ad L. 94. §.
 ult. D. de R.
 J. Card.
 Tusch.
 Pract. con-
 clus. I. A.
 concl. 135.
 n. 2.
^{h)} 4. de civit.
 Dei 27.
ⁱ⁾ Senec. epist.
 3.
^{k)} Card.
 Tusch.
 curare,
^{l)} 162. L. C. Hering. de Fidej. c. 17. n. 13. Coler. de Process. Execut. P. 1 c. 10. n. 2. concl. pr.
 Brunnem. cent. 3. Dec. 77. n. 8. Klock. Vol. 2. Cons. 84. n. 4. Tiraquell.
 de retract. præf. n. 18. Masc. de probat. concl. 532. n. 103. l) l. 3. c. 12.

*curare, quam ut ne eos lateat, quo animo sint, qui aut bella finiunt, aut amicitias constituunt, quando temporibus cedentes & quando revera animis fracti pacem ineunt, ut illos quidem, tanquam subseffores & insidiatores temporum, observent ac caveant, istis fidem habentes, tanquam vere subditis aut amicis, quidquid evenerit, imperent atque precipiant. Adeat qui vo-
let Sam. Stryckium cum citatis de cautel. contract. Sect. I. c. 1. §. 14. & 15.*

CAPUT VI.

*De firmamentis conventionum publicarum, quæ ad probandi modum attinent, INSTRUMENTIS puta, simili-
busque.*

SUMMARIUM.

§. I. Firmamenta conventionum pub-
licarum, quæ ad probandi modum
attinent, sunt INSTRUMEN-
TA.	§. XV. Interdum Vīno Eucharisti-
co.
§. II. In his spectantur EXTER-
NUM, ut Scriptura.	§. XVI. Etiam ab aliis, puta Spon-
soribus.
§. III. Lingua.	§. XVII. Notariis.
§. IV. Materia, in qua scribitur.	§. XVIII. Testibus.
§. V. VI. VII. VIII. IX. X. IN-
TERNUM, ut Formulæ, circa
quas regulæ quædam observari ju-
bentur.	§. XIX. In loco commodo.
§. XI. Subscriptio, quæ fit	§. XX. Subnotatio temporis.
§. XII. Manu propria.	§. XXI. Sigillatio, quæ fit
§. XIII. Nomine proprio.	§. XXII. Sigillo proprio.
§. XIV. Iusto ordine.	§. XXIII. Solito (1.) ratione formæ.
	§. XXIV. (2.) Ratione materia.
	§. XXV. Incorrupto.
	§. XXVI. Cum mentione sigilli.
	§. XXVII. AFFINIA Instrumen-
torum.

§. I.

IN obligationibus inter homines invicem contrahendis necessum est,
per signa voluntas significetur. Actuum enim voluntatis, quoad signis
non

non manifestantur, nulla inter homines vis, nullus effectus esse potest. Sunt vero signa quidem minus perfecta gestus, quos in commerciis adhiberi oportet inter linguis dissonos: hinc repertus *character noeticus* sive *semiologia*: perfectiora autem *verba utrinque intellecta*. Hæc porro ne in auras abeant & tradantur protervis in mare Creticum portare ventis, institutum est, ut *SCRIPTURA* adhiberetur, non quidem ut substantiæ conventionum pars, sed ut *firmamentum*. Fiunt *scripturae*, inquit Gajus *JCtus m)* ut, quod actum est, per eas facilius probari possit. Enimvero memoria hominum *n)* necesse est, quantum recipit, emittat, & antiquissima recentissimis obruat; scripta tradita posteritati manent in Tabulariis publicis, in æternitate temporum, fama rerum, & ut Plinius *o)* loquitur, *charta usu maxime humanitas vite constat & memoria*. Chartæ autem nomine olim veniebat, quidquid excipiendæ scripturæ aptum esset, ut viri docti observarunt. *p)* Nuda quoque verba frequenter hæc exceptione eluduntur, quasi præcipitanter, aut re non recta via cum animo reputata fuerint effusa: scripta hanc exceptionem excludunt, quippe quæ, dum concipiuntur, clare admodum, nec nullo interjecto intervallo paciscentium animis rem subjiciunt, ut, si quidem hæc adproba-verint, plenè in rem ipsam consensisse censendi sint; sic, ut si postea animi imperus prætexatur, nequidquam prætexatur. Ut taceam, non tam facile calumniosis interpretationibus contorqueri scriptas condiciones posse, quam pacta nuncupativa, in quibus particula aliqua captiosè inserta, quæ per celeritatem pronunciationis non animadvertebatur, aliam prorsus sententiam efficere potest. Itaque ab omni ævo instrumentis authenticis magna fides habita est; quippe cum validissimum credatur, quod quis contra se ipsum dixerit, testimonium, & gravissime accusetur, qui ne suam quidem auctoritatem declinare potest. Apud Appianum Alexandrinum *q)* cum Muræna bello Mithridatem laceraret, isti que legati Regis fœderum sanctitate se tueri vellent, negavit se videre ulla fœdera: *ὅτι γὰρ συναγράψατο Σύλλας, ἀλλ' ἐργῶ τὰ λεχθέντα βεβαιώσας ἀπὸ δακτύλου*: Nulla enim Sylla scripserat, sed executione pactorum contentus discesserat. Inde solennes quædam formulæ in veteribus chartis receptæ. In diplomate induciarum inter Fridericum Imperat. & Wilhelmum Regem Siciliae Anno 1177. ad hujus pacti, promissionis &c. memoriam & inviolabile firmamentum, præsens privilegium nostrum per manus Vortmuni Protonotarii nostri scribi fecimus. *r)* In diplomate quo Reginaldus Rex Insulæ Man (de quo Regulo & similibus singularia quædam habet Sel-

m) L. 4. D. de
fid. Instrum.

n) Seneca
VII. de be-
nef. c. 28.

o) lib. 13. H.
N. c. 11.

p) Mabillon.
de Re Dipl.
l. 1. c. 8. §. 1.

q) de Bellis
Mithridati-
cis.

r) Leibniz.
C. J. G. D.
dipl. 3.

denus) s) se Vasallum Sedis Romanæ, & ex Insula sua facit feudum oblatum Londini XI. Cal. Octobr. 1209: t) *Ne super his aliquando possit dubitari, has literas fieri fecimus.* Similis formula est in fœdere trium Pagorum, Uriensis, Suizensis & Undervaldensis i. post S. Nicolai festum 1315. u) Marculfus auceps ille formularum: x) *neceffe est inter se eorum facta scripturarum serie alligari, ne ab aliquibus in posterum valeat refragari.* y) Quis omnes, quæ passim leguntur in hunc sensum, enumeret? Sexcentæ sunt apud Mabillonium x) & Schatenium, y) ut & apud V. C. V. C. Leibniz, z) aliosque & Marculfum in formulis. Adeo nemo plane istis Senecæ a) album addet calculum: *ideo istis diplomata & syngraphas & cautiones, vacua habendi simulacra, umbras quasdam avaritiæ laborantis, per quas decipiant animum, inanium opinione gaudentem. Quid sunt ista tabula? Voluntaria mala ex constitutione nostra pendentia, in quibus nihil est, quod subijci oculis, quod teneri manu possit, inanis avaritiæ somnia.* Quid enim iis, præter apices litterarum habes? re ipsa dico habes: plus tamen vi & potestate.

II. Ne virio illato infringatur fides instrumentorum, cautio est. Cautio ista pertinet vel ad EXTERNA instrumentorum, puta scripturam ipsam, linguam & materiam, in qua scribitur, vel ad INTERNA, veluti formulas solennes curialesque & alias, temporis locique subnotationem, & subscriptionem potissimum atque subsignationem. Ad SCRIPTIONEM ipsam pertinet, *ne quid temere, ne quid neglecte scribatur, sed clare omnia & signate exprimantur.* Famosum est exemplum Philippi Hassiæ Landgravii, qui ad scopulos Einig & Evvig Granvellani astu naufragium fecit. Excusari quidem talia peccata solent, vel incuria scribarum, vel ipsa rei exilitate. Ut Daniæ Rex An. 1641. agebat: b) *Cæsaris diplomata re ipsa bona esse, sed non ita secundum Grammaticam concinnata, ut Salvius Sueciæ Legatus velit.* Sed enim non debet leve, præsertim inter Principes, videri, quod cavillis obnoxium patetorum vim labefactare potest. Hinc Senatus Regni Sueciæ Legato rescribebat: c) *In literis Salviconductus, quoad substantialia acquiescere se posse; Astamen adhuc quosdam errores esse, qui non eo modo in autographo forsitan extarent, aut, si extarent, mutandi essent.* Velut inter cetera, licet Regina Cæsari suum competentem titulum tribuisset, tamen non vice versa Regina suus attributus esset titulus, sed quasi obiter Sereniss. Reginam & Coronam Sueciæ scriptum esse; Quod etiam Hassia Landgravia in ipsis

Salvi

*Salvi conductus litteris, cum omissione decentis tituli saltem Illustr. cum de-
curtata & ad oram epistolae posita scriptura vocaretur: ut ita ignoraretur,
nam Illustris vel Illustrissima diceretur. Suecis utique de exemplari Po-
lonici Salvi conductus Ann. 1659. exhibito ita videbatur: reliqua corri-
genda im Polnischen Salvoconductu bestehen in Grammaticalibus,
welche ob sie schon an sich selbst und seorsim nicht ebenso zu
attendiren/ so erscheinet doch ex tanta, seu vera seu affectata incuria, in-
dignitas, in dem Ihrer Königlichen Majestät in Schweden für
und wegen Pohlen ausgefertigte Salv. Conduct. und Plenipotencia
ad amussim congrue geschrieben / und nicht ein apex darinnen zu
desideriren ist / gestalt sichs auch in talibus nicht anders gebüh-
ret / und sie am Polnischen Hofe wohl Leute haben / die recht
schreiben können. d) Id est: reliqua corrigenda in Litteris commeatus
Polonici consistere in Grammaticalibus, quae etiamsi per se & seorsim non at-
tendenda videantur, ex tanta tamen, seu vera seu affectata incuria, indigni-
tatem apparere, cum Regiae Maiestatis Suedicae Polonis data diplomata &
mandata ad amussim congrue scripta sint, uti in his talibus fieri par est, ne-
que vero deesse in aula Polonica, qui litteras scirent. Ibidem alia pru-
denter monent, de quibus deinceps dispiciemus. Plane litteris Apo-
stolicis, si manifestum continent in constructione peccatum, fidem nam esse
adhibendam, rescripsit Lucius III. vel Innocentius III. e) nam variant.
Huc pertinet, ne admittantur rasura, cancellationes, litura, (ca-
raxatura Marculfo dicta) inductiones, superinductiones, abbre-
viatura, quas vocant, & ciphra (nisi quod ciphris scriptum distincte
litteris quoque configneretur,) sigla atque nota, valde quondam JCrts fa-
miliares. f) Horum enim pleraque in loco suspecto, vel qui ad substan-
tiam, quod ajunt, negotii attinet, fidem elevant. g) Hinc in instrumen-
tis harum rerum mentionem faciendam esse, sedulo & cum ratione in-
culcat acuta Pragmaticorum turba, juxta scitum Ulpiani: h) Has lituras,
inductiones, superinductiones ipse feci. Rasura enim, cujus in subscriptio-
ne mentio facta est, scripturam non vitiat. i) Idem quo minus in conven-
tionibus publicis observeretur, quid impedit? Alii signantius singulas lit-
teras seu additiones, ne qua fraus obreperet, exprimebant. k) Porro
ne quid addi possit, linea aliqua singulas paginas circumduci jubent prag-
matici. *) Scitum est, quod de Constantino Palaeologo tradit Phran-*

d) P. II. Diar.
Europ. p.
242. seq.
e) In cap. XI.
X. de rescript.
Hoepping.
de Jur. Sigill.
c. 13. n. 98.
103.
f) Vid. Hen-
rici Linckii
JCrts celeberr.
Praeceptoris
mei in alma
Aldorfina
optimi Dis-
sert. de Sigillis
& notis.
g) L. 2. C. de
fid. instr. vid.
tamen c. Ex
litteris 3. X. de
fid. instr.
Add. Perez.
ad C. d. r.
n. II.
h) L. 1. §. 1.
D. de his quae
in testam.
delent. Add.
Marculf. l. 2.
form. VI. D.
Mabillon. de
re dipl. 2. 1. §.
12. & Schar.
l. 16. Annal.
Paderborn.
p. 534. & 535.
i) Jo. Petr. de
Ferrariis in
Pract. tit. 15.
Gloss. 3. n. 3.
Everh. de fid.
instr. c. 3.
ZES
n. 48.

k) Mabillon. d. 1. *) vid. Stryck, de Cautel, contr. sect. 1. c. 6. §. 5. & 6.

D) l. 3. c. 4. *zer l)* de ejus connubio cum filia Regis Iberiæ agens. *Fit bulla aurea,*
 †) vid. LL. (Bulla autem hic nuncupatur ipsum instrumentum, plane uti sigillum re-
 Longobard. scriptum sigillatum †) & *συγγραμμιον* apud Græcos posteriores *m)* cui manu
 L. 2. tit. 55. sua subscribit Constantinus. *Vocatur in conspectum Imperatoris, qui me-*
 §. 2. Bojor. c. cum, ait Phranzes, ex Iberia legatus advenerat: *Et Imperator manu sua eo*
 14. add. Leg. vidente tres cruces cinnabari in fronte bullæ ad confirmationem pro consue-
 Alemannor. tudine exprimit, bullamque auream legato in manus tradit. Vid. doctissi-
 tit. 23. §. 4. mus Mabillon. *de Re diplom. l. 1. c. 10. §. 4.*
 m) vid. §. III. Signa voluntatis significandæ perfectiora dixi esse *verba*
 Strauch. de *utrinque intellecta. n)* Ne ergo conventionum publicarum conditiones
 Statut. a hoc prætextu, quod minus recte intellectæ fuerint, aut rapta in alium sen-
 summo Prin. sum exoticæ vocis interpretatione, eludantur, non nihil interesse videtur,
 §. 43. qua LINGVA concipiantur. Et vero quælibet gens vult suam alteri
 n) vid. 1. Co- prælatam. Quid? quod non alio quam vernaculo sermone uti, ad
 rinth. XIV. imperii majestatem pertinere prudentes uno ore confirmant. Unde for-
 11. & §. 1. J. tas est, quod Turcæ non aliter pactis & fœderibus adstringi se putant,
 de V. O. ibi- quam quæ ipsorum lingua sunt conscripta. o) Anno 1682. Galli à Cæsaria-
 que Pac. à nis monebantur, ut & ipsi deinceps latinâ linguâ uterentur, prout hæc-
 Beriga. nus inter Imperium & Galliam usu receptum fuerit; ac uti ex instrumen-
 o) vid. Mar- tis Monasterii & Neomagi factis adpareat. Hi vehementer repugna-
 selaer. de Le- bant, causati, (quod Pufendorffii verbis refero p) *se inter tractandum non*
 gato 1. c. 30. *aliâ linguâ uti teneri, quam suâ vernaculâ. Gallie Regem sublimiore ge-*
 & Limnæus *nere imperii uti, quam Cæsarem; nec ei quid præscribi posse. Quod non-*
 ad A. B. P. *nulla exempla adducantur, ubi Galli cum Cæsare latinâ lingua tractarint, id*
 620. *forte inde esse, quod Cæsarei gallice non calluerint, eoque rem liberi arbitrii*
 p) Hist. Bran- *fuisse; per quales actus Imperio nullum jus adquiri. Communis moris esse,*
 denb. L. 18. *quamlibet nationem sua negotia vernaculo idiomate expedire. Subjicit:*
 §. 48. *Prudentes judicabant, si Galli in tertiam linguam consentire nolint, Germa-*
nis vicissim jus fore sua scripta Teutonica lingua concipere. Post quædam
interjecta, quibus ostendit, ominosum esse linguæ peregrinæ nimis perti-
nax studium, eoque viam velut ad sui subjugationem muniri, addit ea quæ
sequuntur: Galli cum neque usu linguæ suæ desistere vellent, ac Deputati la-
tinam linguam exposcerent, replicam suam latine concipiebant, rubrica tamen
Gallice superscripta: cui tamen nec dies, nec nomina legatorum Gallicorum
addita erant; Et quam non Cæsareis legatis, sed Bavarico tradiderant.
Unde Cæsarei id Scriptum rejiciebant. Aliud inde Galli scriptum forma-
bant, omissa inscriptione; cujus loco ponebant: Translatum; Et in fine:
pro

pro Translato, adpositis suis nominibus. Quod & ipsi Cæsarei redhibebant, eaque vocabula dispungi volebant, ac ut verum autographum tradatur. Saltem ne ad hasce tricas negotiatio adharecat, addendum esse, in forma authentica; tum deinceps non nisi latina lingua uterentur. Id quod Galli aspernabantur, negantes quoque se apographum sua replica amplius pro suo agnoscere. In pacificatione novissima Rysvicensi ad Projectum pacis Cæsarem ac Imperium inter & Regem Christianissimum incunda à Legatione Gallica 20. Julii 1697. exhibitum gallicè conceptum, respondebant Cæsarei, usum receptum velle, ut in tractatibus Cæsarem ac Imperium inter & Galliam instituendis latina lingua locum habeat in eaque maxime scripta ab utraque parte exhibeantur. Id etiam ut ratione projecti hujus ac in posterum observetur, meritò peti. Utrique hujus petitionis compotes facti sunt Germani. Sane hodiè inter Europæ nationes plerasque linguæ latinæ, qua à teneris, alicubi ex publica lege r) assuefiunt, qui in spem patriæ succrescunt, usus in conventionibus publicis longa consuetudine invaluit: ut adeo non vana sit laus, quâ Plinius maectat Italiam, *Numine Deum electam, quæ tot Populorum discordes ferasque linguas sermonis commercio contraheret ad colloquia.* Sitamen cuivis sua lingua, uti Helena, placet, consilii rationis que est, ut duabus in linguis instrumenta conficiantur, ac ambo pro authenticis habeantur. Id quod novissime observatum est in instrumento Cæsareo Germanico Ottomannico subscripto Carolovici 26. Januarii 1699. t) Domini Plenipotentiarii Ottomannici vi concessæ iisd. facultatis t) art. ult. Imperatoria Instrumentum Turcico sermone exaratum & subscriptum, legitimum & validum Germanis exhibuerunt: Germani vi mandati & Plenipotentie suæ propriis manibus & propriis sigillis subscriptas & signatas pactorum litteras, in latino Idiomate, tanquam legitimum & validum, vicissim instrumentum extradiderunt. Diplomata authentica induciarum novissimarum Moscos inter & Turcas lingua hinc Turcica, inde Russica concepta cum apographis (Copiis) latinis invicem exhibita sunt. Luculenta est Barth. Grammondi u) de pactis matrimonialibus inter Elizabetham Galliarum & Hispanum observatio: *Leetæ conventiones Castellana lingua conscriptæ, Gallicæ obsignantur, Castellana postmodum: Eo modo lectionis prerogativa Castellana lingua, obsignationis permissa Gallica, pensatusque Regibus, velut staterâ, honor.*

§. IV. In quamam MATERIA instrumenta conscribantur, parum x) ad cavendum videtur interesse, x) & pergamentum tantum abundantis cautelæ gratia etiam in instrumentis, quæ in civitate sunt, perpetuo duraturis

r) vid. A. B. cap. 30. s) l. 3. H. N. c. 5.

t) art. ult.

u) H. Gall. l. 1. p. 280.

x) vid. §. 12. J. de test. ordin. & l. 7. pr. D. de Jurisdict.

y) de cautel. contr. sect. I. c. 6. §. 2. x) Mabillon. de re dipl. l. 1. c. 8. §. 16. a) l. 13. H. N. c. 11. b) L. II de l' Ambassa- deur ch. 15. B. 265. e) Diar. Eu- rop. P. II. p. 150.

turis adhiberi scribit celeberrimus Stryckius. y) Cum tamen hodie moris fere recepti sit, ut instrumenta publica, quæ qualiscunque momenti sint, non in charta sed membrana consignentur, z) suspicioni fraudis non re- linquitur nullus locus, si temere recedatur à promiscue patente usu rei, qua, ut Plinius a) de membrana loquitur, *constat immortalitas hominum.* Wiquefortius b) refert, Fœderari Belgii Proceres ratihabitionem Hispa- nicam (eam vero simili, qua pacta ipsa scripta sunt, factam esse oportere ratione ante scripserat) non nisi fide data de ea corrigenda, admisisse, ob hanc, præter alias, rationem, *quod in charta scripta esset, cum in membrana scribenda fuisset.* In informatione super preliminaribus tractatus pacis inter Suecos & Polonos Ann. 1659. queruntur illi inter alia, præter omnem expectationem esse allatum saluum conductum Polonicum *chartaceum.* c) Subjiciuntur dein differentia salvorum conductuum

SUEDICI

Loc. Sigilli Regii

Pergamenæ appensi.

POLONICI

L. S.

Chartæ impressi.

In reformato salvo conductu iterum monebatur: **Gleichwie das vorrige Exemplar auf Papier geschrieben/ und mit seinem schwarzen Faden zusammen gehäfftet/ also ist dieses jetzige wieder auf Papier und mit einem Brand gelben oder Neccar farben seidenen Faden eingehäfftet/ dagegen Ihro Königl. Majest. obberührte salvus conductus und Plenipotencia auf Pergament geschrieben.** *Sicuti primum exemplum in charta fuit conceptum & nigro filo ligatum, ita presens iterum chartæ inscriptum, & filo sandarachino sive rubenti junctum est, cum sua Majestatis (Suecicæ) supradictus salvus conductus & Plenipotencia pergamenæ inscripta sint.* e) In declaratione Plenipotentiariorum Suecorum super reformato salvo conductu Polonico data Sedini d. 25. May Ann. 1659. est: *Sigillum non appensum pergamento, ut in rebus ac litteris tanti momenti moris est.* f) Id vero conducibile est, ut charta membranave sit munda & integra, non maculata, non lacerata, non diversa, cum ex chartæ diversitate falsitas argui possit. g)

§. V. Veniamus ad INTERNA instrumentorum. De FORMULIS has observare regulas salus est contrahentibus. **REGULA PRIMA: Solennes Curialesque formula adeo non sunt habenda insuper, ut Stylus Curia, quem vocant, pleraque sui parte in concinnandis observandisque solemnium locutionum formulis occu-**

patue

e) p. 227.

f) p. 256.

g) Glossa ad c. Inter dilectos: verbo videntur. X. de fid. Instr. Add. Gonz. Tellez. ad d. c.

patus sit. Voce *solemnium curialiumque formularum* notantur vulgo ea, quæ certâ consuetudine & veluti recepto in actiones hominum more fiunt: quarum observatio quiddam in se habet religionis, venerationis, auctoritatis, roboris: sicut omisio neglectusque opinionem infirmitatis & aliquando suspicionem fraudis generat. Sunt autem istæ formulæ non uniusmodi, sed variant, tum ratione temporis: aliter enim antiqua, aliter nova curia loquitur, nisi quod hæc sæpe ex illius solennibus aliquid mutuatur: tum ratione nationum gentiumque: quæ & ipsæ tamen multa à se invicem desunta, postea veluti consensu quodam usurpant. In titulis autem, quibus augusta Regiæ Principalisque dignitatis Majestas insignitur, etsi dubitandum non sit, quia adulatio multa invenerit, amplificaverit, novaverit: non tamen statim de rectare ista aut abolere prudentes possunt; & admissio semel exemplo, inter pares pro injuria est, imparibus titulis ornari. Quo factum est, ut, quod adulatio fuerit à principio aut obsequentia, paulatim ratio fieret. Videndus omnino Wiquefortius *h)* & M. Zuerius Boxhornius *i)* de formula *fideles dilectique*. Habes item aliquam multa apud Sam. Pufendorfium *k)* dignissima legi de litibus & quæstionibus super titulis cum Gallis, cum Hispanis, cum Bavaro & Palatino super Vicarii titulo, cum Suecis, de Papæ & ejus Nuntii titulo in pacificatione Neomagensi, de titulo Excellentia; Habes & conventionem Electoris Brandenburgici super titulis & ceremoniis cum Sabaudo, quibus mirum in modum hoc argumentum illustrari potest. Add. quæ habentur in *Diario Europæo* P. II. p. 150. - 154. & p. 278. & apud eruditissimum Cambdenum *l)* de *Illustrissimi & Serenissimi* titulis. Sicut autem Titulos vindicare, & interdum ostentare, non modo Principibus, sed propter Principes, etiam ministris solemne est: ita, mutato rerum habitu, omittere titulos, auctoritatis & prudentiæ habetur. Sic in Gallia, colloquio Regiorum Legatorum, & qui nomine Principum & ordinum missi erant, *m)* Regii omnes, nullos sibi titulos sumserant, itaque ab adversæ partis delegatis petierunt, ut ipsi sua tantum nomina sine titulis, ne præjudicium alterutrius ea re fieret, apponere contenti essent: quod & obtinuerunt. Opportunum Inventum, in domesticis disceptationibus, Bœcleri judicio, cujus scitisimi *de elegantia moris Civilis & Aulici, & de Auspicio Regio* libelli non legendi duntaxat sunt hoc argumentum versantibus, sed lectitandi.

h) I. 2. de l' Ambassad. c. 12. pag. 189. 200. & 201.
i) Disquisit. Polit. cas. 27.
k) de Reb. gestis Friderici Wilhelmi Electoris Brandenburgici.
l) P. IV. Hist. Angl. Ann. 1600.
m) Thuan. I. CVI. Ann. 1591.

§. VI. REGULA ALTERA est tralatitia: *Verba ambigua, dubia*

dubia & ad contentiones excitandas comparata solícite vitanda sunt. Curandum quippe est, ut non nomen conventionum, sed vis obtineatur. Vis obtinebitur, amotis, rejectis, aut correctis formulis, vel etiam dilucidius explicatis, de quibus post sancita ea controversi possit ac dubitari. Prudenter promittunt apud H. Grotium ^{o)} *inter se nationes Fœderatæ Belgicæ, non pacturas cum hoste, ni libertas verbis, qua Legatis placuerant, concessa re quoque præstaretur.* In laudato Polonico Salvo conductu phrasis à Prussia pro è Prussia animadvertebatur à Suecis, cumque in altera exhibitione non mutaretur, notabant: *Es seye hierunter eine æquivocatio verborgen / dergleichen man wißentlich / wenn man candide handeln will / nicht zu comittiren pfleget.* (Diar. Europ. P. III. p. 227.) Hic aliquam latere nominis ambiguitatem, minime admittendam, si candide agendum sit. In diplomate Brandenburgico numerum singularem pro plurativo usurpatum admitti non posse contende-
debant. p)

§. VII. REGULA TERTIA. *Qualiscunque momentè conditiones & speciales pactorum publicorum leges non sunt generali complexione, sed diserte quæque & conceptis verbis exprimendæ.* Generalibus quippe terminis nunquam tuta fides. Nam in quovis publico aut privato jure ^{q)} specialia generalioribus validiora æstimantur. Generalia quippe varia interpretatione flecti possunt, amplificari aut constringi, pro cujusque arbitrio & utilitate, in fraudem eorum, quæ pacta semel sunt & conventa. Speciatim vero expressa manent mansuraque sunt; & qualia proposita & confirmata sunt, præcisa omni interpretationis varietate ac ambiguitate, debent necessario ac continuo præstari. Neque est, ut quis fastidiat hodiernum Curia stylum, eadem, quæ veteres breviter extulere, particulatim exponentem & solícite interpretantem. Nam & multitudo emergentium quotidie casuum, & circumstantiarum rerum varietas, & quæ providere hæc omnia, & singula explanare debet, civilis prudentiæ accurata subtilitas, facile suasere Politicis inter ipsa discrimina versantibus, hanc prolixitudinem, quam ob id scire Vir civilis sapientiæ consultissimus Jo. Henricus Bæclerus ^{r)} *paraphrasin Politicæ doctrinæ* appellare solebat. In fœdere defensivo Anno 1570. Elisabetha Britannica postulabat, ut expressum in fœdere esset, Regem Franciæ ei subventurum, *etiamsi Religionis nomine invaderetur; quand même elle seroit attaquée pour cause ou sous pretexte de Religion*, inquit Wique-

^{a)} Hister. lib. XVIII.

^{p)} p. 278. Add Bpx-horn. disqu. Pol. cas. 58.

^{q)} L. quid. quid. 99. D. de V. O. L. Vereribus 39. de pact.

^{r)} Dissert. de Amnest. c. 3.

Wiquefortius. s) De India, quam diserte nominari debere ordines Belgicæ contenderant in induciis Anno 1609. longissime & acriter disputatum est apud H. Grotium. s) Unica difficultas, quæ sufflaminabat conclusionem Tractatus inter Regem & Belgas Anno 1662. nata est ex pertinaci horum postulatione, *que le Roy garantist nommement la pesche, ut Rex nominatim de piscatu caveret.* t) Videndus hoc loco idem Wiquefortius. u) qui regulas speciales de pacificationibus fœderibusque suppeditat, quas nos in præsentia non excutimus. Si tamen alias verum est, genus complecti speciem omnem, ad quam eo magis fieri debet extensio in liquidis, ne ulla exceptione differantur, quod menti se ita obligantium est contrarium, x) apparet, esse, ubi generales formulæ sint tutissimæ. Id ostendit Vir, in quo ornando natura, prudentia & fortuna experiri voluerunt quid efficere possent. Quem dum dico, Eminentissimum Cardinalem, Mazarinum y) dico, qui Fausto S. Joannis Luzii 24. Octobris Ann. 1659. y) ita ad Tellierum scribit: *Il m'a reussi de faire passer, sans que Dom Louis ni Dom Pedro Coloma y ayant fait reflexion, un point qui est assez important; c'est à dire. qu'au lieu de mettre le Traité de Querasco, j'ai mis les Traitez au pluriel; parce qu'outre le Traité public, qui fut fait pour regler les interests desdites maisons, l'on en fit un en particulier avec Monsieur le Duc de Savoye, par lequel il donnoit Pignerol au Roy, & en retenoit la recompense sur un certain nombre de terres de Montserrat, pour lesquelles sa Majesté promet de payer à Monsieur le Duc de Mantoue la somme de quatre cens quatre-vingt quatorze mille écus d'or, ce qui avoit connexion & relation avec le Traité public; de maniere que le Roy d'Espagne approuvant les dits traitez, & s'obligeant à ne s'opposer en aucune façon, à l'exécution d'iceux directement ni indirectement, il le fait aussi bien pour l'acquisition de Pignerol, qui nous demeure.* Id est: Bene successit mihi magni momenti res Ludovico (Haroio) & Petro Coloma minime advertentibus. Nimirum pro verbis Pactio Cherascensis, feci, ut esset in instrumento, pactiones, in plurativo numero. Præter enim conventionem ad ordinandum statum Sabaudicæ & Mantuanæ Domuum publice interpositam privatim cum Sabaudia Duce transactum, ut, Pinarolio Regi tradito, haberet compensationis loco prædia nonnulla in agro Montisferrati, quo nomine Rex Mantuano quadringenties octogies quater mille aureorum summam representaret; id quod convenit cum pactione publica. Itaque dum Hispania Rex istas pactiones ratas habet, neque ulla ratione modoque violari cupit, probat & rata habet, quæ de Pinarolio dicuntur, quod nostræ ditionis manet. Idem evi-

s) l. 2. l'Am-
bass. e. 12. p.
195.

s) L. 15. Hist.
add. Wique-
fort. p. 195.

t) Wiquef.
d. l.

u) p. 195.
198.

x) Mev. P. V.
Decis. 312.
n. 5.

y) T. II. Lettr.
24.

dentissime demonstravit amnestiæ exemplo M. Zuerius Boxhornius, Dis-
quisit. Polit. cas. 50.

a) Vid. Autor
libri

Grundve-
rke des S.
König.
Reichs 3.
Stück. 8. c.
n. 2.

a) l. 18. Hist.

b) l. 4. §. 15.

& l. 9. in f. D.

quib. mod.

pign. vel hy-

poth. solv.

c) vid. l. 108.

§. 1. D. de V.

O.

d) l. 19. §. 2.

D. de Do-

nat.

e) Vid. H.

Grot. de J. B.

& P. l. 2. c. 11.

§. 2. & 14. Pu-

fend de J. N.

& G. l. 3. c. 6.

§. 15. Struv. S.

J. C. ad tit.

D. de pact. §.

33. & Lau-

terb. ad eund.

tit. §. 35.

f) Cothman.

Vol. I. Conf.

4. n. 14.

* Franzk. in

comment. ad

tit. de pact.

n. 24.

§. VIII. REGULA QUARTA: *Nihil partium iudicio*

aut arbitrio in exequendis conventionibus, omnia indubitatis

aut immotis formulis earumque inevitabili præscripto sunt re-

linquenda. Si enim arbitrio partium quid relinquatur, non illæ neces-

sitati pactorum observandorum; sed hæc illis subest, & prout lubido erit

aut occasio oblata, pactorum fides dirimetur. z)

§. IX. REGULA QUINTA: *Si quæ sunt magni mo-*

menti capita, ea non arcanis pactionibus & articulis separatis,

uti hodie loquuntur sanciri, sed publico fœdere evulgari

oportet. Namque, ceu recte monent ordines Belgicæ apud H. Gro-

tium a) haud satis tuta, quæ conventa privatim non omnium ad notitiam

pervenirent. Hinc cum in tractatione fœderis Anno 1572. inter Gallos &

Anglos, cujus jam mentio facta est, illi promitterent, Regem regii si-

gilli litteris, (par une lettre de cachet) chirographo (par un brevet) vel

articulo separato cauturum; hi contendebant, se neque chirographo,

neque regii sigilli litteris, neque articulo separato securos reddi, nisi arti-

culus separatus, æque ac tractatus ipse, Regis manu & majori sigillo sub-

signaretur. Wiquefort. l. c. p. 195. & 96. Inde plerumque conventiones

publicæ e periculo recitatæ publicantur ac in Acta Curiarum, Parlamen-

torum, Consistoriorum referuntur.

§. X. REGULA SEXTA, quæ cautioris Jurisprudentiæ de-

creta, sententias, inventa, figuras temperare debet atque moderari, est:

ut rebus contenti eximiis verba non anxie nimis expendant. Vid.

H. Grotius XVIII. Historiarum.

§. XI. Solenne est, ea quæ placuerunt & jam litteris consignata

sunt, subscribi, & scripturæ fundamentum est SUBSCRIPTIO: b)

Nuda enim assertio explicans de futuro animum, qui nunc est, non obli-

gar, neque alteri jus dat, c) nisi accedat acceptatio ejus, cui promitti-

tur, d) & quidem per signa sufficienter expressa. e) Sane quæ in ipsa tra-

ctatione fiunt utrinque oblationes tractatus sunt præambuli, f) propo-

sitiones voluntatem antecedentes, & ut ita loquar, *actus oblativi, blosse*

Vorschläge * quibus nullam nobis imponimus necessitatem, in ista

animi destinatione perseverandi. Antequam ergo subscriptione, quæ

mutua

mutuæ acceptationis instar est, firmatæ sint tabulæ, non vulgaris est exceptio, es wären nur bloße Tractaten gewesen / so zu Papier gebracht / es wäre aber der Contract nicht zum Schluß kommen; id est. *fuisse nudos tractatus, in scripturam redactos, sed confirmationem contractus nondum subsequutam.* g) Inde solemnes formulæ: *manus nostræ subscriptione, item subscriptionibus infra roborare, leu confirmare decrevimus, studuimus apud Marculfum, h) hanc conventionem subtus propria manu decrevimus roborare, formula 24. Vid. Mabillon. l. 2. de re dipl. c. 10. Hic autem ritus, ut cetera alia, pro temporum varietate fuit varius. Vide, si vacat, dissertationem, quam sub præsidio celeberrimi Hertii habuimus, de Diplomatis Germaniæ Regum & Imperatorum i) in qua, quæ quovis seculo subscribendi fuerit ratio & habitudo, expositum est, ac cum cura. In Pace Westphalica est: *in quorum omnium & singulorum fidem majusque robur, tam Cæsarei quam Regii Legati, nomine vero omnium Electorum, Principum ac Statuum Imperii ad hunc actum specialiter deputati, nimirum N. N. præsens pacis Instrumentum, manibus sigillisque propriis munierunt & firmarunt.* k) Porro si transactiones inter privatos initæ, illis in casibus, quibus scriptura ad perfectionem requiritur, pro completis non habentur, nisi habeant subscriptionem & subsignationem transigentium, l) quidni & Conventiones publicæ, quæ de rebus maximi momenti & fere non nisi in scriptis fiunt? Atque id quandoque exprimi solet, ut in induciis cum Nabide: *m) Ex qua die descriptæ conditiones editæ Nabidi forent.* In fœdere Danos inter & Belgas Anno 1648. renovato. n) Diese Defensions-Verbündnus soll den Anfang nehmen auf den Tag der Unterschreibung dieses. Id est: *hoc fœdus defensivum, ex qua die subscriptum fuerit, valebit,* o) & in fœdere, quod cum Gallis Angli percusserunt Anno 1557. p) **Endlich ist verabredet und beschlossen / daß alle vorgehende Articuli sorgfältig secretirt - - . Jedoch mit diesem Verstand / daß selbige eher und bevor sie utrinque ratificirt, beschworen und unterschrieben / Kraftloß und ungültig seyn sollen.** Id est. *Conventum est, ut omnes fœderis leges solícite celarentur, vi tamen omni destituta haberentur, antequam ratihabita, jurata & subscriptæ essent.* Quamquam alibi alia omnia sancita legantur.*

§. XII. Ne tamen subscriptio dicis causa intercedat, cautiones quædam in ipso actu rerum, ab illustribus annalium scriptoribus observatæ, proditæ sunt. Etsi vero, quod quis per alium facit, per se fecisse censetur.

g) Stryck. de cautel. contract. sect. 1. c. 6. §. 1.

h) l. 1. form. 2. & 3.

i) Sect. 1. §. 13.

k) Add. L. 17. C. de fid. instr. ibi: subscriptionibus confirmata.

l) Wesenb. Consil. 106. qu. 1. Corthman. vol. 4.

Resp. 37. m) Livius l. 34.

n) art. 15.

o) D. Europ. Vol. 6.

p) art. 26.

g) L. 30. D. qui testam. fac.

r) L. 3. C. de divers. re-script.

s) L. II. del' Ambassadeur c. 12. p. 194. & 196.

r) Ret. Brandenburg. l. 6. §. 31.

consensus sit, ex vulgato JCrorum scito; ne tamen multa falsarii audacter, multa insidiosè faciant, & ne quis pacta conventa hac exceptione eludat, quasi subscriptione propria non habita rata fuerint, institutum est, ut conventionum publicarum tabulis *proprio chirographo*, ut Paulus noster *q)* loquitur, seu, ut hodie loqui amant, *manu propria* subscribatur. Id quod formulæ subscribendi, quas citavimus, satis ostendunt. Scriptura enim per manum propriam valida redditur atque probandi viam accipit. *r)* Eo ipso enim dum manu sua subscribunt paciscentes, omnia quæ in tabulis continentur, plene approbant, & ad observantiam eorundem se adstringunt. Mev. P. VI. Decis. 45. Elegans est observatio Wi-quefortii *s)* & quam malumus, fidei faciendæ gratia, ipsius amplissimi Viri verbis, quam nostris, heic legi. *Le Gran-Duc de Toscane, qui n'a-voit pas envie d'entrer en negotiation avec Dossat Evêque de Rennes, s'en voyant enfin tellement pressé, qu'il ne s'en pût plus defaire, fit arrêter quelques articles, dont on demeura d'accord de part & d'autre: Mais après qu'on les eut réduits en forme de traité, le Gran-Duc ne les volut point signer, & dit, que puisque l'Evêque n'avoit qu'une procuration du Roy, on en donneroit aussi une à Vinta, Secrétaire d'Etat de Florence, qui signeroit pour le Gran-Duc. Dossat ne le voulut point souffrir, ni même accepter l'offre, qu'on lui fit, de faire signer le traité par la Granduchesse, & on s'opiniâtra si bien de part & d'autre, que le Gran-Duc ne se rendit, qu'après que Dossat eut déclaré, que dès que son Altesse lui auroit dit positivement, qu'il ne signeroit point, il monteroit à cheval & s'en iroit. Dossat avoit raison, parceque le Granduc étant présent, le refus qu'il faisoit de signer rendoit ses intentions suspectes. Id est: Cum Magnus Hetruria Dux videret, se subterfugere minime posse conventionem cum Dossato Rhedonum Episcopo, quod maxime cupiebat, conditiones quasdam scripsit, in quas utrinque consensum est; scriptis negat se subscripturum, causatus, cum Episcopus mandato esset instructus, se simile daturum Vintæ Secretario Status Thuscæ, qui suo nomine subscriberet: Dossato, neque hoc admittente, neque etiam, quod ei dabatur, ut uxor Magni Ducis subscriptione defungeretur; tantâque pervicaciâ utrinque obfirmatis animis, ut Thuscus non concederet, nisi cum Dossatus significasset, se, cognito Suam Celsitudinem non subscripturam, è vestigio abiturum. Equum postulaverat Dossatus, quando Magni Ducis presentis recusatio suspicione non carebat. Sic Jonæ Cast-miro Eulenburgico Baroni, Electoris Brandenburgici ad Moschum legato injunctum fuit, (iterum alienis, id est, Pufendorffii *t)* verbis hæc ju-vat*

vat efferre) ut, quanquam haftenus traditum sit à Czare litteras propria manu subscribi; legatus tamen velut privatim exploraret, num id Cesari aut ulli alii fieret, & quæ verba affectum testantia adhibeantur: ac re explorata parem honorem exposceret; ac si recusetur, protestationem interponeret; Electorem quoque deinceps propria manu hant subscripturum. Ac sane, quod idem Historicus u) memoriae prodidit, super confirmatione n) d. l. 5. 31. pacti molesta disputatio erat: & Moschus ex affectata quadam pærogativa dignitatis recusabat propriae manus subscriptionem, nisi Elector foedere adversus quoscunque Czari illigari, aut ejusdem clientelam subire velit. Demum proponebant, si legatus scripto cavere velit, Electorem neque in Caesaris, neque Poloni, neque Sueci clientela esse, Czarem pactum propria manu subscribere velle; quam cautionem legatus dare abnuebat, velut superfluum. Tandem cum (Electo Brandenburgico) multo labore Moscis inculcasset, nexum fiduciarium, quo Imperio obstringitur, summo ipsius fastigio nihil derogare, omisâ eâ cautione, iusjurandum exigebant. Et quanquam legatus isthoc, ut & osculum Crucis ad aliam legationem differre cupiebat; Mosci tamen eam dilationem aspernabantur, quod in procuratorio ipsius nihil restrictionis appareat. Ita demum jurandum fuit, sed citra verba concepta, prout legato eo tempore in mentem veniebat; Quo factò Czar propria manu subscribebat: id quod Mosci magni imputabant, velut nemini alias factum; cum Czar ne privatis quidem litteris nomen suum adponere soleat, nisi aliquando dum ad Uxorem aut Patriarcham scribit. Si qui fuerunt olim Principes scribendi peritia destituti, eoque cum subscribendum instrumentis esset, aliena opera uti coacti, manu sua signum Crucis, aut quid simile effinxerunt. In hoc numero fuit inprimis Justinus Senior, qui auctore Procopio x) cum esset analphabetus, nec posset more aliorum Imperatorum nominis sui apices indere libellis; tabella lignea perpolita utebatur, formam quatuor litterarum, quæ latine legi possent, incisam continente; eâque libello impositâ, calamus colore imbutus, quo scribere mos est Imperatoribus, huic Principi tradebatur in manum; quam alii prebenses ducebant, circumagebantque per illas quatuor litterarum formas. Eodem modo agebat Theodericus Ostrogothorum Rex. Wihredus Cantiae Rex Seculo VII. imperitiam suam falsus est, subscribendo in hunc modum: Ego Wihredus Rex Cantiae omnia suprascripta confirmavi, atque à me dictata, propria manu signum sanctæ Crucis pro ignorantia litterarum expressi, y) quod iterum alibi repetit. Vide Mabillon. L. II. y) Spelman. 1 de Re diplom. c. 22. §. 2. & 3. ubi etiam exempla alia affert, & Ecclesiasti-

x) in Anecd. p. 28. & 29.

y) Spelman. 1 tom. 1. Conc.

* Journal
des Sça-
vans.

eorum virorum, qui elementa litterarum ignorarunt. Mira nobis nar-
rat de moribus institutisque Turcarum circa hæc talia Johannes Sagre-
dus in *de Monarchis Ottomannis* libro. Ejus ex Italico sermone in Gal-
licum translata verba hæc nobis repræsentantur in *Diario Eruditorum*
ad Ann. 1676. *La maniere de signer un accord, en noircissant la paume de
la main avec de l'ancre & l'applicant ainsi sur un papier, ce que les Turcs
regardent & reverent comme une chose sainte, n'est venue, que de l'igno-
rance de ces peuples, qui dans les commencements ne sçachant ny lire ny
ecrire, s'aviserent de donner cette marque exterieure pour la dernière seureté
de leur parole. Id est: Subsignatio conventionum, quæ fit, manum atramen-
to denigratam chartæ imprimendo, sancta Turcis res, inscitia populi nata
est, qui à principio ultra primas litteras non progressus hoc supremum pacto-
rum conventorumque firmamentum esse voluit. Tantum fidei chirogra-
pho, licet rudi ei, apud Barbaros tribuitur.*

§. XIII. Fuit, ubi postularetur, ut *nomen* etiam *proprium* subscri-
beretur, non aliud, quod alias idem significat. Status confœderati Bel-
gii Ratihabitionem (illam autem eâdem ratione conscriptam esse oport-
ere, quâ ipsæ conventiones scriptæ sunt, jam docuimus) induciarum
initiarum cum Hispanis, apolactizabant & floccifaciebant, tum ob alias
rationes, tum quod Rex *nomen suum* subscribere non esset dignatus, ut
assolet, cum ad Principes juri suo non subjectos scribit, sed superbum il-
lum Titulum substituisse, *To el Rey, Ego Rex*; quasi retinens antiqui ju-
ris & exprobrans liberis civibus crimen perduellionis. Vid. Baud. de in-
duciis Belg. l. 1.

z) t. t. D. de
Albo scri-
bendo.
a) L. 1. C. de
Conf. c. 1. X.
de major &
obed. Add. L.
semper. 4. de
Jur. immun.
L. omnem.
C. ut dignit.
ordo seive-
tur. L. ult. C.
de Tyr.
(bin not. ad
c. v. de J. B. &
P. 5. 21.

§. XIV. In ordine, si quâ unquam in re, cautim procedendum.
Fidem Numinum! quæ circa prærogativum jus honoris, (quod Græce
feliciter *προεδρία*, *presidentiam præcedentiamve* barbare appellitant) lites,
quam pervicaci, non vehementia dico, sed ira, omni sunt tempore agi-
tatae? Equidem naturalis ordo inter pares hîc est, prout quisque in socie-
tatem venit. z) Plane ut inter fratres is servatur ordo, ut qui primus in
lucem editus est, reliquos antecedit, atque ita deinceps, nullo respectu
ad alias omnes qualitates habito. Theodosius & Valens AA. in consti-
tutione de ordine inter Consules servando: *Quis enim in uno eodemque
genere dignitatis prior esse debuerat, nisi qui prior meruit dignitatem?* a)
Atque hunc morem antiquitus in Christianorum quoque regum ac po-
pulorum societate obtinuisse H. Grotius b) multis auctoritatibus probat,
ut, qui primi Christianismum professi sunt, in Conciliis ad rem Christia-

nam

nam pertinentibus præcedant cæteros. Præcipue videndus est Æneas Sylvius in Historia Concilii Basileensis. At vero id congruit sententiæ Jovis apud Lucianum inter Herculem & Æsculapium litigantes de priore in Deorum convivio accubitu. *Εὐγνώμος*, ait Jupiter, *ὡς Ἡρακλῆς προκατακλίνεσθαι σὺ τὸν Ἀσκληπιὸν, ἅτερ πρότερον ἀποθανόντα;* *Æquum est, o Hercules, ut Æsculapius priore loco accumbat, quippe qui prior mortuus est, vel prior cælum ingressus.* Diu multumque disceptatum est inter Gallos Anglosque, quo ordine pactis nuptialibus, quæ Anno 1581. concipiebantur, inter Elisabetham Britannicam & Andegavensem ineundis, subscriberent. Habes merita hujus causæ, utriusque partis argumenta, pacta conventa, & multa alia circa hæc talia apud Wiquefortium, ^{c)} in quibus omnibus multa sunt & jucunda lectu, & notatu dignissima. Aliis latum Imperium, aliis eminentior regiminis ratio, aliis longus usus spiritus addunt, (nam ordo & dignatio loci inter populos ex tribus his potissimum rebus distinguitur. ^{d)} Alii virtutibus majorum & sanguine nituntur. Cum vero nemo Principum sit, qui non una alterave harum rationum se tueri queat; quilibet tantum sibi honoris decedere autumat, quantum ipse alteri tribuerit. Antigono cedere noluit Eumenes; *ne minem*, inquit, *me præstantiorem judico, quoad fuero gladii dominus.* Hodie rara Principum de prærogativa honoris gratia. Notæ sunt contentiones inter Gallos & Hispanos, Hispanos & Anglos, hos & Gallos, Suecos & Moscos, Venetos & Electores, atque plures inter Imperii Principes, magno rei Germaniæ intertrimento. Anno 1642. Legati Moscovitici, renovandis fœderibus Hafniam missi contendebant, Czaris nomen primum locum in duobus instrumentis occupare debere, exemplo nixi, quod factum idem tempore Friderici Patris esset. Dani replicabant: *ita consuetudine universali obtinere, ut quilibet Princeps ἀνυπεύδυνος* (Souverain) *nomen suum in instrumento præponat nomini ejus, cui instrumentum exhibet;* Sique hoc, regnante Patre neglectum fuerit, Secretarii ignorantix id dandum. Atque omnino ita sese res habet hodie inter Principes, qui in pari dignitatis gradu sunt positi, ita ut, teste Wiquefortio, ^{e)} vix exceptioni inter *Capita*, quæ vocant, *Coronata* locus relinquatur. In conventu Monasteriensi Cæsaris legati consenserunt, (Wiquefortii verbis utar l. 2. p. 189.) *quedans les projets, que les Plenipotentiaires de France feroient communiquer à ceux de l'Empereur, ils signeroient au lieu le plus honorable.* Id est, ut Plenipotentiarum Gallici loco honoratiore subscriberent instrumentis, quæ Cæsareis exhiberent. Aliter dicendum est, si

^{c)} L. II. de l'Ambass. p. 189. 190. 191.

^{d)} Vid. C. V. Vlr. Huber. in prælect. ad t. D. de capt. & postl. rev. §. 12.

^{e)} l. 2. de l'Ambassadeur p. 191.

¶ 1. 2. p. 193.
g) l. cit.

cum Rebus publ. Policraticis agant Reges, queis, quasi multo infra se positis, nunquam loco cedunt. Provincias tamen, fœderati Belgii hac in parte Regnis Septentrionalibus usu; Electoribus Imperii Germanici ex pacto exæquari idem memorat Wiquefortius f) Memorabilis de subscriptione lis g) orta est Hagæ Comitum Ann. 1644 inter Avosium, Servientium & Thuillierum Legatos Gallicos & Delegatos Belgas. Hi ipsis locum honoratiorem non denegatum quidem ibant, sed ut in *eadem*, quod dicitur, *columna*, non *eâdem lineâ*, nomina sua scriberent, petebant, & ad conventiones Compendii Anno 1624. & 1635. factas provocabant. Galli novitate rei in admirationem rapti, minime hoc Belgis concedendum rati, omnes in eadem linea nomina sua scribenda putarunt, litteris tamen adeo minutis, ut primus Delegatorum Belgarum eidem nomen suum mandare potuerit. Parum abest, quin existimemus, quadrare in hæc talia istud Senecæ: *Acuta hæc sunt, sed & aristâ nihil est acutius. Quedam inutilia etiam nimia subtilitas facit.* Quacunque enim ratione nomina scribantur, cum etiam plures legati unum Principem repræsentent, ii, quibus citra controversiam primus debetur locus, primum locum censentur occupasse, sive in columna eadem, sive in eâdem lineâ subscripserint, per usu tritam regulam: *Ultimus primi Ordinis vincit primum secundi ordinis, atque ita deinceps.* Scitum est de hac contentione Wiquefortii h) iudicium: *Il y avoit un peu de caprice de part & d'autre, & il semble que les Ambassadeurs de France n'en firent un point d'honneur, que parce que les Commissaires des Etats en voulurent faire une affaire.* Id est, pervicaciter utrique susceptum gessere & infra dignitatem suam ponebant Galli, quod Delegati Belgæ in controversiam adduxissent. Juris conservandi gratia nonnunquam protestatio interponitur, idque in Recensibus Imperii, qui respectu constituentium utique pacta sunt, solenne est. Hodie (uti ex parte dictum est,) conceptis pactorum legibus, tot exempla scribuntur, quot partes sunt paciscentes. Quælibet pars suum subscribens exemplum, se cæteris præponit; id quod tamen de Regibus tantum, aut, qui iis æquiparantur, Monarchis intelligendum esse diximus. Mediatores, si qui adsunt, singulis exemplis nomen dant, interdum postremo, persæpetamen principe loco. Hoc facto, exempla utrinque ratihabita permutantur & extraduntur.

b) p. 194.

§. XV. Hoc loco tacitus præterire non possum insigne factum quorundam, qui, ut horrore ipso sanctior & solennior esset rerum transactionum fides, atramentum vino *Eucharistico* dilutum in subscriptionem adhi-

adhibuerunt¹, quod intelligendum putat maxime de signo Crucis Joh. Mabillonius. ^{i) l. 2. de re dipl. c. 22. §. 21.} Id præstitum in concordia inita inter Carolum Calvum & Bernhardum Comitem, ut tradit Odo Aribertus in fragmento quod V. ^{k) Baluz in Agob. p. 129.} C. Stephanus Baluzius vulgavit ^{k)} in notis ad Agobardum. *Pace itaque cum Sanguine Eucharistico separatim per Regem & Comitem firmata & ob-* signata, Bernardus Comes Tolosanus ex Barcinonensi Tolosam venit &c. Nempe hoc ritu significari volebant, eos sanguine Christi reos futuros, qui pactum adeo solemni & horrendo more peractum violassent. Hac ratione Theodorum Papam Pyrrhi Patriarchæ Constantinopolitani Monothelæ depositioni, & Episcopos Photii damnationi subscripsisse narrat idem Venerabilis Mabillonius.

§. XVI. Conventionibus publicis firmandis alii quoque veluti *Sponsores* ad id à paciscentibus rogati, tabulis subscribere solent. Atque huc sine dubio respexit Fridericus Furius Cæriolanus in formula emissâ, ex qua ratio pacis inter Philippum & Hollandiæ ac Zeelandiæ Ordines, iisque confœderatos iniri posse videbatur. Cum admonuit, ^{l) Thuan. l. 59. Hist. p. m. 108.} *l)* ut, si *Regem arctius pactis adstringi necesse sit, iis Hispani Proceres tam sacri quam profani Ordinis una cum Rege ex vetere gentis cum Africanis instituto subscribant. Idem & volente Rege, Germania Principes faciant, aliquot denique oppida ex primoribus Belgii, sub certis legibus ac Constitutionibus una quoque cum Rege subscribant.* Huic alienum non est, quod in tabulis pacis Sueco Danicæ Rotſchildiæ a. d. 26. Febr. Anno 1638. initæ profitentur paciscentes, *se à Regia Majestatis Franciæ & Protectoris Angliæ respectivè Ordinariis Ambassadoribus & extraordinariis Legatis, tanquam Mediatoribus in illis tractatibus pacis, rogasse, ut pro majori firmitate ac meliore certitudine & testificatione, ea omnia una cum ipsis partibus principalibus subscribere & subsignare non graventur.* Ostenditque se subscriptionis hujus robur mox in tractatu Hagensi a. d. 22. May Anno 1659. concluso, in Gallia Angliæque eo potissimum, quod Paci Rotſchildensi sancienda graviter insudaverant, se permotos esse testantur, ut partium suarum esse censerent, omnem diligentiam omnemque operam bello recrudescenti amolendo adhibere. Additur paulo post Sponsio *Garantiæ futuræ, si pacem restaurari contingeret.* Sed illi quidem, qui subscribunt aliena pacta, tacite ac veluti ex præsumpta voluntate obligantur, ut, quo utrinque pactorum fides salva sit, sedulo operam navent.

§. XVII. *Tabelliones* quoque, pactorum publicorum tabulis subscripsisse leguntur. Etsi alias recte, Suidæ vocetur ταβηλίων, ἑ τὰ τῆς πόλεως

πόλεως γράφων συμβόλαια, i.e. qui contractus scribit, qui per urbem fiunt, ac Procopio in *arcana historia* ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς καθήμενος ὃς ἐχελέλει, τὰ τῶν πολιτῶν γραμματεία ἕκαστον οἰκείοις ἐπισφραγίζων αὐτὸς γραμματεῖν. *Homo in foro sedens, qui civium cuique instrumenta conficiebat & ea sua maniebat manu*: plane uti hodiernum Eboræ (Portugalliae Transtaganæ civitas est) & in aliis per Hispaniam urbibus in foro mensis assident Tabelliones, qui omnibus eorum operâ indigentibus, soluto pretio, operam locant in scribendis amatoriiis, aut aliis epistolis, vel in epicediis, Epithalamiis, Syngraphis, libellisque supplicibus adornandis. *m)* Quid ergo? An tabellionum tanta auctoritas? *Notarii* olim an non viles? an non servi publici? *L. 2. D. rem pup. salv. §. 3. §. de adopt. ub.* Theoph. an non iussi sunt demum liberi esse Imp. Arcad. & Honor. A.A. constitutione? *L. 3. C. de Tabular. lib. X.* Cancellarii etiam dicti à cancellis, sed an id circo aut digniores, aut majoris momenti? Scribæ Principis, Prætorum, judicum, & hunc modum non egressi *L. Nullus. C. de Adjess. à secreto L. 4. C. de test. Secretarii* revera non alii, quam quos hodie *Cleres*, belgice *Clercken* vocant. Sed gliscere cœpit paulatim dignitas, postquam Principes illorum opera uti cœperunt in rebus quæ majoris momenti. Inde Cancellariorum ingens auctoritas & quæ aucta etiam media ætate hodiernum perdurat. Vid. Anth. Matthæi doctissimi Viri notas & observationes ad *Annales Egmondanos* p. 176. & seqq. Notariorum ne nunc quidem laudatâ fortuna, quædam tamen in publicum auctoritas, ut non raro rebus momentosisimis ipsorum adhibeatur sedulitas fidesque; Ut accommodari huc possit, quod est in diplomate *Rogeri de Monteflorum* Comitum Palatini Anno 1306. apud J. Seldenum. *n)* *Sagax humana natura discretio, memoria hominum labilitate pensata, ne diuturnitate temporum ea, quæ inter contrahentes aguntur, oblivionis defectui subjacerent, Tabellionatus adinvenit officium, per quod contrahentium vota scribuntur, & Scriptura ministerio postmodum longum servantur in ævum.* Et Consona habet Maximilianus I. in *Constit. Trev. & Colon.* de Anno 1512. de *Notar.* in pr. vers. **Aber nach dem.** Aut si ipsi viles videntur, alii tantisper nomen munusque induunt. Apud Schatenium quædam exempla leguntur: Pacta connubialia, quæis Ludovicus XIII. Annæ Infanti Hispaniarum, & Philippus IV. Elisabethæ Galliarum, sociabantur, Antonius Aristequius Eques torquatus, Hispaniarumque Regi à secretis, Notarium agens, notis inseruerat suis, teste Grammondo. *o)* **Sacro Pacto matrimoniali inter maximum omnis ævi Rectorem LUDOVICUM XIV. &** tanto

m) Vid. celeb. Wagenfeli-
lius Peræ lo-
culam. II. de
Portugallia.

n) de tit. ho-
not. p. 143.

o) H. G. I. I.
p. 28.

tanto Principe dignam Viraginem MARIAM THERESIAM Hispaniæ Infantem, filiam natu majorem Regis Catholici, Ann. 1659. præter utriusque Regis primarios Assessores, qui istam legationem administrabant, subscripsit Petrus Coloma, Ordinis S. Jacobi Eques, oppidorum Chozaz, Cavales, Yuncilliers Dominus, in Consistorio Indiarum Consiliarius, Secretarius Status, Scriba & Notarius Catholice Regiæ Majestatis addito symbolo chirographario, gallice *paraphe* vocamus. Hanc cautionem inter eas, quas abundantes vocant, referendam putamus.

§. XVIII. Testes etiam quandoque subscribere solent, ad quorum memoriam & conscientiam provocaretur, si fors pactum ipsum ab alterutro negaretur, aut de verbis pacti dubium fuerit ortum. Hinc in diplomate Gariæ Regis Arragoniæ æra DCCCC XVIII. apud Hieronymum Blancam p) testes *Confirmatores* vocantur. q) De testium antiquo usu insignis est locus apud Jeremiam Prophetam in capite XXXII. commate X. Neque hic insuper habendum illud, quod aliquando testes laudantur in instrumentis nonnullis, quibus tamen non subscripserunt. Ejus generis est forma unionis An. MCCXII. inter Ottonem IV. Imperatorem & Albertum Marchionem Brandenburgensem apud Joach. Joh. Maderum, appositâ in calce hac clausulâ: *his testibus presentibus: Adolpho & Ludolpho, Comitibus de Dasela Bernhardo de Dorstatt, Hermannno & Henrico, Comite de Hastesberge*, nec tamen ullus horum subscripsisse deprehenditur. r) In pacificatione inter Imperatorem Fridericum II. Regem Siciliae & Abbuiſſac, Principem Saracenorum Africae A. 628. Qui est annus Christi 1230. dicitur: *Hæc pax prædicta fuit contracta cum prædicto Legato Christiano in præsentia illorum, quorum Deus misereatur, Mahometanorum & Christianorum, & testes intellexerunt omne hoc &c.* & in extremis testes quoque recensentur, Mahometani *Hametes, Mahometis filius, filii Geber Alceroani, & Hametes Omar &c.* & subjicitur: *In eo sunt etiam scripta testimonia litteris latinis testium, & magni Romanorum Regis.*

§. XIX. Neque nihil interest, ubinam terrarum, seu quo in loco subscribatur, ut vitentur vel insidiæ, vel inanes de prærogativa controversiæ. Inde vel in confinio vel medio flumine, vel supra pontem tractatus haberi & absolvi. Anno 1559. Franciæ Hispaniæque Reges amandarunt legatos Insulam, sed Montmorancius Comestabilis negabat se subscripturum pactis in loco Regi Hispaniarum parente ne pacem petitorum venisse videretur. Idcirco amborum Regum legati convenere in

Abba-

p) p. 599.
q) Mabillon.
l. II. de Re diplom. c. 27.
§. 2.

r) Add. Schæten. Annal. Paderborn. p. 7.

o) Wique-
fort. l. II. de
l'Ambassad.
p. 178.
u) Id. d. l. p.
179.
x) l. XVIII.
Histor.

Abbatia Cercampensi & subscripserunt pactis in Castello Cameracensi, *neutris partibus addicto.* t) Induciæ inter Albertum Archi-Ducem Austriae & Provincias foederatae Belgicae transactae fuere Hagae Comitum, ac cum subscribendaessent, utriusque partis legati Antvverpiam sese contulerunt: quæ lecta dicitur Bentivoglio propter loci celebritatem u) Hug. Grotio x) quia & Batavorum multis inuisa hostium apud se mansio, & illi qui priores pacem petitem venerant, nunc velut rogari vicissim pro magnifico ducebant. Tractatio Pacis Anno 1669. inter Galliae & Hispaniae regna, fuit coepta per Lionæum Mantuae Carpentanorum, continuata per Pedimantellum Lutetiae, & tandem perfecta & subscripta in montibus Pyreneis, i. e. *in limite utriusque Regni.* Idque ad dignitatem utriusque Regni pertinere videbatur. Locus enim Parisiis & Madrito aequè fere distabat, quilibetque legatorum se in territorio Heri sui pacem componere, neque in quacunque re alteri cedere, non vane gloriari poterat. Etenim in Insula, cui à Phasianis avibus nomen inditum, duæ mensae erant positæ, altera in Galli, altera in Hispani ditione, & quilibet Legatorum suæ assidens subscripsit pactationibus pacis: ast, quod maxime notandum venit, matrimonii pactum subsignatum est in mensa Ludovici Haroii. Ea quippe honoris prærogativa deberi Infanti Hispaniarum videbatur, quam Rex nuptiis ambibat & prehensabat. y)

y) Wique-
fort. l. c. p.
180.

z) Vid. L.
Alamannor.
43. apud Ba-
luz. Add.
Ant. Perez.
ad C. tit. de
fid. instrum.
n. 11.
a) Homil. II.
de verbis Je-
saiæ, Vidi
Dominum.

§. XX. *Temporis subnotationem* adeo in omni omnino instrumen-
to necessariam judicarunt quidam populi, ut scripturam valere noluerint,
in qua annus & dies non ostenderetur. z) Chrysostomus: a) Ὅσον δὲ τῶν
χρόνων κέρδος ἐστὶ γνωσκομένων, καὶ ὅσον τὸ βλάβος ἀγνωσκομένων, ἀναγκαῖον
εἶπεν. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν βιωτικῶν τῆτο ἐπιδείξομαι πραγμάτων, αἱ δια-
θήκαι, καὶ τὰ γραμματεῖα τὰ περὶ ὀφλημάτων. Τὰ περὶ τῶν αἰλῶν συμβο-
λαίων, εἰ μὴ τῆς ὑπατείας τῆς χρόνος ἀνωθεν ἔχη προγεγραμμένοις, πάσης
ἐρημίας τῆς οἰκείας ἐστὶ δυνάμεως. Id est. *Quanta autem ex temporum co-*
gnitione percipiatur utilitas; quantum etiam ex eorum ignoratione damnum
consequatur, dicendum aliquid est. Quod à rebus secularibus primum de-
monstrabo. Testamenta & tabulae de nuptiis, de debitis deque reliquis con-
tractibus, nisi in principio annos Consulum habeant praescriptos, vi sua desti-
tuta sunt. Sed multo clarius id sequentibus verbis apud eundem Chry-
sostomum: Διὰ τῆτο οἱ ταῦτα γράφοντες, ὥσπερ λύχνον ἐπὶ λυχνίας, ἔτι
ἐπὶ τῇ μετώπῃ τῆς γραμμάτους πρωτοτυπῆσι τὴν ὑπατείαν, ἵνα πᾶσι τοῖς κα-
τω φαίνη. καὶ ταῦτα ἀνέλεις, ἀνείλες, τὸ φῶς, ὃ πάντα σκοτοῖς ὃ πολλῆς ἐνέ-
πλησας ταραχῆς. Id est, *Proinde qui talia scribunt, non aliter quam lu-*
cerna

cerna in candelabro poni solet, sic in fronte instrumenti Consulum nomina (adde quamlibet tempora computandi rationem) praescribunt, ut omnibus, quae sequuntur postea praeluceant. Quae si sustuleris, lucem sustuleris, omniaque tenebris & grandi confusione compleveris. Idem χεύσεων σόμα, post quaedam interjecta: Τὸτο γὰρ ἐστὶν ἐν ἐκείνοις τὸ ἰσχυρὸν: Τὸτο τὰς ἀμφοτερίτησιν ἀναρρεῖ: Τὸτο τῶν δικαστηρίων ἀπαλλάσσει & τὰς ἐχθρὰς φίλῃς ποιεῖ. Hoc enim est quod robur illis addit; hoc quod controversias dirimit; hoc quod à litibus & foro liberat; hoc quod ex inimicis amicos facit. Idcirco Sueci in declaratione super reformato salvoconductu Polonico d. 25. Maji Anno 1659. ita loquuntur: Dies & mensis, quibus datus est hic reformatus salvus conductus, penitus sunt exclusa & omissa. Ast quid sibi velit hac exclusio & omissio, cum ex consensu Reip. in Comitibus decretum sit negotium tractatum pacis, & quae illos promovere poterunt, preliminariorum oporteat rite confici, ipsos qui techna hac usi sunt, in ludibrium Dominorum Commissariorum Sueticorum & impedimentum pacis, latere non potuit. b) In tabulis autem pactorum publicorum ea, quae apud utrumque populum recepta est computandi ratio, notari solet. In prorogatione foederis inter Romanorum & Turcarum Imperatores Anno 1590. ita subnotatum videmus apud Waramundum: Scriptum in Imperiali nostra aula Constantinopoli in principio lune Sesser Anno sanctissimi nostri Prophetæ 999. circa principium Decembris Anno Christi 1590. Similiter pacta inter Catholicos & Protestantes inita non raro Styli, quem vocant, Gregoriani & Juliani, sive novi & veteris, (quem ad accuratum calculum Astronomicum opera Erhardi Weigelii Mathematici Jenensis longè lateque inclyti emendari, emendatumque recipi in suis regionibus publico edicto præcepere Germanici Imperii Proceres Protestantes) subnotatione signantur. In foedere Anno 1596. inter Galliae & Angliae Reges, sola Anglicana supputatio additur: Actum Grenovici die 16. Mensis Maji à nativitate Christi 1596. secundum computationem Ecclesiae Anglicanae. Hæc tangimus solum, ne in nimiam amplitudinem adolescat dissertatio.

b) Diar. Europ. Tom. II. p. 256.

§. XXI. SIGILLORUM (quæ signa etiam Romani nuncupabant) usus inventus est ad faciendam fidem & ad conciliandam rebus scriptisque auctoritatem, atque loco generalis cautelæ observandum esse monet Hæppingius, ut subscriptioni addatur sigillum. Imo si certo constet, sigillum voluntate illius, ad quem ea res pertinet, esse adpositum, subscriptionis vim habet ejusque loco probare dicitur. Vid Card. Tusch. pr. concl. jûr. 239. voc. sigillans. & quæ Alexandri Conf. 147. num. 7. lib. 2.

sententia est, subscriptio una, & una sigillatio auctorizat mille contractus, habetque vim clausulæ ex certa scientia & ut contractus habeatur pro concluso, c) Adposite Guntherus Ligur:

c) Vide late
Hœpping.
de Jur. sigill.
c. 12. n. 13.
& seqq.

*Nec se secuturi factum subvertere Reges,
Aut revocare queant, regali cura sigillo
Argumenta Duci monumentaque certa reliquit.*

Cum enim signa manus ductibus efformata facile ab aliis effingi & supponi queant: Insculpta est sigillis tessera, quæ non nisi operose à falsariis confingi potuisset. Certè Titus ea erat scribendi facilitate præditus, ut cum amanuensibus suis per ludum jocumque certaret imitari chirographa quæcunque vidisset, profitereturque, sepe se magnum falsarium esse potuisse, uti Tranquillus narrat in Tito. Nec tamen sigilla ab hac etiam

d) Add. L. 1.
§. Si linum
D. de bon.
possell. sec.
tab. L. 3. §.
Si quis igno-
rans & L. si
quis in gravi
§. Si quis tab.
D. de SC.
Silan. & Sal-
mas de mod.
usurar. p. 453.
seqq.

fraude immunia fuere. Unde Neronis principatu, (testem Suetonium in Nerone c. 17. Auctorem Paulum lib. V. Recept. sentent. tit. XXV. §. 5. cito,) amplissimus ordo decrevit, eas tabulas: quæ publici vel privati contractus scripturam continent, adhibitis testibus ita signari, ut in summa marginis ad mediam partem perforata, triplici lino constringantur, atque impositum supra linum cera signa imprimantur, ut exteriores scriptura fidem interiori seruent. Aliter tabulae prolatae nihil momenti habent. d) Et nuda sigilli appositio, cum sit suspecta, nihil probat. e) Itaque institutum est, ut conventionum publicarum tabulæ sigillo proprio, solito, in corrupto signentur, adjecta fraudi omni eliminandæ, ipsius sigilli mentione.

e) Mev. P. 11.
Decis. 60.
n. 7.
f) Gloss. in
cap. inter di-
lectos §. dele-
tæ X. de fid.
instrum.
Bald. ibid. n.
25. vt. sed op-
pono. Ma-
scard. de pro-
bat. concl.
1308. n. 21.
g) de Jur. si-
gill. c. 4. n.
119.

§. XXII. PRIMUM itaque est, ut sigillum, quo conventio-
nes publicæ firmantur, sit paciscentis proprium. In arduis quippe
negotiis non sufficit, alienum appositum vel impressum esse. f) Quem-
admodum enim si quis alii, quam ei, cuius juri subjectus sit, stipuletur, ni-
hil agit. §. 4. J. de inutil. stipul. (nemo enim alienum factum promitten-
do obligatur; & ita utimur) L. 38. pr. D. de V. O. Ita quoque neque
is, qui alieno sigillo utitur, eum, cuius est sigillum, obligat, nisi sit man-
datarius, nec pactum, quod ipse conciliat, firmare videtur, cum semper
exceptioni locus sit, se invito atque etiam inscio, alienum Sigillum fuisse
impressum. Proprium autem nos heic non opponimus communi plu-
ribus civitatibus, est enim illud utique proprium isti Universitati. Uti
Civitates Henseaticas communi civitatis Lubecensis sigillo uti scribit Theo-
dor. Hœppingius. g) Id tamen dissimulatione celandum non est, quod

Bar-

Bartolum monere Cardinalis Tuschus tradit. *h)* Sigillo alieno signatam *h)* concl. praescripturam non minus probare ac si sigillo proprio esset munita, dummodo mentio fiat, quod fuit facta sigillatio cum sigillo talis impressionis alieno. *gillans.*
In compositione discordiae inter Engelbertum Archiepiscopum Coloniensem, Simonem Episcopum Paderbornensem & Comites Waldecenses Anno 1260, legitur sub finem: *Nos, qui Sigilla non habemus, sigillis appensis contenti sumus.* Schaten. *Annal. Paderborn.*

§. XXIII. DEINDE necesse est, ut *Sigillum sit solitum.* Plenam enim sigillo fidem non haberi, nisi sit talibus negotiis dicatum constan sapientum sententia est. *i)* Sueci in declaratione d. 25. Maji Ann. 1659. super reformato Salvoconductu Polonico: *Quod Sigillum, inquit, non appensum pergamento, ut in rebus ac litteris tanti momenti moris est (quae verba supra quoque allegavimus) sed papyro impressum fuit, attinet, in locum insignium gentilitiorum Regis Polonia, in pectore Aquila, calatura Equitis, qui alias insigne Lithuanicum, cum gemina cruce in parvo scuto, exhibere solet, conspicitur, & qui clypeum quadripartitum insignia Suecica hanc obscure exprimentem gerit; pra se ferentibus consueto loco tribus coronis & in areola media insignis Regis gentilitiis. Quae res cum plane sit prater morem & observantiam gentis Polonia, non potest non apud Dominos Plenipotentiaros Sueticos generare justas impressiones & causas cogitandi, neque serio rem agi à Polonis, neque securitati Dominorum Plenipotentiarorum praefato Salvoconductu debite ac sufficienter prospectum esse: ut vel eo nomine atque imprimis quod ingens praedictum iuri S. R. M. Sueciae Domini sui Clementissimi creet, istas litteras admittere nequeant. Quinimo nec assequi poterunt, qui fiat, quod contra statum ac stylum Polonia, sigillum Regni idque majus vocetur Regium, iis sub calcem verbis: Sigillo nostro Regio firmari jussimus. Quibus omnibus probe perspectis, cum praesumi non possit, tam crassos errores in re tanta, casu vel incoquantia esse commissos in Cancellaria Polonica; Sigillum vero hoc novum in praedictum Sacrae Regiae Majestatis Sueciae, studio & data opera calatum atque exsculptum esse, manifesto appareat; Domini Plenipotentiarum Suedici merito queruntur sibi sic illudi ** In secundum emendato Salvoconductu Polonico annotabant d. 1. Jun. Ann. 1659. Polonos sub finem, ubi Sigillationis fit mentio, uti formula Sigillo regio: quod stylo Curiae Polonia contrariatur, & Sigillum Regni ut nominetur, postulari. *k)* De diversitate Sigilli Regii & Imperatorii in Imperio Germanico dicta in dissertatione nostra de Germania Imperatorum & Regum diplomatis hoc loco non repetimus. Heic

i) c. 48. X. de appellat. Bart. in l. quae datis, D. sol. matr. Specul. tit. de Citat. § jam de citatione n. 13. Menoch. l. 2. praesumt. 57. n. 16. & 17. Card. Tusch. pract. concl. 238. n. 2. & concl. 240. n. 7. lit. S. Mascard. de probat. concl. 626. n. 49. concl. 627. n. 5. concl. 1302. n. 29 & 53. alique citati apud Hoepping. de Jur. sig. c. 9. n. 10.

**)* Diar. Eu. top. T. II. p. 256. *k)* ibid. p. 240.

autem spectanda est tum *forma*, tum *materia*. Ratione *formae* sive *figuræ* est, ut Mabillonii *l)* verbis utar, & *magnum* & *parvum* Sigillum: *magnum* authenticum; *parvum* Secretum seu Secreti appellatum; à contrasigillo, quod adverso Sigillo adponi solet, aliquando distinctum, nempe ubi equalis est cum Sigillo magnitudinis. Publica autem negotia, ob rerum gravitatem, magnum sive authenticum requirere sigillum, nulla commoda subest dubitandi ratio. Hinc in plerisque regnis distincta officia Magni & privati sigilli custodia, illudque hoc non paulo magis splendidum. Sic leguntur multi apud Carolum Cangium, qui, cum sigillum authenticum non haberent, contrasigillum, quod *sigillum secreti* passim dictum, litteris adpendebant, pollicitantes se primâ quâque occasione sigillum authenticum adposituros. Exempla etiam refert Olivarius de Wæro in libro de sigillis Comitum Flandriæ in Ludovico III. teste Mabillonio. *m)* In rescriptione Regis Philippi Valesii ad Eduardi III. Angliæ Regis *Chartam in prelium*, Anno 1340. apud Leibnizium, *n)* *Soubz le seel de nôtre secret, en absence de nôtre grand seel*; id est: *Sub Sigillo Secreti, penuria nostri majoris sigilli*. In tractatu ad Boloniam (quæ olim Bononia & Gesforia cum Navali dicta) Anno 1600. inter Deputatos Regis Hispaniæ, Reginæ Elisabethæ atque Archiducis Austriæ Angli in autographo delegationis Regis inter alios hunc defectum adnotarunt: *Privato Regis Sigillo muniri, cum illud Reginæ Magno Angliæ Sigillo muniretur. o)* Fœderatæ Belgicæ ordines negarunt se accepturos Diploma ratihabitionis induciarum octimestrium belli Belgici Ann. M D VII. quod per fastum & contemptum *minuscule*, non *majori Sigillo* tantæ rei monumentum obsignatum esset, quod jaci debebant fundamenta sperandæ in æternum pacis. *p)* Itaque sæpius cautum legimus, ut factæ conventiones publicæ per patentes litteras partis utriusque *Sigillo Majori* munitas, debita & authentica forma, vel, ut loqui amant, *in forma probante* confirmantur. Præstitum hoc in pace inter Anglos & Belgas Anno 1654. *q)* & aliis pactis publicis permultis apud Londorpium. Possent heic de *Insignibus* ipsis & *Gentilitiis Symbolis* eorumque *Parmis*, *Areis*, *Metallis*, *Coloribusque Partitionibus*, *Figuris*, earumque *Diminutionibus*, & *Typi Gentilitii adscititia sectione*, *Telamonibus Atlantibusve*, *Apice* & *appendice coronariis*, *Verbo scutario*, *Alalagmo*, de ligaturâ, item de cautionibus circa hæc talia observandis natisque controversiis nec injucunda lectu nec plane ab argumento, quod verlamus, abhorrentia afferri. Sed modus nobis potius quærendus est, quam copia. Præterea hoc argumentum *Artis Heraldicæ*

l) L. II. de Re
diplom. c. 14.
§. 60.

m) l. 2. de Re
dipl. c. 18.
§ 8.
n) dipl. 80.

o) Camden.
Part. IV.
Hist. Elizab.
ad An 1600.

p) Baudius de
induciis Bel-
gicis l. 1.
q) art. 33.

valdica Magistri executi sunt, ac cum cura. Neque contemnenda sunt quæ apud Theodorum Hœppingum *C. VIII. de Sigillorum prisco & novo jure* leguntur. De loco & ordine signacula adponendi eadem obtinent, quæ de subscribendi ordine diximus. Nam & in sigillando quædam consistit *precedentia*; atque ideo Majorem sive digniorem primo loco sigillare debere Abbas testatur *in cap. 1. n. 2. X. de Major. & obedient.*

§. XXIII. Circa *materiam* Sigillorum non minus cavendum esse ratio dictat, ne materiâ aliâ, quam quæ recepta est, sigilletur. Est autem materia aurum, argentum, plumbum, cera eaque diversi coloris. Possemus heic ire per secula singula ac mores nationum Christianarum omnium lustrare, nisi festinandum nobis ad alia, & ipse hic locus à Mabilonio & Viro Nobilissimo Henrico Gunthero Thulemario, quondam in Heidelbergensi Vniversitate Professore percelebri, quique jam nunc Reimpubl. Civilem meritis devincit suis, in elegantissimo *de Bullis* libello, occupatus esset.

§. XXIV. TUM *integrum illesumque sigillum sit, necesse est.* Sigillum enim mancum, mutilumque simul dubium incertumque est, & ut Gelliano verbo utar, minime cognobile. Quod autem mancum mutilumque ipsum est, quomodo firmitatem addere alii potest? & quod dubium, quod incertum, quid ad probandum faciet? quis denique agnoscat sigillum minime cognobile? Hinc in genere dici suevit: Litteræ, quarum sigilla non sunt integra, nihil probant, & corruptum sive vitiatum sigillum, in quo tot deficiunt literæ, ut sensus vitietur, fidem ejus absolute, aliis sigillum suspectum reddentibus haud junctis, evertere magno DD. omnium ætatum consensu confirmat Theodor. Hœppingius, additis quibusdam limitationibus exceptionibusque. At nos ejus eorumve scrinia non compilamus. Tu audi Suecos. Unde enim exempla potius quam à Suecis petemus? Eorum autem *in informat. super praliminaribus Tractatus Pacis d. 12. Mart. Anno 1659. t*) hæc est oratio: *Sacrae R. Majestatis Sueciae ad tractatus Polonicos Plenipotentiarum Legati & Commissarii magno desiderio hætenus præstolabantur reditum generosi Domini Akakia à Polonia, spe freti, ut diplomata Salvorum Condictionum non tantum à Serenissimo Rege Polonia, sed & ab Imperatore & Electore Brandenburgico pro Dnn. Sueticis asportasset. Sed præter omnem expectationem perceperunt, unicum tantum esse allatum, eumque Polonicum chartaceum, & quidem non in debita ac requisita forma, quoad Sigillum in*

Cochmanns respons. 97. n. 29. vol. 2.

in Diar. Europ. Tom. II. p. 150. & seqq.

eoque expressos titulos, unde non satis mirari possunt, qui fiat, quod post toties
 repetita apud Excellentissimum Dominum de Lumbres tum scriptum ore-
 tenus monita, ejus Excellentia tandem à Rege Polonia eum Salvum Condu-
 ctum extraxerit, & non sine magna jactura temporis huc transmiserit, qui
 in Sigillo cum primis multis, iisque non ferendis scater defectibus, rasuris
 & lacunis, ut acceptari nequeat. Neque enim latere Dominum Legatum
 de Lumbres, aut memoria ipsi excidere potuit, quæ non tantum de titulis
 utriusque Regum, sed etiam de Sigillis, imprimis Regis Polonia jam sæpius
 cum Eo acta sunt: nominatim Stetini Mense Martio & Wismaria mense Ju-
 nio superioris anni 1658. Et quæ præterea de Sigillo Polonico Dominus Prae-
 ses Gyldekenla Mense Septembri præterlapsi anni ad eum satis dilucide & co-
 piose perscripsit, postulans illud Sigillum Salvo conductui apponi, quo Serenis-
 simus Rex Polonia usus fuit Ann. 1655. etiam post renatum bellum, in aliquot
 suis ad Sacram Reg. Maj. Sueciae literis. Quo eodem Sigillo firmata etiam
 fuit Polonica Plenipotencia Regia, quæ Stockholmia à Dominis Legatis Polo-
 nicis eodem anno est exhibita. Comprehendit autem sigillum illud in pe-
 ripheria exteriori titulum Regis Polonia abbreviatum, cum tribus Excetera-
 tionibus ad M. Ducatum Lithuania sine ullo hiatus ac rasura: in interiori
 circulo insignia Provincialatum Magni Ducatus, tum aliorum Ducatum
 Polonicorum. In ipso autem Corpore Insignia Regni Polonia cum majori
 Corona Circulos ambos sursum intersecante, & additis saltim in centro In-
 signiis Regis Gentilitiis, cum minori Corona. Prout Excellentissimo Do-
 mino Legato de Terlon hoc ipsum ex Sigillo literis Serenissimi Regis Polonia
 impresso ad vivum monstratum, & exemplum ejus depictum pariter tradi-
 tum est. Sed quod Sigillum Regis Polonia, quo obsignata fuerunt allata è
 Polonia Salvi conductus littera, attinet, non conspicitur in exteriori illius cir-
 culo Regis nomen, sed obruta vel deleta sunt ea verba, Johannes Casimi-
 rus Dei gratia Rex: & in interiori ingens lacuna prostat, in qua expunctus
 est prætensus Regis titulus Suecicus, qui exprimi solet vulgo his verbis: nec
 non Suecorum, Gothorum, Vandalorumque hæreditarius Rex. Quales
 quidem expunctiones, incisiones & rasuras Anno 1635. à Cancellario Re-
 gni Polonia in Sigillo Regio commissas domini Commissarii Polonici in tra-
 ctatibus Lubecensibus de Annis 1651. & 1652. magnopere detestati, falsita-
 tis prorsus damnassent, nisi literis Episcopalibus & Hollandorum fide & at-
 testatis aliquantulum fulcita fuissent. Igitur non vident Domini Plenipo-
 tentiarii Suetici, quo vel honore vel securitate, vel spe succedentium tracta-
 tum jam poterunt agnoscere & recipere illum Salvum conductum, qui
 ejus-

eiusmodi Sigillo munitur, quod fere nihil nisi deformationem ex plurimis lacunis & raturis pra se fert: NB. ut vix dignosci possit Sigillum esse Regium Polonicum: nec vel observantia pridem inducta, vel iuri atque existimationi Sacrae Regiae Majestatis Sueciae responderet. Atque haec essentialia requisita vocant in articulo sequente IV. Adde litteras DD. Legatorum Sueticorum ad Lumbranum Regis Christianissimi Oratorem d. 9. Apr. 1659. u)

u) Diar. Europ. d. l. p. 180. & seqq.

§. XXV. DENIQUE in Instrumentis pactorum publicorum plerumque ubivis fere Gentium *mentio fit Sigillorum*. Quamvis Meroveadas Francorum Reges Sigilli in chartis non meminisse alibi dictum sit, quod tamen an etiam in Conventionibus cum exteris factis observarint, nunc non dispicimus. In foedere antiquissimo Smyrnaeorum cum Magnesiis, (quod exhibet Seldenus in marmoribus Arundellianis) mentio fit τῆς κοινῆς σφραγίδος, *communis Sigilli*. In instrumentis mediae ac novissimae aetatis fere omnibus talis formula deprehenditur: *ut hoc factum ratum permaneat & inconcussum, presentem paginam exinde conscriptam Sigillo nostro muniri fecimus; aut similis in eandem sententiam, veluti apud Schatenium Annal. Paderborn. x)* In cuius testimonium & firmentum nos pro nobis & nostris successoribus nostra Sigilla hisce litteris appendimus. Adeat, qui volet, Leibnizium in Codice diplomatico Juris Gentium, ubi aliquam multa in hunc sensum reperiuntur. Quid? quod dolis omnibus averruncandis quandoque tota sigilli ratio in Instrumentis descripta est. In conventionem facta per Johannem Comitem Moresti cum Rege Galliae Philippo Augusto Paris. A. incarnat. 1193. dicitur: *Et sont les dictes lettres transferites, seellées en lacqs de soye rouge, pendant au reply d'un scel de cire blanche, auquel est empreint une figure d'un homme armé à cheval, tenant une epée nue en main, & en la circonference du dict scel est escrit: Sigillum Johannis filii Regis Angliae. Et au dos des dittes lettres est escrit: Littera Johannis Comitis Moresti, Fratris Richardi Regis Angliae, super Conventionibus, quas habuit cum Domino Rege Philippo. y)* In instrumento foederis inter Eduardum Angliae Regem & Guidonem Flandriae Comitem, contra Regem Galliae initi Ann. 1296. z) est: *Et parceque totes ces choses soient plus sacrées, tenues & gardées mieux & plus fermement, nous en nom de souvenance & de temoignage avons ces presentes lettres faict seeller de nôtre seel. Id est: Ut haec omnia magis sacra habeantur & melius firmitusque serventur, in eorum recordationem & testimonium presentes litteras sigillo nostro muniri*

x) l. II. p. 120. & l. 4. item. p. 435.

y) Leibn. dipl. 4. Add. dipl. 9. 6. 4. z) dipl. 2 l. 9. 7.

justi

iusimus, & post loci temporisque subnotationem, Et sont les dictes lettres cy dessus transcriptes, seellées sur le reply en lacqs ou cordons de soye verte & rouge d'un grand seel de cire verte, à l'autre part duquel seel est la figure d'un Roy assis en une chaire, ayant Courronne en teste, & de l'autre part est un homme monté sur un cheval armé par le chef, & tenant une épée à la main: à la Circonference duquel seel est pareille inscription à cette qui ensuit: Edvvardus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ, Dux Aquitaniæ. Et sur le dos des dictes lettres est écrit ce qui ensuit: Confœderationes factæ inter Regem Angliæ & Comitem Flandriæ, anno millesimo ducentesimo nonagesimo sexto. Id est: Et dictæ litteræ sunt transcriptæ & signatæ in reflexa ora resticulis bombycini viridis & rubri, sigillo magno cera viridis, cujus in altera parte figura Regis solio insidentis & caput corona cincti, in altera viri equo vecti, galeati & gladium manu tenentis insculpta est; peripheriam absolvit hæc inscriptio: Edvvardus &c. In aversa litterarum parte scriptum est, quod sequitur: Confœderationes, & reliqua. O curas hominum!

§. XXVI. Aliorum etiam sigilla addi nonnunquam solent, velut *Mediatorum, Sponsorum, Notariorum, Testium*, plane uti circa subscriptionem observare licet. In compositione inter Conradum Coloniensem Archiepiscopum & Simonem Paderbornensem Electum An. M CC. XLVII. ita legitur sub finem: *Nos etiam Monasteriensis Electus & Abbas Corbeiensis, & B. Dominus de Lippia, qui dictæ compositioni etiam interfuimus, sigilla nostra rogati duximus apponenda. z)*

x) Schaten.
p. 55.

a) L. sicut, D.
Si serv. vind.

b) Seldenus
de Synedr.
Vet. Hebr. I.
2. c. II. p. 838.
c) l. 4. de Rep.
Lacedæm.
16.

d) de Bellis
Syr.

§. XXVII. Instrumentis affines sunt *Stelæ, CIPPI, pilæ, Vlpia-*
no a) *columnæ struētilēs*, nostratibus pilaria dictæ, *Statuæ, Pyramides,*
Hermetes, tabulæ æneæ aliæve, quibus insculpebantur apud antiquos mor-
tales pacta publica. Cippis erectis incidi in Olympiis, in Pythiis, in
Isthmo, Athenis intra urbem & Lacedæmone in Amyclæo fœdus inter
Athenienses eorumque locios & Laconas ictum, conventum est. b) De
columnnis lapideis vel pilis, quibus apud Lacedæmonios fœdera incide-
bantur, est insignis locus apud Nicolaum Cragium. c) Fœdus inter Ju-
dam Macchabæum & Romanos percussum *rescripserunt in tabulis æreis &*
miserunt in Jerusalem, ut esset apud eos ibi memoriale pacis & societatis.
1. Machab. 8, 22. ut mos erat scribi fœdera & figi in Capitolio, quod hic
addit Josephus. Appianus Alexandrinus d) de fœdere Romanorum cum
Antiocho: *Ταῦτα συγγραψάμενοι τε καὶ ἐς τὸ καπιτώλιον ἐς δελτους χαλ-
κᾶς ἀναθέντες ἃ καὶ ταῖς ἄλλαις συνθήκαις ἀναλιδέασιν.* Hoc fœdus in æs in-
cisum,

cisum, dedicatum est in Capitolio, ubi solent & alia dedicari fœdera. Poly-
bios e) de fœdere primo inter Romanos & Carthaginienses: Τηγεμένων e) l. III, c. 26.
τῶν συνθηκῶν ἔτι νῦν ἐν χαλκώμασι παρὰ τὸν Δία τὸν καπιτωλῖνον ἐν τῷ
τῶν ἀγορανομῶν ταμίῳ. Id est: Cum servantur fœdera tabulis æneis in- *f) Vid. les*
scripta, apud Jovem Capitolinum in Ædilium arario. Tempore pacifi- *actes & me-*
cationis Neomagenfis quindecim Cippi per urbis vias positi sunt, cum *moires de la*
inscriptione NEUTRALITAS. f) *paix de Ni-*
megue,

CAPUT VII.

*De JURE JURANDO, quo firmantur conventiones
 publicæ.*

SUMMARIUM.

<p>§. I. <i>Circa JUS JURANDUM,</i>
 <i>quo firmantur conventiones pub-</i>
 <i>licæ, ipso fidei vinculo arctius ob-</i>
 <i>metum potentia Divinæ adstri-</i>
 <i>cto, observanda.</i></p> <p>§. II. <i>DEFINITIO.</i></p> <p>§. III. <i>CAUTIONES quædam:</i>
 (1.) <i>ut præstetur juxta religio-</i>
 <i>nem jurantis.</i></p> <p>§. IV. (2.) <i>Ex intentione deferentis.</i></p> <p>§. V. (3.) <i>Ut ipsa verba jurantia</i>
 <i>enuncientur,</i></p> | <p>§. VI. (4.) <i>Solenniter,</i></p> <p>§. VII. (5.) <i>Ab ipsis paciscentibus.</i></p> <p>§. VIII. <i>In civitatibus mixtis quo-</i>
 <i>modo jurandum?</i></p> <p>§. IX. (6.) <i>Inter absentes per pro-</i>
 <i>curatores in animam Principa-</i>
 <i>lis.</i></p> <p>§. X. (7.) <i>Quandoque accedenti-</i>
 <i>bus juratoribus aliis, veluti sacra-</i>
 <i>mentalibus.</i></p> <p>§. XI. <i>AFFINIA, ut Excommu-</i>
 <i>nicatio, Diræ, Execrationes.</i></p> |
|---|--|

§. I.

A Pud omnes populos & ab omni ævo circa fœdera, pacificationes, pa-
 ctiones alias maxima semper vis fuit JURIS JURANDI; quod nos
 adeo, expositis, quæ *ad probandi modum* attinent, conventionum pub-
 licarum firmamentis, inter ea, *quæ ipsum fidei vinculum arctius constrin-*
gunt, primo loco referendum duximus. *Pactum* quidem est, quo ad-
 stringimur, *jusjurandum* ad punitionem divinam attinet, quam provo-

b) l. i. de Na-
tur. Deor.
c. 20.

care absolum esset, si pacti violatio non esset per se illicita. Talis autem non esset, nisi pactum esset obligatorium. Præterea qui renunciat misericordiæ divinæ, non obligat se ad pœnam: quia semper licet mortali- bus pœnam utcuque provocatam in caput deprecari, atque divina, si da- tur, uti frui indulgentia. In statu tamen naturali viventes, qui judicem in humano foro nullum habent, terreat metus Divini Numinis, necesse est, *Omnipotentis* in eos, qui fidem ideo fallunt, quia potentia sua pœnam humanam effugere se posse sentiunt, & *omniscii* in eos, qui fidem violare ideo solent, quia oculos hominum latere se posse sperant. *Quis enim non timeat*, inquit nescio quis apud Ciceronem, *g) omnia providentem & cogitantem & animadvertentem & omnia ad se pertinere putantem, cu- riosum & plenum negotii Deum.* Idem de Finibus: *Si qui sat sibi contra hominum conscientiam sepi esse & muniti videntur, Deorum tamen Nu- men horrent; easque ipsas sollicitudines, quibus eorum animi noctes atque dies exeduntur, à Diis immortalibus supplicii causa importari putant.* Quem metum non ab altiore principio, & ex sensu quodam imperii Di- vini descendere in animos hominum, sed ex mera tantum simplicitate aut assuetudine provenire, nemini bono & prudenti facile persuaderi po- terit. Huc pertinet, quod agebat Heraclitus τὰ κοινῇ φαινόμενα πιστὰ, *quæ communiter ita videntur fida sunt*, statuens λόγον τὸν εὐνὸν optimum esse veritatis κριτήριον. Quintilianus: *Pro certis habemus ea, in quæ com- muni opinione consensus est.* Quis autem populus iurijurandi religio- nem non maximam putavit semper? *Nullum vinculum*, inquit Cicero, *ad adstringendam fidem majores nostri iurejurando arctius esse voluerunt.* Aegyptiis iusjurandum μέγιστη παρ' ἀνθρώποις πίστις, *maxima fides homi- nibus inter se.* Cui simile illud Legatorum Justiniani ad Chosroen, Pro- copii Persicorum II. quod iusjurandum ὁ τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀπάντων ὑπα- τῶν τε & ἰσχυρώτατον εἶναι δοκεῖ τῆς ἐς ἀλήθειαν πίστεως τε & ἀληθείας ἐνέχυ- ρον, *quod inter homines summum firmisimumque creditur veritatis & fi- dei pignus.* Nec dissimile quod ex Concilio Toletano VIII. Gratianus retulit Caus. XXII. qu. i. c. i. *Omne quod in pacis fœdera venit, tunc so- lidius subsistit, cum juramenti hoc interpositio roborat. Sed & omne, quod amicorum animos conciliat, tunc fidelius durat, cum eos sacramenti vincula ligant.* Nunc quid sit iusjurandum, unde ejus vis oriatur & quomodo li- quido jurandum, videamus.

S. II. *Iusjurandum oratio est promissioni adjecta, qua significat promissor, nisi præstiterit, renunciare sese misericordiæ divinæ.* Quæ
defi-

definitio colligitur cum ex iis, quæ diximus, tum vero maximè ex ipsis quibus essentia jurisjurandi continetur verbis, nimirum *ita me adjuvet DEVS*, vel aliis æquipollentibus, ut apud Romanos: *Tu Jupiter macta eum qui fefellerit, ut ego hanc macto porcam.* Sæpe tamen sola Numinis invocatio exprimitur, imprecatione subintellectâ, quæ vel seorsim aliquando adhibetur, vel à deferente jusjurandum exigitur. Sicut Ægialus in Medea *b)* & cum illa

b) Euripid.
v. 752.

Ὅμνυμι γαῖαν, λαμπρὸν ἥλις τε φῶς
Θεὸς τε πάντας, ἑμμένειν, ἃ σου κλύω.
*Iuro per terram splendidumque solis lumen
Omnesque Deos, servatum iri, quæ dicis.*

Subjicit Medea, ut fortius eum adstringeret,

Ἄρκει. Τίδ' ὄρκῳ τῷδε μὴ ἑμμένων πάθοις;
*Sufficit. Verum quid, si jusjurandum violes,
passurus?*

Respondet ille,

Ἀ τοῖτι δυσσεβῶσι γίγνεται βροτῶν,
Quæcunque hominibus impiis eveniunt.

Scilicet κακῶς ὀλέσθαι, *male ut peream.* Ita plenum & explicitum erat jusjurandum, quod tamen prioribus verbis erat inclusum. Usum habere posset hæc observatio in iis, qui, repudiato jurejurando, non recusant tamen Deum testem laudare; quod antiquiores Mennonistas fecisse, iisque merito Statutis Frisicis indultum scribit Ulricus Huberus non Jurisprudentiæ modo nostræ sed & Frisiæ suæ Decus, *i)* quando qui Deum citat testem, hoc ipso percipit & aliis intelligendum præbet, se non invocare testem otiosum, sed talem qui *vindicem habet oculum*, ex Hesiodi sententia

i) Prælect.
Jur. Rom. &
Hod. ad tit.
D. de Jurejur.

Ἐχει Θεὸς ἑκδικὸν ὄμμα.

Neque obstat quod jusjurandum non solum promissorium, sed aliquando affirmatorium dici possit: nam qui affirmationem jurejurando confirmat, promittit se vera respondere.

§. III. Est igitur caput hoc de jurejurando de eorum numero, quæ vel ex religione derivantur, vel eam supponunt. Quis enim ex animo jurabit, qui vel prorsus negat esse Deum, vel eum res humanas curare non admittit, quod morali æstimatione idem est, & per utrumque omnis religio tollitur, & inter ludibria frœnandæ rudi plebeculæ rejicitur. Id-

circo nulla capitalior humano generi pestis contingere unquam potest, quam naturam nescire D E I.

h) Silius.

Hinc prima scelerum cause mortalibus agris. k)

Notiones autem de Deo non omnibus æque sunt evidentes, ac etsi ratione naturali investigari possit, Deum esse, unum Deum esse, Deum nihil esse eorum quæ videntur, sed his aliquid sublimius: Id tamen ita capiendum est, non tamquam omnes id (primâ fortasse notione exceptâ) scire posse putandum sit, nisi quoniam ratione naturali, quam proportionem habeat Sphæra ad Cylindrum invenit Archimedes, ex eo sequi putant, quemlibet ex vulgò invenire posse. Ferme enim hic idem evenit, quod in Mathematicis solet, ubi quædam sunt notitiæ primæ, aut primis proximæ, quædam demonstrationes, quæ statim & intelliguntur & consensum extorquent, quædam verissimæ quidem, sed non omnibus patentes. Consequens est, *jusjurandum concipi oportere eâ formula, qua utitur is, qui accipit.* Frustra enim jurejurando quis obstringitur per Deum, quem non credit, ideoque nec metuit. Etsi enim lumine naturali intelligi possit esse Deum, nemo tamen se per illum putabit jurare alia formula, vel alio nomine, quam quod suæ ipsius, hoc est, ut existimat is, qui jurat, veræ religionis scitis continetur. Bene & sapienter Divus Pius jurejurando, quod propria superstitione juratum est, standum rescripsit. *L. Non erit juratum. §. 1. D. de jurej.* Cui non obstat *§. 3. ejusd. legis, nec can. 10. qu. 1. Caus. 22.* Atque ita utimur. Compositis inter Ungariæ Regem Uladislauum & Amurathem controversiis conventum est utrinque, ut in Evangelium Christiani, Turcæ in Alcoranum jurarent. Helvetii de formula fœderis & jurisjurandi dandi accipiendique controversiam habuerunt non levem: Tandem placuit, ut Catholici per Deum & Sanctos, Protestantes per Deum & sacra Evangelia sacramentum præstarent. l) In Electione Ferdinandi II. Publicius Legatus Brandenburgicus juravit: *Ita me Deus adjuvet per Christum filium ipsius, omissa S. Evangelii mentione. m)* Apprime huc facit quod B. Augustinus ad Publicolam scribit & in *Concordantiam discordantium Canonum* retulit Gratianus C. XXII. qu. 1. c. *Movet. 16. qui utitur fide illius, quem constat jurasse per falsos Deos & utitur non ad malam rem, sed ad licitam & bonam, non peccato ejus se sociat, quo per damonia juravit, sed bono pacto ejus, quo fidem servavit.* Sic etiam cum Romani leguntur pacem societatemque firmasse cum Judæis, intelligendi sunt jurasse per Deos falsos, sicut & Judæi juraverant per Deum verum.

Wara-
mund: ab
Ehrenb. de
fœder. p. 103.
m) Pufen-
dorf. Histor.
Brandenb.
Lib. VII. §.
26.

§. IV. Ceterum etsi in juramentis invocatio Divini Numinis sit attemperanda ad persuasionem jurantis: tota tamen oratio ita formanda capiendaque est, prout intellexisse se eam profitetur is, à quo jusjurandum specialiter delatum est. Vid. L. 3. §. 4. L. 4. §. 5. §. L. 33. D. de jurejur. Hujus enim præcipue causa, non jurantis, juratur. Unde ejusdem quoque est, præscribere verba juranda, & quidem quantum fieri potest planissime, ut liquido liqueat, quidnam jurari velit, & jurans adnuat se sensum jurandorum pulchre intelligere, sic ut nulla fraus irrepere possit. Idque ex animi sui sententia jurare dicebant Romani. Grave dictum est Isidori: *quacunque verborum arte quis juret, DEUS tamen, qui conscientie testis est, sic illud accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit.* Inde nequicquam perjurii infamiam effugiebant illi apud Tacitum H. IV. *trepidi & verba jurisjurandi per varias artes mutant, quis flagitii conscientia inerat.* Vid. Pufendorf. l. IV. de l. N. & G. c. 2. §. 12.

§. V. Ut omnibus cavillis locus præcludatur, institutum est, ut ipsa verba Dei invocandi sibi que imprecandi liquido enuncientur. Non defunt quidem qui sufficere putant in pactis publicis, si quis promiserit se staturum iis cum clausula loco jurisjurandi n) quique asseverationem per n) Vid. Beust, dignitatem & fidem Principis, bey Versprechung und Zusage ihrer de jurejo. Fürstlichen Würden und wahren Worten R. Imp. Ann. 1555. §. Mynsing. Und da 48. haberi posse loco jurisjurandi existimant. Vid. Waram. de cent. 1. obs. Ehrenb. de fœder. P. II. n. 131. Verum enim vero ratio docet, jurisju- 17. Coler. de process. ex- randi vim consistere in præsentem metu divinæ justitiæ & omniscientiæ, in ecur. P. I. concursu mentis & linguæ, rationis & orationis, quæ præcipue, dum fit c. 10. n. 239. invocatio Numinis, intenditur. Eo momento idea summi Numinis in Modestini. hominibus non obduratis mentem sibi consciam percellit majorem quen- Pistor. Conf. 19. qu. 2. dam in modum, & sensibus afficit intimis, penetratque vi secreta, eu- n. 47. jusmodi nihil est in reputatione honoris. Ideo fœdus inter Athenien- ses eorumque socios & Laconas percussum ita firmandum erat, ut quæli- bet civitas τὸν ἐπιχώριον ὄρκον, juramentum patrium seu domesticum jura- ret, idque τὸν μέγιστον ἐξ ἐκάστης πόλεως, quod maximum in unaquaque ci- vitate, seu ἱερώτατον (ut Ulpianus scholiastes interpretatur) fortissimum firmissimumque. Apud Ebræos juramenta, ut & vota, non censebantur obligare, nisi verbis prolata essent. Vid. Hugo Grotius ad Levit. V. 4. & Numeror. XXX, 3. Deuteronomii XXXIII, 23. Multis tamen in locis con- suetudo obtinet, ut fides datis dextris, quod erat πίστις βεβαιωταὶ τῇ παρὰ τοῖς Πέρσαις, firmissimum apud Persas fidei vinculum, aut alio aliquo signo

obstringatur eâ vi, ut ni dictis stetur, promissor non minus detestabilis habeatur, quam si pejerasset. Imò ipsum fidei Symbolum erat apud antiquos duæ dextræ junctæ cum Mercurii Caducæo, aut serpente caudam mordicus arripiente circumdatæ. Inde in numis quibusdam veteribus videas in postica parte duas dexterâs hoc scripto lemmate: FIDES EXERCITIUM, & Heraldicæ artis Magistri duas dexterâs junctas, FOI, FIDEM appellant. In c. *Ad aures. X. de his quæ vi metusve causa &c.* æquantur juramentum & fides interposita. *Gail. 2. O. 17. 53. 59.* Vid. tamen *Gonzalez Tellez ad c. 1. X. de pact. n. 15.*

§. VI. Cum, quæ in oculos incurrunt, animum quoque perfundere possint, pleræque gentes, ut juramenta solennibus quibusdam ceremoniis redderentur augustiora, adeoque reverentia Numinis juratori expressius ob oculos poneretur, externum quoddam signum aut alicujus rei contactum jurantibus addiderunt. Vnde non inutilis cautio habetur: *Solenne; quantum fieri potest, iusiurandum esse præstandum.* Non insubide *Waramundus: absque solenni juramento, inquit, alicui in fœderibus confidere, est piscari in aëre & venari in medio maris.* Antiquitus fœdera solebant sanciri pecude cæsa ex Dei & Abrahæ fœdere Genes. XV. fortassis deducto ritu. Hinc ipsa vox sancienti, ut recte Servio observatum, à sanguine derivatur: & *fœdus percutere* loquendi modus Hebræis, Græcis, Latinisque pariter usurpatus. Scytharum morem Pomponius Mela o) scite nobis depingit: *Ne fœdera quidem incruenta sunt, sanciant se qui paciscuntur, exemptumque sanguinem, ubi permiscuere, degustant.* Solinus: p) *Haustru mutui sanguinis non suo tantum more, sed & Medorum quoque usurpata disciplina.* Herodotus q) de Lydis & Medis: *ineunt autem, inquit, hæ Gentes fœdera, cum cetera ritu Græcorum, tum feriendo brachia, qua illa humeris connectuntur, ac mutuum sanguinem degustando.* *) Tacitus de fœdere inter Rhadamistum & Mithridatem: *adiicit iusiurandum, non ferro, non veneno vim allaturum: simul in lucum propinquum trahit proviso suo (ceui Lipsius legendum putat, cum in vulgato sit provisum) illic sacrificium imperatum dictitans, ut Deus testibus pax firmaretur. Mos est regibus quoties in societatem coeant, implicare dextrâs, pollicesque inter se vincire, nodoque præstringere. Mox ubi sanguis in artus extremos se effuderit, levi ictu cruorem eliciunt, atque invicem lambunt.* Idem de Armeniis memoriæ prodidit Valerius l. IX. Et universe Tertullianus Apologetico: *Legite necubi relatum sit, diffusum brachius sanguinem ex alterutro degustatum. nationes quasdam fœderi comparasse.*

o) de sit. oib.
l. 2. c. 5. p. m.
110. Add.
Lucian. in
Toxari.
p) c. 20.
q) l. 1.
*) A. XII. 47.

parasse. Nescio quid & sub Catilina degustatum est. Atque eum morem superiori seculo passim repertum ab Hispanis apud Barbaros classicus testis est J. Lipsius. ^{r)} Sed nec Romanis ipsis ignota cruenta potio, quæ ^{r)} in Not. ad d. l. Taciti. Affiratum iis dicta, quoniam Asfir, sanguis, ut ajunt Glossæ. Etsi fortasse ea potio olim in sacris. Singulares jurandi fœdusque firmandi rationes in pactione Turnum inter & Æneam de singulari certamine consignavit Divinus Maro, tantaque verborum cura Princeps Poëtarum omnem rei seriem descripsit, ut non legere se quis olim facta, sed in rem præsentem deductus, totum apparatus coram oculis usurpare arbitretur. Itaque, maxime cum jam cœpimus amoeniora innectere severioribus, splendet Dissertatio loco egregio & appposito:

Interea Reges

*Procedunt castris: puraque in veste sacerdos
Setigera fœtum suis, intonsamque bidentem
Attulit, admovitque pecus flagrantibus aris.
Illi ad surgentem conversi lumina Solem,
Dant fruges manibus salsas, & tempora ferro
Summa notant pecudum, paterisque altaria libant.
Tum pius Æneas stricto sic ense precatur:
Esto nunc Sol testis & hæc mihi terra precanti,
Quam propter tantos potui perferre labores:
Et Pater omnipotens, & tu Saturnia Juno;
Jam melior, jam Diva, precor: tuque inclyte Mavors,
Cuncta tuo qui bella pater sub Numine torques:
Fontesque fluviosque voco, quaque ætheris alti
Religio, & quæ cœruleo sunt numina ponto.*)*

Deinde ea, quæ supra jam allegavimus, ^{s)} excipiunt hi versus:

*Sic prior Æneas: sequitur sic deinde Latinus,
Suspiciens cœlum, tenditque ad sidera dextram:
Hæc eadem, Ænea, terram, mare, sidera juro,
Latoneque genus duplex, Janumque bifrontem,
Vimque Deum infernam, & diri sacraria Ditis:
Audiat hæc genitor, qui fœdera fulmine sancit.
Tango aras, mediosque ignes, & numina testor:
Nulla dies pacem hanc Italæ nec fœdera rumpet,
Quo res cunque cadent: nec me vis ulla volentem
Avertet: non, si tellurem effundat in undas*

* Virg. XII.
Æn. v. 161, &
seqq.
s) pag. 171.

Dilem

*Diluvio miscens; cœlumve in Tartara solvat;
 Ut sceptrum hoc (dextrâ sceptrum nam forte gerebat)
 Nunquam fronde levi fundet virgulta nec umbras:
 Cum semel in sylvis imo de stirpe recisum,
 Matre caret, posuitque comas & brachia ferro;
 Olim arbos, nunc artificis manus ære decoro
 Inclusit, patribusque dedit gestare Latinis.
 Talibus inter se firmabant fœdera dictis,
 Conspectu in medio procerum: tum rite sacratas
 In flammam jugulant pecudes, & viscera vivis
 Eripiunt, cumulantque oneratis lancibus aras.*

- g) B. G. VII. 2. 2. Carnutes apud Julium Cæsarem, e) quoniam in præsentia obsidibus inter se cavere non possent, ne resefferatur, ut jurejurando ac fide sanciatum, petunt, collatis signis militaribus, quo more eorum gravissimæ ceremoniæ continentur. Christiani olim jurabant in templis tacto sepulchro alicujus Sancti, certis verbis recitatis. u) Huc pertinet illud Symmachi: x) omnia quidem Deo plena sunt; nec ullus perfidis tutus est locus; sed plurimum valet ad metum delinquendi, etiam præsentia religionis urgeri. Postea tactis aut propositis S. Evangelii jurare cœperunt. Fœdus Gallico-Helveticum Anno 1663. Lutetiæ solenni jurejurando & ceremoniis sanctissimis firmatum legitur in *Theatro Europæo*, y) quod à Francisco I. primum initum Anno superioris seculi 82. itidem renovatum solenni tactis SSStis Evangeliiis à Rege coram Pagorum Delegatis in majori Lutetiæ templo, præstito jurejurando, memorat Jac. Augustus Thuanus immortalis memoriæ vir. In formula pacis ad montes Pyrenæos inter Galliæ & Hispaniæ Reges initæ in extremis conceptis verbis caverur: *Nomine eorundem Regum Plenipotentarii receperunt, fore ut, post permutatas hæcerat habitationes, Rex Christianissimus quam primum coram eo iisve, quos Regi Catholico mittere libuerit, sollemni ritu, per Crucem, Sancta Evangelia, Missæ Canonem, denique per decus & dignitatem suam palam juret, se omni ex parte observaturum, & adimpleturum ea omnia, quæ hocce instrumento continentur; idemque Rex Catholicus præstet coram eo iisve, quos Regi Christianissimo mittere libuerit.* Eâdem prorsus formulâ Pax Rysvicensis cum Ibero firmata est. 2) Id memorabile est, Prælatos non tangere Evangelia inter jurandum corporaliter, prout Seculares faciunt, sed manus ad pectus admovere: id quod ex diplomate †) translationis Delphinatus in Domum Regiam & Coronam Gallia per Humbertum Delphinum Vien-
- u) Gregor. I. V. epist. 33.
 x) I. 10. epist. 54.
 y) Vol. IX. p. 1058. 1059.
 2) art. 38.
 † Leibniz. dipl. 84. Add. Id. in præf.

*Vienna, facta Vienna die ultima mensis Julii 1343. liquido apparet. Item Aurea Bulla †) cautum est, ut Electuri Romanum Regem Principes Electores †) c. 2. §. 1. res Ecclesiastici coram Evangelio Beati Johannis: IN PRINCIPIO ERAT VERBUM, quod illuc ante ipsos poni debebit, manus suas pectori cum reverentia supponant; seculares vero Principes Electores, dictum Evangelium corporaliter manibus suis tangant; qui omnes cum tota ipsorum familia tunc ibi debebunt inermes assistere. In formula hac est invocatio Divina: Sic me DEVS adjuvet & omnes sancti. Magnos Moscoviæ Duces Tractatus Pacis & fœdera cum exteris Principibus per osculationem Crucis confirmare supra diximus, & Joach. Hagemeyerus Juris publici Europæi de statu regni Polonia & Imperii Moscovitici Epist. VIII. testatur. Turcarum Sultani solenne juramentum hoc esse solet, teste Henrico Guntero Thulemario: *) Ego juro & promitto per magnum *) Jur. Publ. Europ. Hagemeier. de Stat. Turc. Europ. Epist. XI. Deum, qui cælum & terram creavit, per animas LXX. Prophetarum, per meam animam, per illam meorum Prædecessorum, me observaturum omnia capita fœderis & constituta amicitie in hunc usque diem, & illa sacra & inviolata custoditurum, quemadmodum signis meis declaravi.*

§. VII. Tralatitium est, ab ipsis pacifcentibus, si commode fieri potest, verba jurantia esse enuncianda. Sane enim plus est, inter solemnes ritus, Numinis præsentiam non sine sacro quodam horrore exprimentes, Deum testem invocare, quàm id perituræ inscribere chartæ, quæ non erubescit. Nec de nihilo est, quod D. Hadrianus Junio Rufino Proconsuli Macedoniæ rescripsit, *testibus se, non testimoniis crediturum.* Verba epistolæ ad hanc partem pertinentia refert Callistratus in §. 3. l. 3. D. de testibus. Nec non Gabinio quoque Maximo idem Princeps in hæc verba rescripsit: *Alia est auctoritas presentium testium, alia testimoniorum, quæ recitari solent §. 4. d. 1. atque quæ scripto perhibentur absentibus testimonia cæca vocantur.* Vid. L. Wisigothorum l. 2. tit. 4. c. 5. Add. H. Grot. Sp. Fl. ad §. Justin. ad d. L. 3. D. de testib. Atque id, si fiat tactis Evangeliiis aut inspectis, aut in eorum præsentia manu ad pectus admotâ, sublatâ aut protensâ, corporaliter L. 1. C. Si advers. vendit. & L. 3. C. Si minor se maj. dix. seu personaliter juramentum præstare dictum est, ut ab juramentis per epistolam, aut in scriptis solummodo præstitis distingueretur. Inde in vulgi passim ore, **einen leiblichen / einen cörperlichen Eyd schweren /** Jurisconsulti Græci dixerunt item, eodem in sensu *σωματικῶς ἢ τῇ ἀληθείᾳ ὁμνῶν*, corporaliter & reapse, seu

a) Βασιλ. κων. I. 10. tit. 25. §. 3. Har- menop. Pro- chir. I. 1. tit. 12. *veritate jurare, a) ita discriminantes ab eo, quod erat, ὅτι ἐν γράφῃ τῷ συμβολαίῳ μόνον ὁ ὅρκος, inscriptum est instrumento seu scriptis solum jura- mentum, seu instrumento per sacramenti religionem, (uti loquuntur Diocl. & Maxim. AA. & CC. in d. L. 3. C. Si minor se maj. dix.) est adseveratum.*

In confraternitate Saxones inter & Cattsos apud Limnæum cautum est, **den Eyd durch Bevollmächtigte nicht / sondern in Person abzulegen /** *ut iusjurandum non per procuratores, sed ab ipsis paciscentibus daretur.* Pacem ad Pyrenæos montes Ipsi Reges solemniter iurejurando firmaverunt. Itaque sicut jus paciscendi penes Regem est in statu vere regio, modo is non habeat jus impeditum, & in procerum aut populi imperio penes majorem partem, illic consilii publici, hic civium sententia dicenda jus ex more habentium, ut pars major habeat jus integri & nomine universitatis obliget singulos, qui sunt in societate: Sic jus quoque pacta firmandi. Euripides Supplicibus:

Adrastum hunc opus

*Jurare: namque is jus habet regni potens,
Ut civitatem fœdere obstringat suo.*

Vbi ea Civitatis disciplina est, ut plurima per Senatum agantur aut per populum, Senatus jurabit populusve, aut qui ad id ipsum deputati hactenus jus integri habere censentur.

§. VIII. Quid de iis Rebuspublicis dicemus, quæ à forma summæ potestatis ὑπερῶς Aristoteli, i. e. *secunda classis sive ordinis*, à Pufendor-
fio, b) diversitati indicandæ à *regularibus* sive *πρωτέραις* *prima classis* flexâ
inprimis contemplatione ad ingenia hominum è naturali statu exeun-
tium, c) *irregulares*, & vulgo *mixta* vocantur; quando inter unum &
paucos vel omnes partitio summæ potestatis instituitur, ut v. g. quædam
Rex solus, quædam cum Senatu possit, vel quædam Rex solus possit,
quædam Senatus? In his Civitatibus uti ad paciscendum cujusvis con-
sensus requiritur pro ea parte, qua Regiminis particeps est: ita ad firma-
menta pactis addenda. Sic in pacta Anno 1658. inita à Republica Polo-
nica cum Joanne Wihovvicio Exercitus Zaporohensis Duce juraverunt
Anno 1659 in Comitibus regni generalibus ipse Rex suo & Reip. nomine;
Archiepisc. Gnesnensis suo & successorum suorum, ut & totius Cleri Polo-
nici nomine: Episcopus Cracoviensis suo & Cleri totius Regni nomi-
ne: Episcopus Wilnensis suo & totius Cleri Lithuanici nomine. Duces
exercituum: Cancellarii: Marschalcus Ordinis Equestris suo & Nuncio-
rum Terrestrium ut & totius Nobilitatis Imperii Polonici nomine: tan-
dem

dem etiam Nuncii Exercituum Zaporohensium suo & exercituum dicto-
rum nomine. d) Pacta, quæ à loco ubi conclusa sunt Welaviensia, à
loco ubi confirmatio accessit Bidgostiana nuncupantur, jurejurando tam
à Rege Poloniae & Electore Brandenburgico, quam à Senatoribus Polo-
niae firmabantur e) & quidem ab his tali formula: *Ego N. Senator Regni*
Poloniae juro super sancta Dei Evangelia, quod pro posse curabo, ut pacta
fœderis perpetui cum Ser. Principe ac Domino Ec. per Commissarios S. Re-
giae Mtis Ec. observentur, nec iisdem à quopiam contraveniatur, utque
in proximis comitiis omnia, quæ iisdem contenta sunt, ratihabeantur. Id
jusjurandum postea scripto conceptum ab omnibus subscriptum sigillis-
que impressis munitum fuit. Quid de subditis dicemus? In eodem ju-
rejurando Electoris Brandenburgici promittit ille, *se subditos suos omnes*
Ducatus Prussiae corporali juramento obstricturum ad observantiam supradi-
ctorum Ec fœderis perpetui. Hoc tamen ubi fit, non semper irregularem
fieri Rempubl. alibi memorabimus.

§. IX. Quemadmodum absentes per nuntium aut scripturam ob-
ligatione mutua vinciri possunt, nisi ubi civilia jura, quæ ad personas pub-
licas nihil attinent, solemnes conceptiones & quandam velut verborum
formam anxia sollicitudine requirunt *L. 1. pr. ibique D. Gothofred. L. 5.*
§. 1. D. de V. O. ita quin jusjurandum quoque vinculum obligationum hac
in parte naturam principalis sui sequens *inter absentes per litteras aut man-*
datarios in animam, aut per animam principalis præstari possit, nihil ob-
stare videtur, *L. 9. §. 6. L. 20. L. 23. L. 24. L. 25. L. 42. §. 2. D. de jurejur.*
cap. Nullum 3. de jur. cal. in 6. Apud Livium pro fratre Aedili creato ju-
rat frater L. Valerius Flaccus Prætor designatus, & plebs scivit, ut perinde
esset, ac si ipse Aedilis jurasset. f) Fridericus Imperator & Henricus Rom.
Rex pacem Constantiæ per Camerarium jurare fecerunt §. *Hanc igitur pa-*
cem. In extremis fœderis inter Imperatorem Fridericum II. Regem Si-
ciliæ & S. Ludovicum Regem Galliæ Anno 1232. est: g) *Confœderationem*
præcepimus Ec injunximus jurandam, pro nobis Ec in anima nostra, à dile-
cto familiari nostro, Magistro Henrico Vener. Cathan. Electo, Ec Henrico de
Aquisgran. Camerario, fidelibus nostris. Cum Isabella Henrici Angliæ
Regis III. Soror Friderico II. Cæsari desponsata esset, Legati eam circa
rem Cæsarei Westmonasterii confirmarunt *matrimonium in animam*
Imperatoris interposito juramento, offerentes ei ex parte ipsius Imperatoris
annulum sponsalem. Quem cum in ejus digito posuissent pronuntiaverunt
eam Imperatricem esse Romani Imperii &c. Idem patet ex Henrici literis

d) Hartknecht
de Rep. Pol.
lon. l. 2. c. 2.
§. 4
e) Pufendorf
Hist. Bran-
denb. l. 6.
§. 53.

g) Leibniz
C. J. G. dipl.
11.

g) de Synedr. ad sororem suam Reginam Scotiae apud Joan. Seldenum. g) Habes plura
 Hebr. c. II. exempla conventionum publicarum juramentis in animam principalis
 § 6. p. 850. à procuratoribus interpositis firmatarum apud doctissimum Leibni-
 h) C. J. G. D. zium. h) Hæc juramenta tamen tunc demum, postquam solenniter
 prodr. dipl. 3. recitata fuere, perinde obligabunt, atque si coram ipse mandans viva vo-
 & Tom. I. ce præstitisset. Sed antequam recitata fuerint, revocari posse videntur:
 dipl. 4. dipl. Sic ut perjurus non sit, qui adseverationem suam juratam, antequam quo-
 §. §. §. dipl. 11. debeat perlata sit, retractet. Illud tamen in conventionibus publicis non
 §. 3. dipl. 15. necessarium esse videtur, ut procuratores ita se componant, quasi ipsi re-
 §. 8. & 9. vera essent pro se juraturi, prout Legatos Electorum ad electionem Re-
 dipl. 21. §. 6. gis Romanorum in suam simul & principaliū animam jurare scribit Vir
 dipl. 72. §. 4. undiquaque ob inusitatam eruditionem celebratissimus *Joh. Christopho-
 rus Wagenseilius* i) Almæ Altdorfinæ Universitatis perenne Decus, ibique
 i) Dissert. de Reg. Ro- quondam Præceptor & Hospes meus singulari amore & nequaquam tra-
 man. latitio cultu prosequendus, hac fere verborum conceptione: **Jch II.
 schwere in meine und deß II. von dem ich Gewalt habe/ und
 geschickt bin/ Seele/ Ego juro in meam & illius, cuius ego mandatarius
 legatusque sum, animam:** aut quod ex metu, ne ipsi forte obligari videan-
 tur, ultimam jurisjurandi formulam sic immutare soleant: *ita Deus il-
 lum adjuvet.* Nam sufficebat simpliciter absentis juramentum *de scri-
 pto recitari.* k) Quod autem quandoque in animam principalis eo
 præsentem juratum est, l) id ex superabundanti esse putamus, ac non facile
 nisi inferiori fit.

§. X. Porro cautionis loco fuit, *ut non principalis solum
 debitor juraret, sed jurarent simul alii ex ejus, cuius res agitur,
 animi sententia, in eadem, quæ ille verba: ipsius videlicet pro-
 bitate & fide confisi.* Atque ii *Sacramentales* à Sacramento vocan-
 tur in Legibus l. Feud. 4. §. 2. & tit. 10. 26. & 28. eod. & à scriptoribus me-
 diæ ætatis; item *iuratores* plerumque in Lombardia. Conventio Ottonis
 IV. Henrici Leonis filii, Imperatoris, cum Theodorico Marchione Mi-
 nia Anno 1212. firmabatur in hunc modum: m) *Vt autem hæc conventio
 firmitus observetur pro eo & cum ipso, & de sua voluntate & mandato, simi-
 liter data fide, promiserunt & iuraverunt Nobiles & homines sui. Gever-
 hardus de Quernvorde & qui ibi enumerantur alii.* In ordinata compo-
 sitione ac pace inter Simonem Paderbornensem Episcopum, & Conradum
 Colonensem Archiepiscopum nono Calend. Septembr. Anno Domini

m) Mader.
 Antiquit.
 Brunsvv.

l) Pufendorf
 de J. N. & G.
 l. 3. c. 8. §. 3.
 j) Vid. Leib-
 niz C. J. G.
 D. Tom I.
 dipl. 23. §. 2.
 dipl. 25. §. 4.
 dipl. 26. dipl.
 35. §. 2.

1256 apud Schatenium n) talis est Tenor asssecurationis. Episcopus Paderb. n) I. XI. Ann. fidei dabit, & iuramentum præstabit corporale, quod observabit supra di- Paderborn. eta, videlicet formam ordinationis, compositionis & pacis. Prælati & Ca- p. 87. pitulum majoris Ecclesiæ Paderborn. & alii Clerici & nobiles & ministeriales, qui ab Archiepiscopo nominati fuerint, & quos Paderborn. habere poterit, fraude & dolo exclusis, postmodum fidem dabunt & iurabunt quod ipsi Dominum suum talem habebunt, quod ipse formam supradictam conservet inconvulsam, ac in sequenti articulo alio firmamenti genere interposito, sequuntur hæc talia: Dominus de Lipp. frater Domini Paderborn. & ejus primogenitus, & homines eorum duodecim, quos Dominus Archiepiscopus viderit expedire, fidem dabunt & iurabunt, quod ipsi Dominum Paderborn. talem habebunt, quod formam supradictam observet, & post quædam, quæ infra advocabimus, est: Idem faciet Episcopus Monasteriensis cum viginti quinque militibus nominandis. Idem faciet Comes de Rethberg, cum sex, quorum nomina sunt Albertus de Mulede, Otto de Sindene, Ecbertus de Rockinhusen, Henricus de Welde, Hugo de Kleitampe, Rotherus de Sindene, Dominus de Wolterge, Comes de Schouvenburg, Dominus de Hoya, Otto de Ravensberg, de Everstene, & de Cigenhagen Comites, post quædam interjecta: & singuli super his dabunt litteras suas parentes. Similiter Bremensis dabit litteras parentes cum iuramento. Multa alia exempla brevitatis studio omitto, ac lubens. o)

o) Vid. Leibniz. C. J. G. D. passim. Confer. J. Schilter ad tit. II de Jur. rej. § 6. p) P. Engel. Colleg. J. Can. I. V. c. 39, n. 27.

§. XI. Diximus de jurejurando liquido, superest ut de AFFI- NIBUS videamus. Huc pertinet I. inter Christianos populos recepta EXCOMMUNICATIO, quam Canonici Juris consulti censuram Ecclesiasticam vocant, per quam homo Christianus à communione Ecclesiæ separatur. p) Metus adeo ab excommunicatione oriundus non minus est potentia divina, quam qui à jurejurando incutitur. Hæc enim censura inducta in Ecclesiam creditur tum ex potestate ligandi Ecclesiasticis prælatis à Christo tradita, tum ex illis verbis Matth. 18. v. 17. si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus, tum etiam ex facto Apostoli, qui 1. ad Timoth. 1. in fine (add. 1. Corinth. V. 5.) quosdam Sathanæ tradidit: quem locum de excommunicatione interpretatus D. Augustinus in c. omnis 32. Caus. XI. q. 3. ait: quia extra Ecclesiam diabolus est, sicut in Ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur qui ab Ecclesiæ communionem removetur. Finis hujusmodi disciplinae erat, ut destituti ad tempus gratia & privilegiis Ecclesiæ spiritualibus, humiliarentur ad salutem. Effectus autem quoad secularia is erat, ut excommunicatus non

modo cœtibus sive Ecclesiis, & participatione Mysteriorum prohibere-
tur, sed tamquam pestilenti quodam sidere afflatus, etiam pejor Ethnico,
à ceteris Christianis singulis fugeretur. Nam cum Ethnicis commisceri
permisit Apostolus; cum his *ne cibum* quidem *una sumere*. 1. Cor. V, 10.
11. Quum ergo talis sit *excommunicationis* effectus, etsi manifestum sit,

Add. §. 21. &
22. d. C.

Civitatem Christianam non posse excommunicari: (vid. Hobbes de Cive
cap. 17. §. 26.) ob eminentem tamen Pontificis Romani auctoritatem, qua
Vicarius Christi audit, qui Latina Sacra colunt, efficacissimo vinculo fir-
matas putabant conventiones publicas, si Pontificis Maximi censuræ sub-
jiceretur, qui eas violare animum induxerit. In pactis initis inter Fran-
cos & Venetos Anno 1204. cautum erat: *Teneatur utraque pars ad dan-
dam operam bona fide, ut hoc à Domino Papa valeat impetrari, ut si aliquis
contra hanc institutionem ire tentaverit, sit excommunicationis vinculo inno-
datus:* uti ex gestis Innocentii III. à Bosqueto editis transcripsit Gon-
zalez Tellez ad C. *Ad decorem, quod est quintum X. de Institut. n. 5.* In
pace inter Archiep. Colon. & Episc. Paderborn. Anno 1256. inita, cujus
modò mentionem fecimus, inter alias *affecurationes*, (firmamenta nos di-
cimus) est: *Item dabunt Monasterien. & Paderborn. Episcopi ad Domi-
num Papam & Legatum futurum patentes litteras consentientes in ipsis, quod
si Episcopus Paderborn. non observaverit compositionem, quod ipse elegit se au-
toritate Papæ excommunicatum ipso facto, & quo Dominus Papa, & Lega-
tus dent super hoc executores, seu quascunque alias litteras, quarum aucto-
ritate, monitione præmissâ, excommunicatus denunciatur, & compellatur ad
solutionem pecuniæ prædictæ (statuta erat pœna conventionis, de qua infra
dicemus) & ad observationem omnium prædictorum. Executores super
eo erunt de veteri monte, de Hesterbach, de Campis Abbates Ordinis Cister-
tensium, vel duo ex iis. Ecclesiastici, inquis, hi fuere, subditi Romano
Præsuli. Nonne prius exemplum de Secularibus Principibus? Imo de
his porro accipe hæc. In pace Bretigniaca Anno 1360. 8. Maji q) inter
Principem Walliæ & Delphinem regnum Galliæ administrantem pro liberan-
do Johanne Rege captivo inita se soumettent. les dits Rois & leurs hoirs &
Royaumes à la correction de nostre Saint Pere le Pape, afin qu'il puisse con-
traindre par sentences, censures d'Eglise & autres voyes deuës, celui qui sera
rebelle, selon ce qu'il sera raison, subijciunt se dicti Reges, heredesque &
regna sua correctioni Sancti Patris Nostri Papæ, ut sententia, censuris Eccle-
siasticis, omnique ratione legitima in ordinem redigat refractarios, prout
equitas poposcerit. Et in eodem tractatu correcto Caleri IV. d. Octobris*

q) Art. 36.
apud Leib-
niz. Tom. I.
dipl. 95.

ejusd.

ejusd. anni post interpositum super Corpus JESU CHRISTI juramentum talis verborum conceptio est : r) *Obligeons nous nos biens presents & advenir, nos hoirs & successeurs à la juridiction & cohertion de l'Eglise de Rome, & voulons & consentons, que nostre Sainct Pere le Pape conferme toutes les choses en donnant monitions & mandemens generaux sur l'accroissement d'icelles contre nous, nos hoirs & successeurs, & contre nos sujets, communes, colleges, universitez ou personnes seculieres quelconques, en donnant sentences, * geneneraux destrument & suspension & interdit pour estre encouruz par nous ou par eux pour celuy faict, si tost que nous ou eux feront ou attenteront, en occupant forteresses, villes & chasteaux & autres quelconques choses ; faisant, ratifiant ou agreant, en donnant conseil, faveur, confors ou ayde, secretement ou en apert contre la dite paix ; desquelles sentences ils ne puissent estre absous jusques à ce qu'ils ayent faict plaine satisfaction à tous ceux qui par celuy faict auront soustenu ou soustendu domage. Id est: Obligamus nos, bona nostra presentia & futura, heredesque & successores nostros jurisdictioni & coercitioni Ecclesie Romanæ, volumusque & consentimus, ut R. Pater noster Papa omnia confirmet, edictis in eum finem mandatisque contra nos, heredes, successoresque nostros, contra subditos, communitates, collegia, universitates & personas seculares quascunque, emissis, generalique, item suspensionis interdictique sententia fulminandis nobis iisve, simul ac nos iisve propugnacula, urbes, arces, aut quamcunque rem aliam occupabunt, occupareque conabuntur, facto, voluntate, consilio auxiliove clam palamve. Neque ab hisce sententiis absolutio esto, usque donec omnibus, quibus damni aliquid apporcatum est, plane satisfactum sit. Quin & omnes conventiones præcedentes huic pacto contrarias etiam jurejurando firmatas, ut infirmas, irritas, cassasque esse declaret, Pontifex Maximus enixe rogatur. s) In fœdere ad Stapulas supra mare inter Gallie & Anglie Reges 3. Nov. 1492. t) Et insuper uterque Principum prædictorum infra terminum prædictum instanter & cum effectu requireret Sacrosanctam Sedem Apostolicam & Summum Pontificem, quod ferat sententiam excommunicationis nunc pro tunc, & tunc pro nunc in eum ex prædictis duobus Principibus, qui omnia & singula capitula in præsentis tractatu contenta, quatenus ipsum concernunt, non observaverit; præter & ultra sententiam interdicti, in eius regna, patrias, terras & dominia, non obstante aliquo privilegio in genere vel in specie, illis aut eorum alteri, sub quacunque verborum serie concepto, cui dicti Principes palam & publice renunciant & expresse. Atque ita visa est ad omnes extendi jurisdi-*

r) §. 4. apud
Leibniz.
dipl. 96.

s) §. 5.
t) Art. 28.
Leibniz.
dipl. 201.

ctio, ut etiam conveniret, *ne jurisjurandi relaxatio ab Aula Romana peteretur.* Et fatendum est interdum Pontificum Romanorum curam profuisse ad retinendos in fide homines, dum illi Reges opportune, importune obtundentes, sive auctoritate muneris, sive metu censurarum Ecclesiasticarum, multa mala averruncabant; sed, uti in corruptionem proclives sunt res hominum etiam optimæ, nimis cœpere sibi tribuere Pontifices, & potestate uti licentius. Vide, si vacat, ea quæ differit doctissimus Leibnizius in *præfatione Codicis juris Gentium Diplomatici*, u) cedro digna scombroque minime metuentia.

u) §. Sed ut hæc supervacua.

Quod II. ad DIRAS EXECRATIONESQUE attinet, earum exempla insignia ex variis monumentis, sed diplomatis potissimum Regum, Principum, Comitum, & chartis Episcoporum, Abbatum, privatorum circa donationes, foundationes beneficiorum, ultimas voluntates & negotia similia, ex auctoribus pro serie temporum retulit eruditissimus Mabillonius II. *de re diplomatica* c. VIII. & IX. Singularis quibusdam videbitur Bonifacii Moguntini Episcopi in se ipsum prolata imprecatio in sacramento quod Gregorio II. præstitit sub hac clausula: x) *Quod si (quod absit) contra hujus promissionis meæ seriem aliquid facere quolibet modo seu ingenio vel occasione tentavero, reus inveniar in æterno iudicio ultionem Ananiæ & Saphiræ incurram, qui vobis etiam de rebus propriis fraudem facere præsumserim.* Relata est hæc professio inter formulas *Diurni Romani*, y) in quo item Romanus Pontifex anathemati se ipse subicit, si quis umquam, ait, seu nos, sive alius aliquid præsumat contra Evangelicam traditionem. At gravissima est Arnulfi Rhemensis Archiepiscopi imprecatio in se ipsum apud Mabillonium, nempe in sacramento fidelitatis facto Hugoni & Roberto Francorum Regibus: à quo si deviaverit, *omnis benedictio mea, inquit, convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & Episcopatum meum accipiat alter; recedant à me amici mei, sintque perpetuo inimici.* Observanda solemnis illa Procerum Hispaniæ de societate ac *συνπράξις* ineunda imprecatio, in qua præibat pater patratus & demum, si prior defecero, inquit, certo consilio, illo die vos Superi corpus in hoc seculo, in futuro animam diris cruciatibus mactate: vires verbaque deficiant facite: in pugna equus, arma, calcaria, subditi, cum opus esset maxime. Id ubi dixit, socii subiciebant, AMEN. Nonnunquam etiam *DIVINAM HOSTIAM* divisam in duas partes, uterque sociorum libabat. Addebantur execrationes. Hoc erat, inquit Joh. Mariana z) sanctissimum jungendæ inter proceres societatis pignus, ritusque. Hunc tamen

x) Sect. III. Bened. part. I. p. 37. & alibi.

y) p. 69.

z) de Reb. Hisp. lib. I. p. 18.

tamen ritum non probati à Theologis scribit Waramundus ab Erenberg *) cum in hunc usum & finem non sit instituta Domini Cœna. Idem sentit doctissimus JCrus Nic. Christophorus Lynckerus, a) licet id à Paschali II. factum esse testetur Sigebertus in Chron. ad ann. Ch. MCXI. cum pacem cum Imperatore Henrico V. confirmaret, dum Idibus Aprilis in celebratone Missæ traderet ei corpus Domini & Dei nostri JESU CHRISTI: Domine Imperator, inquit, Hoc corpus Domini natum ex Maria Virgine, passum in cruce pro nobis, sicut Sancta & Apostolica tenet Ecclesia, damus Tibi in confirmationem vera pacis inter me & te. Non enim debemus attendere solummodo, ait laudatus JCrus, quid Romæ factum sit, sed potius, quid sit faciendum. Nec exemplis est judicandum, aut quicquam probandum. c) V. aliud exemp. ap. Bodin. V. de Rep.

*) de fœdere
a) Dissert. de eo quod justum est circa S. Cœnam c. 6. §. 3.
b) L. 12. D. de off. Præf. c. 17. X. de Elect.
c) L. 13. C. de sent. interl. omn. jud. L. 1. §. 6. C. de J. V. E. arg. §. 6. J. de Satisd. Berlich. P. III. concl. 21. n. 6. Richter. ad Auth. Habita. Disp. §. p. 104. n. 2.

CAPUT VIII.

DE OBSIDIBVS.

SUMMARIUM.

§. I. <i>Conventiones publicas ipso fidei vinculo arctius ob metum potentiae humanæ in personis adstricto firmant OBSIDES. ETYMOLOGIA, DESCRIPTIO, SYNONYMIA, ORIGO, FINIS</i> securitas. §. II. <i>CAUSA EFFICIENS. SUBJECTUM.</i> In familiis segregibus liberi, servi; In rebusp. cives, etiam Clerici, (an vasalli?) impuberes, feminae, regum liberi. §. III. <i>CAUTIO I.</i> ut delectus habeatur.	§. IV. <i>CAUTIO II.</i> ut defunctis alii succenturiantur. §. V. <i>FORMA.</i> Obligatio. <i>Vbi distinguitur.</i> §. VI. <i>CAUTIO III.</i> ut formulis pacti sanciantur, qui habendi sint. §. VII. <i>CAUTIO IV. sed ABUNDANS,</i> conditio de non fugiendo. §. VIII. <i>CAUTIO V.</i> ne retineantur in aliam causam. §. IX. <i>AFFINIA, OBSTACULUM.</i> §. X. <i>OBLIGATIO DE REDITU IN CARCEREM.</i>

§. I.

Cum jusjurandum ad iram Dei omnipotentis & omniscii provocan-
dam comparatum sit firmandis conventionibus eorum, qui vel poten-
tiæ fiducia vel spe celandæ perfidiæ, eas ludum jocumque habent; ap-
paret, qui juramentum exigit, ubi neque violatio pactorum, si qua fiat, la-
tere potest, neque ei, cui fit sponsio, deest facultas jus suum efficaciter
tuendi, eum facere amplius aliquid, quam ad securitatem sit necesse; ma-
gisque adeo cupere, ut alteri male, quam ut sibi bene sit. Præterea tam-
etsi Supremo Numini imperium in cunctos mortales irresistibilis ejus
potentia tribuat, isque solus cum corpore animam sempiternis cruciati-
bus supplicisque mancipare possit, multi tamen præsentē metu damni à
potentia humana inferendi magis in officio continentur, seu pravo affe-
ctu, quod inter Principes unum verum & proprium fidei firmamentum
habeatur necessitas (magnum potentibus Numen) & periculum status
& communicatio utilitatis, a) sive quod plerique, quæ ante pedes mo-
do sunt, pervident, minimeque consulunt in longitudinem. Quibusdam
infanientis sapientiæ pertinax studium, aliis absurda Divinæ bonitatis
opinio perfidiæ causa fuit incitamentumque. Certe multi inveniuntur
Lacedæmoniiis similes, b)

a) B. Verulam
de Sap. Verr.
c. 15.

b) Aristoph.
Acharn.

αἰσιν ὅτε βομὸς, ὅτε πίσις, ὅδ' ὄρκος μέναι.

Queis nec ara, nec fides, nec ulla firma pactio est.

c) d. IV. Reg.
XIV. 14. II.
Paralipp.
XXV. 24. c.
Suppliciter.
18. C. XXIII.
8.

d) 22. 22.

e) l. 3.

f) Const. de
P. P. ap. Gol-
dast T. 2.

Const. Imp.
p. 20.

g) N. A. 17. 2.

Inde *obsides*, obsidibusque affinia *obstacia* & *obligatio redeundi in carce-
rem*. Obsides dari accipique solent, ubi nuda fide non satis prospectum
nobis videtur, sc. ut a pacto violando metu cohibeatur alter, ne in illos
crudeliter consulatur, quos in potestate nostra permisit atque colloca-
vit. c) *Id unum pignus*, inquit Livius, d) *inclinatos ad Romanam societa-
tem omnium Hispania populorum animos morabatur, ne sanguine liberum
suorum culpa defectionis lueretur*. Dantur eis ασφάλεια πίσεως ait Hero-
dianus, e) *firmandis induciis* Procopius, *propter credentias* Ludovicus
Pius f) *imperator*; dicunturque juxta Festum Pompejum obsides quasi
obsides, id est, ob fidem dati. Hesychius in *lexico*: οἱ ἐνεκεν εἰρήνης δίδόμε-
νοι ἐν ἐχθροῖς ὄμμενοι. *Obsides sunt, qui pacis, addo & aliarum conventionum
publicarum causa dati sunt, oppignerati*. Τὰ ὄμνηρα, pignora. *Arrhabo-
nem* dixit Q. Claudius Quadrigarius apud A. Gellium g) DC. obsides: &
id maluit quam pignus dicere: quoniam vis hujus vocabuli in ea senten-
tia gravior acriorque est. Germani præter vocabulum **Geissel** etiam ap-
pella-

pellatione **Pfandsmann** utuntur. Belle vocum origo, cum rei ipsius fonte convenit, qui ipse porro non alius est atque pignorum. ^{k)} Sed de obsidibus diligentius nihil videtur præcipi posse, quam à Johanne Schiltero Argentoratensis universitatis solido ornamento dictum est, integra *de jure & statu obsidum* commentatione, quæ nove ejusdem *Praxi juris Romani in foro Germanico* inserta est, nonnullis in locis aucta. Quare, quod Columellæ ^{l)} verbis effero, *ne attentanda quidem nobis fuit hæc disputationis materia, nisi quod consummatio susceptæ professionis hanc quoque sui partem desiderabat, ne universitas inchoati operis nostri velut membro aliquo recisa mutila atque imperfecta conspiceretur.* Dantur itaque cum dantis gratia, ut is facilius fidem sibi conciliet, tum vero accipientis potissimum, ut securitas eo major sit creditoris. Inde dantur vel ab una duntaxat, vel ab utraque parte. Hoc fit, quando vel utriusque æque interest pactis stari, vel in utroque par nocendi facultas, vel denique in bello, quando non liquido liquet, bona fide agatur, an dolo & malis artibus. Illud vero contingere solet, quando pars viribus inferior ad paciscendum durioribus conditionibus adigitur. ^{m)} Nos tamen plane negamus obsidum dationem ullum honorem alteri per se adjicere: securitati quippe accipientis potissimum consulitur, nisi circumstantiæ aliud ostendant. ⁿ⁾ Id singulare est, quod in sacris **REGIS CHRISTIANISSIMI** Inaugurationis solennibusque ceremoniis pro Anapullæ Rhemensis usu obsides datos libelli, cui *Notitia Gallie* ^{p)} titulus est, Auctor in litteras retulit. Cui rei nec addere fidem, nec demere in præsentia animus est. Est enim alterius inspectionis.

II. Obsides dantur aut sua voluntate, aut ejus eorumve, qui potestatem imperiumve habent: in familiis segregibus à Patribus familias liberi, servi; in civitatibus à Rectoribus civitatis **CIVES**. Nam in summo civili imperio comprehenditur & jus in actiones subditorum, ut in bona. ^{q)} Consociatio enim, qua multi Patres familiarum in unum populum ac civitatem coeunt, maximum dat jus corpori in partes: quia hæc perfectissima est societas: neque ulla est actio hominis externa, quæ non ad hanc societatem aut per se spectet, aut ex circumstantiis spectare possit. ^{r)}

N. 2. **CLERICUM** tantum hic excipiendum existimat Petrus Bellinus, additque, qui invitum revinet, cadere eum in pœnam canonis *Si quis suadente diabolo c. XVII. qu. 4.* At absorbum valde est, in Republ. esse quemque, qui majestatem habenti non subsit, ac quod Pontifici Max. soli

^{k)} Vid. L. 4. § 8. D. de fideicom. lib. bert. L. 21. § ult. D. de constit. pec. ^{l)} de R. R. l. §. c. i.

^{m)} Pet. Bellin. de remilit. P. X. n. 8. & Amelot de la Houffaye discours historique.

ⁿ⁾ D. Herr. Diss. de litter. comme. at. pro pac.

^{p)} l'Etat de la France de l'an. 1698.

^{q)} Grot. d. J. B. P. l. 3. c. 20. §. 52. Add id. l. 2. c. 2. §. 3.

^{r)} Id. l. 2. c. 5. §. 23. Add. l. 3. c. 2. §. 1. & seqq.

^{s)} de remilit. P. XI. n. 21.

datum esse putat. ut Clericos obsides det, uti positum est, admitti non debet. Neque enim minor alii Principum quam Papæ circa hæc talia est potestas, etsi vel maxime ad jus sacrorum id quis referat. Id enim etiam ex ipsa Majestatis natura Principi competit. Ac licet fortasse eos specialis quædam lex eximat; ea tamen lex ut omnes ejus generis cum summæ necessitatis exceptione, qua de judicare penes eum est, cujus in manu respubl. est, intelligi debet. Consecutio etiam Ludovici Romani, quod, cum clerici fidejussores esse non possint *cap. primo § pen. de fidei.* multo minus ut vades & obsides in carcerem compingi & detineri debeant, ex privati juris regulis ad causas publicas & populorum conventiones juncea est. Nisi quis dicere velit, hanc partem supremæ potestatis usu, aut tamquam rei pro derelicto habitæ occupatione competere alicubi sacro ordini, ejusque capiti præfui Romano.

N. 3. In VASALLUM Jus hoc Senior non habet. Neque enim reverentia & fidelitas hucusque pertingunt, nisi id investituræ literis comprehensum & summæ potestatis consensus accedat: *a)* posse verò id investituræ literis contineri, docet lctissimus Cujacius: *b)* aut nisi in regnis regionibusque, quæ incolas omnes in subditorum numero habent; in quibus adeo vasalli in iis habitantes non tantum *fidelitatem* **getreu / ge-
wärtig / und diensthaftig zu seyn** jurant, quod alias vasallorum tan-
tum est, sed etiam *obedientiam* **Gehorsam /** id quod excedit nexum me-
re feudalem atque subdititiam conditionem indicat; ut hodie in multis regnis atque in Austriacis ditionibus, *c)* in Saxonia, Pomerania, & alibi. Vide Gailium, *e)* Mevium, *f)* Carpzovium. *g)*

N. 4. Nec *etatis*, nec *sexus*, nec *dignitatis* rationem haberi memo- rant historiæ. Nec mirum. Pari quippe patriæ omnes jure tenentur. Sic obsides solitos dari etiam PUEROS, ut à Parthis & à Simone Mac- chabæor. uno, *b)* & FEMINAS legimus, & has quidem tanto magis, quod mala quævis longe impatientius quædam gentes feminarum suarum nomine timeant. Quod de præcis Germanis memoriæ prodidit C. Ta- citus, *i)* adeo ut efficacius obligentur animi civitatum, quibus inter obsides *puella quoque nobiles imperantur.* Igitur ad Germanos referam quod ge- neratim à Suetonio scriptum, *k)* à quibusdam novum genus obsidum fe- minas exigere tentavit, quod negligere marium pignora sciebat. Etsi cur id Tranquil. novum? Romani ipsi virgines obsides Porfenæ olim dederunt, interque eas Clæliam Athenæus id primum inventum Cleonymo Spar- tano vult, parum verè: *l)* Ἐμοί, inquit, κατὰ φύσιν δοκῇ, πεποιημένα: Κλεώ-
νυμος

a) H. Grot.
de J. B. & P.
l. 3. c. 20.
§. 52.
b) ad lib. 2. F.
c. 7.

e) Instr. pacis
Osnabr. art.
4. §. 52.
e) de Arrest. c.
7. n. 10. &
seq.
f) P II. D
325. conf. IV.
D. 33. n. 8.
g) l. 4. R. 76.
h) Macch.
XIII 76.
i) de mor.
Germ. c. 2.
k) In Augu-
sto c. 21.
l) L. XIII.
c. 27.

νυμος ὁ Σπαρτιάτης, πρῶτος ἀνθρώπων εἰς ὀμηρίαν λαβὼν παρὰ Μεταποντίνων
 γυναῖκας παρθένας τὰς ἐνδοξοτάτας καὶ καλλίστας διακοσίας. Id est: *Mihi
 iuxta naturam fecisse Cleonymus Spartanus videtur, qui primus mortalium
 (magis rectè si primus Græcorum dixisset) obsides à Metapontinis feminas
 virgines accepit nobilissimas & pulcherrimas ducentas.* Vbi discis, Meta-
 pontinos, imo credo ceteros Italiae populos habuisse antiquitus hunc
 morem.

m) ad rub. tit.
 C. de patrib.
 qui fil. n. 9.

N. 5. Illud quasi consuetudine receptum tradit Sichardus, m) ut
 REGUM LIBERI obsides darentur. Ratio non obscura est, quia
 cum illis non solum fides, sed & affectus tenerrimi ac necessitudines, quin
 & viscera ipsa ac clasibus & legionibus firmiora imperii munimenta
 pignerantur. Demetrius Philippi Macedonum Regis filius Romæ ob-
 ses fuit. o) Item Antiochus. p) Phrahates Parthorum rex partem prolis
 firmandæ amicitiae quatuor filios, si Straboni q) credimus, Saraspadem,
 Ceraspadem, Phraatem & Vononem & eorum uxores duas cum filiis item
 quatuor misit Romam. r) Volageles Corbuloni dat obsides nobilissi-
 mos ex familia Arsacidarum: s) Crantorem Peleo Amyntor: Cleomenes
 Spartarum Rex Ptolomæo Ægyptio liberos suos & matrem Cratesicle-
 am: a) Darius Alexandro M. Ochum filium ac Mithridatem Ariobarzani fi-
 lium quadrimulum: b) Warcus Chilperico filium. c) Joannes Palæo-
 logus, Calo Joannes alias dictus, Amurathi Turcarum Regi Theodorum
 filium minimum natu: d) Imperator Fridericus I. Gregor. Papæ Conra-
 dum natu minorem filium tamquam reconciliatæ fidei obsidem obtulisse
 scribit Carolus Sigonius: e) Carolus II. Galliarum Rex Jacobo Arragoniæ
 Regi tres filios Ludovicum, Robertum & Joannem Principem Moreæ: f)
 Franciscus I. Rex Carolo V. Imperatori obsides reliquit in Hispania filios
 duos Franciscum & Henricum Aurelianum valde parvulos, g) videri pos-
 sunt exempla alia apud Heringium. h) Quid enim? non patrio tantum
 jure, quo & oppignorare & vendere liberos necessitate urgente jure natu-
 rali licet, quin & civili quondam licuit, hodieque aliquando licet, i) sed &
 regio, hoc est summo imperant liberis Reges, neque iis alia, dum supe-
 rant parentes, quam obsequii gloria relicta est, plane uti civibus aliis.

n) Tacit. H.
 4. § 2. 2.
 o) Justin. l.
 32. 6. 2.
 p) Id.
 q) l. XVI.
 r) Tac. Ann.
 s) d. A. 13.
 t. Ovid l. 13.
 Meramorph.
 a) Plutarch.
 in Cleom.
 b) App. de
 Bell. Mi-
 thrid.
 c) Aimon.
 43. c. 25.
 d) D. Wa-
 genseil. Per
 locul. Hi-
 stor.

§. III. Etsi verò justa sit collectio; L. Titius & Sempronia sub-
 diti sunt Reipubl. ergo obsides mitti possunt: profundior tamen pru-
 dentia suadet: *ut delectus habeatur.* Parum enim firmamenti affe-
 rent, qui domi suæ floccifunt. Hinc alicubi Regum liberi expetiti: hinc
 feminae, seu quod marium pignora negligerentur, uti ex Tranquillo do-

e) de regn.
 Ital. lib. 7.
 f) Collenut.
 hist. Neapol.
 Brautlach.
 Conf. 2. n. 17.
 g) Sleidan. l.
 VI. p. 147.
 h) cap. 10. de
 fidejuss.
 i) l. 2. de patrib.
 qui fil. Add.
 Dattii Dia-
 trib. de Ven-
 dit. liberor.

cuius, siue quod majus desiderium esse, sexus mollioris. Consanguinitatis jure propinquos extraneis; honestos vilioribus; honoribus perfunctos privatis quis non anteferet? Eteocles Ephorus Antipatro obsides petenti ephebos, malle se seniores dare, inquit, & feminas, ne juniores ex utrisque moribus patriis peregrinos induerent.

k) *Ærod. l. 3. rer. jur.*

l) Cloelia optione sibi data à Porfena, quos veller, legeret, productis omnibus elegisse impuberes dicitur: quod & virginitati decorum, & consensu obsidum ipsorum probabile erat, eam ætatem potissimum liberari ab hoste, quæ maximè opportuna injuriæ esset.

m) *Liv. l. 2. c. 14.*

n) Pontius filius apud Appianum: τῶν τε ὑποπλέων τὰς ἐπιφανεστάτας ἐπιλέξομαι ἐμῆρα τῶν συνθηκῶν, *equitum potissimos deligam, qui obsides sint.* Romani inter conditiones pacis Ætolis præscripserunt, *obsides XL. arbitrat. Cos. Rom. dato, ne minores XII. annor. neu majores XL. obses ne esto Prator: Præfectus equitum: Scriba*

o) *Add. Her. de fidei. c. 10. n. 285. & 286.*

p) In conventionem Bretigniaca n) obsides dari plurimi splendidissimo loco viri, quidam sanguine regio creti, postremo quatuor almæ Parisiensis urbis &

q) *Art. 15. & 16.*

r) duo ex undeviginti regni urbibus matricibus cives primarii, *les plus suffisants des villes.* Quomodo in numero obsidum pro ratione temporis variatum sit, omnis ævi historia ostendit. Exempla aliquam multa con-

s) *de fidejuss. c. 9. n. 43. 46. & c. 10. nu. 289. & seqq.*

t) gessit Ant. Heringius.

u) *D. Schilter de Jun. obsid. c. 10. n. 10.*
v) *Antiqu. Brunsv. p. 172. & 128.*

§. IV. Cautio altera est, *ut defunctis, dimissis & quocunque modo absentibus alii substituantur*, quod excontrare barbare vocant ab excontro. a) Idque sæpe placuit. In laudata conventionem Otto IV. Imp. cum Theod. March. Misniæ, Anno 1212. apud Maderum, b) ita cautum est: *Predictos obsides tenebit dominus Imperator à proximo Pascha usque ad biennium, & tunc ipsos Marchioni restituat, ita tamen quod tunc patres obsidum & alii ministeriales Marchionis æque idonei, & totidem numero promittant, & jurabunt, secundum quod supradicti tam infeudati, quam ministeriales Marchionis promiserunt & juraverunt.* Si vero aliquis denominatorum obsidum, vel morte interveniente, vel aliquo casu alio, domino Imperatori dari non posset, alius æque idoneus domino Imperatori dabitur loco illius, omnibus aliis in suo vigore permanentibus.

w) *Jurispr. univers. l. 1. Def. 12. §. 44.*

§. V. De obligatione obsidum, & quidnam in eos liceat, si non servatum sit id, cujus causa dari fuere, perplexa satis tractatio est. Eam commodissime hac ratione expediri posse cum Pufendorfio c) existimamus, si accurato discrimine separetur id, quid ipsi citra injuriam pati queant,

queant, & quid ex lege naturæ recte ipsis inferatur. Cum enim ejusmodi pactiōibus firmandis adjiciantur, quibus violatis ad arma itur, liquido liquet, ruptis pactis obsides non minus, ac totam cui parent civitatem hostium loco haberi, in quos seire in infinitum licet, saltem quantum ad effectum juris id impediētis in hostibus. Dum enim hostes fiunt, nulla inter ipsos & laesum juris communio est, quo minus ab eo ultima quæque experiantur. Hoc jure belli fieri Florus ^{b)} ait, jure delicatissimo militiae Alb. Gentilis. ^{c)} Quid? quod satis apparet in traditione obsidum hoc actum fuisse: *Tradimus hosce in manus vestras, tamquam carissimam nostræ civitatis partem, ut nisi servaverimus, quæ convenere, nulli deprecemur, quo minus inferatis, quidquid placuerit.* ^{d)} In eundem fere sensum Po. ^{d)} Hering. de stumius apud Livium: *Samnitibus sponsores nos sumus, rei satis locupletes in id, quod præstare possumus, corpora nostra & animos. In hæc sevant, in hæc ferrum, in hæc iras acuant.* In conventionē Ottonis IV. Henrici Leonis filii Imperatoris cum Theodorico Marchione Misniæ An. 1212. ^{e)} ^{e)} Mader. Ita cautum est: *quod si Marchio, quemadmodum promissum & juratum est, quod absit, non observaverit, liberam habebit Dominus Imperator facultatem de obsidibus faciendi, quod ei placuerit, & erunt in eo statu, qui vulgo vergieselt dicitur.* Apud Cominæum Leodi obsides Carolo Burgundo dederant, ut si contra pacta facerent, integrum esset ipsi supplicium de illis sumere. ^{f)} Idque sæpe usurpatum est. A Thessalis occisi olium ducenti quinquaginta, à Romanis Volsci Aurunei ad trecentos. ^{g)} ^{g)} Add. Clau. Nec intra custodiam duntaxat hæc licentia continetur. Hanc enim laxiorem angustio remve, prout visum fuerit illi, cujus in potestatem traditi sunt, etiam quando pactis statur, eo ipso dum traduntur subeunt. Adeoque proculcata fide ad cruciatus quoque & cædem obsidum procedi poterit. Sic etiam cum ab utraque paciscentium parte obsides dati sunt, si quid ab alterutra parte perulantius crudeliusque consultum est, citra injuriam alter idem in eos statuer: idque ex nudo belli, non aliquo talionis jure, etsi ad hoc communiter fere in ejusmodi factis provocari moris sit, evitandæ inter homines famæ sævitiei. ^{h)} Nec in bello justo admittendum est simpliciter quod dicitur, ⁱ⁾

Omnia dat, qui iusta negat.

Melius Cicero: *Sunt quadam officia etiam adversus eos servanda, à quibus injuriam acceperis. Est enim ulciscendi & puniendi modus. Deinde non plus exigendum, quam aut fert debiti modus, aut causa periculi evitandi sive securitas expolcit.* Atque ideo Divitiacus Aduus Ariovistum Re-

gem

^{b)} 3. 21. 28.
^{c)} l. 2. de J. B.
c. 19.

^{d)} Hering. de
Fidejuss. c. 10.
n. 283.

^{e)} Mader.
Antiqu.
Brunsvv. p.
127. & 128.

^{f)} Comin.
^{g)} Add. Clau.
Coter. de jur.
& priv. mil. l.
2. c. 3. in oc-
jur. T. XVI.
& Hering. de
fidejuss. c. 20.
n. 59. & seqq.

^{h)} Pufend.
Ipr. Univ. l. r.
Def. 12. §. 44.
ⁱ⁾ Lucanus.

Off. I.

gem Germanorum, quod in obside omnia exempla cruciatuum edide-
 rit, in oratione ad J. Cæsarem l) dicit hominem esse *barbarum, iracun-*
dum, temerarium; Narsetique bono duci atrox visum de innoxiiis obsi-
 dibus supplicum sumere, narrat Agathias: m) de aliis alii: etiam Scipionis
 exemplo, qui aiebat, se non in obsides innoxios, sed in ipsos qui defecis-
 sent sæviturum: nec ab inermi sed ab armato hoste pœnas expetiturum. n)
Puerum atas excuset, feminam sexus, ait Seneca libris quibus iræ irascitur.
 Et sane (cum fides violari consuevisset inquit Bodinus o) displicuit pleris-
 que gentibus ista in obsides sæviendi libido, & sufficere creditum fuit, per
 tales obsides pacis & conventionum capita hoc arctius firmari, quo cha-
 riores illi suis essent. Charitas ista ubi neglecta, & pacta rupta fuerint,
 nihil imputari posse obsidibus, qui à suis decepti in eam fortunam præ-
 ter culpam suam inciderint. p) Digna est quæ in exemplum consultatio-
 num de hoc argumento instituendarum laudetur Cominæ q) Philoso-
 phia. Plane si qui obses venit, est, aut ante fuit in numero graviter delin-
 quentium, aut postea fidem à sese datam in re magna fefellit, fieri potest,
 ut injuria vacet supplicium. r) Vid. exempla apud Claud. Cotereum s) &
 Hortlederum. t)

§. VI. Tertia Cautio habetur, *ut pactorum formulis inscri-*
batur, quinam haberi oporteat obsides. In forma unionis inter Ot-
 tonem IV. Imperatorem & Albertum Marchionem Brandenburgensem
 apud Maderum) dicitur de sacramentalibus, qui simul obsides venerant:
Sine vinculis tamen & captivali custodia manebunt. Adde formam com-
 positionis inter Ottonem Imper. & Ludovicum Ducem Bavarie apud
 eund. x)

§. VII. Reliqua quæ circa obsides disputantur à doctis homini-
 bus habent facilem explicationem. *An fugere obsidi liceat?* quæritur. Non
 licere putem, quamdiu civitas id, cujus causa datus fuit, implere avert.
 At ubi illa pactum abruptit, bellum existit & in captivum obses transit.
 Insignis est eam in rem Tryphonini locus: y) *in pace qui pervenerunt ad*
alteros, si bellum subito exarsisset, eorum servi efficiuntur, apud quos jam
hostes suo fato (ita legendum, non *facto* aut *pacto*, ut legit Salmasius)
deprehenduntur. Fato hæc adscribit Jctus, quia nullo suo merito in ser-
 vitutem deveniunt: nam talia fato adscribere tralatitium est. Tale illud
 Nævii: *Fato fiunt Roma Metelli Consules*, id est, sine suo merito. z) Queni-
 admodum igitur captivus vi, vel fallacia potestatem hostium effugere
 potest:

l) Cæf. d. B.
 G. l. i. c. 31.
 m) l. l.
 n) Liv. 38.
 o) de Rep.
 p) Hering, de
 fidejuss. c. 20.
 q) 9 n. 61. &
 seqq. Ziegler.
 ad Grot. l. 3.
 c. 20. §. 53.
 r) l. 4.
 s) H. Grot. l.
 3. c. 4. §. 18.
 t) de jur. &
 priv. mil. P.
 II. c. 30.
 u) de Bell.
 Germ. l. VI.
 c. 23. 73.
 v) Antiquit.
 Brunsvv. P.
 130.
 x) p. 130.
 y) L. 12. pr.
 D. de captiv.
 & postum.
 z) Add. Serv.
 ad l. Æn.
 v. 36.

potest: a) ita quoque talis obfes fugiens non potest dici sui furtum fecisse, uti de ancilla fugitiva Africanus, b) & de servo fugitivo Dioclet. & Maximin. A.A. c) loquuntur: nisi si tamen ipse, quo laxius haberetur, fidem de non fugiendo obligaverit. Sic recte quoque illos obsides elapsos judicamus, qui ad successionem regni vocabantur, ob metum neque levem eum, ne ad iniquas condiciones adigerentur, si aperte dimitti postulassent. Demetrii exemplum est apud Justinum ex Trogo. *Aperte comprehendi debere conditionem de non fugiendo* est ex superabundanti, quia illa jam tacite inest conventioni. Et nisi inesset, obsidem fugientem recipere quid impediret? quod tamen non admittit H. Grotius. d) Itaque Tarentinorum obsides ex fuga retracti virgisque in comitio approbante populo cæsi, de saxo dejecti sunt. e) Nec Cloeliæ factum quicquam facile excusaverit, nisi non revocabilis unquam pudoris cura ac sollicitudo.

a) L. 26. D. de captiv. & postl.

b) L. 60. D. de furt.

c) L. 1. C. de serv. fugit.

d) l. 3. de J. B. & P. c. 20.

§. 54.

e) Liv. 35. 7.

§. VIII. Cum autem odiosa sit obsidum obligatio; f) in unam causam dati in aliam retineri non poterunt, quod ita intellige, si aliud quid sine obsidum accessione promissum sit. At si in alia causa fides jam violata sit, aut contractum debitum, jam poterit obfes retineri, non ut obfes, sed eo gentium jure, quo subditi ex facto imperantium detineri queunt καὶ ἀνδραγαθίαν: Quod ipsum tamen ne fiat caveri poterit, adjecto pacto expresso *de non retinendis obsidibus in aliam causam*.

f) Grot. d. l. §. 55.

§. IX. Obsidibus affinia OBSTAGIA, quæ mediæ ævi barbaries vocat, firmandis conventionibus publicis sumebantur; maxime à Germanicæ originis populis. Si ἑταίρων vocis respicias, idem erit ac datio obsidum, & *Ostake* Gallice est obfes atque in multis instrumentis Germanicis **Geißelschafft und Leistung** / i. e. obsidium (si ita loqui licet) sive obsidis datio & obstagium pro iisdem habita ex Meichsnero refertur in *Collegio Argentoratensi*, g) & quod Clarissimus Schilterus usu proprio obsidium (ita loquitur ille & nos jam deprecati sumus usum vocis) & obstagium ita potissimum discerni putat, ut obsides conventionibus publicis, privatis obstagia adjicerentur & potissimum in causis pecuniariis, id eorum in numerum referimus, quæ sæpe fiunt non semper. *Obstagia possunt dari pro republica*, inquit Martinus de Caraziis h) & citat Baldum ad stipulatorem. Quid opus est verbis, ubi rerum testimonia adfunt? In conventionem Ottonis IV. Imper. cum Theodorico March. Misniæ Anno 1212 est: *Si aliquo modo, quod absit, Marchio Misniæ, secundu[m] quod promissum & juratum est, non observaret, omnes intrabunt*

g) ad tit. II. de re jud.

h) qu. 543. de Principibus, in Oc. J. XVI.

Mader. Antiq. Brunsv. P. 126.

P. 129.

P. 133.

a) *Annal. Paderborni*. I. XL. p. 12.

*Brunsvico & inde nunquam recedent sine Domini Imperatoris licentia & voluntate. Ex parte Imperatoris sub hac conditione promissum & iuratum, quod si forte, quod absit, ex parte Domini imperatoris non observaretur convenientia, omnes isti qui iuraverunt, civitatem Misnam intrabunt, nec inde recedent sine licentia Marchionis, excepto solo Dapifero, qui in hoc casu Goslarium intrabit, inde nunquam recessurus, sine voluntate & licentia Marchionis. In forma unionis inter eundem imperatorem & Albertum Marchionem Brandenburgensem Ann. Dominicae incarnationis MCCXII. Indict. XV. ita habetur: Si Marchio promissum infregerit, Imperator ipsum super voti violatione conveniet. Accepta conventionem Marchio in praesentia Imperatoris, productis utrobique conscriptis, innocentiam suam probabit. Si in probatione defecerit, ab inde infra sex septimanas viginti sacramentales ipsius Brunsvick intrabunt, & inde non exhibunt, nisi per consensum Domini Imperatoris. In forma compositionis inter Ottonem Imp. & Ludovicum Duc. Bavariae Ann. MCCXII. ita cautum est: Postmodum jam ad validiorem confirmationem facti iuraverunt quidam, & adhuc iurabunt duodecim subscripti Ministeriales, quod si ipse Dux aliqua occasione promissionem facti violaret, quod ipsi commoniti, quindecim diebus ante in civitatem Augustam intrabunt, nunquam inde sine licentia Domini Imperatoris recessuri. Sunt autem Ministeriales Sifridus Koph. &c. In transactione inter Archiepisc. Colonienf. & Abb. Corbejensem, Anno MCCXXX. est; Alioquin fideiussores nostros (nostri debebat esse) facta sibi commonitione, **Mersberg** intrabunt, inde ante satisfactionem non ex-
ituri. Si vero nos iustum iudicium in ipsum malefactorem exercuerimus, vel eum de oppidis & castris nostris expulerimus, ipsi fideiussores ex eo sunt absoluti. Hi autem sunt fideiussores. Hermannus advocatus Colonienfis, & multi alii, quorum nomina cerne sis apud Schatenium. a) Si vero aliquem fideiussorum praedictorum decedere contigerit, loco ipsius alius substituitur. In compositione inter Conradum Arch. Colon. & Simonem electum Paderb. quam supra jam allegavimus, dicitur: Nos Electus Paderbornensis, ut praedicta compositio rata & firma permaneat, data fide in manibus Colonienfis Archiepiscopi ad eius observationem nos obligamus viginti quinque militibus subscriptis & fideiussoribus à nobis constitutis, qui fide data, ad observationem Compositionis. praedicto se pro nobis Domino Colonienfi Archiepiscopo similiter adstrinxerunt, taliter, quod si eadem compositio fuerit violata, nisi hoc infra mensem emendetur, ipsi moniti infra mensem, **Susatum** intrabunt, inde non recessuri, donec de violatione fuerit satisfactum*

factum &c. p. 55. Add. id. p. 106. Itaque conventiones publicas obstagio firmatas fuisse, nemo negabit; quæ tamen in Germ. prohibita sunt Anno 1577. in ordinat. Politica.

§. X. Similis cautio ab omni ævo usurpata est, *ut captivi redire in carcerem tenerentur*. Non igitur ut quidam existimant, gloriose tantum fecit M. Attilius Regulus, sed & iudicio Ciceronis, quod debebat *Regibus*, inquit Cicero, *non debuit conditiones pactionesque bellicas & hostiles perturbare perjurio*. Nec obstat illud

*Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet.*

Enimverò *non indignitas rerum sponsionis vinculum levat*, inquit apud Livium Postumius. Nam & hoc fieri posse jam scierat cum promitteret. Sic & de decem captivis, ut quidem ex priscis Auctoribus rem enarrat A. Gellius, *Octo postliminium iustum non esse sibi responderunt, quoniam de-
jurio vincti forent, i. e. capitis minores*, ut Horatius de Regulo loquitur. Add. Boecl. contro. Illust. 9. de captivit. Joh. Gal. Reg. Leibn. dip. 95. & exempl. Francisci I. *qui nisi pacta servet, captivum sese denuo sistere polli-
cetur*. Sleidan. p. 147.

CAPUT IX. DE MATRIMONIO.

SUMMARIUM.

§. I. *Inter firmamenta conventio-
num publicarum refertur à non-
nullis MATRIMONIUM.*

§. II. *Adeo, ut (1.) hunc in finem
privatorum etiam nuptiæ impe-
rarentur.*

§. III. (2.) *Vt promiscue liberi*

desponderentur.

§. IV. (3.) *Item virgo una velut in-
tegræ familiæ.*

§. V. (4.) *Vt expresse pacto quo-
rundam nuptiæ prohiberentur.*

§. VI. *Ostenditur horum firma-
mentorum INFIRMITAS.*

§. I.

Matrimonium etsi aliis rebus natum, firmandis tamen à multis servire a) Daniel. XI. 6.

tionum maximam putari scribit, si fœdera affinitate ac propinquitate contracta iungantur. Et sane non corporis tantum, sed animorum quoque arctissima conjunctione copulantur conjuges: hinc fides sacrata conjugii. c) Deinde, quod omnis sapientiae promus condus Homerus ait, d)

c) Senec.
Agamem.
d) IX, II, v.

Οὐ μόνον Φιλέες ἀλόχους μερόπων ἀνδρῶν

Ἀτρεΐδαι. Id est, Vlpiano interprete,

Non soli amant uxores diversivocorum hominum

Atridae. L. 31. §. 1. D. ad L. Jul. de adult.

Postremo pacta elisurus jure timet, ne & liberi sui charissima pignora, aut proximæ hinc necessitudines, quasi pensata perfidia, impotentius tractentur. Itaque pignora pacis mulieres & suetis delinimentis plus sæpe ad stabilienda fœdera valere, quam formularum scrupulosa illa subtilitas. Prisci Germani Tacito e) teste inesse etiam ipsis sanctum aliquid & providum putabant: nec aut consilia earum aspernabantur, aut responsa negligebant. Idem fuse confirmat Plutarchus. Juno apud Divinum Maronem: f)

e) De mor.
Germ.

f) Æn. XII.

Cum jam connubiis pacem felicibus, esto,

Component; cum jam leges & fœdera jungunt.

g) l. XXVIII.
Pr.

h) Cambd.
Ann. Angl.

i) Thuan.
l. XV.

k) Gram-
mond, H. G.

l) H. G. l. VI.
p. m. 302, &
303.

Thuanus g) postquam Regem Galliae cum Flandriae Principe Anno 1320. conciliatum fuisse tradidit, subjicit: Sponsalibus, ut fieri assolet, firmatae sunt pactioes. Ex nuptiis Elisabethæ Reginae Angliæ cum Andino contrahendis oritura inter commoda primo loco referunt Proceres Angli, h) firmam cum Gallis confœderationem. Cum de pace inter Cæsarem & Gallum tractaretur, Cardinalis Polus optimum factum sibi videri ait, ut jam nunc Christiani Orbis bono, contractis per connubia affinitatibus, pax firmaretur. Confirmandæ Gallos inter & Hispanos paci proponitur fœdus inter utramque Gentem: Fidei pignus, matrimonia duo. i)

§. II. Atque hæc adeo existimata sunt, ut firmanda paci publicæ privatorum etiam nuptiæ imperarentur. Lectu digna sunt, quæ Grammondus k) in litteras retulit. Post pacem ita transactam, visum è Re- publ. fore, si privatum fœdus Luynæum inter & Richelium iniretur; eo dum deductis Galliae rebus, ut ad salutem ipsius spectaret unio inter amulos. Mutuo suspectabant se Viri summam utriusque aula tenentes: Regem Luynæus, & cum Rege imperia rerum: Richelius Reginam possidebat, nascente etiamnum fortuna nihil modice cogitans: unde amulo metus: nec

spera-

sperabatur concordia matrem inter & filium duratura, nisi duo rerum arbitri inter se convenirent. Luynæo ex sorore nepos erat Convaletus, vir nobilis, ex antiqua Comitum Royrensi prosapia: Richelio neptis item ex sorore, illustris virgo Poncorlæa è stemmate. Par utrique fortuna per avunculos: & si Convaletum urbana comitate fortuna dotasset, felix erat utrique nexus. Securitati & potentia consulunt duo regni columina, nuptiasque inter nepotes meditantur. Poncorlæa prima inter virgines aulæ regie jungitur Convaletæ, debita meliori fato ob feritatem, barbariem Viri. Certe eo nexu virgo innocens tranquillitati publicæ victima, Luynæo & Richelio fidei pignus fuit.

Convalet de la maison de Roye. Poncorlé.

§. III. Observatione dignus est tractatus initus inter Albertum Regem Romanorum & Philippum Regem Francorum de contrahendo matrimonio inter unum ex filiis Regis Franciæ (excepto primogenito) & unam ex (nonnullis traditis) filiabus Regis Romanorum, altero apud alterum electuro. In loco Quatuor Vallium vulgo Quatrevaux, 8. Decemb. 1299. utroque Principe præsentæ.

§. IV. Hoc magis memorabile videtur, virginem aliquando velut integræ familiæ desponsatam, ut prioribus fato concedentibus hereditate quadam de uno ad alium descenderet. Hoc placuit in tractatu matrimonii inter Sigismundum Austriacum & Radegontem filiam primogenitam Regis Galliæ, Oenipont. 22. Jul. 1430. Vtrumque instrumentum exhibet Leibnizius. k)

k) dipl. 26. & dipl. 140. l) Leibn. dipl. 203. §. 4.

§. V. Contra in tractatu pacis & foederis Barcellonæ inter Carolum VIII. Galliæ R. & Ferdinandum ac Isabellam Regem & Reginam Hispaniarum hoc pactum securitatis & firmamenti causâ adjectum est, ne Ferdinandus & Elisabetha copulent sive jungant aliquo modo matrimonio liberos suos cum Regibus Romanorum & Angliæ, neque cum liberis eorundem, neque cum inimicis Christianissimi Regis Francorum absque ejusd. Regis voluntate & consensu, neve auxilientur eis, cum quibus liberos suos matrimonio copulabunt contra statum & Domum Christianissimi Regis, hereditumque & successorum suorum. Enimvero merus est, neque is injustus, ne hostis matrimonio quæsito hostilis induatur animus, potentia coadunatis viribus augescente

Ilion, Ilion

Fatalis incestusque iudex

Et mulier peregrina vertit. o)

N 3

o) Horat. l. 3. Ne Od. 3.

Ne etiam privatos duntaxat malis rei uxoriæ premi putes, **RESPICE RIVALEIS DIVORVM.** p)

p) Juvenal.

q) Dec. l. l. r.

r) H. G. l. VI.

p. 621. Conf.

Alb. Gentil.

de J. B. 13.

§. VI. Non male tamen Famianus Strada: q) *Manere hæc firmamenta, quamdiu annuerit dominandi cupido, cui plerumque tenacius nubant Reges.* Gramondus: r) *quæ privatis hominibus vincula charitatis, sanguis & affinitas; principibus sæpe incitamenta in discordiam & fomenta odii sunt.* Notum est exemplum Caroli Delphinis deinde VIII. id nomen Regis Galliæ, à quo Margaretha Austriaca Maximiliani I. Romanorum Regis gnata, ista

*) Ipsa hoc nomine usa est, & isto Symbolo; Fortune infortune fortune.

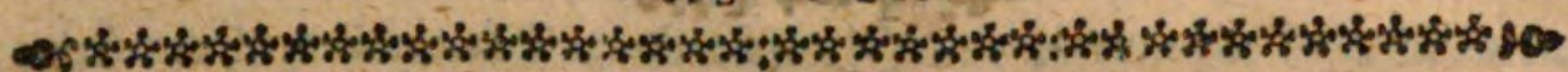
s) Discours historique p. 37. & mult. seqq.

t) 3. Arg. c. II.

Infelix Dido, nulli bene nupta marito * pactiois Atrebatensis firmandæ causa Anno 1482. sibi desponsata post decennium repudiata est, ducta uxore Anna Francisci Britannicæ Ducis filia unica Ducatus herede, quæ jam tum Maximiliano in manus convenerat. Ad hunc locum apprime pertinent, quæ de pacto Atrebatensi notavit Amelottus Hulsæus. s) Barclajum t) audiamus sub persona Regis Meleandri: *Privatorum est eligere matrimonia ex amicitie affectu & morum concordia. Nobis illa suavitas exuenda. Regum enim fortuna est, ut nunc indignos & exosos per sanctissima fœdera sibi conjungant: nunc omnium nexuum iura, omnisque sanguinis charitatem inhumana necessitas negligat. Clarissimus esse solet, qui utilitate præcipua potentiam nostram alit, & affinitates pulcherrimæ censentur, quacunque regnum stabiliunt. Idem Rex experientia magistra, scio, inquit, à Regibus sæpe filias aut sorores spargi in eos, quos fallere amicitie specie volunt, vel ad tempus placare; nihilque deinde sui sanguinis pignoribus, nihil nominum, qua mutuo inierunt, reverentia motos, pacem & bella ex temporum & fortune ingenio æstimare.* Elegantes in utramque partem rationes habes in M.

a) disquisit. l. & 2.

Zuerii Boxhornii disquisitionibus politicis. a)

CAPUT X.

*De PIGNORIBVS & HYPOTHECIS, queis fir-
mantur conventiones publicæ.*

SUMMARIUM.

§. I. <i>Conventiones publicas ipso fidei vinculo arctius ob metum potentiaæ humanæ in rebus adstricto firmant PIGNORA. FINIS.</i> §. II. <i>DIVISIO. Constituuntur vel rei traditione, vel pacto, quæ hypothecæ vocantur.</i> §. III. <i>Illa usum habent inter personas publicas, hæ non item; nisi forte inter Principes Imperii.</i> §. IV. <i>OBJECTVM. Res in commercio. Hinc minime Panis Eucharisticus. De oppigneratione Imperii totius,</i> §. V. <i>Partis in rebusp. herilibus,</i> §. VI. <i>In rebusp. primi ordinis.</i> §. VII. <i>Quorum consensus non requiritur, eorum dissensus non obstat.</i> §. VIII. <i>Vasquii sententia excutitur.</i> §. IX. <i>In rebusp. mixtis,</i> §. X. <i>in Imperio Germanico,</i> §. XI. <i>in Regionibus Germaniæ.</i> §. XII. <i>CAUTIONES sunt vel generales utrique paciscentium; vel particulares creditori debitorive observanda.</i>	§. XIII. <i>Cautio generalis, (1.) ut omnia accurata verborum conceptione consignentur.</i> §. XIV. (2.) <i>Vt pacta de impensis faciendis adjiciantur.</i> §. XV. <i>Cautio particularis CREDITORIS, (1.) ut pignus pretium debiti æquet.</i> §. XVI. (2.) <i>Vt adjiciatur cautio ob evictionem: id quod tamen fit ex superabundanti.</i> §. XVII. (3.) <i>In rebus fructuosus pactum antichreticum.</i> §. XVIII. (4.) <i>In sterilibus lex commissoria.</i> §. XIX. (5.) <i>Vt, si intra certum tempus non satisfactum, creditor jure emtoris rem possideat.</i> §. XX. (5.) <i>Vt loco contractus pignoratitii substituaturs contractus retrovenditionis.</i> §. XXI. <i>DEBITORIS, (1.) Vt in tertii manus ad tempus consignetur pignus.</i> §. XXII. (2.) <i>Vt idonee caveatur de restituendo cum omni causa.</i> §. XXIII. <i>AFFINE. POENA CONVENTIONALIS.</i>

§. I.

Pignora conventionibus publicis adjici solent, tum ut debitor ad ex-
solvendum debitum, adigatur desiderio possessionis rei suæ recipi-
dæ, a) tum ubi obligationi satis non fit, ut habeat creditor, unde satis ac-
cipiat, utque dum pignori incumbit, molestia per arma jus suum perse-
quendi supersedere queat. Quamvis non ita existimandum sit, quasi
pignore vel hypotheca constituta liberetur debitor: c) sed quia plus cau-
tionis in re reputatur quam in persona. d) Pignus proponi *propter con-*
tractus fidem ac restituenda rei vinculum, ait eleganter Papinianus. e)
Hinc in Legibus Romanis res oppignoratæ dicuntur *res nexæ*, item *nexus*
pignoris. f) inde *nexus fieri prediorum* dicitur, g) & Martialis agrum pi-
gnori suppositum scite appositeque *sponsionem* vocat. Illud hic præter-
eundum non est, nos *creditoris & debitoris, crediti & debiti*, item *solutionis*
vocabulis uti in significatu laxiori, lectis plane familiari. . Paulus, k) *cre-*
ditores, inquit, appellantur, quibus quacunque ex causa actio competit.
Gajus: l) *creditorum* appellatione non hi tantum accipiuntur, qui pecu-
niam crediderunt, sed omnes quibus ex qualibet causa debetur. Eadem
Vlpiani sententia est. m) Nam cuicunque rei adsentiamur, inquit, alie-
nam fidem secuti, mox recepturi quid ex hoc contractu, credere dici-
mur, n) & alibi ait, o) hoc verbum, *debuit*, omnem omnino actionem
comprehendere intelligitur. Modestinus: p) *debitor* intelligatur is à
quo invito exigì pecunia potest: Pecuniæ autem nomine non solum nu-
merata pecunia; sed omnes res tam soli, quam mobiles & tam corpora,
quam jura continentur, uti Hermogenianus, q) aliique docent. r) *So-*
lutionis verbo, inquit Vlpianus, s) satisfactionem quoque omnem acci-
piendam placet: magisque ad substantiam obligationis refertur, quam ad
nummorum solutionem: t) *solvere* dicimus eum, qui fecit, quod facere
promisit.

a) L. 35. §. 1. de pignorat. act.

c) L. 1. C. de pignor. & hypot. Mev. P. III. D. 197 n. 2.

d) L. 25. D. de R. Jur.

e) L. 9. §. 2. de suppell. leg.

f) L. 27. D. de pig. act. L. 1. §. 4. Ne vis fiat ei qui in poss. L. 22. §. 1. D. de jur. fisc. L. 2 & L. 7 C. de di- stract. pign.

g) L. 33. D. fa. ere. L. 52. §. 2. de pact. b) L. f. C. si alien. res pig. dat. fit.

k) L. 16. §. 2. D. qui & à quibus ma- numiss.

l) L. 11. de V. S.

m) L. 10. & 12. cod.

n) L. 1. de R. C.

§. II. Pignus constituitur vel rei traditione, vel sine traditione conventionem, seu nuda assignatione boni alicujus potissimum immobilis, ex qua solutione non facta sibi satisfacere possit creditor. u) Illud Ro- mani specialiter *pignus* vocant à pugno, x) & etiam hac allusione non obstan-

o) L. 178. de V. S. p) L. 108. cod. q) 222. cod. r) Vid. L. 1. §. 4. L. 3. & L. 4 pr. D. de calum. s) L. 176. D. de V. S. t) L. 54. D. de solut. u) Vid. Schilter. prax. J. R. in for. Germ. Exerc. 33. §. 2. & 3. x) L. 238. §. pign. de V. S.

obstante in re immobili constituunt, *γ*) hoc plerumque *hypothecam*: *z*) licet alias inter pignus & hypothecam tantum nominis sonus differre dicatur: *a*) eadem ratione qua I Cti apocham ab acceptilatione: & qua Me- cog. L. 36 de dici quidam anthraca à carbunculo: & Theologi Pentecosten à quin- acquit. poss. quagesima separant. L. 8. §. 15. de transact. L.

§. III. Istum modum inter personas publicas obtinere non est dubium. Res enim natæ sunt ut teneantur. Exemplis plena historia. Quid de nudis hypothecis dicemus, quæ sola pactione constituuntur, ci- tra rei traditionem? Has inter illos, qui in libertate naturali invicem vivunt, inutiles esse existimat Pufendorfius. *b*) Nam ubi ultrò debitor solvere renuerit, vi utique & armis invadendam esse possessionem hypo- thecæ. Atqui etiam citra assignationem hypothecæ inter tales quælibet bona debitoris invadere licere. Quanquam hæc ratio non semper valeat. Quid enim, si res pignoris jure affecta ad tertium perveniat? De quo infi- gnis casus est in Consultationibus Holandicis. *c*) Verior est ratio, quod sola conventionione sine traditionis actu secundum jus naturæ æque ac ci- vile nec dominium nec aliud jus in re transferatur. V. Franc. Hotoman. *a*) Feltman. *b*) & excell. Hert. *c*) qui Grot. *d*) id negantis eique, ad stipulan- tium Ziegl. & Boecleri argumenta expendit. Quanquam Imperatores, Reges, Principes, Civitates sub hypotheca vel generali vel speciali sese ob- ligasse deprehenduntur. Ludovicus Bavarus rerum suarum & imperii hypothecam Philipp. Valesio Gallia Regi constituit in fœdere Anno 1337. Idem Reges Christianissimi facere solent. *e*) Sed hæc supervacanea esse, supra diximus. Nisi quod favore niti videatur & majori justitiæ specie, qui aures, ut ille ait, lotus aceto inter pacis *τρυφή* in hypothecæ pos- sessionem citra prætoris decretum semet immittit, eamque contra quem- cunque possessorem persequitur. Inter principes tamen & ordines Ger- mania utique valebit hypothecæ constitutio, quia hi etsi excelsa res suas administrent potestate, communis tamen Reipubl. eminentiori subsunt imperio, & datur inter eos ac cum iis legis actio. Quamquam & hic notandum, plus esse cautionis in pignore, quam hypotheca, ut secundum Pauli responsum non videatur mandati conditione paritum, cum in man- dato adjectum sit, ut idonea cautio à debitore exigereetur, si neque fide- jussor, neque pignora accepta sint. L. 59. in f. mandati.

O

§. V. Quid

re & ad rem c. 14. *e*) Dissert. de convent. dom. transl. §. 15. *d*) l. 2. de I. B. *b*) de Jure in & P. c. 6. §. 1. c. 8. §. 25. c. 11. §. 1. Add. Huber, IV, Digress. c. 8. *a*) V. Leibniz, dipl. 51, §. 4, dipl. 33, *lustr. II.*

§ 1. 9. § 1. D.
de pign. &
hypothec.

Add. L. 18. §.

ult. D. de pig.
notat. act. &

L. Un. C. rem
alien. gerent.

b) D. Gotho-
fred. ad d.

l. 18.

c) Prælect. ad
D. adit. quæ

res pign. §. 1.
& 2.

d) L. 1. §. 2.
D. quæ res

pign.

e) L. 1. D. de
pigneratit. L.

17. de pign.

L. 30. de nox.
act. L. 19. de

damn. infect.

Add. Lau-
terb. Colleg.

adit. D. de rer.
divis. & Hu-

ber. IV. Di-
gress. 7.

f) L. 2. de pi-
gnerat. act.

L. 6. C. si res
alien. pign.

dat.

g) L. 15. C. de
pign.

h) Ferdin-

and Vlen-

bürgs cu-

niofer Hof-

meister c.

p. 274.

i) 1. Rhet. V.

k) L. 21. C.
Mandati. §.

40. J. de A.

R. D.

§. V. Quid dicemus? Quænam res pignoris nexu obligari possunt?

Pignorum usus alias maxime inventus est ob securitatem debitorum, quæ pretio vulgari velemienti constant. Itaque conveniens est, pignora pa-

rem cum istis habere indolem. Hinc Gajus ait, *quod emtionem vendi-*

tionemque recipit, etiam pignorationem recipere potest. Plus enim est in

alienatione quam in pignore. b) Quæ hic opponi possunt, discussit do-

ctissimus Huberus. c) Contra Marcianus, d) *eam rem, quam quis emere*

non potest, quia commercium ejus non est, jure pignoris accipere non potest.

Add. L. ult. C. de reb. al. non alien. Facit, quod jus in re alteri consti-

tuat: e) pignus adeoque naturam conventionum dominii translativarum

in eo imitetur. f) Quod jus pignoris ita rei annexum est, ut debitor nec

rem alienando, neque alteri postea obligando, possit creditoris conditio-

nem deteriore facere. g) His positis apparet τὸν ἀγίον ἄπτον, quem

Ludovicus S. Gallie Rex in Cauri obsidione captus ac necessitate adactus

Ægypti Sultano pignori opposuisse à quodam dicitur, h) rem esse in qua

pignus constitui non possit. Contra imperia non minus quam res aliæ

oppignorari possunt, ab eo cujus in dominio vere sunt, i. e. à Rege, si im-

perium in patrimonio habeat. Nam alienare posse inest in ipsa dominii

pleni scilicet natura. Itaque Aristoteles: i) ὅπου τὸ ὀικεῖον εἶναι, ὅταν ἴῃ

αὐτῷ ἢ ἀπαλλοτριῶσθαι. *Proprietatis definitio est, ubi penes ipsum est jus alie-*

nandi: sicuti & versa vice genuina appellatione, secundum Horatium

proprium est quod quis libra mercatur & are.

Unde trita usu regula, k) *quemque rei suæ liberum esse moderatorem &*

arbitrum: Item nihil tam naturale esse, quam voluntatem domini rem

suam in alium transferentis esse ratam. Sic Rex Solomo regi Phœni-

cum Hiromo viginti urbes omnemque adeo terram Cabul partim sub-

actas partim à Socero Ægypti Rege dotales acceptas dedit. Magno ar-

gumento, non esse hoc contra jus naturæ, cum minime id factum im-

probaverit Divinum Numen haud connivere solitum ad inhonesta, vel,

quod perinde est, ad juri naturali repugnantia facinora. Idem confir-

mant longævi & ubique terrarum recepti mores, & exempla regnorum

aut principatum titulo dotis, donationis, divisionis, venditionis, usus

fructus, permutationis, obligationis, pignoris, emphyteusios, feudi, in-

stitutionis, legati vel fideicommissi gentem in aliam vel familiam, item

de lancea, quod ajunt, infusum, vel ab agnatis in cognatos ab intestato

aut alio acquirendi modo transcriptorum. Nec vero fugere id potest

quemquam historiæ humanarum rerum gnarum: imperitiorum ube-

rimè.

rimè doceant, quæ operose ex omnis ævi, omnium populorum annalibus congescit H. Grotius, *m)* & bonæ notæ alienationum instrumenta apud Leibnitz. In Aristocratia ab optimatibus; alioquin à populo fieri alienationem par est. Quæ objici possunt, confecit laudatus H. Grotius & Hermannus Conringius, *n)* Et hæc quidem procedunt de toto imperio summo.

m) l. i. de J. E.
& P. c. 3. §. 12.
ibique in
not.
n) II. de finib.
Imp. c. 19. §.

§. VI. Qui partis alienationem seu oppignorationem, admittunt, plerique tamen requirunt, ut etiam pars, de qua alienanda agitur, consentiat. *o)* Ita Vasquius & Gailius *p)* & ipse noster Grotius, *q)* putant. At vero cum in dominicis rebus publicis, siue eæ unius imper. rectæ δεσποτείας latinè dominatus, siue plurium ὀλιγαρχίαι δεσποτικάι dicantur, (subditi sese habeant ad imperantes, ut servi ad dominos, haut videtur in iis quidem consensum populi postulari. In iis enim ne speciem quidem veri invenit Grotii argumentum: qui in civitatem coeunt, societatem quandam voluntate contraxisse perpetuam & immortalem, ac propterea jus ejus in partes ex primæva voluntate metiendum esse, quam minime credi debere talem fuisse, ut jus esset corpori partes & abscindere à sese & alii in ditionem dare. Ipsemet sane ὁ Μέγας alibi: *q)* inquit, cum homini cuique se in privatam servitutem, cui velit addicere liceat, ut ex lege Hebreæ, *r)* & Romanæ, *s)* apparet, quid ni ergo populo sui juris liceat se unicuique aut pluribus ita addicere, ut regendi sui jus in eum plane transcribat, nulla ejus juris parte retenta? Atqui plerasque si non omnes despoticas res publ. longe aliis legibus coire, in aprico est. Suspendum autem esse à consensu populi adversatur ei juri, quo dominator justè sua commoda multitudinis commodis antehabere potest. Si igitur herile imperiorum genus injustum non est, consensum populi circa oppignorationem negligere etiam haut fuerit injustum. Vasquii enim πῶτον ψεύδος est, quod ille pro fundamento omnium disputationum suarum habet, Rempubl. omnem coire spontaneo arbitrato civium in communem utilitatem, quo nihil à veritate magis alienum excogitari ac fingi animo potest.

o) Controv.
III. c. 5. n. 5.
p) l. 2. de J. B.
c. 15. n. 10.
& 14.
q) l. 2. de B. J.
& P. c. 6. §. 4.
r) l. i. de J. B.
c. 3. §. 8.
s) Exod. XX.
t) Instit. de
jure person. §.
Servi autem.

§. VII. Enim vero nec in rebus publicis primi ordinis, quæ potissimum parentium commoditati serviunt, necessaria esse videtur vel προβελεία cum populo, vel ejus in oppignorationem consensus, nisi in sola Politia. Enimvero in iis Civitatibus illorum est, qui summo cum imperio populi rebus præsunt, providere salutis publicæ, consulere fortunis, mederi incommodis &, ut Valentiniani imperatoris apud Sozomenum

a) L. 2. C. de
parr. qui fil.
distrax.

b) II. de Fi-
nib. Imper.
c. 19. §. 7.

c) Horat.
Sat. II.

verba ad milites huc accommodem, quæ facienda sunt cogitare. Si igitur **SALUS REIPUBL. SUPREMA LEX** exposcat partis alicujus oppignorationem, penes imperantem hujus rei arbitrium erit. Perinde atque Pater, etsi filii curam anxie gerere debeat, neque ex ejus incommodis sua ædificare commoda possit, Hebræo Romanoque jure a) eum, ubi alia ratio illum alendi non suppetit, vendere pignori que opponere potest. Id tamen nos ταῖν ἀμφοῖν largimur, si quid republ. ex oppignoratione detrimenti capiat, licitam eam non esse: cum vero dictum sit, penes Principem esse, quid è republica sit, perspicere, non video quid hæc objectio magnopere contra nos Principis jura, sine tamen populi incommodo tuentes facere queat. Nec vero etsi in perpetuam societatem coierit populus, huic rei quicquam obest: perpetuum enim in his quidem negotiis moraliter accipiendum est, cui scilicet non obest moralis quædam impossibilitas, ut Conringius b) loquitur, qualis oritur à necessitate pereundi, nisi societate dissoluta pariaturs pars populi se alienari. In Democratico statu ipse populus αὐτοκρατορίαν habet, qui quidem vere constituit civium ordinem, itaque injussu populi nego effici aliquid jure posse. Vti tamen nulla res publica adeo popularis est, ut & pueri, qui nondum ære lavantur, nuptæ innuptæque puellæ, aut ex ima plebe

Ambubajarum collegia, pharmacopole,

Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne, c)

aut οἱ φύσει δέλοι de salute Reipubl. in medium consulant, ita nec eorum consensus opus est ut impetretur.

§. VII. Quorum autem ad oppignorationem consensus non requiritur, eorum dissensum eam impedire minime posse, sole, cum sudum est, clarius est. Hinc nos quidem heic Grotii Vasquique sententiam sequi non possumus, qui existimant, ubi manifesta est in contrarium voluntas aut corporis aut partis, nihil actum debere intelligi. Nec huic obstat, quod in Reip. civili imperetur volentibus; Intelligendum quippe id est de voluntate fini Reipubl. consentanea. Alioquin enim & in invitos & in renuentes competit Imperium rectori: non minus uti immorigeros in gnatos clementi ac facili Patri.

§. VIII. Neque admittendum est, quod Vasquius ait, ne ob necessitatem quidem ac salutem publicam posse partem alienari: quasi injustum sit, ut universitatis causa pars damno mactetur. Ut taceam enim Vasquio nullo discrimine haberi, despotica sit Reipubl. figura an civilior: profecto omnis consociatio, qua multi Patres familiarum in unum popu-
lum

lum ac civitatem coeunt, maximum dat jus corpori, eique qui habet jus integri in partes, ac quilibet, quantum in se est, debet salutis publicæ consulere, ac commoda publica suis fortunis vitæque ipsi antepondere. *Sarciz quidem acceptum damnum respubl. si potest, inquit Herm. Conringius, a) d. l. §. 9. est magis in premium quam ex debito: Itaque si non potest, necessum est, ut pars quæque ferat, quod mutari non potest, ob reliqui corporis salutem. Aut si mavis Cornelii Taciti e) verba huc accommoda: Habet aliquid ex ini-* e) 4. Annal. 44.
quo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica re-
penditur.

§. IX. Tamen si vero libera imperantibus competat oppignorandi potestas, siue imperium sit penes unum hominem, siue penes unum concilium e paucis pluribusve compositum: sitamen quasi divisa sit Majestatis ratio, aut si jura quædam insignia penes quosdam sint, penes alios alia, aut ii qui Principes vocantur, suadendi potius facultate, quam jubendi potestate polleant, uti apud Germanos quondam, f) oppignorari res imperii non posse, nisi consultis iis, quorum circa hæc talia discipiendi ex legibus fundamentalibus competit judicium, aut quorum interest, oppignorationem fieri vel non fieri, dispalescit: quippe τὸ κύριον eatenus habent. Quidquid igitur contra fit, id actum non esse intelligendum est.

§. X. Quid de oppignorationibus imperii Germanici dicendum? Si regio externo oppigneranda sit, imperii ordinum consensum ab imperatore etiam olim fuisse necessario adhibendum recte Conringius g) docet. Si regio sub nexu imperii maneret, olim laxior, præsertim circa civitates imperiales imperatoris fuit potestas; quod infinita oppignorationum exempla testantur, h) & privilegia adversus potestatem hanc Cæsarum data, Aquisgrano Anno 1166, à Friderico I, Bernæ Anno 1218, à Friderico II, Vranæ Anno 1240, civitatibus imperialibus Wetteravia & nominatim Francofurto à Richardo Anno 1257. Carolo IV. Ann. 1366. Sigismundo 1417. Vti ex ipsis chartis & historiarum monumentis ostendit πολυμαθὲς Hertius. i) De principatibus tamen insignis est charta Friderici II. Imper. Anno 1216. quam idem adducit ex Wigul. Hungario, k) ubi declaratur, per sententiam Principum & subsecutionem tam Nobilium, quam Baronum, atque Ministerialium & Ordinum, qui aderant, judicatum esse: *Nullum principatum posse vel debere nomine concambii vel cujuscunque ab alienationis ad aliam personam transferri ab Imperio, nisi de mera voluntate & assensu Principis Presidentis & Ministerialium*

g) II. de finibus Imp. c. 19. §. 21. & seqq. h) V. A.

Der Lins danischen Ausfüh- rung p. 48 f. seq. Strauch. de Oppignorat. rer. Imp. c. 9. D. Schilter. J. J. P. I. 3. t. 4. §. 4.

i) Dissert. de superior. Territor. §.

92. k) Metropolo Salisb. T. II. sub rubr.

Nieder Münster.

1) voc.
Reichs
Stadt.

m) Curt l. 8.
c. 4.

n) Tom. II.
addit. ad J. P.
l. I. p. 245. &
ad A. B. c. 5. 5.
obs. 28.
o) V. A. Der
Grund fe
ste p. 3. c. 3.
pag. 197.

p) Introd. in
J. publ. P.
spec. Sect. I.
§. 3.

q) l. I. c. 6.
r) ad Cap.
Caroli V. art.
2.

eiusdem Principatus. Oppignoratio civitatis Giengensis à Carolo IV. 1354. in diplomate apud Beloldum 1) facta dicitur, **Mit Rath/Willen und ganzer Gunst aller Chur, Fürsten des Heil. Römischen Reichs/ auch mit Rath der Dienst, Herrn und der Edlen auch des heiligen Reichs.** Id est, *consilio, voluntate plenoque assensu omnium S. R. 7. Electorum, consilio quoque Ministerialium Nobiliumque, & totius Imperii.* Hodie certe Imperatorem solum regiones imperii aliis regionum Dominis pignoris nomine obligare non posse, apparet ex Capitulationibus omnibus à Carolo V. usque ad Leopoldum & Josephum AA. Quod si tamen necessitas efficacior in adversis quam ratio m) consilium subiciat, an principum Electorum consensus sufficiat, an vero ceterorum quoque Ordinum requiratur, disquirunt Juris publici consulti. Posterius placuit Limnæo, n) eodem inclinat H. Conringius, licet suspenso gradu incedens. At cum ceteri Status Capitulationi id interi vellent, ab Electoribus monita eorum ad Artic. 9. Capitulationis Leopoldinæ o) non aliter fuere attentata, quam, ut, si res ita poposcerit, **nach Gelegenheit der Sachen/** etiam Statuum consensus adhibeatur. Vtrum vero unanimis Electorum consensus requiratur, an vero sufficiat majoris partis consensus, mira Prudentum dissensio est. Collegialem consensum sufficere putat Gabriel Schvvederus J. C. tus Tubingensis p) Sprengerum q) secutus: unanimem requiri existimat Limnæus r) propter vocem **sämtlich/** quæ in Capitulationibus adhibetur, & egregiis argumentis adstruxit in insigni *ad Capitulationem Josephi Commentario* vir omnis juris callentissimus, omnibusque laudum titulis major Fridericus Nitzschius, in Illustri hac Studiorum Vniversitate Antecessor Primarius optime merens, Præceptor, Hospes atque Fautor meus maximopere devenerandus.

§. XI. Regiones sive speciales Imperii Germanici Republicæ aliæ sunt feudales, aliæ allodiales sive mancipi. Hæ aliis regionum Dominis sine consensu Imperatoris oppignerari possunt, ob plenum oppignerantis dominium. Feudalium diversa videtur ratio, 2. F. 55. & speciatim Electoratum A. B. t. 20. Et sane oppignoratio **des Amman ampts** confirmata est à Ruperto Anno 1401 civitati Bibracensi. Imo Carolus IV. Imper. impertivit privilegium civitati Friburgo in Brisgovia, *ne Dominus ejus Dux Austria possit eam oppignorare quod confirmavit Rupertus Imper. Ann. 1403.* Ab eodem Ruperto Comites de Zvveibrucken & Dom. in Bitsch Anno 1406. impetrarunt consensum in oppignorationem portionis suæ Anno 400. Fl. Zu Weissenburg, *divile die 400. Fl. Gelts*

von dem Riche rurent. Quia hac pecunia summa clientelarem ortum ab Imperio ducit. Observatu dignum quoque, quoties de feudo oppign-

rato ante cum consensu Domini eo mortuo investitura peteretur, renovan-
dam quoque fuisse oppignerationem & confirmationem petendam. Ita
Rupertus Imper. Joannem Comitem de Habsburg investit de telonio,
Zolle, Geleite und Muntze zu Lauffenberg, quæ Majores civitati Lauffen-
bergæ oppigneraverant, postquam oppign. confirmasset, Constantiæ
Anno 1408. Martis post Lætare. Carolus IV. Imper. concessit Ruperto
Sen. Elect. Palat. successoribusque jus oppignerandi feuda imperii, Pra-
gæ, 1375. Habes & alia alienationum non nisi cum consensu Cæsaris fa-

ctarum exempla in V. C. Joh. Schilteri *Codice Juris Alemannici feuda-*
lis. 5) At Zasius 1) in Germania Friderici constitutionem de prohibita

feudorum alienatione male custodiri scribit. Id quod ad regiones vel al-
lodiales vel feudales mere hereditarias referri oportet. Equidem leges
feudales satis mature vitium fecisse apparet ex Constitutione Frideric. I.
apud Radevicum, 2) & epistola Eugenii III. apud Ottonem Frisingen-
sem. 3) Postmodum bellis civilibus magis magisque incrudescuntibus
imminuta regia auctoritate jurisdictiones magis propriæ possessionis sunt
factæ. Certe tot regiones allodiales inde emerferunt, quæ ramen ple-

ræque rursus vel Imperio, vel potentioribus regionum Dominis in feu-
dum oblatae fuere; ut ex multis historiis evidentissime pater. Sed & hinc

esse acutè conjicit Hertius, 4) quod hodie regionum Domini particulas
quasdam alienaturi consensum Cæsaris vix requirere soleant, ut Doctissi-

mus Franzkius peculiari consilio apud Struvium 5) docet. In univer-
sum tamen superioritatis territorialis, quæ feudi nexu tenetur, oppigne-

rationem sine Cæsaris & familiæ assensu haud procedere utique statuen-
dum esse videtur. Fridericus II. in Constitut. de Juribus Principum Anno

1232. apud Sibidatum in Foro Julii, quam Schilterus edidit: a) *Nemo re-*
cipiat in pignore bona, quibus quis infeodatus sit, sine consensu & manu Do-
mini principalis. Quando autem locus est oppignerationi, insignia que-

dam observanda proponit incomparabilis Hertius. b)

§. XII. Pignus utriusque gratia datur, & debitoris, quo magis ei
credatur, & creditoris, quo magis ei in tuto sit creditum. a) Ne g tur

uterque hoc sine excidat, CAUTIONES quasdam observare satis est
paciscentibus. Nam sæpè verum est, quod Lumbrianus apud Pufind. b)

super stabilienda pacis securitate differit, loca quadam in cautionem retinere
magis ad dilatandos fines quam securitatem spectare. Belgæ pignori ob-

1) c. 16. §. 11.

2) p. 9. de

Feud. n. 22.

Conf. Klok.

conf. II. n.

146. 147.

3) l. 4. c. 7.

4) l. 1. de gest.

Frider. c. 35.

5) Diss. de Su-

perior. territ.

§. 65.

6) S. J. F. c. 14

§. 29. n. 5.

7) T. II. In-

tit. J. P. tit.

16.

8) l. c.

9) §. 6. J. quib.

mod. re con-

trah. obl.

10) l. VIII. res.

Brandenb. §.

76.

liga-

ligatas urbes Anglorum præfidiis tradiderunt *non sine metu in posterum, quem tunc præsens necessitas averterat.* bb) In fœdere cum Gallis Ann. 24. nal. Belg. IV. Compendii inito recusabant Belgæ pignori supponere firmum oppidum, p. m. 94. non ignari quantis curis, sollicitudine, largitionibus, animi providentia è Brittannorum manibus oppida pignori data Belgio rursus asseruerint. c) Leo ab Aitzma H. P. Cautiones verò vel *generales* sunt utrique, vel *speciales* creditori potissimum *debitorive* conducibiles. Singulas breviter & capitulatim attingam.

§. III. I. CAUTIO GENERALIS est, *prudenti estimatione omnium, pacto solenni, formulis definitis sancendum, quid, quantum, quousque credatur.* Videnda sunt, quæ de formulis supra diximus. In Pacificatione Sueco-Danica, Boecler. de Bell. Sueco-Dan. l. 3. p. 334. acute disceptatum, *impense belli qua litis estimatione taxanda? quo pignore, quo tempore, quo solutionis genere definienda? tum si qua loca fundanda securitati obtineri aut permutari possint, quæ quibus præferenda, quæ potius speranda, cis aut ultra Oresundam, vel in Jutia vel in Holsatia.* Hæc atque talia, quamvis prudentissimo consilio jam pridem meditata erant ac deliberata: in ipso tamen articulo ardui tractatus non poterant non diversas cogitationes, dubitationes, moras asferre. Exemplo ex Jure publico Germanico rem illustrabo. Oppignerata regionis particula, v. g. oppido, castro, vico, cum suis juribus & jurisdictionibus non intelligitur simul translata territorialis superioritas. Hæc enim particulis illis non inhæret, nisi passive, ut ita loquar, præsertim cum recepta in Imperii Tribunalibus sit regula: a) *Jus territorii generali concessione non venire. Et superioritatem territorialem, etiam in concessione generalioribus verbis facta, exceptam semper intelligi.* Ad hæc regalibus simpliciter concessis, minora tantum concessa existimari. b) Et à concessione unius alteriusve speciei ad aliam utut similem, minus recte inferri, quod exemplis compluribus ad liquidum perducit Hertius. c) Itaque litibus evitandis speciatim omnia exprimi æque creditoris ac debitoris interest.

a) D. Hertius in Diss. de Superiorit. §. 65. n. ult. Dd. auctoritate nixus. b) Rosenthal. de P. C. §. 5. concl. 13. n. II. c) d. l.

§. XIV. ALTERA CAUTIO GENERALIS est, *ut certa pacta de impensis in rem oppignoratam faciendis adjiciantur.* Sæpius enim ob nimias impensas difficilis redditur ipsa relutio debitori, cum creditor non tantum necessarias, sed & utiles impensas reperere possit. d) Quapropter debitori hoc pactum necessarium est, ut creditor plane

d) L. 8. pr. & L. 25. D. de pignor. act. Stryck. de caut. contra, Sect. 2. c. 4.

plane nullas citra ejus consensum faciat impensas, nisi si periculum ex mora nascatur. Creditori verò, ne postea probatio impensarum ipsi fiat difficilior, utile pactum est, ut etiam eo justius ac speciosius jure retentionis uti possit, donec sibi satisfactum sit ob impensas in rem pignoris causa obligatam factas, *a)* Itaque ut scite & apposite monet Ulpianus: *b)* *media hac erunt dispicienda, ut neque delicatus debitor, neque onerosus creditor audiatur. c)*

a) Add. L. 8. pr. de pig. act. & Struyck. de act. forens. in vestig. S. 1. memb. 5. 5.

§. XV. PRIMA CAUTIO observanda CREDITORI est, *ut pignus pretium debiti aequet aut superet*, quo expeditius satisfiat. Nihil frequentius est, quam ita fieri, nec in eo quid injustum nec incommodum, si debitor solver. Ad quem eo maturius ad solutionem adigendum pignoris capio fit. Eoque minus iniqua est, quo magis fini suo apta atque expedita. *p)*

b) L. 25. in 6. D. de pig. act. *c)* Lauterbach. de J. div. 1. 2. p. 45.

§. XVI. *Cautio ob evictionem* (quæ facta est in oppigneratione Praefecturae Draheimensis à Joh. Casimiro Poloniae Rege d. 6. Novembr. 1657. Electori Brandenburgico *q)* ex superabundanti fit, quia ea per se & natura inest conventioni. *r)* Nisi quis hac naturali ratione non contentus more Quiritum superinducere velit civilem cavendi rationem, ita ut in casum rei evictæ, debitor stipulatione promitteret, præter simplum rei pretium, alterum tantum & ultra, veluti triplum aut quadruplum.

p) Mev. P. II. D. 74. *q)* Pufendorf. Rer. Brandenburg. l. VI. §. 82. *r)* Schilter. Prax. Jur. Rom. in For. Germ. Exerc. 34. §. 18.

§. XVII. Deinde cum res, quæ pignori opponuntur mobiles æque ac immobiles vel *fructuosæ* sint vel *steriles*, circa priores frequens est, *ut adjiciatur PACTVM ANTIXPHZEΩΣ*. Id quod rationi naturali non refragari Mevius, *s)* Christophorus ab Hagen, *t)* Lauterbachius, *u)* Pufendorffius *x)* aliique ostendunt. Potest autem hoc conveniri vel *determinate*; ut sc. creditor non omnes omnino fructus, sed usque ad certam tantum quantitatem illos retineat: vel *indeterminate*, si simpliciter ita convenerit. *y)* Omnia tamen ea, sine quibus creditor re oppignoratata commode uti nequit, ipsi concessa intelligenda sunt adminicula. *z)*

s) Discuss. lev. in op. deb. c. 4. Sect. 2. n. 14. *t)* Tr. de usur. c. 11. n. 8. sequ.

§. XVIII. *Sterilibus pignoribus sæpe solet addi LEX COMMISSORIA*, quæ nihil aliud est quam pactum, quo creditor paciscitur, ut si debitor intra certum tempus non solvat, pignus sit creditoris proprium. *a)* In pacificatione Sueco-Danica *b)* cum *hypothecca temporariam securitatem, custodiam difficilem, & expleto tempore novi bellimatem*

u) Disquis. de jur. div. 1. 2. p. 9. *x)* de J. N. & G. L. 5. c. 10. §. 14. *y)* Lauterbach d. disqu. th. 13.

P

a) id. th. 36. *a)* V. L. r. C. de pact. pign. & 1. F. 27. *b)* Boetcl. de bello Sue. & 40. & 42. co. Dan. l. 3. p. 369.

*riam portendere videretur; Thuillerius, ut huic rationi occurreret, clausulam hypothecæ addendam, quæ perpetuitati responderet, sugges-
 sit: ne recipere fas esset Danis expleto tempore, quod pignoris nomine traditum
 esset, nisi tum aliter securitati Suecia caverent. Thuillerius Suecos argu-
 mentis & precibus fatigans, ut Hallandiam conditione ea, quam designa-
 verat, acciperent, addidit, perpetuo haud dubie in eorum potestate futuram.
 Porro Suecorum Commissarii postularunt aut Hallandiam jure perpetuo,
 aut Hallandiam cum Bleckingæ parte finibus Suedicis proxima; sub ea
 pignoris conditione, de qua dictum. Commercia quippe perpetua esse ne-
 que parum incommodi habere temporarium istud regimen, ostendebant,
 imprimis ubi ratio administrandi provincias in tantum discrepet. Remise-
 runt tamen postea hanc conditionem, cum prius subinonissent, quam non
 fuisset absurdum, si exemplo pactionis Anni MDCLXIII. voluissent uti, qua
 continebatur; si vel obulus abesset de summa pecunia Danis pendenda, Elfs-
 borgum commissum haberi oportere. Legem commissoriani in imperio
 Romano primus prohibuit Constantinus ea lege quæ unica est Cod. Theod.
 de commissoria rescindenda, ultima vero Codice Justinian. de pactis pigno-
 rum & lege commissoria in pignoribus rescindenda. Ratio in promptu. c)
 Olim valebat. Cicero: d) Philotes Alabandensis ὑποθήκας Cluvio dedit:
 hæ commissæ sunt. Valet etiam nunc in terris, ubi leges Romanæ rece-
 ptæ non sunt, ut in Dania. Docet id Cranzius Saxoniorum X. Est &
 Historia eo pertinens in excerptis Legationum Prisci, ubi de Attila.
 Neque enim ea naturaliter est iniqua, imprimis pignoribus infructuosis
 addita.*

§. XIX. Recte quoque præcipue in sterilibus ira conveniri potest,
*ut si intra certum tempus non satisfactum conditionibus pacti,
 jure emtoris possideat rem justo pretio tamen aestimandam Cre-
 ditor, vel etiam ut tunc pignus recte aestimatum in solutum
 detur. Quod si tamen non sit expressum, nullum tempus id efficere
 posse putamus, ne luitio sit pignoris, si id præstetur pro quo pignus suppo-
 situm est, nisi forte si quis, luere cum veller, impeditus id silentio trans-*

*misisset tanto tempore, quod ad consensus conjecturam sufficere posset. e)
 Quin & si dilata in infinitum satisfactio creditori damnum sit allatura, non
 iniquum est, hunc pignus velut in solutum retinere. f) Quod ad oppigno-
 rationes Imperiales attinet, cum in Capitulatione Cæsarea dispositum re-
 periatur, quod Electus Rom. Imper. Electoribus, Principibus ceterisque
 Stati-*

c) Molin. de
 J. & J. Tr. 2.
 disp. 324. n.
 2. Joh. de
 Lugo de J.
 disp. 25. Sect.
 2. n. 177.
 d) X. l. Ep.
 56.

e) H. Grot. de
 J. B. & P. l. 2.
 §. 14. §. 15. & l.
 3. c. 20. §. 60.
 f) Pufendorf.
 de J. N. & G.
 l. 5. c. 10. §. 15.

Statibus immediatis Imperii eas confirmare debeat: conventum est in Instrum. Pac. Westphalicæ *g)* hanc dispositionem, donec consensu Electorum, Principum & Statuum aliter statutum fuerit, observandam esse, atque propterea civitati *Lindavv* nec non *Weissenburgo* in Noricis redita sorte oppignerationes Imperiales ipsis ademptas, *illico & plenarie restituendas*. Quæ vero bona *Status Imperii sibi invicem pignoris jure* ante hominis memoriam obligaverunt, *in iis reuentioni aliter locus non datur*, nisi possessorum exceptiones & merita causarum sufficienter examinentur. Quæ sunt ipsa verba laudati Instrumenti pacis. *h)*

g) art. V. §. VI. n. 26.

h) d. l. n. 270

§. XX. Salutaris porro cautela est, *ut loco contractus pignoratitii substituaturs contractus retrovenditionis*, qui illi valde affinis est. *i)* Ut in vet. formulis non raro dicatur, **als eine Pfandung** vel jure pignoris possideri, quod sub pacto retrovenditionis emptum fuerat. Ut testatur *Welenbecius k)* & *Beloldus. l)* Hinc pignustale *fiducia* Romanorum comparat *Strauchius*, quem vide de hoc argumento in *Dissert. de oppignerat. Imperii*, & *Schilterum de jure Obsidum & Exerc. ad II. ad t. de pignor. XXXIII. §. 4. acque in peculiari dissertat. de pacto retrovenditionis*. Litteris *Bydgostix* datis d. VI. Nov. 1657. *Johannes Casimirus Rex Poloniae* obligavit *Friderico Wilhelmo Elector. Brandenb.* arcem & oppidum *Drahim cum omnibus vasallis, subditis, fructibus, libertatibus, eminentiis, censibus, proventibus & pertinentiis universis & singulis nihil excipiendo, vel sibi & regno aut successoribus reservando, PLENO DOMINII JURE cum omnibus utilitatibus inde venientibus tenenda, habenda & possidenda*, eousque quoad *CXXM. thalerorum Imperialium* summa suæ *Seren. Elect.* vel ejus posteris realiter pleneque exsoluta fuerit. Est vero in hoc contractu retrovenditionis longe pinguior conditio creditoris, quam in contractu pignoratitio. Creditor enim hic fit emptor omnique adeo domini jure utitur pendente conditione resolutive. *l)* Nam domini translationem pactum de retrovendendo non impedit. Ne vero durior reddi videatur conditio creditoris, quod in contractu pignoratitio periculum maneat debitoris, *m)* in contractu retrovenditionis vero periculum sit emptoris: consulendum est, ut speciali pacto conveniatur, ut debitoris, non obstante translatione domini, periculum esse debeat, elapsis retrovenditionis annis integro emtionis pretio restituendo. *n)*

i) *Mev. P. VIII D. 278.*
k) *Conf. 199. Conf. 309. n. 6.*
l) *voc. Pfand, schilling. Puf. nd. rer. Brandenb. VI. §. 82.*

l) *Brussel de Condition. l. 4. t. 5. n. 30.*
m) *L. 6. de pignor act. L. 19 C. de pig.*

n) *Stryck. de Cautel contract. Sect. II. c. 4. §. 25.*

§. XXI. Hæc de creditore. DEBITOR, si minus tutum vide-

bitur

bitur ipsi, cum quo pactum iniit, tradere pignus, dabit operam, *ut in ter-
tium velut sequestris, manus ad tempus consignetur.* Huc reterri
potest Lumbrani dictum apud Pufendorium, quod §. XII. *huius capitis*
allegavimus.

§. XXII. Si tamen id fieri nequeat, ne pignus, si satisfactum sit le-
gibus pactorum, restituere cunctetur creditor, debitoris est solcite curare,
ut sibi idonee caveat de restituendo pignore tempore elapso, in
sua bonitate, plene atque integre cum omni sua utilitate, (pro-
ut in inventario super id ipsum facto saepe contineri solet) *& de refusio-*
ne damni in pignore dati. In compositione discordiae o) inter En-

o) Schaten.
Annal. Pa-
derborn. XI.
p. 114.

gelbertum Arch. Colon. Simonem Episc. Paderb. & Comites Waldeo-
censes Anno Domini MCC LX. septimo in vigilia B. Mariae Magda-
lenae promissum est etiam, quod Ecclesia Corbejenfis ad redimendum ca-
strum Lichtenvells & oppida Sassenberg & Vorstenberg cum omnibus iu-
ribus suis quocunque modo nobis ab Ecclesiae tuitione cedentibus liberam ha-
bebunt (debebat esse habebit) facultatem in annis & terminis prae-
notatis. Et post quaedam interposita sequitur: praeerea sepe dictus Comes cum decem
militibus, Comes de Arnesberg & filius suus cum sex militibus firmam pra-
stabant cautionem, ut cum memorata pecunia integraliter persoluta fuerit,
prout superius est expressum, Castrum, oppida & bona prae-
notata cum inte-
gritate omnium suorum Corbejen. restituentur Ecclesiae, & inhabitatores eo-
rum iurabunt, quod eidem pertineant, ut tenentur. Add. id. L. XIII. An-

p) p. 259.

nal. Paderbornensium. p) Elisinga & Brila Anglis oppignerabantur nihil
immutato earum regimine. Poloni proponunt apud Pufendorium L.

q) §. 18.

IX. Rer. Brandenburgicarum q) ad Ann. 1661. ut Elector super restituenda
Elbinga caveat tota Borussia in commissum cadenda, si fallat: quod velut
cum ignominia conjunctum Electorales repudiabant. Demum tamen

r) Tract. de
Pace qu. 52.
& alibi pas-
sim.

declarabant, si Poloni Elbingam tradere velint, Electorem super restitu-
tione idonee cauturum. Cautionem in scriptis de reddenda Elbinga ha-
bes apud eundem Pufendorium L. VI. Rer. Brandenburgicarum, §. 81.

s) Prax. crim.
qu. 107. nu.
74. & seqq.
t) Dissert. de
u) H. Bran-
denb. VIII. 71
poena con-
vent, §. 43.

§. XXIII. Affines pignoribus sunt POENAE CONVENTIONA-
LES. Eas diserte inter firmanienta conventionum publicarum refert
Octav. Vulpellus, r) Prosper Farinacius IC. Romanus, s) celebr. Lauter-
bachius, t) & Lumbranus REGIS CHRISTIANISSIMI legatus
apud Pufendorf. u) Ex Merovingicis Franc. Regibus Guntchramnus &
Childebertus Reges cum Brunichilde ita loquuntur in exemplari pactio-
nis

nis suæ apud Gregor. Turonenſ. x) Hoc etiam huic addi placuit pactiōni, x) l. 9. c. 20. ut si qua pars præſentia ſtatuta ſub quacunque calliditate tempore quocunque tranſcenderit, omnia beneficia, tam repromiſſa quam in præſentia conlata amittat, & illi proficiat, qui inviolabiliter omnia ſupra ſcripta ſervaverit, & ſit de ſacramentorum obligatione in omnibus abſoluta. y) Pactis conventis inter Ludovicum & Jacobum Gallie & Angliæ Reges, ſuper matrimonio in-
eundo, inter Carolum Sereniſſ. Walliæ Principem & Henricam Regis Chri-
ſtianiſſimi ſororem, quæ habentur apud Grammondum, z) articulo ulti-
mo, qui pejeraverit luere ſocio jubetur quater centena aureorum millia in
pœnam fidei non ſervata. Caveri quoque ſolet, ut, pœna etiam commiſſa,
& toties exacta, quoties peccetur, non ideo minus duret obligatio. Vid.
Leibniz. in Præfat. Cod. J. G. D. Plura exempla ſunt in Schaten. ann. Pa-
derb. Recte Plautinus adoleſcens:

*Æquum videtur quin quod peccarim - - -
Potiſſimum mihi ita obſit.*

y) Vid. Ma-
billon. de Re
diplom. l. 2.
r. 8.
z) Hiſt. Gal.
XIII. p. 609.
& ſeqq. ad A.
1624.

Plaut. Tri-
numm. Act.
II. Sc. 4. v.

CAPUT XI. DE FIDEJVSſSIONE,

*Qua firmantur conventiones publicæ, ejusque ſpecie excellen-
tiore, quam GARANTIAM peregrino vocabulo nun-
cupant.*

SUMMARIUM.

<p>§. I. Conventionum publicarum ob-
metum ab aliis inferendum fir-
mamentum eſt FIDEJVSſſIO.</p> <p>§. II. Species excellentior GA-
RANTIA, cujus natura ſum-
matim exponitur. Preſtatur re-
gulariter ab aliis.</p> <p>§. III. Quandoque mutuo à paci-
ſcentibus.</p> | <p>§. IV. Et à ſubditis. de qua re diſ-
quiritur.</p> <p>§. V. Idem fere hodie eſt, ſi pacta ad
modum legum fundamentalium
obſervari jubentur.</p> <p>§. VI. Expedition obligatio eorum,
qui pactis ruptis ad certam pecu-
niæ ſumman. ſe fidejuſſorio no-
mine obſtringunt.</p> |
|---|--|

a) Pr. J. de Fidejuss.
 b) L. 1. §. 8. D. de O & A.
 c) Add. §. ult. Commissar. Rutger. Rulandus,
 tit. de interr. numerat. f)
 c. 1.
 f) V. L. 1. L. 8. §. 1. D. de Fidej. §. 1. J. eod.
 g) c. 17. de fidejuss.
 h) II. Reg. XVII.
 i) L. 6. C. de fund. rei pri- vat. XI & L. 2 §. 4 C. de Off. P. P. Afr.
 k) L. 3. §. f. D. de libe- rat. leg.
 l) L. 1. C. de loc. præd. civi. l. X.
 m) ad 1. sent. Paul. 20. Spons. Pac. c. 2. §. 1.

Pro eo, qui pro mittit, solent alii obligari, qui **FIDEJUSSORES** ap-
 pellantur, quos homines accipere solent, dum curant ut diligentius sibi
 cantum sit, ait Justinianus A. a) Gajus I Crus, b) fidejussores nos accipere
 ait, dum curamus, ut quod in obligationem deduximus, tutius nobis debeat-
 tur. Præclare Quintilianus: Sponsor in hoc accipitur, ne creditor in damno
 sit. Idem innuit Scævola in l. Creditor 60. §. 1. D. Mandati. Hic recte
 Rutger. Rulandus, c) fidejussionem remedium contractuum firmatoris an-
 tit. de interr. numerat. f) Scita est appellatio fidejussoris Germanica **ein Bürge** / ei
 Ant. Heringii g) conjectura à voce **Burd** / quæ arcem sive castellum
 denotat, indita. Non minus enim timidum creditorem fidejussores
 contra fraudes securum præstant, quam πύργοι, h) turres sive urbes, (hanc
 vocem enim urbem quoque significare constat ex illo Æschyli νόμιμα
 πύργων, leges urbana) vel burgi, i) i. e. habitacula per limitem & castella
 contra hostium incursiones nos tuentur. Deinde utique interest nostra
 nos plures habere obligatos. k) Et si in civitate fiscalis indemnitas ido-
 nea fidejusione muniri solet, l) multo magis in statu naturali paciscentibus
 necessarii sunt sponsores. Licet autem fidejussores differant tum inter se,
 tum ab aliis, qui alienæ promissioni accedunt, ut docet Cujacius, m) &
 sponsores ulu latine loquentium recte nominentur, qui alieno nomine pa-
 cta publica vel factum vel servatum iri pollicantur: consuetudine tamen
 publica solennis Curialisque scripturæ ad eos restringi hanc appellationem,
 qui pacta publica alios quidem facturos vel servaturos promittunt; verum
 nomine non alieno & procuratorio, sed suo & proprio, eleganter observat
 Plinius Obrechtus, Vir & Prætor in Civitate Argentoratensi dignitate,
 & litterarum gloria, & delegatione **AVGVSTISSIMI REGIS**
FRANCORVM ad compromissum Francofurtense in causa Sere-
 nissimæ D. DVCISSÆ AVRELIANENSIS contra Serenissi-
 mum D. ELECTOREM PALATINVM illustris. Hos fide-
 jussores sive sponsores in Actis & instrumentis tractatum conventionum-
 que publicarum pro diverso negotii ingenio ac indole sponsionis, Ex-
 promissores, custodes, vindices, firmatores, auctores secundos, executores
 vocitari videas: sicut fidejussionem sponsionemque ipsam, expromissio-
 nem, cautionem, evictionem, affecurationem, pactionem affecuratoriam, se-
 curitatis præstationem dici, usu

Horat.

Quem penes arbitrium est & vis & norma loquendi
 obtinuit.

§. II. Species excellentior hujus fidejussionis est, quæ **G A R A N T I A** exotico vocabulo nuncupatur: cum populi liberi populorumque re-
tores inter alios paciscentes fidem suam interponunt, seque effecturos promit-
tunt, ut pacta publica inita servantur, & si qua facta injuria sit, ea dema-
tur. Recte Baudius: a) *quanam firmiora securitatis monumenta quæri-*
mus, quam sponfiones maximorum Regum ac Principum, qui fidem suam
eo nomine obstringunt, ne nobis credulitas aliquid apportet damni? Hu. c
velut fidejussioni, ut recte observat Pufendorfius, b) *implicitum est foedus*
circa ferendum auxilium illi, qui contra pacta invaditur adversus injuriæ
autorem. Id quousque extendendum, cujus sumtibus, quando, quo de-
nique pacto expediendum sit, ex natura fœderis defensiui æstimari iisdem-
que penitus regulis definiri juxta ac explicari potest: uti & de univer-
so fidejussorum officio. In exemplum singula enotare prohibet prolixi-
tudo, atque ea noscendi cupidos delegamus ad H. Grot. τὰν Πάυν. c) Quæ
tamen omnia non tam generalibus regulis observationibusque includi,
quam pactiorum conventionumque legibus determinari amant. Inde
magnum operæ pretium fecerit, qui ipsas sponfionum tabulas inspe-
xerit. Ceteris plenior talis sponfionis formulam à viro quodam
celeberrimo in exemplum compositam proponit Amplissimus Obrechtus. d)
Illustre specimen exstat in pace Anno 1660. inter Serenissimos ac Potentissi-
mos Sueciæ ac Polonia Reges, Oliva inita, a) hac omnino verborum con-
ceptione: Cum pro majore securitate hujus pacificationis, tam Serenissimus
ac Potentissimus Rex Sueciæ, quam Serenissimus ac Potentissimus Rex &
Respublica Polonia, ut & Serenissimus Elector Brandenburgicus postula-
rint, ut Serenissimus ac Potentissimus Princeps ac Dominus, Dn. Ludovicus
XIV. Galliarum ac Navarra Rex Christianissimus, cuius ope ac studio inter
pramemoratos Serenissimos Reges, & Serenissimum Electorem Brandenbur-
gicum, pax promota, & mediatione adoptatum finem perducta est, execu-
tionis & observationis illius inter eosdem FIDEJUSSOR existeret:
Sacra majestas Christianissima postulationibus ac votis illorum annuens, eo-
demque animo pacis hujus perpetuitatem exoptans, quo eam procuravit,
pro se ac successoribus suis Regibus Gallia spondet ac promittit, idque per
Illustrissimum & Excellentissimum Dominum Antonium de Lumbres,
Legatum suum plenariis mandatis ad hanc **G V A R A N T I A M** caven-
dam instructum: se executionem horum pactorum eorumque observatio-
nem ac perpetuitatem inter eosdem supramemoratos Principes omni meliori,
quo fieri potest modo, etiam armis, ubi amabilia media non processerint, as-

a) l. 2. de in-
duc. Belg.
in f.

b) de J. N. &
G. VIII. 8. 7.

c) de J. B. &
P. II. 16. 27.
II. 16. 12. III.
20. 11. II. 16.
16.

d) Sponf. pac.
c. 4. §. 6.
a) art. 36.
apud Pu-
fend. H.
Brandenb.
VIII. §. 75.

a) Art. 54.

b) Brandenb.
IX. 28.

serturam, & si quis Eorum sub hac fidejussione comprehensorum illa violarit, arma viresque suas parti lae ad eius requisitionem juncturam. Post pauca interjecta: *Integrum quoque erit paciscentibus omnibus eandem Christianissimi Regis Guarantiam & fidejussorem suscipere, & alios quoque in tempore ratihabitionis ad idem officii genus invitare & denominare Principes ac Potestates.* In novissima Ryluicensi pacificatione in hanc sententiam cautum est. a) *Faserit cum aliis Regibus Principibus, & Rebuspubl. cum imprimis Suecia Regi, seu mediatori, aequae ac virtute pacis Westphalicae eam asserere, & Sac. Caesareae Majestati, Imperio & Sacrae Regiae Majestati Christianissimae Guarantiam prestare.* Illud annotatione dignissimum est, quod de eadem negotiatione Olivenfi apud Pufendorfium b) legitur, Anglos cum aliud praetextum non nossent extrahendo evictionis, quam Brandius Legatus Brandenburgicus sollicitabat, negotio causatos esse: *Non posse Anglicanam aulam comprehendere, quid sit Guarantia, nec in Tabulario ejus Regni ejusmodi Guarantiae instrumentum extare.* Postea tamen ipsonione sua eum tractatum firmare amplius non distulisse. *Anglicum, inquit Laudatus Historicus, INSTRUMENTVM à Gallica GVARANTIA in eo differt, quod in hac integer tractatus extet, cui sub finem annexa est SPONSIO. Sed Anglicanum AD FORMAM DIPLOMATIS conceptum est, quo Rex ea pacta adprobat atque confirmat, ac promittit se operam daturum etiam adhibita violentia armorum, ut eadem ab omnibus observentur.*

§. III. Etsi verò plane fidejussorem esse accessoriam obligationem, cum res ipsa loquatur, tum indicet *L. 1. D. de Fidejussoribus*, non obstante *lege 95. §. 3. de Solutionibus*, ubi fidejussio dicitur principalis obligatio propter restitutionem in integrum, quae de fidejussione petita fuit; Quandoque tamen & iidem contrahentes principales mutua sibi Guarantia cavent: sub aliorum tamen respectu & quatenus pro aliis paciscentibus pacem spondent; plane uti reos promittendi principales vice mutua fidejussores non inutiliter accipi Papinianus respondit in *L. 11. pr. & §. 1. de Solutionibus.* Add. *7. Pacis Westph. Art. 115. & 116.* In ante nominata Pace Sueco-Polonica, quo firmior stabilior, & securior pax coalesceret, & ab omni parte intemerata duraret, promittunt partes paciscentes, omnes tam principales, quam foederatae, se eam transactionem & pacem, omnesque ejus articulos, capita & clausulas, sancte & inviolabiliter servare velle & debere, & ne in posterum violari queat, se invicem ad generalem

lem Garantiam & evictionem mutuam ac defensionem reciprocam omni ex parte obstringunt: quam fieri potest firmissime spondentes: ut si contingat, unam partem ab altera vel plures à pluribus, terra vel mari, bello contra hanc pacificationem impeti: aggressor ipso facto pro infractore huius pacis ab omnibus haberetur: ac altera uti & reliquæ paciscentium partes parti lesæ communibus armis assistere, & tam diu contra aggressorem bellum prosequi, donec Pax communi omnium partium consensu restituta fuerit, invicem tenerentur.

§. IV. Nec desunt exempla subditorum, qui ad spondendum in conventionibus Principum suorum adhibiti sunt; ut si Principes pacta conventa non servassent, immunes illi à fide & obsequio, vel hostem adversus Principem tuerentur, vel Principem adversus hostem non tuerentur. Priorem in formulam conceptæ fidejussionis specimen extat in conventionione inter Philippum Gallix & Johannem Angliæ Reges Anno Christi 1200. juxta quam Vasalli utriusque partis promittunt, cum omnibus fœdis suis venire ad alteram partem, si Domini pacem non tenerent, sicut est divisum. Idem in tractatu Londinensi Anno 1259. inter Ludovicum S. Gallix & Henricum Angliæ Reges: b) Idem in Atrebatensi pace Anno 1430. inter Carolum VII. Gallix Regem & Philippum Bonum Burgundiæ Ducem, in eundem sensum constitutum erat. c) Inter Carolum V. Cæsarem & Philippum cognomento Magnanimum Hasliæ Landgravium in Capitulatione Anno 1547. Halæ Saxonum convenit, ut præter Brandenburgicum & Mauritium & Voulfangum Palatinum fidejussores, nobilitas atque populus Hesficus, siquidem Landgravius pacta non servet, comprehensum Cæsari tradant. d) Posterioris exemplum esse potest fœdus apud Argentoratam Anno 842. XVI. Kal. Martii, inter Ludovicum Germaniæ & Carolum Gallix Reges percussum, quod, Nichardo e) referente, jurejurando lingua Romana & Tendisca concepto firmabatur, quod, ne barbarus sim, semel i. e. Latine ponam, Bodini interpretationem sequens: Si Ludovicus Carolo Fratri quam dedit fidem servaverit, Carolus verò Dominus meus à promissis desciscat, nec illum à proposita sententia divellere possim, ne me quidem ipse obsequentem habiturus est. Atque id consensu utriusque Principis factum ostendunt horum in allocutione verba: Si autem, quod absit, sacramentum, quod Fratri meo juravi, violare præsumsero, à subditione mea nec non à juramento, quod mihi juratis, unumquemque vestrum absolvo. Non ablu- dit, quod pace Præstensi Polonorum cum Cruciferis Ann. 1437. convenit: Ut Nobilitas atque Civitates caverent sibi invicem, non fore se dicto audientes

a) Leibniz
C. J. G. D.
To. I. dipl. 6.
b) Dipl. 15.
S. S.
c) Id. in præ-
fation. jam
nominati C.
Dipl.

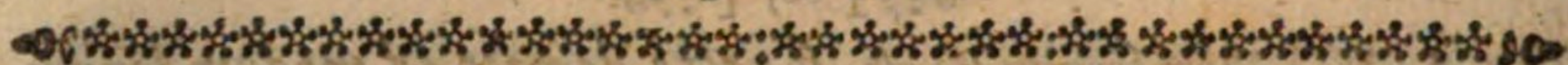
d) Sleidan,
comment.
l. 19. p. 582.
e) Histor.,
l. III.

- Dominiis suis, si contra pacta venire vellent; idque impune fore Principes ipsi suis quique subditis caverent, apud Cromerum. f) Si tempore lege fœdus inter Ericum Daniæ, Sueciæ & Norvvagiæ Regem ac Vladislaum Poloniæ Regem, Vitouum Lithuanix M. Ducem percussum, idem Cromerus g) memoriæ prodidit: ut etiamsi quis Principum ab eo fœdere vellet discedere, subditi tamen ipsius eo fœdere nihilominus tenerentur. Quid? quod ipsius Papæ Joan. XXII. consilio per modum arbitrii interposito declarant proceres Gallix 7. Januarii 1319 quod Regi, si contra conventiones cum Flandrensisibus initas, vel aliquam ex eis faceret aut veniret per se vel per alium, in hoc assistere aut eum iuvare minimè teneantur. a) Clausulam licet in quibusdam diversam ab his, quas vidimus, quod tamen ad subtractionem obsequii attinet, cum his congruentem videre licet in tractatu concluso in Fano S. Mauri inter Ludovicum XI. & Principes Ligæ, quam vocabant, Boni publici 29. Octobris Anno 1465. Sed quid dicemus? Anne subditis datum est, ut in ordinem redigant Rectores suos, & vindices sint fidei publicæ? Minime Gentium. Aut anne olim id licuit, nostrorum temporum alia disciplina est? Ita existimat Leibnizius Vir doctissimus. b) Nos dicimus, in rebus publ. primi ordinis id nunquam licuisse. Qui sub Rege nascitur, primitus fidem Regi debet, quam si quis alius à Rege sibi arrogat, rei alienæ temerarius contrectator est, nec standum pacto, quod contra leges sit & iura Regni, ait Grammondus. c) Præclare, pulchre, sapienter! Idem in aliis rerum publicarum figuris dicendum. Licere fortasse id potest in Civitatibus irregularibus. Neque tamen minus ampla credenda sunt regnandi jura, hæc ubi fiunt. Nam jus summi Imperii non amittitur tali pacto, sed erit habendi modus imminutus per conditionem & Imperium temporario non absimile. Si quis tamen contrahentium ita pervicax sit, ut pacisci nolit, nisi hac lege atque omine, expeditissimas quascunque concordix sancix rationes admitti consentaneum est. Exemplo Pacis Atrebatensis Anno 1430. rem illustrat Amelottus. d) An huc referendum est, quod Principes Imperii Garantiam pacis Monasteriensis præstiterunt? Trautmansdorfius Imperatoris legatus in colloquio Anno 1646. hac de re habito negavit Imperii Status absque Imperatoris consensu in consortium sponsonis admittendos, non magis ac si quis Regni Gallicani Status inter sponsores numerare vellet. Avauxius Comes, Orator Gallicus reposuit non angustum discrimen faciendum esse inter utrosque, quod illi essent quasi αὐτοκράτορες, hi autem subditi, parceque les uns étoient Souverains les autres sujets. e) Add. Kulpis. Comm. Acad. in Monzamb, P. II. C. V. §. II. X. §. V.*
- f) Veréb. Polon. l. 21.
- g) l. 18. p. 427.
- a) Leibniz. dipl. § 1. § 5.
- b) Præf. C. J. G. D.
- c) Hist. Gall. l. V. p. 297. ad A. 1620.
- d) Discours historique.
- e) Wiquefort. p. 1. del Ambass. pag. 67. Juxta de Feud. Imp. c. 18. §. 6.

§. V. Idem fere hodie est, si pacta de pace ad modum legum fundamentalium observari jubentur, magno sane arcano illorum, qui latè dominari cupiunt. Fac autem, Cæsarem Instrumento pacis Westphalicæ contravenire, quæstio est, an liceret Ordinibus se Cæsari opponere & armis jus suum tueri? Responsio partim ex iis, quæ diximus, partim ex natura legum fundamentalium peti potest.

§. VI. Certior, vel certe expeditior fidejussorum obligatio est; qui se ad certam pecuniæ summam representandam obstringunt, si pacta non servantur. Talis cautionis exemplum suppeditat pacificatio inter Archiepiscopum Coloniensem Conradum, & Simonem Paderbornensem Episcopum, hac omnino verborum conceptione: *Item ponet Paderbornensis viginti quinque fidejussores, qui promittent, fide data, & juramento præstito, si Episcopus infregerit, intrare Geseke, à die monitionis infra quindenam, ad jacendum tam diu, donec ipse Episcopus impleverit & emendaverit, quod infregit; & quisquis fidejussorum non servaverit, quod promisit, eliget se teneri Archiepiscopo in centum marcis, quas Archiepiscopus in persona & bonis suis sine offensa recuperabit. Et si aliquis horum fidejussorum decesserit, Episcopus requisitus intra mensem sub sacramento alium substituet, qui ei fuerit nominatus.* In pace Cameracensi, Gallos inter & Anglos, Anno 1559. conclusa, Octo mercatores exteri, non Gallo subditi, fidem interponent, pro solutione quingentorum millium coronatorum nomine pœnæ pro non restituto Caleto. Quæ vera fidejussionis species, et si pœnæ mentio fiat. Aliud huic non dispar, privatæ cautionis pecuniariæ exemplum in pace inter Philippum Gallie & Richardum Angliæ Reges est in illustris Obrechtii sæpe laudata Dissertatione de Sponsore Pacis ex Rogeride Hovedenæ verusti Rerum Anglicarum Scriptoris Annalibus Anglicis, quos inspicere nobis non licuit. Fœderati Belgæ ad Indiæ novennalem & cœteram Europæ negotiationem stabiliendam pecuniariam cautionem adhiberi statuerunt, desiderantes, ut in Belgio Hispani aureorum quindécies centena M. & ipsi in Hispaniam quinquies centena consignarent. Hispani ad hoc respondent, pecuniariam cautionem in hujusmodi negotiis esse inauditam neque admitti ab ipsis posse, vacuo per bellum arario. Ut hæc narrat J. Meursius a)

a) Induc. Belg.

CAPUT XII.

DE RENOVATIONE, sive CONFIRMATIONE conventionum publicarum.

SUMMARIUM.

§. I. <i>Conventionum publicarum firmamentum à generosità paciscentium petitum est RENOVATIO. Ostenditur Exemplis.</i> §. II. <i>Præcipue privilegiorum.</i>	§. III. <i>Vbi disquiritur de renunciatione L. Vacuatis 19. C. de Decurionibus X.</i> §. IV. <i>CAVTELA utilisima, ne transeat ad novos tractatus.</i>

§. I.

FRequentissimum est, ut pacta publica identidem renoventur confirmenturque, à generosità addito firmamento. Cambdenus: *a) Fœderum Renovatio apud Principes usu receptissima, quæ fœderibus ipsis quasi vitam infundit atque mutuam eorum benevolentiam orbi terrarum contestatur.* Ejusmodi repetitio primo quidem hoc præstat, ne quis mutatione personarum intercidisse religionem fidei sacramentique posset imaginari cavillarique. Deinde, cum fidei sacramentum sit sanctissimum humani pectoris bonum, merito sæpius hominum animis inculcandum erat. Id Romani rerum Domini diligenter tenuerunt. Exemplum in hanc rem cumulavit Bodinus. *b)* Confraternitas Saxones inter & Catos ut renoveretur, in ipsis tabulis cautum est. Singulis fœderibus ictis inter **LUDOVICVM MAGNUM** & Helvetiorum pagos cavetur, *ut certo annorum decursu renoventur.* Arque Anno 1658. omnia fœdera duobus abhinc seculis cum ipsis percussa & speciatim *pax perpetua* Franciscum I. inter & eos facta confirmata sunt. *c)* Vide scitam hanc in rem Osmanis Sultani ad Galliarum Imperatorem epistolam apud Grammondum. *d)*

§. II. Huc pertinet quam maxime *renovatio privilegiorum* civibus ex pacto indultorum. Quamquam enim plerumque in rem concepta hæc pacta sunt, fieri tamen non raro solet, ut quæ minus secundis Reipubl.

a) Histor. Elisabeth.

b) de Rep. l. 5. n. 615. & 616.

Amelot de la Houssaye, discors historiquæ p.

198. & 99.

c) Hist Gall. l. 3. ad Ann. 1618.

publ. rebus promissa sunt, ea prætextu necessitatis refigantur, & demum ad eos eatur, qui dicunt: aliud tempus aliud mores postulat. Imo solent quandoque Principes privilegia à prædecessoribus suis concessa, non aliter habere rata, quam si eadem iisdem & ipsi dedissent, ut instauratis privilegiis sibi potius, quam decessoribus habeatur gratia. Quo jure, quave injuria id fiat, disputare non licet. Ne tamen id fiat commodè evitari potest per novam eorum confirmationem. Hinc in Imperio Ger-

c. 2. §. 8.

manico A. B. lege præsci moris tenax Carolus *de imperiali decrevit plenitudine, ut in Regem Romanorum electus, peracta statim electione priusquam in aliquibus causis aliis sive negotiis virtute sancti Imperii administret*, universis & singulis Principibus Electoribus, Ecclesiasticis & Secularibus, qui propinquiora S. Imperii membra esse noscuntur, omnia ipsorum privilegia, literas, jura, libertates, concessiones, antiquas consuetudines, & etiam dignitates, & quidquid ipsi ab Imperio usque in diem electionis suæ obtinuerunt & possederunt, absque dilatione & contradictione confirmare & approbare debeat per suas literas & sigilla, ipsisque præmissa omnia innovare, *postquam imperialibus fuerit insulis coronatus*. Disertior confirmatio in sequente articulo injungitur: *Confirmationem autem hujusmodi Electus ipse cuilibet Principi Electori in specie primo suo nomine regali faciet, & deinde sub imperiali titulo innovabit, & in his ipsos Principes in genere, & quemlibet in specie, nullatenus impedire, sed potius absque dolo gratiosè tenebitur promovere*. Atque in ipsis conditionibus sacris, quas *Capitulationes* vocant, in quas Reges Romano-

Capitul.
Leopold. Jo-
seph. atque
§. 3.

rum recens creati jurare adiguntur, comprehenditur, ut Rex Romanus *Ordinum omnium Nobilitatisque* regalia, immunitates, privilegia, oppignerationes, jura, consuetudinesque, quibus hætenus quacunque ratione terra marique usi essent, rogatus citra tergiversationem, citra moram, more majorum confirmet, eosque in eorum usu defendat tueaturque, neque homini cuiquam in fraudem eorum privilegia concedat, & si quæ hujusmodi tempore belli fuerint concessa, ea nulla & invalida sint, nullaque & invalida eo ipso esse jubeat.

§. III. Ne privilegia ante data vario colore rursus adimantur aut labefactentur famosus ille cautelarum architectus Cæpolla post Bartolum & alios æquæ suppeditat, ut privilegio inferatur clausula, non obstante *L. Vacuatis 19. C. de Decurionibus X. & L. 1. C. de petit. bon. subj. X.* Videnda item *L. 6. C. de Fideiussoribus*. Enim vero, uti summus imperans

Cautel.
115. & 160.

privilegia ex conventionem concessa regulariter revocare nequit; ita cum

primo hæc lex non valeat, nisi ubi Romana jura obtinent, deinde de Decurionum natali necessitate munera publica & honores subeundi sanciat, ne contra eam impetrata privilegia, tamquam contra utilitatem publicam lata, valerent, *Conf. l. quotiescunque 37. l. 43. C. de Decur. § l. 137. C. Theod. eod. l. fin. C. de municip. § originar.* Decurionum ratione sublata, non est quod ab illis legibus jure metuetur. Quamquam superflua non noceant, & ut variis causidicorum disputationibus ansa præcidatur stylus

8) Diss. de
Lege clausu-
la ne abroga-
ri possit, mu-
nita Sect. III.

§. 1. 2. & 3.

b) Прах. Jur.

Kom. in for.

Geim. Ex. 1.

§. 28.

Ed. I. S. 29.

cujusvis curiæ consuetus tuto adhibeatur. Vid. Hertius Noster *a)* & Schilterus, *b)* Nobilissimum istud Par JCrorum. Vtilior fortasse est cautio de inferendis Statutorum codici privilegiis. De qua videndus idem Schilterus. *c)*

§. IV. In renovatione pactorum hæc CAVTIO egregia est, *ne transeat ad novos tractatus*. Scilicet quia fœdere aliquo sese exsolvuntur novos tractatus ordiri solent, quibus citra conclusionem abruptis, priore se obligatione liberatos credunt; quod qui super pacto adhuc valido in novam tractationem descendat, jus ex eis quæsitum remississe videatur. Vid. Pufendorf. Rer. Brandenburg. IX. 6. ad Annum 1660.

CAPUT XIII.

DE FIRMAMENTIS CONVENTIONVM PVB-
LICARVM, QVÆ A LEGATIS INEVNTVR.

SUMMARIVM.

§. I. Conventionum publicarum à legatis initarum firmamenta sunt
(I.) MANDATA. Quois omnes legatos instructos esse oportere ostenditur.

§. II: *Etiam Legatos a Latere, contra Canonistas,*

§. III. Et Legatos liberarum Imperii Civitatum ad Diætas, *contra scriptorem anonymum.*

§. IV. CAUTE LA, ut cum cu-

ra inspiciantur.

§. V. De charta blanca.

§. VI. (2.) *RATI HABITIO EXPRESSA.*

§. VII. & VIII. *Ejus causa efficiens in
Rebusp. irregularibus & regula-
ribus.*

§. IX. *TACITA, quæ ex signis æsti-*
matur.

§. X. Supplicatio & finis operis.

§. I. Con-

§. I.

Conventionum publicarum firmamenta generatim suo quæque loco exposuimus. Superest ut de quibusdam speciatim videamus, ex methodi lege: non tamen repetitis iis, quæ ex superioribus ad singulas conventionum figuras accommodari poterant; cum hoc unicuique primum sit expeditumque. Pare est, ut jam nunc de iis *pactis* putemus, *quæ à legatis conciliantur*. Sunt enim valde illustria & in actu rerum nunquam non frequentantur, ac in uniuersum statim cum ipsis Rebuspubl. cœpere; cum nec tutum videatur esse, nec plane etiam fieri possit, ut qui ad gubernacula assident, clavo aliis relicto, colloquio transigant; nisi conditio personæ, temporis, negotii & alia momenta contrariam prudentiam requirant. Per legatos autem contrahitur obligatio, si constet de voluntate principalium, qua illos elegerint, ut instrumenta sua ad hoc speciatim, aut sub generali notione. Legationis itaque essentialis nota ac quasi character est ipsum **MANDATUM**. Quo deficiente, etiamsi omnia alia adsint requisita, ipsam tamen deficere legationem, necessum est. *Nihilque turpius haberi, inquit Cicero, a) quam sine procuratore* ^{a) III. de LL.} *Senatorem, & sine mandato legatum existere*. Enim vero quemadmodum huic sine mandato venienti nullus de jure aditus patet: *L. 13. D. de off. Procons.* ita nec legatis nostris, qui hac in parte nonnihil cum eo conveniunt. Arque adeo canes legatis ad Jovem missis mandata dedisse fingit bonæ mentis magister *Æsopus* ^{b)} *Neque heic discrimen est faciendum inter legatos primi & secundi ordinis*. Est enim proprie omnis legatus mandatarius missus ab eo qui summam potestatem habet ad sui similem ob publicum aliquod negotium expediendum. Nicolaus Papa in litteris c: an. 868. Roma in Germaniam ad Ludovicum Regem exaratis *nunquam Apostolica Sedis modum fuisse memorat absque signatis apicibus undecunque legationem suscipere*. Retulit has litteras in Decretum Gratianus *Dist. XCVII. c. Nobilissimus 3.* ubi conferri etiam possunt, quæ habet Glossa. Rhæti negabant ministrum publicum esse, qui litteris fiducia ad Rempubl. c: reret; *c) nec concedebant Veneti jus Gentium esse* ^{c) Wiqueforti} *violatum in Thurca (Chiaoux) à Selimo II. in Galliam missis, quem in* ^{d) Id. d. I. p. 259.} *carcerem compegerant, causati, juris gentium privilegio non uti hominem, qui nullus ad Principem litteras fiducia haberet*. Probata est hæc ratio **LVDOVICO MAGNO** Regi Galliæ, qui vindicias secundum libertatem postulaverat. *d) Diferte Imppp. GRAT. VALENT*

THE.

e) Addat. L.
5. C. de jur.
filc.

f) Landr. 1.3.
art. 63. in
verb mit
seinen
Brieffen.

g) Wique-
fort. Ambass.
lib. II. Sect.
10.

h) Colleg.
Jur. Canon.
ad tit. X. de
off. Legat. n.

s.
i) addi potest
Gonz. Tel.
lez ad c. 31.
X. de off. &
potest. n. 5. &
A. Perez. ad
C. de lega-
tion. X.

k) Ambass.
Liv. I. sect.
10. p. 159.

l) V Gregor.
Leti in Ce-
rem. P. 2. l. 7.
p. 572. & seq.
ubi omnes
ordine enu-
merat.

THEOD. A A A. in L. 1. C. de mandat. Princip. e) ad Fusignium P. P. (in Cod. Theod. est ad Eufignium Proconsulem Africæ. Ex notis error. scribunt: *Si quis asserat cum mandatis nostris secretis se venisse; omnes sciant nemini quicquam, nisi quod scriptis probaverit, esse credendum: nec ullius dignitate terreri: sed sacras nostras litteras esse querendas.* Et Glossa retulit: f) **Daß man des Papsts oder des Kaysers Botten oder Botschafftern nicht glauben soll / ohne derselben Brieffe / wiewohl sie auch sonst beglaubiget seyn mögen.** Id est, *Papa vel Caesaris nuncius legatusve sine litteris venientibus non esse credendum, etsi alias fide dignissimi sint.* Videndum item C. cum in jure 31. inf. X. de off. delegat.

§. II. Legatis quibusdam Summi Pontificis, iis præsertim, qui quasi à Latere Pontificis, cui assistunt, missi legati à latere vocantur, ob dignitatis prærogativam sine litteris, aut alia probatione credi Ecclesia- stici juris consulti uno velut ore affirmant. Legati autem à latere *κατ' ἐξωκτὴν* vocantur Cardinales, qui extra ordinem ad ardua negotia, maxime cum Regibus, raro cum Principibus aut Rebuspublicis, nunquam fere cum feminis g) consultanda ac tractanda mittuntur. Posset quidem, quæ *Andrea Barbatia Siculi*, qui *legum splendor* cognominari solet, in prælu- dio tractatus de Cardinalibus à latere verba sunt, *dici à latere Papa mis- sus, etiamsi non sit Cardinalis, puta aliquis Officialis ejus seu Capellanus, vel familiaris, dummodo hoc exprimat in litteris sua legationis, sed usus Ro- mane Ecclesie solos Cardinales legatos de latere vocat.* Ratio Canonista- rum est, quia Cardinalis Curiam sine commissione vel delegatione legali- ter facta exire non solet, idcirco creditur ei adferenti se esse legatum. Sed ea sententia vix recepta. P. Engelius è D. Benedicti familia monachus h) hanc proponit exceptionem, nisi aliqua à jure communi sibi non con- cessa prætenderet, qualia non præsumerentur aliter, quam ex mandato Apostolico probata. i) Quin imo in Hispania & Belgio priusquam le- gati Apostolici recipiantur, illorum potestas seu facultas examinatur, ut moneri illi possint, quibus uti conveniat dispensationibus & commissio- nibus, ne quid fiat in reipubl. detrimentum. Polo Pauli III. Legato à latere Philippus jam consummato cum Maria matrimonio significavit, præter cetera ampliore quoque facultate instructus sit, necesse esse, si An- gliam ingredi vellet, ceu Wiquefortius k) refert. Nusquam arctè custo- diteque magis legatorum à latere potestas habetur, quam in Gallia: etsi ab Anno 1484 usque ad Annum 1665. XXIII. in hoc Regnum missi sint. l)

Juvat

Juvat valde huc coram afferre, quæ Laurentius Bochellus in suprema Parisiensi Curia Advocatus ex codice libertatis Ecclesiæ Gallicanæ volumini Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ in hanc rem inseruit. Adducit nimirum ex capite II. *Non mittit Papa in Franciam Legatos à latere cum facultate reformandi, judicandi, conferendi, dispensandi, & ceterorum, quæ in potestatis suæ bullis nominatim exprimi consueverunt, nisi ad postulationem, aut de consensu Regis Christianissimi: nec legatus facultatibus suis utitur, priusquam Regi schedam proprio sigillo munitam præbuerit, & solemniter jurejurando confirmaverit, se dictis facultatibus in regno suo non usurum diutius, quam ipsi Regi placuerit: & simul atque legatus de Regiæ voluntatis mutatione certior factus erit, protinus ab incepto destitutum. Item dictis facultatibus non usurum, nisi de quibus assensum habuerit Regium, & nihil præterea; nec acturum aut aggressurum quicquam, quod sacris Decretis & Conciliis generalibus, immunitatibus & privilegiis Ecclesiæ Gallicanæ & universitatum scholarumque publicarum hujus regni præjudicare possit. Propterea legatorum facultates Curia Parlamenti offeruntur, in qua videntur, examinantur, verificantur, publicantur, & registrantur, cum modificationibus, quas Regno utiles dicta Curia judicaverit, & secundum modificationes istas lites omnes & iurgia super his mota, nec alio modo terminantur.* Ex Capite III. allegat: *Legatus à latere vicarios deputare vel subdelegare ad exequenda legationis suæ munia, absque expresso Regis consensu non potest: sed ipsemet in propria (persona) potestate, quam diu viget, uti debet.* Porro ex Cap. V. exscripsit: *è Regno discedens Legatus à latere volumen Expeditionum legationis suæ tempore factarum, circa ea quæ regnum spectant, in Francia relinquere tenetur, simul & illius sigilla in manibus probitate conspici alicujus viri à Rege deputati.* Denique ista ex capite VI. in medium afferuntur: *legatus à latere sacramento & rescripta schedula obstringitur, quod nihil in secularem jurisdictionem aggredietur, subditos non distrabet, adversus Regis officiales interdicto vel excommunicatione non utetur, neque quicquam agere contra libertates Ecclesiæ Gallicanæ, edita, consuetudines patriæ, statuta & privilegia.* Videri possunt quæ Petrus de Marca m) dissertat, & quæ Ossatus Cardinalis d. 28. Jul. An. 1603. n) ad Villarræum scribit de Cardinali Lotharingico Pontificis Legato à latere concessa potestate. Illustris vir Jac. Augustus Thuanus libro III. Historiarum inseruit leges, quas suprema Curia Parisiensis diplomati, quod Hieronymus Capiferreus Cardinalis à Paulo III. Papa An. 1547. ad Henricum II. Regem Christianissimum legatus missus secum attulerat, apposuit, haud

m) De concordia Sacerdotum & Imp. l. 6. c. 21.
n) Lettr. 341.

o) Autor
des Be-
richts/ wie
es auff
Reichs-
Tägen
pflege ber-
zugehen.
Londorpii
Act. publ. T.
IV. & Leh-
mann.
Chron. Spir.
l. 7. c. 124.
insertus.
p) Lucern.
Imp. p. 7.
q) R. J.
Worm. An.
1545 §. dem
allen §. R. J.
Ratisbon. A.
1546. §.
diereil
wir. §. Add.
R. J. Augu-
stan A. 1582.
§. 73. & 74.
r) Apud Lon-
dorp. Con-
tin. P. 1. l. 3.
c. 13.
s) De jur. &
priv. civ.
Imp. l. 22.
n. 127.
t) Addit.
Tom. II. p.
354.
u) De Comit.
Imp. Germ.
§. 41.
x) De Legat.
Imp. c. 12.
§. 13.

diversas ab illis, quæ olim Alexandri Farnesii & Jacobi Sadoleti Cardina-
lium mandatis fuerant adjectæ. In Germania rati fuere legati à latere,
& si tales mittantur, eorum potestas præter alias restrictiones quam ma-
ximè à concordatis Germaniæ Ann. 1447. inter Nicolaum V. Pontificem
Max. & Fridericum III. Imp. initis, limitationem haud dubie accipiet:
tantum abest ut ipsis sit sine litteris fiduciæ fides habenda.

§. III. *Quid de liberarum Imperii civitatum legatis ad Diatas mis-
sis dicendum?* Quos in mandatis carere posse asserere non dubitat nonne-
mo, atque ita longo usu servari clamat. o) Hæc sententia adeo displicet
Sprengero, p) ut vanam dicat. Et sane adversatur utique *legibus Imperii
publicis*, q) adversatur *litteris Cesaris invitatoriis*, r) adversatur *communi
illustrissimorum Germaniæ Doctorum consensui*. Quos dum dico, Phi-
lippum Knipschildium, s) Limnæum sententiæ adversæ nuncium mitten-
tem, t) Herm. Conringium, u) Joh. Georg Kulpisium x) & Auctorem
libelli **Grund Veste des H. R. Reichs** y) dico: qui civitatum Impe-
rialium legatos nec *jure* posse, nec *actu* solere heic sibi quandam arro-
gare prærogativam, pridem ante nos ostenderunt.

§. IV. Cum igitur tanta modo auctoritas mandatarii sit, quanta
in eum expressis mandati formulis à mandatore est translata, utilissima
CAVTELA est, *ut formula mandatorum accuratissime sem-
per excutiantur, & secundum earum vim, auctoritatem & ver-
ba, consilia omnia, omnes cum mandataris expedienda actiones
constringantur*. Fallitur enim & quæ facit nequidquam facit, qui
mandatario plus credit & tribuit, quam ille in mandatis accepit. Quod
tanto majore sollicitudine & circumspectione in publicis negotiis pro-
videndum est, quanto majora sunt, quæ in iis procurantur. Servitus igitur
mandatarii est diligenter fines mandati custodire: z) nam qui excelsit
aliud quid facere videtur, inquit Paulus JCrus l. 5. pr. *Mandati*: neque te-
mere aliquid sine mandato in rebus magni momenti agere. Sed & cauta
quoque ac necessaria servitus est cum mandatario agentis, nihil illi credere
aut permittere, quod sit supra limites exhibiti mandati, quodque non
sufficiat rei, quæ in mandatis data est, tutæ & securæ executioni. Fecialis
Romanorum, ubi ad fines Latinorum venit capite velato, (filum lanæ ve-
lamen erat) **AUDI JUPITER**, inquit, **AUDITE FINES POPULI
PRISCI LATINORUM, AUDIAT FAS. EGO SUM PUBLICUS
NUN.**

y) P. I. c. 6. p. 58. z) V. Guglielm. Dunozer. Decis. 133. n. 9. Pet. Bellugæ spe-
cul. Princ. rubr. 43 n. 2. Joh. Franc. Andreol. Controv. for. 18. n. 9, 10.

NUNCIUS POPULI ROMANI. JUSTE PIEQUE LEGATUS
 VENIO VERBISQUE MEIS FIDES SIT. Ita quidem personam
 probabant pro innocentia illorum temporum & simplicitate. Hodie,
 quod longe cautius est, mandata publica litteris expressa exhibentur ante
 rei tractationem. Quidquid enim pro Rep. fit & ætatem ferre volumus,
 initio sui undique certissimum & tutissimum esse debet. Videatur uti-
 que, quæ tota ad hunc locum pertinet elegantissima *M. Zuerii Boxbornii*
disquisitio Politica XL. de mandatis Hispanicis Fervinii exhibitis, à ple-
 risque & cautissimis quibusque Gallorum rejectis, novis expeditis, queis
 pactis ineundis vis & securitas abunde conciliaretur. Tempore pacifi-
 cationis Sueco-Danica Commissarii Suedici Wittenio Fœderatæ Bel-
 gicae Legato depositâ sequestri personâ ad ipsorum partes accessuro cum
 Collegis responderunt: *ante omnia inspiciendam utrinque mandatorum*
formulam, unde de tota negotii tractandi ratione constare posset. a) Est
 enim, ubi sufficiat mandatum generale, (quod solet vocari *diploma legatio-*
nis, litteræ credentiales, aut codicilli dignitatis, lettres de creance, creditiv,
credenz - Brieffe) personam legati legitimans: est, ubi speciale requi-
 ratur, quod negotia, super quibus agendum est, determinet, *diploma fa-*
cultatis, seu instrumentum procuratorium, vulgo pouvoir, Vollmacht di-
 ctum, quod strictius liberiusque pro genio negotii. P. Suavis b) quasi rem
 novam & inusitatam prodit, Pontificem suis ad concilium Tridentinum
 legatis *diploma legationis tantummodo dedisse, non autem pro more diplo-*
ma facultatis, quam vocant. Angli à Pavio Belgicae legato voluerunt
 exhiberi præter litteras credentiales etiam Plenipotentiam, quod ille vel-
 ut supervacaneum neglexerat, uti Leo ab Aitzma memorat. c) Legati
 Brandenburgici ad negotiationem Neomagensensem *per rerum naturam fieri*
non posse, inquit, ut tractatio citra procuratorium suscipiatur. d) Ali-
 quam multa habes specimina exactissimi examinis procuratoriorum diplo-
 matum apud illustrem Pufendorfium d. l. quæ omnia hoc loco repræsen-
 tare prohibet prolixitas, atque ea noscendi cupidos ad ipsum auctorem
 dimittimus, non nulla tamen excerptes. Ann. 1676. circa præparamen-
 ta pacis Neomagensis sat sudato, posteaquam sequestres tandem monue-
 rant, diem auspicandis tractatibus præterisse, *initium ab exhibendis procu-*
ratoriis fiebat. Multus de titulis sermo, ut fieri assolet. Quando Gal-
 lorum, Suecorum, & Belgarum procuratoria sequestribus tradebantur, hi
 singulis aliorum procuratoriorum exempla, queis ipsi fidem faciebant,
 mittebant; autographa singulis reddebantur. In Gallico & Suecico

a) Bœcler. de
 Bell. Sueco-
 Dan. l. 3. 341.

b) H. Concil.
 Trident. II.
 P. 124.

c) Hist. pac.
 ad A. 1652.

d) Pufendorf
 H. Bran-
 denb. XIV. 6.
 ad A. 1676.

Belgæ notabant, quod utrique super iustitia armorum suorum interuis-
sent: sed in isto peculiariter, & quæ sunt alia. Vicissim Galli & Sueci
improbabant, quod in Belgico procuratorio legati juberentur pacem
concludere *proficiis Reipubl. conditionibus*: quæ verba tamen Belgæ ultro
mox expunxerunt. In Danico Procuratorio Sueci carpebant, quod vo-
cabulum *Gothorum* cum *h* littera in medio scripta esset; cum hæc scriptio
solis Suecis competat, Danis autem *Gottorum* sit scribendum. Quam no-
tam cum irrisu accipiebat Danus. *Criticam vocabuli Gothorum & Gotto-
rum supra captum suum esse.* Sed quia ex his aliisque procuratoriis in-
gens disputationum seges pullulatura erat, sequestribus placebat COM-
MUNEM FORMULAM concipi verbis laxis, nec offensæ quid ha-
bentibus. Galli contra dicebant, *cuiuslibet integrum esse ponere, quæ ex
usu suo videantur: sed penes alterum esse fidem adhibere velit an minus.* Jure
meritoque etiam rejecit Lionæus mandatum Cardinali Spadæ ab Urbano
VIII. liti Barberinos inter & Parmensem de Ducatu Castrensi componen-
dæ cum clausula, *servata instructionis forma*, datum. e) Hoc enim pacto
nihil cum internunciis tuto posset agi, cum semper metuendum esset, ne
ab aperto mandato discreparet arcanum *epistalma* vel *epitagma*, uti qui-
dam legunt in *L. Bene à Zenone. 3. C. de quadrienni prescriptione*: nec
facilior prætextus foret omnia per internuncium conclusa subvertendi,
aliosque innanibus tractatibus illudendi. De forma externa diploma-
tum Legationis ita loquitur Wiquefortius. f) *Les Lettres de creance s'ex-
pedient d'ordinaire dans la Chancellerie, c'est à dire, qu'elles sont scellées du
petit sceau, ou du cachet, & contresignées d'un Secrétaire d'Etat, ou de
quelque autre Ministre, qui en fait la fonction. Toutefois cela n'est pas
absolument nécessaire: Id est, diplomata Legationis in Cancellaria plerum-
que expediuntur minori aut privato signata sigillo & Secretarii Status vel
alterius Ministri huic succenturiati chirographo adscripto. Quamquam
hoc non plane necessarium est. Uti exemplo Germaniæ aliorumque Princi-
pum ostendi potest, qui proprio chirographo litteris subscribunt.*
§. V. Ex dictis facile constare potest, quid dicendum sit de *charta
pura* sive *blanca*, quæ *blanc-signé*, **Blancet**/ hispanice *procura en blan-
co* vocatur, nomine aut signo Principis vel utroque insignita, quæ sæpe
mandatariis, quorum de fide non dubitatur, committitur, ut super ea quæ-
cunque obligationum instrumenta scribere possint. Quæ cum haud quic-
quam Principem obliget, si quid illi inscriptum fuerit, quod à natura
mandati negotii abhorreat, & in quod consensisse Princeps præsumi non
possit,

g) Wique-
fort. l'Am-
bass. l. 1. Sect.
16. p. 164.

h) L'Ambass.
liv. 1. Sect. 15.
P. 252.

possit, g) sedulo cavendum est, ne quid nobis credulitas apporret damni. g) Pufendorf
 Inde chartæ Wenceslai non æstimantur, cum membranas per plures nu- de J. N. & G.
 das raras que dederit, solum sigillum in imo continentes, ab aliis imple- l. 3. c. 9. §. 2.
 das, uti dictum in dissertatione nostra sub Præsidio Hertii Nostri J. Cti ex- h) Sect. 1.
 cellentissimi habita de diplomatis Germ. Imp. & Regum, h) & constat ex §. 19.
 sententia exauctorationis Anno 1440. die 10. Augusti in Sede Regia propter i) Gregor.
 Confluentiam pronunciata. i) Tholof. de
 Rep. l. 26.

§. VI. RATIHABITIO, quam hodie ratificationem appellant, c. 4. n. 3.
 aliquando necessaria est, ubi sc. legati ea conditione fuerunt pacti. Ad Goldast
 polite Gregorius Pontifex in C. Quoties, quod est II. X. de pactis, Quoties, Reichs
 ait, in conventionibus noster expectatur assensus, ne in dubium veniant, qua Sazun
 geruntur, ratihabitio eas debet pro securitate partium solidare. Atque sic in- Gen fol. 158.
 telligi potest dictum Suecorum in pacificatione Osnabrugensi, pactio- Thulemaier
 nisi ratihabitam perfectam non esse. k) Aliquando non nisi dicis causa de octovir.
 adhibetur; & utique nihil aliud est, quam solennitas curialis, consuetu- Vristis Histo-
 dine seculi, in quoscunque humanæ perfidiæ casus providi demum intro ric. Germ.
 ducta. l) Cautio ratihabitionis tunc exigitur, quoties incertum est, an ne- T. 1. p. 180.
 gotium mandatum sit L. 1. C. de Procurat. Ergo si certum fuerit, de eo k) Wique-
 non cavebitur. m) Plane ad hunc locum pertinent, & quæ nos heic do- fort l'Am-
 cemus quasi fulcimento quodam firmant, quæ 16. Septembr. Ann. 1608. bass. liv. II.
 ad Villaraum scripsit Petrus Janinus, n) Henrici M. ad inducias Belgicas Sect. 15. p.
 Legationis princeps, super rerum tractandarum peritiam legumque co- 267.
 gnitionem incoctum cunctis bonis artibus ingenium. (Thadée) desire l) V. Jo. Ge-
 avoir charge de suivre le conseil que nous luy donnons; & fait ce qu'il peut m) Vid. So-
 eneurs les Archiducs, à ce qu'il m'a dit, pour les y faire consentir, sur ce que cin. Reg. 318.
 je luy ay remonstré, qu'ils ont bonne & suffisante procuracion du Roy d'Espa- n) negotia-
 gne, pour accorder, s'ils veulent, la liberté en la mesme forme, qu'il est con- tions Tom.
 tenu en la premiere trefue, sans qu'il leur soit besoin d'obtenir quelque nou- l. p. 872. &
 veau pouvoir. Et encore qu'il y aye pout estre quelque chose de contraire 873.
 en leurs instructions: il y a bien grande apparence qu'ils veulent pren-
 dre ce conseil, le Roy d'Espagne aura plus agreable de le souffrir & dissimu-
 ler & de le ratifier mesme feignant d'en estre courroucé, que d'y consentir ex-
 pressément avant le coup. Et quand les Estats n'auroient que tel traité
 fait en vertu de ladite procuracion, sans autre ratification du Roy d'Espa-
 gne, ou bien que la ratification d'iceluy ne seroit en si bonne forme que Mes-
 sieurs le d'Estats le pourroient desirer, il ne laisseroit d'estre valablement ob-
 ligé envers eux; car ce n'est pas icy comme en la premiere trefue que les

Archiducs firent avec promesse de faire ratifier le Roy d'Espagne, parce qu'ils n'avoient point lors de procuration de luy pour accorder cette liberté. Il estoit requis d'avoir sa ratification en bonne forme, & celle qui fut enuoyée n'estant telle, les Estats firent refus avec raison de l'accepter. Id est, Thaddaeo, sive, qui sub hoc nomine latitat, Ricar. doto Archiducum legato non displicet consilium nostrum, omnique se elaborare studio, ut in consensum pertrahat Archiduces, mihi affirmavit, postquam ipsi ostendi sufficere instrumentum procuratorium ad concedendum, si vellent, libertatem eo pacto quo primis induciis concessa erat. Ac licet fortasse qua in parte contrarientur arcana mandata, verissimum esse, Regem Hispania hoc consilium, si inierint, potius executurum, & simulata in speciem quadam indignatione, ratum habiturum, quam, antequam initum fuerit, diserte probaturum. Neque si nulla Regis ratihabitio, aut minus solennis minusque Ordinibus probata accesserit, minus obligatoriam esse talem conventionem. Aliam enim hujus pactionis esse rationem, ac primam, quæ hac lege inita fuit, ut ratihabitione Regis firmaretur. Itaque Archiducibus sufficienti mandato tunc temporis destituti ratihabitionem, cum solenni ac consueta formula concepta non fuerit, jure ab ordinibus fuisse rejectam. Hodie conventiones publicæ perraro publicantur, nisi utrimque traditis ratihabitionis diplomatibus, (lettres de ratification.) Nos, qui *πρᾶγματι* hoc argumentum tractare solemus, quædam quæ ad formam talium litterarum propius attinere videntur, strictim repræsentabimus, nonnullam fortasse ab æquis lectoribus gratiam inituri. Arnaldus Ossatus Cardinalis omnium per multos annos Gallicanorum in Urbe negotiorum consiliorumque particeps & administer ita ad Villaræum 17. Octobr. Anno 1596. o) le mot mesme & l'effect de la ratification ne s'entend plus outre, qu'à ce que les Procureurs ont accordé fait & geré, promis & accepté au nom du ratifiant. Id est: Verbum & effectus ratihabitionis non ultra intelliguntur, quam Procuratores nomine ratihabentis egerunt, promiserunt acceptaruntque. Longa hæc licet epistola, tota tamen hoc argumentum verlat, quam si quis monitis adactus meis perlegerit, spero fore, ut nec ipsum obsequii, nec me pœniteat consilii. Sexto & decimo Junii die Ann. 1596. ad eundem scripserat, p) le Roy pour satisfaire à l'article de la ratification, comme il fut passé par nous & comme il se trouve couché dans la bulle de l'absolution, n'aura à faire autre chose qu'à prendre en sa main les lettres patentes de la ratification expédiée en la façon portée par les memoires qui vous furent par nous envoyés avec ladite Bulle, & dire audit sieur Legat, qu'il a ratifié & ap-

pro-

proposé, ratifié & approuvé tout ce qui a esté fait à Rome par ses Procureurs au fait de son absolution & a fait expedier les lettres patentes de sa ratification en forme probante & authentique, lesquelles il luy baille & consigne, le priant de les enuoyer à nostre saint Pere. Id est: Causæ ratihabitionis, prout à nobis Statuta & in Bulla absolutionis litteris consignata est, ita satisfaciet Rex, si sumto in manus ratihabitionis programme ad modum in litteris, quas una cum Bulla tibi misimus, concepto, dicat Legato, ratibuisse se & approbasse, atque hoc ipso ratihabere & approbare omne quod Roma à Procuratoribus de absolutione actum esset, instrumentumque publicum ratihabitionis fieri curasse in forma probante & authentica, quod ipsi in manus tradat, rogans, ut Beato Patri mittat. Addit Arnaldus: C'est la forme la plus courte & la plus simple, & qui suffit. Id est: Forma brevissima est simplicissimaque, & omnino sufficiens. Post quædam interjecta sequitur, quod maxime ad cautionem videtur pertinere, & sera bon, que des dites lettres patentes on prenne un recen dudit Legat, ou qu'il soit retenu acte de la dite consignation par de vant Notaires & tesmoins. Id est: in rem Regis esset, si acceptarum litterarum cautio à Legato exigeretur, aut testimonium de exhibitione coram Notariis & testibus sumeretur. q) Ex his quæ fule Arnaldus & sparsim proponit, quasi florum quoddam corpusculum facit Wi- quefortius, r) & subjungit tandem, necesse esse, ut majori signo consignentur ratihabitionum, prorsus uti ipsa conventionum publicarum diplomata. Id quod nos non semel indicavimus. s)

§. VII. Cum ejus sit, qui habet summum in civitate imperium, rata habere ea, quæ ipsius nomine cum aliis acta sunt, sequitur in rebus publicis mixtis & irregularibus quemque pro ea parte, qua habet imperium, ratihabere debere, quæ tractata sunt. Sic in imperio Germanico juxta Imperatorem ipsi Status litteras ratihabitionis conficiunt. In Polonia cum Rege Senatus Regni, aut Comitum. Id memorabile, quod est in promissione Alberti Regis Romanorum de confœderatione facta cum Philippo Rege Galliarum, apud Quatuor valles, vulgo Quatreuaux 1299. præmissa omnia & singula, per Romanorum Reginam Illustram Elizabeth Consortem nostram approbari, ratificari & fieri ac de iis servandis & fideliter adimplendis ipsam faciemus efficaciter obligari. t)

§. VIII. In ipsis Rebus publicis primi ordinis sive regularibus, præter eum, qui Majestatem habet, interdum & Procures Cubi scilicet ea civitatis disciplina est, ac Rex non vult ratum esse quid, nisi à senatu probeatur) ratihabitione legatorum actus approbant & confirmant. Quandoque

q) Add. E. pilt. 73. in regra.
r) l'Ambass. P. II. Sect. 15. p. 262.
s) c. VI. §. 4. & §. 13.

t) Leibniz. dipl. 25. §. 3.

Exhibet hæc
instrumenta
Frid. Leon-
ardus.

que ii, quorum specialiter interest, & qui proximum Regiæ spei locum occupant, pacta ratihabere quoque solent, quæ à legatis ineuntur. Felicissimam pactiōem, qua AUGUSTUS BURGUNDIÆ DUX & SERENISSIMA PRINCEPS SABAUDICA stabili conubio juncti sunt, non solum AVUS REX litteris ratihabitionis confirmavit, sed DELPHIN PATER quoque, ac ipse SPONSUS idem fecere. Sc. sacrum Hymenæum, ex quo per omne volubile ævum venturæ posteritati Rectores destinavit Divina Providentia par erat firmari à LUDOVICO MAGNO, qui immortalī virtute & humani generis suffragio SOLUS meliorem orbem curat IPSE aut PER PROXIMAS NECESSITUDINES; & à LUDOVICO DELPHINE, qui haustum cum sanguine parem illum imperio orbis spiritum & jam in PRINCIPES JUVENTUTIS manifestissimis indiciis felicissime derivatum innumeris imperterritæ animositatis prudentiæque plane divinæ documentis in celebritate refertissimo theatro dudum ostentavit, & à LUDOVICO BURGUNDIÆ DUCE, quem LUDOVICI M. sanguine creatum, spiritu animatum, exemplo formatum nobilissimum in Universo Solium consueti factorum ordine expectat. Age,

Virgil. Æn.
IX. 641.

Macte tua Virtute, Heros: sic itur ad astra;

DĪS GENITE ET GENITURE DEOS.

Claudianus
de Nupt.
Honor. &
Mariæ.

Et TU

*Magnorum suboles Regum, parituraque Reges,
MARIA ADELHEIDA, Mundi melioris Spes, Decus, Incrementum,
Accipe fortunam generis, diadema resume,
Quod tribuas natis, & in hac penetralia rursus
Vnde parens progressa, redi. Fac nulla subesse
Vincula cognata; quamvis aliena fuisses
Principibus, regnum poteras hoc ore mereri.
Quæ propior sceptris facies? qui dignior aula
Vultus erit? non labra rose, non colla pruina,
Non crines aquant viola, non lumina flamma.*

§. IX. RATIHABITIO autem non tantum expressa, sed & TACITA recepta est. Silentio quadam conveniri non male à Javoleno dictum est L. Ea lege sr. D. Locati. Menandier.

Εὐχα-

Θυγάτηρ ἐπίγαμος καὶ ὅλως μηδὲν λαλῇ,
 Διὰ τῆ σωπαῖν πλείστα περὶ αὐτῆς λέγει.
Ætate nata núbili, ut dicat nihil,
Satis tamen ipso significat silentio.

æ) de J. B. &
 P. I. II c. 4. §.
 4. I. III. c. 1.
 §. 8. & c. 24.
 §. 1.

x) Aristoph.
 in avibus,
 Petron Ar-
 biter. in Saty-
 rico, Virgil.
 VIII. Æn.

y) Appian.
 Civil. II.

z) Ammian.
 I. 26.

a) Liv. 33. 10.

b) Ammian.
 18.

c) Sing. lo-
 cor. S. S. P. I.
 lib. 4 c. 5.

d) I. II. c. 5.

e) Parall.
 Sacr. & Prof.
 in Genes.
 VIII. II.

f) De baptis-
 VII.

g) Navigat.
 c. 103.

h) ad Curt.
 VII. 4. 38.

i) Grot. de J.
 B. & P. I. III
 c. 24. §. 5.

Unde faire
 pavillon

blanc Gallis

ita circum-

scribitur, ar-
 borer un pa-
 villon blanc

pour deman-
 der quartier

Quod & in publicis conventionibus earumque firmamentis usu venit. Ju-
 lianus ait *L. 32. §. 1. D. de LL.* licet in alia re, merito & ea, qua sine ullo
 scripto populus probavit, tenebunt omnes, nam quid interest suffragio popu-
 lus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis? Causa hæc est, quod
 consensus qualitercunque indicatus & acceptatus vim habet juris transfe-
 rendi. Signa autem consensus sunt & alia præter verba & scripturam,
 puta facta, notæ, nutus, ut non semel indicavit consummatissimus Gro-
 tius, u) reperta ad significandum cum mutua obligatione, quod Aristote-
 les dixit κατὰ συνθήκην. V. L. *Non figura 38. D. de O. & A. & c. Tuae Fra-*
ternitati 25. X. de Sponsalibus. Olim apud Græcos & Romanos oliva-
 rum rami revincti laneis vittis, quæ in manus supplicum dependebant, x)
 apud hos etiam scuta capiti imposita, y) item scuta & vexilla perversa z)
 apud Macedonas hastarum erectio, a) apud Persas manus post tergum
 complicatæ b) signa supplicis deditiois simul & firmamenta. Plinius
 lib. XV. H. N. c. 30. de lauru: *Ipsa pacifera, ut quam prætendi etiam inter*
armatos hostes quietis sit indicium. Quod ex historia sacra Gen. VIII, II,
 manasse ad liquidum perduxisse videntur *Martinus de Roa* Cordubensis,
 ex Societate Jesu Theologus & S. Paginæ Magister, c) doctissimus *Samuel*
Bochartus in Hierozoico d) & hujus vestigia premens *Joh. Pompartius.* e) f) De baptis-
 Etiam apud insulanos quosdam Americanos olea signum paci prætendi-
 tur, ut Tertulliani f) verbis utar. Sic Columbus g) de insula quadam Hi-
 spaniolæ vicina. *Primo adventu occurrunt adolescentula triginta, quæ ra-*
mos olivarum manibus gestabant, & ubi appropinquabant præfecto, in signum
fæderis pacisque, illi ramos porrigebant, Plinius lib. XXII. c. 4. *Summum*
apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra
altrice ipsa humo, & humatione etiam cedere: quem morem etiam nunc du-
rare apud Germanos scio. Qui victi se dedunt, inermes supplicant, ait Ser-
 vius ad I. Æneid. Atque arma tradere deditiois non signum modo sed pi-
 gnus eleganter vocat Loccenius. h) Hodie tela candida tacitum signum
 petiti colloquii; * Ignis succensus apud Septentrionis populos teste Joh.
 Magno & aliis: suspensio caudæ equinæ apud Turcas: & apud plerasque,
 ni fallor, Europæ Gentes sonus quidam tympani aut buccinæ, quam cha-

S

combat, vel, faire un signal de paix pour montrer qu'on veut avoir commerce, dans un
 P. Richelet Diction. oc. pavillon.

made gallice vocant. Hinc trita usu formulæ dicendi, *faire chamade*, *battre la chamade*, *faire sonner la chamade*, tubæ tympanive signo ad colloquium obsessos aut obsidentes evocare, & è contrario, *respondre à la chamade*, tubicini, tympanorribæ ad colloquium evocanti respondere: Item *premiere*, *seconde*, *troisieme chamade*, primum, alterum, tertium tubæ tympanive ad colloquium signum. Obligant ergo hæc signa non minus, quam si oratione aut litteris cautum esset.

§. X. Restant quædam capita *de firmamentis compromissorum publicorum & pacis præparamentorum, de firmamentis fœderum tam equalium quam inequalium*, item *de firmamentis conventionum publicarum summos Imperantes inter & subditos initarum*, puta *de capitulatione*, quam vocant, *de lege commissoria*, *de amnestia*, siquæ quæ alia sunt in eum sensum, atque adeo nequaquam contemnenda Dissertationis pars, & jam affecta quidem illa. Sed me aliò vocant jussa eorum, quæ rerum mearum arbitrium divinitus est permissum. Itaque mihi, cum DEO, hic paula & finis: cui gratia & gloria in æternum. Fidem modo vestram! Quorum fidei Res Christiana commissa est,

Silius Itali-
cus,

*Fœdera mortales servo non rumpite ferro,
Sed castam servate fidem, fulgentibus ostro
Hæc potior regnis.*

Psalmo sec-
undum La-
unos LXXI.
16.

Et jam nunc adeo DEUM, QUI FIRMAMENTUM EST IN TERRA, publica voce obtestor atque precor, ut vobis, qui Ejus in terris vices gerentes Ei Vos quam simillimos præstare debetis, ad finem usque vitæ quietam & intelligentem humani divinique juris mentem duit, quæque semper cogitet, nulla re homines propius ad DEUM accedere, quam fidem, stabilitatis ejus quam in amicitia cum DEO, cum hominibus requirimus, firmamentum, sanctissimè servando, dandoque hominibus salutem,

Seneca
Tragædus.

ORBI QUIETEM, SECULO PACEM SUO.
Annue DEUS PACIS, DEUS VERITATIS, DEUS JUSTITIÆ, & si quid scriptum sit, quod scribi jus non sit, istam noxiam libens, volens propitiusque mitte, ejusque in tota hac commentatione scriptum nihil esto.

F I N I S.

EPI-

EPIMETRA.

I. **A**bsolutum imperium evidentissimis tam novi quam veteris Testamenti locis comprobatur.

II. Præter Catholicorum, Augustanæ Confessioni addictorum, & Reformatorum de religione sententias nullam aliam in S. R. J. recipiendam, vel tolerandam Divinium constitutionum jubet sanctitas: nisi quod Judæorum sectam feralem, quam vocat **CONSTANTINVS A. in L. 3. C. de Jud. & colic. ferendi jure** utuntur omnes, qui regalia ab Imperatore & Imperio habent. *Quamvis*, ait Gosvvinus ab Esbach. ad Bened. Carpzov. P. III. Const. 12. Def. 10. *Anabaptistas & illos, quos vulgo* **Quacker** (Quackeros Anglicano vocabulo quasi tremulos) vel **Labadeyer** (Labadistas à Jo. Labadæo, Vascone, primum Soc. Jesu, postea Ministro in non unis Ecclesiis Gallicis, novissime Medioburgi in Zeelandia, quod Synodi Walonicæ decretis parere nollet, munere moto) *appellant, quibusdam in locis magno religionis detrimento tolerari videamus, & merito miremur.*

III. Possessoria judicia juris civilis sunt, *L. 35. de A. vel A. P. l. 13. C. de R. V. l. 3. C. de interdict. l. 14. C. de agric. & cens. XI.* Inter gentes non obtinent.

IV. Quod **PHILIPPUS A. in L. 11. C. fam. ercisc.** sancivit, *inter filios & filias bona intestatorum parentum pro virilibus portionibus æquo jure dividi oportere*, id aliqui ex ratione naturali deducunt. Et concedi hoc potest de jure naturæ, quod est pro certo rerum statu.

V. Republicæ Ecclesiasticæ in Germania à feudorum successione feminas non excludunt, & regula juris feudalis Alemannici, **Krumbschab schleust Niemand aus** / i. e. *Pedum excludit neminem*, parit præsumptionem pro allegante & probandi onus devolvit in adversarium.

VI. Feminae regulariter non succedunt in feudis oblati secularibus: Si tamen consuetudo loci eas admittat, sub formula **zu rechter Mannschafft und Lehnshafft** / item **zu rechtem Mann Lehn** / tituli ve non excluduntur.

VII. Civilis doctrina neque sub Rhetorica, uti Socratis ætate & à Sophistis factum est, neque sub Jurisprudentia, ceu ab aliquot seculis vulgo existimatum est, comprehenditur.

L. B. S.

GRaviores extantioresque typothetarum mendæ, & quæ tuum, MI
LECTOR, animum in diversa trahere possent, ita emendandæ:
Pag. 12. proscenia *pro* proscænia. p. 27. Princeps autem *pro* Principes au-
tem ipsi. p. 30. gravissime *pro* *gravissime*. App. p. 31. cupita *pro* capita.
p. 42. dirimere nititur *pro* diremit. p. 48. *in marg. sub fin.* Bojor. *pro* Eojor.
p. 53. interpositam *pro* interpositam. p. 56. aliquoties d'Ossat *pro* Dossat
& Ossato, Ossatus *pro* Dossato, Dossatus. p. 64. ἀναγκάων *pro* ἀναγκάων.
p. 71. ὑπάρχοντος *pro* ἰπάρχοντος. p. 77. ὄρκον *pro* ὄρκον. *ibid.* ἰχυρότατον *pro*
ἰχυρότατον. p. 90. βωμὸς *pro* βωμὸς. p. 99. obstagis *pro* obstagio. p. 102.
Es fortasse alibi Margarita *pro* Margarita. p. 105. τεκμήρια *pro* τεκμήρια.
p. 106. εἶναι *pro* εἶναι. Es paulo post αὐτῶν *pro* αὐτῶν. p. 107. Hebræa *pro* He-
brea. p. 122. ἀνυπεύδυναι *pro* ἀνυπεύδυναι. p. 137. vela *pro* tela. p. 138. *in lin.*
ult. margin. voc. pro oc.

Peccatum alibi multifariam est in notis distinctionum, cistrarum, lit-
terarumque transpositionibus & inversionibus, quæ facilem veniam me-
rentur & impetrabunt. In rebus autem ipsis si fuerimus lapsi, da veniam
homo homini. Aut homo alius, aut res, aut ætas aliud suggeret, aliud
docebit. Philippo olim Macedoni, cum sederet & sub hasta captivos
venderet, quidam acclamavit, *Paternus tuus amicus sum, ô Philippe*. Jus-
sit accedere, aurem commodat; ille insusurravit, *Demitte vestem, nam*
indecore sic sedes. Optime accepit Macedo, statim dimitti liberum iussit,
& *vere, inquit, hic mihi amicus*. O tales nobis sint, qui pudenda aliqua
aut pœnitenda nostra tegant, non revelent! Si quis autem p. 31. *sagax*
nasum, Plautinam phrasin, aut p. 85. *prestabit*, & item p. 85. *hys*, medio,
quod vocant ævo ita scribi solita, aut p. 105. *conditione* *pro* *conditioni*, quod
est in Florentino Pandectarum Codice, *L. si mandatu 59. §. Paulus 6. D.*
Mandati, vel contra, aut quæ ex antiquis instrumentis & diplomatibus
Gallicis excerpta ab hodierno Gallicani sermonis lepore abhorrent, si quis,
inquam, hæc atque talia in pejorem partem rapiat, Pomponium Secun-
dum Tragediarum Scriptorem imitando, **AD POPULUM**
PROVOCABO.

Pactorum Regum quæ sint Firmamina, certè,
WALDNERE Illustris, multijugâ arte doces.
 Scilicet, ut meritò *PATRVM* Virtute superbis;
 Intendis propriâ sic quoque laude frui.
 Non etenim nulla est *MAJORKVM* Gloria; Major
 Attamen est Virtus propria, Lausque *TUA*.
 Hinc uti, (quæ *TUA* Laus magna est) præcellis utroque;
 Auguro: Sic quoque *TE* non nisi magna manent!
 Hoc voveo: Summi succrescat Numinis inde
 Gloria! Multa salus sit *TIBI* sitque *TVIS*!

Hac Illustri & Generosissimo DN. FRIDERICO LV-
 DOVICO WALDNERO DE FREVNDSTEIN
 Genere pariter ac Eruditione illâ Spectabili, quâ,
 raro sane Exemplo, Nomen suum inter Egregios Ju-
 ris Candidatos non solum est professus, sed etiam
 excellenter admodum id ipsum asseruit; FAV-
 TORI, AMICO, CONSALINO ET DO-
 MESTICO SVO per plures annos suavissimo
 & modestissimo, De Firmamentis Conventionum
 publicarum loco Disputationis Inauguralis tolen-
 niter & sine Præside, Disputanti, cum omnigenæ
 prosperitatis Voto apposuit

FRIDERICVS NITZSCHIVS,
 Phil. & V. ꝑ. D. Com. Pal. Cesar. Consil. Hass. &
 P. P.

Fœdera quid firmet, quæ stringant vincula pacta
 Publica, fallaces disjiciantque strophas;
 Ardua res dictu: sed doctè primus in artis
 WALDNER digessit composuitque modum.

*Per. Illustri Generosissimoque DNO. WALDNERO,
 solenniter disputaturo Imq̃, faciebat*

J. N. HERTIUS. D.

Qui Decus ingens, & nostri Pars magna Lycei
 Extitit, ingenii tot documenta dedit:
 WALDNERVS, dum Pacta fovet, dum Fœdera firmat,
 Æternum firmat Nomen honore SIBI.

VIRO, Antiquâ Generis Nobilitate, Virtute, Omni-
 genaque Eruditione Ornatissimo, DN. FRI-
 DERICO LUDOVICO WALDNERO DE
 FREUNDSTEIN, Fautori suo plurimum co-
 lendo, de Optimo Specimine, qua par est offi-
 ciositate, gratulatur, illustrem dignamque suis
 Meritis Fortunam ex animo apprecatus

**BERNHARDVS LVDOVICVS
 MOLLENBECIVS D.**

F I N I S.

Waldner von Freundstein, Friedrich Ludwig,

Commentatio de firmamentis conventionum ...

Gissae Cattorum 1709

Augsburg, Staats- und Stadtbibliothek -- 4 Stw 350#(Beibd.

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11224157-2

VD18 12164429-005